

**T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

**TÜRK VERGİ HUKUKUNDA ENFLASYON
DÜZELTMESİ VE ETKİNLİĞİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Ali YURDAKUL

BURSA, 2005

**T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

**TÜRK VERGİ HUKUKUNDA ENFLASYON
DÜZELTMESİ VE ETKİNLİĞİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Ali YURDAKUL

DANIŞMAN: Prof. Dr. Nihat EDİZDOĞAN

BURSA, 2005

TC.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ali YURDAKUL'a ait "TÜRK VERGİ HUKUKUNDA ENFLASYON DÜZELTMESİ VE ETKİNLİĞİ" adlı çalışma, jürimiz tarafından Maliye Anabilim Dalı, Mali Hukuk Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan (Danışman): Prof. Dr. Nihat EDİZDOĞAN

İmza

Üye: Prof. Dr. Metin ERDEM

İmza

Üye: Prof Dr. Ercan DÜLGEROĞLU

ÖZET

MALİYE ANABİLİM DALI

TÜRK VERGİ HUKUKUNDA ENFLASYON DÜZELTMESİ VE ETKİNLİĞİ

Ali Yurdakul

(Yüksek Lisans Tezi)

Tarih boyunca ekonomilerin en önemli sorunlarından birini teşkil eden enflasyon olgusu birçok negatif etkiyi de beraberinde getirmektedir. Bu etkiler karşısında ülke yönetimleri tepkisiz kalmamışlar ve bu olguya karşı çözüm yolları aramışlardır.

Bu çözüm yolları kısmî ve genel düzenlemeler olarak iki gruba ayrılmaktadır. Uygulanan kısmî düzeltme yöntemleri enflasyona karşı köklü çözümler getirememiştir. Bu durum neticesinde genel ve köklü düzenleme yöntemlerinde biri olan enflasyon düzeltmesi olgusu benimsenmiştir. Bu olgu çalışmamızın temelini oluşturmaktadır. Enflasyon düzeltmesi müessesesi birçok yabancı ülkede uygulanmış ve belirli ölçüde başarı sağlayabilmiştir. Türkiye’de de 2004 yılı itibariyle fiyatlar genel düzeyi muhasebesi şeklinde uygulamaya geçen enflasyon düzeltmesi müessesesi başlangıç aşamasında olumlu bir hava estirir iken uygulamaya geçildiğinde ortaya çıkan eksiklikler nedeniyle istenilen performansı gösterememiş ve uygulama ihtiyari olarak kalmıştır. Çalışmada sayılan unsurlar içerisinde buna sebep olan faktörler eğitim sürecinin ve topluma gerekli izahın yeterince yapılamaması, zamanlamada gecikilmiş olmasıdır. Türkiye’de yaşanan bu tür aksaklıklara rağmen enflasyonun yükseldiği durumlarda negatif etkileri gidermede en etkin yöntem enflasyon düzeltmesi müessesesi olabilecektir. Bu sebep ile sayılan aksaklıkların giderilmesi ve uzun vadeli planlamaların yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Enflasyon, Enflasyon Muhasebesi, Vergi Gelirleri, Tanzi Etkisi, Fiyatlar Genel Düzeyi Muhasebesi.

ABSTRACT

PUBLIC FINANCE DEPARTMENT

INFLATION ACCOUNTING AND EFFICIENCY IN TURKISH TAX LAW

Ali Yurdakul

(Masters Degree Thesis)

There is widespread agreement that high and volatile inflation can be damaging both to individual businesses and consumers and also to the economy as a whole. For this reason, many governments have tried to find ways to get around negative effects of inflation.

Governments use two main arrangements against these effects: Because of the partial arrangements were not effective in the high inflation, comprehensive arrangements are adopted. This thesis study on inflation accounting that is the one of kind of comprehensive methods. The method is successfully implemented in many countries, introduced as a general price – level accounting in Turkey on 2004. Although expectations are very positive at the initial process, the system provides not enough performance in practice and then became an optional. Inefficient education, a little social participation, bad timing are between the reasons of this failure. Inflation accounting would be an efficient method in Turkey especially during high inflation even though it has a lot of problem in execution. For this reasons, it must be taken to measures as long term planning by Turkish Government

Key Words: Inflation, Inflation Accounting, Tax Revenue, Tanzi Effect, General Price – Level Accounting.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLolar DİZİNİ	XI
ŞEKİLLER DİZİNİ	XII
KISALTMALAR.....	XIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON, ENFLASYONUNUN FİRMA VE DEVLET FAALİYETLERİ ÜZERİNE ETKİLERİ

1. Enflasyon Kavramı ve Türleri.....	4
2. Enflasyonun Mali Tablolar ve Muhasebe Sistemi Üzerindeki Etkileri	9
2.1. Enflasyonun Bilânço Üzerindeki Etkileri	11
2.1.1. Enflasyonun Bilânço Yapısına Göre Etkiler	12
2.1.1.1.Enflasyonun Parasal Kalemlere Etkisi	13
2.1.1.1.1. Enflasyonun Parasal Varlık Kalemleri Üzerine Etkileri	13
2.1.1.1.2. Enflasyonun Parasal Kaynak Kalemlerine Etkileri.....	14
2.1.1.2.Enflasyonun Parasal Olmayan Kalemlere Etkisi	17
2.1.1.2.1. Enflasyonun Parasal Olmayan Varlık Kalemleri Üzerine Etkileri	18
2.1.1.2.2. Enflasyonun Parasal Olmayan Kaynak Kalemleri Üzerine Etkileri	23
2.2. Enflasyonun Gelir Tablosu Üzerindeki Etkileri	25
2.2.1. Enflasyonun Gelir Tablosu Kalemlerine Etkileri.....	27
2.2.1.1.Enflasyonun Satışlar Üzerine Etkileri	27
2.2.1.2.Enflasyonun Satışların Maliyeti Üzerindeki Etkileri	28

2.2.1.3.Enflasyonun Faaliyet Giderleri Üzerindeki Etkileri	28
2.2.1.4.Enflasyonun Faaliyet Dışı Gelir ve Gider Kalemlerine Etkileri	29
2.2.1.5.Enflasyonun Dönem Kârına Etkileri	29
3. Enflasyonunun İşletmeler Üzerindeki Etkileri.....	31
3.1. Yatırım Planları ve Kararları Üzerine Etkileri.....	32
3.2. Enflasyonun İşletme Sermaye Yapısı ve Kâr Dağıtım Politikaları Üzerine Etkileri	33
3.3. Enflasyonun Ücret, Üretim ve Stok Politikaları Üzerine Etkileri.....	35
3.4. Enflasyonun İşletme Sonuçlarına Etkileri	38
4. Enflasyonun Vergi Sistemi ve Devlet (Vergi) Gelirleri Üzerine Etkileri	40
4.1. Enflasyonun Vergi Gelirlerinin Reel Değerini Düşürücü Etkisi: Olivera – Tanzi Etkisi	44
4.1.1. Enflasyon, Vergi Tahsilât Süresinin Uzunluğu ve Vergi Sisteminin Esnekliği.....	47
4.2. Enflasyonun Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi.....	54
4.2.1. Enflasyonun Devlet Gelirleri Üzerindeki Etkisi, Enflasyon Vergisi ve Olivera – Tanzi Etkisinin Birlikte Ele Alınması	58
4.2.2. Enflasyon, İstisna ve Muafiyetler	62
4.2.3. Enflasyon ve Vergi Matrahları.....	63
4.2.4. Enflasyon ve Vergi Tarifeleri.....	64
4.3. Türk Vergi Sisteminde Yer Alan Vergiler Üzerinde Enflasyonun Etkileri	65
4.3.1. Gelir Üzerinden Alınan Vergiler	66
4.3.1.1.Gelir Vergisi	67
4.3.1.2.Kurumlar Vergisi	68
4.3.2. Harcama Üzerinden Alınan Vergiler	70
4.3.2.1.Katma Değer Vergisi.....	70
4.3.3. Servet ve Servet Transferleri Üzerinden Alınan Vergiler.....	71
4.3.3.1.Emlâk Vergisi.....	71
4.3.3.2.Veraset Vergisi	71

İKİNCİ BÖLÜM

ENFLASYONUN ETKİLERİNİ GİDERMEYE YÖNELİK MÜESSESELER VE ENFLASYON DÜZELTMESİ UYGULAMASI

1. Enflasyonun Etkisini Gidermeye Yönelik Yöntemler	74
1.1. Kısmi Düzeltme Yöntemleri	78
1.1.1. VUK Düzenlemeleri.....	78
1.1.1.1.Yeniden Değerleme Uygulaması	78
1.1.1.2.Stokların LİFO'ya (Son Giren İlk Çıkar)'a Göre Değerlemesi	80
1.1.1.3.Hızlandırılmış (Azalan Bakiyeler Usulü ile) Amortisman Uygulaması	81
1.1.1.4.Sabit Kıymetler Yenileme Fonu.....	83
1.1.1.5.Alacak ve Borç Senetlerin Reeskontu.....	84
1.1.1.6.Kur Farkları İstisnası.....	84
1.1.2. GVK Düzenlemeler.....	85
1.1.2.1.Maliyet Bedeli Artırımı ve Altın İşiyile İştigal Edenlerde Maliyet Bedeli Revizesi	85
1.1.2.2.Finansman Gideri Kısıtlaması.....	87
1.1.2.3.Yatırım İndiriminde Endeksleme	89
1.1.3. KVK Düzenlemeleri.....	91
1.1.3.1.Gayrimenkul ve İştirak Hisseleri Satışından Doğan Kazanç İstisnası	91
1.1.4. Kısmî Düzeltme Yöntemlerinin Genel Değerlendirmesi	92
1.2. Genel Düzeltme Yöntemleri	93
2. Enflasyon Düzeltmesi Kavramı	94
3. Enflasyon Düzeltmesinin Yapılmasının Gerekliliği	98
4. Enflasyon Düzeltmesi Modelleri.....	101
4.1. Fiyatlar Genel Düzeyi Muhasebesi	102

4.2. Cari Maliyet Muhasebesi	104
4.3. Karma (Entegre) Model	107
4.4. Türkiye’de Benimsenen Yöntem ve Nedeni	108
4.5. Çeşitli Ülkelerdeki Enflasyon Düzeltmesi(Muhasebesi) Uygulamaları ve Bu Yöntemlerin Ülkemiz İçin Uygulanabilirliği	109
4.5.1. Amerika Birleşik Devletleri	111
4.5.2. Almanya	112
4.5.3. Arjantin	112
4.5.4. Avustralya	113
4.5.5. Brezilya	113
4.5.6. Fransa	113
4.5.7. Güney Afrika.....	114
4.5.8. Hollanda	114
4.5.9. İngiltere	114
4.5.10. İsrail.....	115
4.5.11. İsveç	115
4.5.12. Diğer Ülke Uygulamaları	115
4.5.13. Türkiye Açısından Enflasyon Muhasebesi Modellerinin Uygulanabilirliği	117
5. Türkiye’de Enflasyon Düzeltmesi ile ilgili Düzenlemeler ve Hükümler.....	118
5.1. Türkiye’de Enflasyon Düzeltmesi Yapan Kurumlar ve Düzenlemeler	118
5.1.1. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu ve TMS-2.....	119
5.1.2. Sermaye Piyasası Kurulu ve SPK XI/20 Tebliği	119
5.1.3. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve MUY- 14	120
5.1.4. Maliye Bakanlığı – 5024 Sayılı Kanun.....	120
5.2. Türkiye’de Enflasyon Düzeltmesi İle Ortadan Kaldırılan ve Değiştirilen Düzenlemeler	121

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ENFLASYON DÜZELTMESİ UYGULAMASI

1. Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasının Amacı	124
2. Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasının Kapsamı.....	125
3. Enflasyon Düzeltmesinin Zorunlu Bir Uygulama Olması	126
4. Enflasyon Düzeltmesi Yapılmasını Gerektiren Enflasyon Oranı	127
5. Enflasyon Düzeltmesinde Yer Alan Temel Kavramlar ve Tanımlar	127
5.1. Parasal Kıymetler	128
5.2. Parasal Olmayan Kıymetler	128
5.3. Enflasyon Düzeltmesi	129
5.4. Düzeltme Katsayısı	130
5.4.1. Düzeltme Katsayısının Birden Küçük Çıkması	131
5.5. Ortalama Düzeltme Katsayısı	131
5.6. Fiyat Endeksi	132
5.7. Reel Olmayan Finansman Maliyeti	134
5.7.1. Reel Olmayan Finansman Maliyeti Reel Olmayan Finansman Maliyetini Hesaplama Yöntemleri.....	135
5.7.1.1. Borç Tutarının Esas Alınması	136
5.7.1.2. Toplam Finansman Giderinin Esas Alınması – Alternatif Yöntem.....	137
5.8. Toplulaştırılmış Yöntemler	139
5.8.1. Basit Ortalama Yöntemi.....	140
5.8.2. Hareketli Ağırlıklı Ortalama Yöntemi	142
5.9. Taşıma İşlemi ve Taşıma Katsayısı	143
5.10. Enflasyon Fark ve Düzeltme Hesapları.....	144
5.11. Net Parasal Pozisyon.....	148

6. Düzeltme İşleminde Esas Alınacak Tarihler	151
6.1. Giriş Tarihi Belli Olmayan İktisadi Kıymetlerde Düzeltmeye Esas Alınacak Tarih	154
7. Düzeltme İşleminde Esas Alınacak Tutarlar	154
7.1. Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması Yapılacak Parasal Olmayan Kalemlerde Esas Teşkil Eden Tutarlar	155
8. Enflasyon Düzeltmesi İşlemi İle İlgili Özellik Arz Eden Hususlar	165
9. Enflasyon Düzeltmesi ile Muhasebe Sistemine Giren Hesaplar	167
10. Enflasyon Düzeltmesi Sisteminin Uygulama Aşamaları	169
11. Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması	171
12. Enflasyon Düzeltmesine Tabi Değerlerin Elden Çıkarılması	179
13. Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasına Ara Verilmesi veya Enflasyon Düzeltmesi Uygulanmayan Bir Dönemden Sonra Tekrar Enflasyon Düzeltmesi Uygulanması	181
14. Enflasyon Düzeltmesi Hususunda Maliye Bakanlığı'na Tanınmış Olan Yetkiler	182
15. Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasında Ortaya Çıkabilecek Aksaklıklar ve Türkiye Uygulamasının Genel Değerlendirilmesi	183
SONUÇ	188
EKLER	196
EK 1: Ayrıntılı Bilanço	196
EK 2 : Ayrıntılı Gelir Tablosu	200
EK 3 : Parasal Kalemler	202
EK 4 : Parasal Olmayan Kalemler	207
EK 5 : Düzeltme Katsayıları	210
EK 6 : TMS 2	211
EK 7 : 5024 Sayılı Kanun	223
EK 8 : BDDK 14 Sayılı Tebliği	236
EK 9 : Ortalama Ticari Kredi Faiz Oranları	255
ÖZGEÇMİŞ	256
KAYNAKÇA	257

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Temel Bilânço Yapısı	12
Tablo 2: Temel Gelir Tablosu Yapısı.....	26
Tablo 3: Vergi Esnekliği ve Tahsilat Süresi Kombinasyonları	52
Tablo 4: Vergi Tahsilâtında Meydana Gelen Gecikmelerin Enflasyon Oranları İle Birlikte Vergi Gelirlerinin Reel Değeri Üzerindeki Etkileri.....	57
Tablo 5: Enflasyonun Bütçenin Gelir Kısımına Etkileri	65
Tablo 6: Enflasyon Muhasebesi Modelleri ile Tarihi Maliyet Muhasebesi Karşılaştırılması	101
Tablo 7: Enflasyon Düzeltmesi Muhasebesi Modellerinin Karşılaştırılması..	108
Tablo 8: Reel Olmayan Finansman Maliyeti İhtiva Edebilen İktisadi Kıymetler.....	134
Tablo 9: Düzeltme İşlemine Esas Alınacak Tarihler.....	153

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: 1970'den günümüze Türkiye Cumhuriyeti'nde Enflasyonun Seyri.....	8
Şekil 2: Vergi Tahsilât Süreci	48
Şekil 3: Enflasyon Oranı ve Vergi Esnekliği Dengesi	53
Şekil 4: Enflasyonun Devlet Gelirlerine Etkisi, Olivera-Tanzi Etkisi	60
Şekil 5: Dünya Ülkelerinin Enflasyon Muhasebesine Geçiş Süreci	110

Kısaltmalar

a.g.e	: Adı Geçen Eser
a.g.m	: Adı Geçen Makale
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
A.S.O.	: Ankara Sanayi Odası
A.T.İ.K.	: Amortismanına Tabi İktisadi Kıymetler
B.D.D.K.	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
C.Ü.	: Cumhuriyet Üniversitesi
Çev	: Çeviren
D.İ.E.	: Devlet İstatistik Enstitüsü
D.P.T.	: Devlet Planlama Teşkilatı
F.İ.F.O	: İlk Giren İlk Çıkar Stok Değerleme Yöntemi
Geç. Mad	: Geçici Madde
G.S.M.H.	: Gayri Safi Milli Hasıla
G.V.K.	: Gelir Vergisi Kanunu
H.U.V.	: Hesap Uzmanları Vakfı
İ.İ.B.F.	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İ.S.O.	: İstanbul Sanayi Odası
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi

K.D.V.	: Katma Değer Vergisi
K.V.K.	: Kurumlar Vergisi Kanunu
L.İ.F.O	: Son Giren Son Çıkar Stok Değerleme Yöntemi
m	: Madde
M.S.U.G.T.	: Muhasebe Standartları Uygulama Genel Tebliği
M.U.Y.	: Muhasebe Uygulama Yönetmeliği
Mük. mad.	: Mükerrer Madde
R.O.F.M.	: Reel Olmayan Finansman Maliyeti
S	: Sayı
s	: Sayfa
S.M.M.M.O.	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası
S. P.K.	: Sermaye Piyasası Kurulu
T.E.F.E.	: Toptan Eşya Fiyat Endeksi
T.M.U.D.E.S.K.	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
T.M.S.	: Türkiye Muhasebe Standardı
T.O.B.B.	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
T.Ü.F.E.	: Tüketici Fiyat Endeksi
U.M.S.	: Uluslararası Muhasebe Standartları
vb.	: Ve Benzeri
V.U.K.	: Vergi Usul Kanunu
V.U.K.G.T.	: Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği

GİRİŞ

Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin birçoğunun en büyük sorunlarından biri olan enflasyon basitçe; fiyatlar genel düzeyinin hızlı ve sürekli artışı olarak tanımlanabilir.

Diğer bir ifade ile de, cari fiyat seviyesinde toplam talebin toplam arzdan daha fazla olması demektir. Burada mevcut bulunan talep fazlasının süreklilik arz etmesi de fiyatlar genel seviyesinde sürekli bir artışın olmasını destekleyen temel etkindir.

Yukarıda yalın bir şekilde ifade edilen enflasyon olgusu; yıllar boyunca birçok ülke siyasi iktidarının temel ekonomik politikalarını yönlendiren bir kavram olmuştur. Enflasyon üzerine birçok politika geliştirilmiş ve birçok çözüm yolu türetilmiştir. Ancak bunların ne ölçüde başarılı oldukları mevcut ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasi yapıları ile yakından ilişkilidir.

Dünyadaki küreselleşme ülkeler arasındaki etkileşimi arttırmış bulunmaktadır. Bu bağlamda olumlu gelişmeler yanında olumsuz ekonomik gelişmelerde ülkelerdeki ekonomik yapılara zarar verebilmektedir. Enflasyon olgusu da zaman zaman ortaya çıkan global krizlerle kendisini daimi bir şekilde ülke ekonomilerine enjekte etmiştir.

Ülkemiz de Cumhuriyet'in ilânından itibaren günümüze kadar bu dış etkilerden az veya çok payını almıştır. Enflasyon ile mücadele de zaman zaman başarılı olunmasının yanı sıra yüksek enflasyonun vuku bulduğu dönemler de yaşanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nde yıllar boyu kronik bir enflasyon yaşanmıştır. Ülkemizde yaşanan bu enflasyon her ne kadar dönemsel olarak yüksek enflasyon niteliği taşısa da bu olgu hiperenflasyona dönüşmemiştir.

Enflasyon, ekonomiler üzerinde adil gelir dağılımını bozucu, sosyal barışın ve huzurun sağlanamadığı genel bir görünüm oluşmasına sebep olur. Bu çerçevede enflasyonun etkilerinin mikro ve makro düzeyde bir etki alanına sahip olduğu belirtilebilir. Bu etkiler irdelenir iken mikro açıdan işletmeler, makro açıdan ise ekonominin geneli ve devlet gelirleri esas alınacaktır.

Enflasyonun işletmeleri ve diğer ekonomik birimleri mevcut konu dâhilinde olumsuz etkileme mekanizmasının çıkış noktası mali tablolar üzerinde yarattığı bozucu etki olmaktadır. Bu bağlamda enflasyon olgusu nedeniyle ekonomik birimler açısından büyük ehemmiyete sahip işlevler içeren mali tablolar bozulmaya uğramakta, bu bozulma onlardan elde edilen verileri ve sonuçları etkilemekte, etkilenen sonuçlar, olması gerekenden farklı şekillerde ortaya çıkmakta, ortaya çıkan yanıltıcı sonuçlar doğrultusunda bunlara dayanarak faaliyet sürdüren ve ekonomik kararlar alan birimler olumsuz kararlar almaktadır. Sayılan zincirleme tesirler ekonominin tüm geneline yayılmak suretiyle etkilerini arttırmaktadır.

Konu çerçevesinde ağırlık verilecek unsurlar Enflasyonun Firma ve Devlet Faaliyetleri üzerindeki etkileri ve enflasyon düzeltmesi muhasebesi olacaktır. Bu bağlamda mevcut çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

İlk bölüm itibariyle, başta da belirtildiği üzere enflasyon kavramı, enflasyonun muhasebe sistemi ve muhasebe sistemini oluşturan mali tablolar üzerinde yarattığı tesirler irdelenmektedir. Bu tesirlerin bir başka açılımı olan enflasyonun devlet gelirleri (temel olarak ta vergi gelirleri) üzerindeki etkileri incelenmektedir. Bu yapılar iken üzerinde yoğunlaşılacak mevzu olarak enflasyonun vergi gelirlerinin reel değerini düşürücü etkisi (Tanzi Etkisi) açıklanmaya çalışılmıştır. Bu etkinin ortaya çıkmasında önem arz eden hususlar olan vergi tahsilât sürelerinin uzunluğu, vergi sisteminin esnekliği kavramları ortaya konmuştur. Yine bu etki bağlamında enflasyonun vergisel istisna ve muafiyet unsurları, vergilemenin temel olguları olan vergi tarifeleri ve matrahları üzerinde ortaya çıkan olumsuz etkiler ifade edilmiştir. Bölüm sonu itibari ile ise Türk Vergi Sistemi içerisinde yer alan vergiler üzerinde enflasyonun yarattığı tesirler değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde ise, enflasyonun birinci bölümde ifade edilen negatif tesirlerine karşılık olan tarihi süreç içerisinde uygulanan veya uygulanabilen düzeltme yöntemleri açıklanmaya çalışılmıştır. Bu yöntemler kısmî ve genel düzeltme yöntemleri olarak iki kısma ayrılmış olup, ilk aşamada uygulamaya konu olan kısmî düzeltme yöntemleri açıklanmıştır. Bu yöntemlerin uygulanma tarihçesi ve uygulama prensipleri ve

getirilişlerindeki maksatlar ve eğer yürürlükten kaldırılmışlar ise etkinsizlik nedenleri ortaya konulmuş bulunmaktadır.

İkinci aşamada ise köklü çözümler sunmayı amaçlayan genel düzeltme metotları ve sayılan yöntemlerin genel çatısını oluşturan enflasyon düzeltmesi muhasebesi ağırlık kazanmıştır. Bu yöntemin uygulama şekilleri olan Fiyatlar Genel Düzeyi, Cari Maliyet Muhasebesi ve Karma yöntemler ifade edilmiştir. Yine bu metotların uygulama esasları, kısmî düzeltme yöntemlerine ve birbirlerine göre üstün ve aksak yanları belirtilip birbirleri ile mukayeseleri yapılmıştır. Bu yöntemler içerisinde Türkiye Cumhuriyeti'nce benimsenen yöntemin hangisi olduğu ve bunun nedenleri ifade edilmiştir. Yurtdışındaki enflasyon düzeltmesine yönelik çalışmalar hakkında bilgiler verilmiştir.

Yine bu bölüm içerisinde Türkiye'de enflasyon düzeltmesine ilişkin olarak yapılmış olan düzenlemeler, bu düzenlemeleri yapmaya yetkili kurumların çalışmaları ve yapılmış olan çalışmaların kısa değerlendirmelerine yer verilmiştir. Yine enflasyon düzeltmesi uygulamasının yürürlüğe getirilmesi ile ortadan kalkan eski uygulamalar hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde ise enflasyon düzeltmesi uygulamasının içerisinde yer alan kavramlar ve uygulama esaslar belirtilmiş, bu uygulamayı işleyişini gösteren örnekler ile husus irdelenmiştir.

Son olarak bu çalışma, enflasyon düzeltmesi uygulaması esnasında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri ortaya konmuş ve çalışmanın genel bir değerlendirmesi olan sonuç kısmı ile noktalanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON, ENFLASYONUNUN FİRMA VE DEVLET FAALİYETLERİ ÜZERİNE ETKİLERİ

1. Enflasyon Kavramı ve Türleri

Para ve mübadele işlemlerinin tarihi kadar eski bir olgu olan, parasal işlemlerin büyük önem arz ettiği günümüzde birçok ülkenin korkulu rüyası haline gelen enflasyon, bir ülke ekonomisinde toplam talebin toplam arzdan fazla olması durumudur. Buna bağlı olarak fiyatlar genel seviyesindeki önemli ve sürekli artışlar olarak da ifade edilebilir. Bu artışlar paranın satın alma gücünün azalması anlamına gelmektedir. Sürekli olmayan fiyat artışları enflasyon değildir.

Gelişmekte olan ülke ekonomilerinde, enflasyonu başlatan temel nedenler ekonominin arz yönünde oluşan çeşitli baskılardır.¹ Batı dünyasının da enflasyondan şikâyet eden ülkelere tavsiyesi, genel olarak “Talebin Kontrolü” olmuştur.² Bu bağlamda enflasyon ile ilgili net bir ifade elde edilememektedir. Enflasyon olgusu bir sınıflandırmaya tabi tutulacak olursa iki gruba ve bunların içerisinde de birçok alt gruba ayrılabilir. İlk olarak enflasyon, genellikle talep şişkinliğinden ve maliyet masraflarının kabarmasından ileri gelebilir.³

---

¹ Hatipoğlu, Zeyyat, **Yeniden Dirilen Türkiye Ekonomisi**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayın No: 203, İstanbul, 1989, s.140., Ayrıntılı bilgi için bkz. Sadun Aren, **İstihdam, Para ve İktisadi Politika**, 9. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 1989,s. 219., Türkmen Derdiyok, “Türkiye’de Enflasyon: Kamu Harcamaları ve Diğer Olası Nedenler (1960 - 1989)”, **Maliye Yazıları**, S. 40, Temmuz – Eylül 1993, s.72 - 96., **Ekonomi Ansiklopedisi**, Milliyet Gazetesi Yayını, İstanbul, 1991, s. 74., Beyhan Ataç, **Maliye Politikası**, İkinci Baskı, Anadolu Üni.Yayın No:86, Eskişehir, 1991, s. 115., A. Ali Karaca,“Enflasyon ve Türkiye’de Etkileri”, **İktisat ve Maliye**, S. 4, Temmuz 1988, s. 151-156., Yavuz Canevi, Enflasyon ve Sorunları, **Maliye Dergisi**, S. 15, Mayıs – Haziran 1975, s.28 – 54.

² Kılıçbay, Ahmet, **Değişen Dünyada Türk Ekonomisi**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1993, s. 180.

³ Mali Ansiklopedi, <http://www.malihaber.com/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=486>, (25 Mayıs 2004)., Ayrıntılı bilgi için bkz. Zeyyat Hatiboğlu, **Tartışma Masasında Türkiye Ekonomisi**, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s. 133.

a) *Talep Enflasyonu*: En fazla rastlanan enflasyon türü olan talep enflasyonu, toplam talebin toplam arzdan fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Talep, arzdan daha fazla artış göstermiştir. Bunun sonucu olarak fiyatlar yükselmektedir. Diğer bir ifade ile talep enflasyonunun nedenleri, talebin kendisini arttıran nedenlerden başka bir şey olamaz.⁴

b) *Maliyet Enflasyonu*: Enflasyonun arz yönünden kaynaklanan türüdür. Mal ve hizmetlerin maliyetini oluşturan unsurlarda veyahut ta girdi fiyatlarında ortaya çıkan artışlar maliyet bedellerinin yükselmesine sebep olacaktır. Bu durum toplam arzda bir azalmaya (arz şokuna)⁵, talebin yüksek olduğu koşullarda da ilgili mal ve hizmetlerin de fiyatlarının yükselmesi sonucunu doğuracaktır.⁶ Maliyet enflasyonunu,

- Dış ticaretin kısıtlanmış bir rejime bağlı bulunması ve gümrük vergilerinin aşırı derecede yüksek olması,
- Gider- istihlak- istihsal vergilerinin ağırlığı,
- Mali tekeller ve eksik rekabet koşulları,
- Faiz haddinin yüksekliği,
- Sendikal güç sayesinde toplu sözleşmelerle ücretlere yapılan verimlilik üstü zamlar,
- Devalüasyon gibi unsurların varlığı tetiklemektedir.

c) *Fiyat Enflasyonu*: Tüketiciyi koruma görevinin yerine getiren kurum ve kuruluşların bulunmadığı ülkelerde kartel, tröst vb. niteliğe bürünmüş olan firmaların ortaya çıkması ve rekabetin aksaması kaçınılmazdır. Bu şekilde kendi aralarında fiyat

---

⁴ Eken, Mehmet Hasan, **Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkilerinin Risk ve Kârlılık Açısından Değerlendirilmesi**, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No:187, Ankara, 1994, s. 10.; Ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Kılıçbay, **Türk Ekonomisi**, 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1992, s. 371.; Sabri Ülgener ve Diğerleri, **Türkiye’de Enflasyon**, Sermet Matbaası, İstanbul, 1968, s. 100.

⁵ Dinler, Zeynel, **İktisada Giriş**, Ekin Kitabevi, 9. Baskı, Bursa, 2003, s. 433., Bahri Kandaş, “Ücretler ve Enflasyon: I”, **Maliye Yazıları**, S. 10-12, Aralık 1987/Mayıs 1988, s. 44.

⁶ Güzeldal, Ömer ve Adnan Ersoy, **Vergi Düzenlemeleri İle Birlikte Enflasyon Muhasebesi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2004, s.17.

tespiti konusunda anlaşılabilen ve fiyatlar konusunda tekelleşmiş firmalar fiyat enflasyonuna sebep olabilmektedirler.⁷

İkinci olarak ise enflasyonlar, hız ve şiddet derecelerine göre bir takım sınıflara ayrılabilir.

a) *Aşırı Enflasyon*: Yüksek enflasyon⁸ adı da verilen bu tür enflasyon olgusunda enflasyon oranı iki veya üç haneli rakamlara ulaşmaktadır. Bu enflasyon türüne gelişmekte olan ülkelerde daha çok rastlanmaktadır. 1970’li yıllardan bu yana ülkemizde de %30 ile %100 arasında fiyat artışları yaşanmıştır. Bu tür enflasyon da para aşırı ölçüde değer kaybetmekte ve genel olarak likit para elde tutulmayarak bu durumdan zarar görmemeye çalışılır.⁹

70’li yıllardan beri ülkemizde yaşanan yüksek ve kronik enflasyon olgusunun düşürülememesi bazı nedenlere dayanmaktadır. Bunlar;

- Müdahaleci devlet anlayışı gereğince ülke ekonomisinin ihtiyaç duyduğu faaliyetlerin sürdürülmesinin bir yolu olan kamu harcamalarının artması aynı zamanda bunun finansmanını karşılayacak olan vergi gelirlerinin azalması, dolayısıyla da kamu gelir – gider dengesinin açık vermesi ortaya çıkacaktır. Bu açıkların karşılanması amacıyla emisyonla (para arzının artırılması) başvurulmuş, bu usul de enflasyonunun yükselmesi neticesini doğurmuştur.

- Aynı şekilde mevcut olan dış açığın kapatılması gayesiyle sanayileşme de ihracatın teşvik amacıyla getirilen vergisel avantajlar, toplanacak olan vergi gelirlerini azaltmış, verilen sübvansiyonlar nedeniyle transfer harcamaları seviyesi artmıştır. Bu durum yine enflasyonu körüklemiştir.¹⁰

---

⁷ Güzeldal, a.g.e. s. 18.

⁸ Daha geniş bilgi için bkz. Michael Bruno and William Easterly, “Inflation Crises and Long-Run Growth”, **World Bank Policy Research Working Papers**, WPS No: 1517, September 1995, pp.1 – 56.

⁹ Dinler, a.g.e., s. 429.

¹⁰ Altuncu, Hasan, “Enflasyonun Varlıklar ve Kaynaklar Üzerine Etkisi ve Enflasyon Muhasebesi”, **Vergi Raporu**, Nisan – Mayıs 2002, s. 23.

- Enflasyonun devamlılık arz etmesi neticesinde, enflasyon dolayısıyla gelir ve menfaat sağlayan bazı gruplar ortaya çıkmıştır. Enflasyonun düşürülmesi dolayısıyla menfaat ve kazançlarını kaybedeceklerini anlayan bu grup enflasyonun düşürülmesi hususunda, geliştirilen enflasyon ile mücadele politikalarına karşı bir tazyik gösterebilmektedir.¹¹ Bu tür bir yaklaşımın bulunması da enflasyonun düşürülmesini zorlaştırmaktadır.

b) *Kronik (İlımlı) Enflasyon*: Bu tip enflasyonun özelliği, hızının mutedil fakat süresinin uzun olmasıdır. Fiyatlar bu tür enflasyon da şahlanmamaktadır, ancak paranın satın alma gücünü karalı bir şekilde kemirmektedir.

Sürünen enflasyon diye de tanımlanabilen bu enflasyon türünde fiyat artışları genellikle gelişmekte olan ülkeler için yıllık %6, gelişmiş ülkeler için de yıllık %4'ün altında oluşmaktadır.¹²

c) *Hiperenflasyon*: Bu türde meydana gelen fiyat artışları o derecede yüksek ve süratlidir ki, bu artışlar aynı gün içerisinde bile yaşanabilir. Yıllık enflasyon oranı yüzde binler seviyesinde yaşanabilir. Bu tür enflasyonu yaşayan ülkelere örnek olarak II. Dünya Savaşı sonrasında Macaristan ve Almanya verilebilmektedir. Bu enflasyonist koşullarda para, değişim ve tasarruf aracı olma işlevini yitirir, günlük işlemler altın, döviz veya trampa yolları ile gerçekleştirilir.¹³

Türkiye’de yıllardan beri süregelen enflasyon tipi kronik enflasyondur. Şöyle ki, Türkiye Cumhuriyeti yıllar boyunca yüksek enflasyon yaşamış ancak bu olgu hiçbir zaman hiperenflasyona dönüşmemiştir. Bu durumun açıklaması olarak esnek emek piyasası ve sendikal faaliyetleri kısıtlayıcı yasalar gösterilmektedir.¹⁴ 70’li yıllardan beri yaşanan enflasyonist süreç aşağıdaki tabloda ki seyri izlemiştir.

---

¹¹ Parasız, İlker, **Para Politikası**, Ezgi Kitabevi, Bursa, 1998, s. 206.

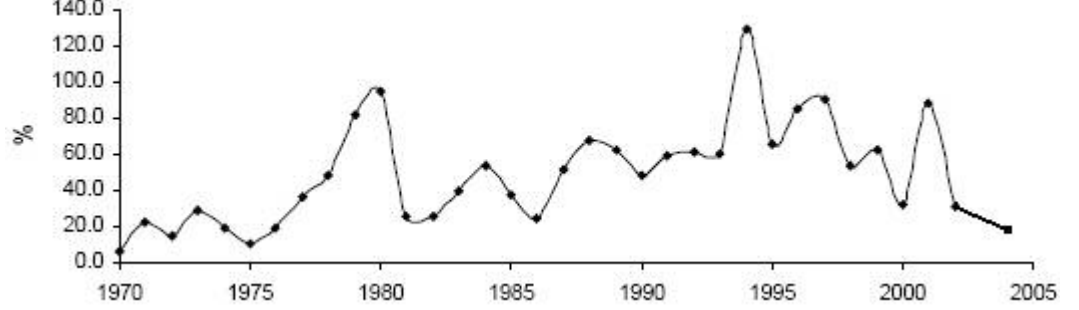
¹² Dinler, a.g.e., s. 428.

¹³ Dinler, a.g.e., s. 429.

¹⁴ Elitaş, Cemal ve Murad Tiryakioğlu, “Türkiye’de Enflasyon Sorunu ve Alternatif Bir Çözüm Önerisi Olarak Enflasyon Muhasebesi Sistemi”, **Vergi Sorunları**, Ağustos 2004, s.160.

Grafik 1: 1970'den günümüze Türkiye Cumhuriyeti'nde Enflasyonun Seyri

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, [www. tcmb.gov.tr](http://www.tcmb.gov.tr)

Enflasyonist seyri gösteren şekilden de anlaşılacağı gibi Türkiye Cumhuriyeti'nde enflasyon genellikle küresel ve ulusal bazda oluşan krizler ile doğru orantılı olarak yükseliş eğilimi göstermekte ve son dönemlerde bir düşme eğilimi gösterse de yine de bir sorun olmayı sürdürmektedir.

Yukarıda saymış bulunduğumuz çeşitleri mevcut olan enflasyon olgusu, ekonomide yer alan tüm kesimler üzerinde gelir dağılımını ve toplumsal huzuru bozucu negatif etkiler yapmaktadır. Bu etkilerden bazılarını belirtecek olur isek,

Enflasyon, ekonomik kararları, tasarrufları, yatırım kararlarını ve üretim ilişkilerini etkileyerek, kaynakların yanlış yerlere yönlenmesine neden olmaktadır.¹⁵ Gelirlerin dağılımı adaletsiz bir şekilde gerçekleşir. Toplumdaki bireylerin bir kısmının elde ettikleri gelirler enflasyon hızından fazla ve diğer bir kısmının da enflasyon hızından yavaş artar. Zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan bir durum ortaya çıkar.

Satın alma gücünde zayıflamalara sosyal huzursuzluklara yol açar. Spekülatif kazançlar emek gelirlerine oranla üstün gelir. Enflasyondan genellikle dar ve sabit gelirliler çok zarar görür. Çünkü bu kesimlerin gelirlerinin yükselen fiyat düzeyine

---

¹⁵ Temizel, Zekeriya, "Enflasyonun Toplum Üzerindeki Etkileri ve Vergiler", **Yaklaşım**, S.62, Şubat 1998, s. 11.

intibak etmesi zor olmaktadır. Enflasyondan en çok zarar görenler ise enflasyonun hüküm sürdüğü esnada para olarak tasarruf yapanlar ve para olarak alacaklı bulunanlardır. Enflasyon dolayısıyla paranın satın alma gücü azalmalar gösterdikçe bu kesimler de büyük yaralar alırlar.

Yukarıda sayılan kesimlerin aksine enflasyonist koşullarda borçlular avantajlı durumdadırlar. Çünkü paranın değeri azalma gösterdiği için borçlarını daha kolaylıkla ödeyebilmektedirler.

Enflasyon, ekonomik büyüme üzerinde frenleyici etkiler yaratabilmektedir. Şöyle ki, enflasyonun şiddetlenmesi bireyleri tasarruf yapmaktan uzaklaştırarak daha çok tüketim yapılmasına yönlendirmektedir. Ekonomik büyüme ve kalkınmayı sağlayacak yatırımların finansman kaynağı olan tasarrufların azalışı ülke ekonomisinin büyüme ve gelişmesini negatif yönde etkileyecektir.¹⁶

Yukarıda kısaca değinilen enflasyonun ülke ekonomisi üzerinde yarattığı etkiler, mikro ve makro düzeyde diğer bir ifade ile işletmeler ve ekonominin geneli (devlet gelirleri) üzerinde olmak üzere tasnif edilip değerlendirilebilir.¹⁷ Ancak öncelikle enflasyonun, işletme faaliyetlerinin ve sonuçlarının yer aldığı mali tablolar üzerinde yarattığı etkiler incelenmelidir.

2. Enflasyonunun Mali Tablolar ve Muhasebe Sistemi Üzerindeki Etkileri

İşletmeler açısından muhasebe, meydana gelen değer hareketlerinin izlenmesi, sınıflandırılması, kaydedilmesi ve tablolar halinde sunulup yorumlanmasından

---

¹⁶ Enflasyonun yarattığı etkiler hakkında daha fazla bilgi için bkz. İlhan Özer, “Türkiye’de 1970 Sonrası Enflasyonu ve Kamu Maliyesi İlişkileri”, **Maliye Dergisi**, S. 39, Mayıs – Haziran 1979, s. 13 – 16.

¹⁷ Karapınar, Aydın ve Kadir Gürdal, **Enflasyon Muhasebesi**, Tesmer Yayınları, Yayın No: 54, Ankara, 2004, s. 7.

ibarettir.¹⁸ Muhasebenin bu işlevleri yerine getirebilmesi için kullandığı en önemli araç mali tablolar olmaktadır.

Mali tabloların fonksiyonel amacı, işletmelerin durumu ile ilgili olan işletme yöneticileri ve işletme ilgililerine (yatırımcı, kredi verenler, sendikalar, ortaklar, devlet, alacaklılar vb.), işletme ile alakalı olarak alacakları kararlar için sağlıklı ve güvenilir veriler sunmaktır. Aynı zamanda ödenecek vergi ve dağıtılacak kâr payları hakkında, yönetici başarılarını ölçebilmek, işletme ile ilgili olarak alınacak uzun ve kısa vadeli yatırım planları için bilgi temin etme işlevleri de vardır.¹⁹ Sağlanan verilerin sağlıklı ve güvenilir olması, önceki dönemlerin ve aynı pazarda faaliyet gösteren firmaların verileriyle karşılaştırılabilir olması açısından önem taşımaktadır.²⁰

Fiyatların istikrarlı bir seyir izlediği dönemlerde geleneksel muhasebe, finansal bilgilerin yararlılığını belirleyen nitelikleri karşılayabilen bir muhasebe sistemidir. Ancak fiyat değişimlerinin vuku bulduğu bir ekonomik yapıda tarihi maliyetler muhasebesi²¹ nin ortaya koyduğu verilerin gerçekçiliği önemli derecede azalmaktadır.

Geleneksel muhasebenin dayandığı en temel varsayımlardan biri **ölçü birimi olarak kullanılan paranın değerinin değişmediği**, diğer bir ifade ile **paranın aynı satın alma gücüne sahip olduğudur**.²²

Belirtilen varsayım dolayısıyla mali tablolar ulusal para birimi esas alınarak düzenlenir. Buna dayanan uygulama tarihi muhasebe değerlerini esas almaktadır. Sonuç olarak mali tabloların kendilerinden beklenen işlevler ve amaçlar doğrultusunda gidilmesini, enflasyonist koşullar dolayısıyla meydana gelen fiyat ve paranın satın alma

---

¹⁸ Güzeldal, a.g.e., s. 3.

¹⁹ Yükçü, Süleyman ve Serdar Özkan, **Vergi Mevzuatı ve SPK Mevzuatına Göre Enflasyon Düzeltmesi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2004,s.17.

²⁰ Karapınar, a.g.e., s. 15.

²¹ Tarihi Maliyet Muhasebesi hakkında daha geniş bilgi için bkz. Whittington, Geoffrey, **Inflation Accounting, An Introduction to the Debate**, Cambridge University Pres, Great Britain, 1997, s. 39 – 60.

²² Uman, Nuri ve Rüstem Hacırüstemoğlu, **5024 Nolu Yasaya Göre Enflasyon Muhasebesi**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2004, s. 3, Ayrıntılı bilgi için bkz. Yüksel Koç Yalkın, **Enflasyon Muhasebesi ve Yönetimsel Kararlar**, A.S.O. Yayını, Ankara, 1998, s. 1.

gücü değişimlerini dikkate almayan geleneksel muhasebe sisteminin kullanılması engellemektedir.

Mevcut olan değişimlerin hesaba katılmıyor olması mali tabloların güvenilirliğini ve gerçeği yansıtmama işlevini ortadan kaldırmaktadır.²³ Bu bağlamda önceki yıllar ve diğer firmalar arasında karşılaştırma yapma imkânı da ortadan kalkmaktadır. Netice itibariyle yanlış ve güvenilir olmayan veriler sunan mali tablolara göre planlama yapılması ve kararlar alınması firma ilgililerini, firma yöneticilerini, firma gelişimini ve geleceğini zora sokacaktır.

Bu durum itibariyle ekonomide enflasyonun var olduğu dönemlerde mali tabloların enflasyona göre bir endekslemeye veya düzeltmeye tabi tutulması diğer bir ifade ile tarihi muhasebe değerlerine göre değil, bilançonun hazırlandığı dönem para değeri üzerinden hesaplanması gerekmektedir.²⁴

Sayılan bütün bu önemli etkilere sebebiyet verebilen mali tablolardan genel bir bakış açısı itibariyle en önemlileri Bilânço ve Gelir Tablosu olarak ikiye ayrılabilir. ²⁵

2.1. Enflasyonun Bilânço Üzerindeki Etkileri

*“Bilanço, işletmenin belirli dönemlerdeki ekonomik yapısını ve finansal durumunu gösteren tablodur.”*²⁵ Bilânço²⁶, fiyat değişimlerinden etkilenmekte ve enflasyonist baskıların yüksek olduğu dönemlerde gerçeği yansıtmaktan uzaklaşmaktadır. Enflasyon işletmenin sahip olduğu varlık ve kaynak yapılarına önemli derecede tesir etmektedir.

---

²³ Daha fazla bilgi için bkz. Baxter, W. T., **Inflation Accounting**, Phillip Allan Publishers Limited Publishing, Great Britain, 1984, s. 38 – 45.

²⁴ Yüce, Mehmet, “Enflasyon Vergisi ve Türk Vergi Sisteminde Enflasyonun Etkilerini Gidermeye Yönelik Müesseseler”, (Basılmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998), s.23., daha fazla bilgi için bkz. S. Burak Arzova, “Enflasyonun İşletmeler Üzerindeki Etkileri ve Bunları Gidermeye Yönelik Öneriler”, **Vergi Sorunları**, S. 89, Şubat 1996, s.86.

²⁵ Civan, Mehmet; Ekrem Kara ve Ferah Yıldız, **Enflasyon Muhasebesi**, Gazi Kitabevi, Gaziantep, 2004, s.3., Ayrıntılı bilgi için bkz. Erhan Kotar, **Genel Muhasebe**, Ekin Kitabevi, Bursa, 1996, s. 17.

²⁶ Maliye Bakanlığı'nın belirlediği ayrıntılı bilanço için bkz. Ek 1.

Bu varlık ve kaynak yapısı da parasal varlıklar, parasal olmayan varlıklar ve parasal kaynaklar, parasal olmayan kaynaklar olarak bir sınıflandırmaya tabi tutulabilir. Bu bağlamda enflasyonun sınıflandırmaya tabi tutulan unsurlar üzerindeki etkileri de farklı farklı gerçekleşecektir.

Tablo 1: Temel Bilânço Yapısı

AKTİF	..... İşletmesinin .../.../... Tarihli Bilânçosu	PASİF	
Dönen Varlıklar	xxx	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	xxx
Hazır Değerler		Mali Borçlar	
Menkul Kıymetler		Ticari Borçlar	
Ticari Alacaklar		Ödenecek Vergi ve Yükümlülükler	
Stoklar		Borç ve Gider Karşılıkları	
Diğer Dönen Varlıklar		Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	xxx
		Mali Borçlar	
Duran Varlıklar	xxx	Özsermaye	xxx
Mali Duran Varlıklar		Ödenmiş Sermaye	
Maddi Duran Varlıklar		Sermaye Yedekleri	
Birikmiş Amortismanlar (-)		Kâr Yedekleri	
		Dönem Net Kârı	
Aktif (Varlıklar) Toplamı	xxx	Pasif (Kaynaklar) Toplamı	xxx

2.1.1 Enflasyonun Bilânço Yapısına Göre Etkileri

Yukarıda belirtildiği üzere bilânçoda yer alan varlık ve kaynak kalemleri parasal ve parasal olmayan kalemler olarak bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Bu ayrım çerçevesinde enflasyonun ilgili kalemler üzerine tesirleri farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir.

BİLÂNÇO YAPISI	
PARASAL VARLIK KALEMLERİ	PARASAL KAYNAK KALEMLERİ
PARASAL OLMAYAN VARLIK KALEMLERİ	PARASAL OLMAYAN KAYNAK KALEMLERİ

2.1.1.1. Enflasyonun Parasal Kalemlere Etkisi

Parasal Kalemler; para değerindeki değişmeler karşısında nominal değerleri sabit kalan ancak satın alma güçleri (reel değerleri) fiyat hareketlerine göre ters orantılı olarak değişen kalemlerdir.²⁷ Parasal kalemlere örnek olarak kasa, bankalar, milli para ile tahsil edilecek alacaklar, alacak senetleri, borçlar ve borç senetleri, depozito ve teminatlar, gelir tahakkukları gibi kalemler gösterilebilir.²⁸

Enflasyonist dönemlerde, ellerinde yoğunluk açısından daha çok parasal varlık bulunduran işletmeler, bu varlıkların değerlerinin sabit kalmasına rağmen satın alma güçlerinin düşmesi dolayısıyla negatif yönde etkilenirler.²⁹ Enflasyon ortamında parasal olmayan kalemlere nazaran daha fazla miktarda parasal varlık bulunduran işletmeler enflasyonist zararlar ile karşılaşabilmektedirler.³⁰ Diğer bir ifade ile enflasyonist ortamda parasal alacakları parasal borçlarından fazla olan işletmeler enflasyonist zarara uğrarken, parasal borçları parasal olmayan alacaklarından fazla olan işletmeler de enflasyonist kazanç sağlamaktadırlar.

2.1.1.1.1. Enflasyonun Parasal Varlık Kalemleri Üzerine Etkileri

Varlık kalemleri dendiği zaman işletmenin alacakları(aktifler) anlaşılmalıdır. Yukarıda bilânço kalemlerinin parasal ve parasal olmayan varlık ve kaynak kalemlerinden meydana geldiği belirtilmişti. Parasal varlıklar bilânçoda yer alan mamul ve yarı mamul stokları dışında kalan tüm dönen varlıklardan oluşmaktadır. Bu açılıma

---

²⁷ Ayrıntılı bilgi ve diğer tanımlar için bkz. V.U.K. mük.m.298/A-2-b.; Sait Y. Kaygusuz ve Şükrü Dokur, **Enflasyon Düzeltmesi ve Uygulamaları**, 1. Baskı, Alfa Yayınları, Bursa, 2004, s. 9.; Ekrem Sarısu ve Levent Ünlü, “Tüm Yönleriyle Enflasyon Muhasebesi(Ekonomist Dergisi Eki)”, **Ekonomist**, Yıl:11, S. 49, 9-15 Aralık 2001, s.15.; Kâmuran Pekiner, “Para Değerlerindeki Düşüşlerin Bilanço Kalemleri Üzerine Etkisi (Zahiri Kâr) ve Yeniden Değerleme”, **Enflasyon Ortamında Muhasebe, Finansman ve Vergi Problemleri**, İ.Ü.İşletme F. Muhasebe Enstitüsü Yayını, İstanbul, 1974, s. 23., Yavuz Çiftçi, “Enflasyonun Muhasebe Verileri Üzerindeki Etkileri ve Enflasyon Muhasebesi Modelleri”, **Vergi Sorunları**, S. 109, Ekim 1997, s. 142.

²⁸ 28.02.2004 tarih ve 25387 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 328 sıra no’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinin 1 no’lu ekinde belirlenmiştir., Parasal Kalemler Ek. 3’te tablo halinde gösterilmiştir.

²⁹ Karapınar, a.g.e., s. 18.

³⁰ Yükücü, a.g.e., s. 18.

göre ilk olarak parasal varlıklar içerisinde yer alan belli başlı kalemler üzerinde enflasyonun yaratmış bulunduğu etkiler ifade edilebilir.

Hazır Değerler

Bu kalemde yer alan değerler likit olarak elde tutulan ve her zaman için paraya çevrilebilme imkânına sahip olan varlıklardır. İşletmenin bilançosunda nominal değerle yer alan kasadaki paralar, çekler, bankadaki mevduatlar enflasyonist dönemde değer kaybına uğramaktadırlar. Ancak likit olmaları hasebiyle bunlar üzerinde enflasyona karşı düzeltme yapmak çok fazla gerekli olmamaktadır.

Senetli – Senetsiz Alacaklar

Bu kalemlerde değer kaybına uğrama vade süreleri ile doğru orantılıdır. Bilindiği gibi enflasyonist dönemlerde borçlular avantajlı iken alacaklılar ise dezavantajlı olmaktadır. Çünkü mevcut borç satın alma gücü yüksek para biriminden alınmakta, ödenmesi gerçekleştirilirken düşük satın alma gücü cinsinden geri ödenmektedir. Bu bağlamda senetli veya senetsiz alacakların vadeleri uzadıkça uğrayacakları zarar ve değer kaybı da artacaktır. Geleneksel muhasebe tekniği bu zararları gösteremediğinden dolayı gerçek durum yansıtamayacak ve zararlar olduğundan düşük, kârlar ise olduğundan yüksek görünecektir.³¹

Tahviller

Tahviller, enflasyona karşı altın, kur, fiyat endeksleri gibi ölçüler ile garanti altına alınmamışlar ise enflasyondan olumsuz etkilenirler.

---

³¹ Akdoğan, Nalân, **Enflasyon Muhasebesi**, Gazi Kitabevi, Ankara,2004, s. 14.

Depozito ve Teminatlar

Depozito ve teminatların, verilmelerini gerektiren durumların oluşup oluşmamasına göre gerçek olacak olup olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Eğer bu varlıkların verilmelerini gerektiren bir ortaya çıkmaz ise iade edilirler ve bunların tahsilâtı nominal değerleri üzerinden yapılır. Dolayısıyla enflasyonist koşullarda değer kaybına uğrarlar.³²

Gelir Tahakkukları

Vuku buldukları halde henüz tahsil edilememiş olan gelirler, gelir tahakkukları hesabı altında dönem gelirlerinin içine aktarılmaktadırlar. Bu aktarma yapılmasına rağmen ilgili gelirlerin tahsilâtı gerçekleşene kadar geçecek olan evrede meydana fiyat artışları ve bu gelirlerin nominal değerleri üzerinden tahsil edilmeleri dolayısıyla değer kaybına uğramaları muhtemeldir.

2.1.1.1.2. Enflasyonun Parasal Kaynak Kalemlerine Etkileri

Bu kalemler işletmenin sahip olduğu parasal yükümlülükleri(pasifler) ifade etmektedir. Bu yükümlülükler ulusal para birimi cinsinden ödeneceklerdir. Parasal kaynak kalemleri bir tasnife tabi tutulacak olunursa, vadeleri burada ayırt edici nitelik taşımaktadır. Vadeleri bir yıldan kısa olanlar ve vadeleri bir yıldan uzun olanlar gibi bir ayırım yapılması, enflasyonist koşullarda bu varlıkların ne şekilde etkiye maruz kalacağını da açıklayabilmektedir.

Bilindiği üzere enflasyonist koşullar altında borçlu olanlar avantajlıdır. Çünkü fiyatlar yükselme eğilimde iken borçlunun borçları nominal yani eski satın alma gücü cinsinden ödenecektir. İlgili borçların ve yasal yükümlülüklerin kayıtlarda bulunan eski

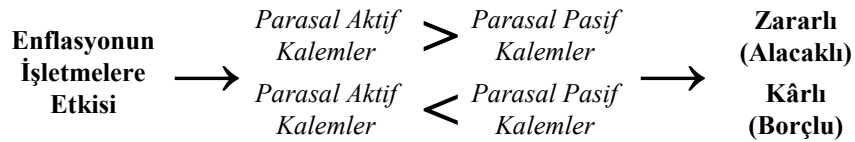
---

³² Akdoğan, a.g.e., s.14.

tutarlar üzerinden ödenmesi dolayısıyla borç maliyeti ve yükü azalmakta, özsermaye ise artış göstermektedir.

Bütün bu açıklamaların ışığında enflasyonun bulunduğu bir ortamda parasal aktif kalemlerine göre parasal pasif kalemleri bünyelerinde daha ağırlıklı olarak barındıran işletmeler enflasyonist kazanç temin ederken, aksi durumda olan yani parasal aktif kalemleri parasal pasif kalemlerine göre fazla olan işletmelerde enflasyonist bir zarar ile karşı karşıya kalmaktadırlar.³³ Parasal kalemlerin neden olduğu satın alma gücü kazanç ve kayıplarının tespitinin yapıldığı tablo TMS-2'nin 2 no'lu ekinde "Parasal Kalemlerin Neden Olduğu Satın Alma Gücü Kazanç veya Kaybının Hesaplanması" adı ile yer almaktadır.³⁴

Enflasyonist koşullarda ellerinde parasal kıymet bulunduran bireylerin ya da kurumların uğrayacakları zarar ve sağlayacağı kazançlar bir örnek ile ifade edilecek olur ise,

Enflasyon oranının %50 olarak gerçekleştiği X_1 yılında bireyin kasasında 2000 YTL'lik ve kurum ve bireylerden de 8000 YTL'lik alacağı vardır. Aynı zamanda bireyin 5000 YTL'lik de borcu vardır. Birey alacaklarını ve borçlarını yılsonu itibariyle tahsil etmiştir.

Birey $2000 + 8000 = 10000$ YTL'lik alacağı ile ilgili dönemde 1000 birim hammadde temin edebilir iken, enflasyonun etkisi ile ilgili alacaklarını tahsil ettiği yılsonu itibariyle aynı birim hammadde alamamaktadır. Bu durum enflasyonun parasal

³³ Akdoğan, a.g.e., s. 18.

³⁴ 1.1.1997 tarihinde yürürlüğe giren Türkiye Muhasebe Standardı "TMS-2: Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama"'nın 2 no'lu eki olan Parasal Kalemlerin Neden Olduğu Satın Alma Gücü Kazanç veya Kaybının Hesaplanması tablosu için bkz. EK-5

kıymet bulunduran birey ve işletmeler üzerinde yaptığı negatif bir etkidir. Şöyle ki, %50 oranındaki enflasyon 10000 YTL'lik parasal kıymetin ($10000 \times \%50 = 5000$, $10000 - 5000 = 5000$) 5000 YTL'lik bir değere düşmesine sebep olmuştur. Bireyin enflasyon dolayısıyla 5000 YTL'lik bir zararı olmuştur.

Aynı zamanda birey %50 oranında enflasyonda 5000 YTL'lik borcunu yılsonunda ödeyerek bir kazanç da elde etmiştir. 5000 YTL'lik borcunu dönem sonunda düşük satın alma güçlü para cinsinden ödeyerek 2500 YTL'lik bir avantaj sağlamıştır. ($5000 \times \%50 = 2500$, $5000 - 2500 = 2500$)

Enflasyon dolayısıyla yılsonunda birey, alacaklarından 5000 YTL'lik bir zarar ve borçlarından ise 2500 YTL'lik bir kazanç sağlamış, genel görüntü itibariyle $5000 - 2500 = 2500$ YTL'lik bir enflasyonist zarara uğramıştır.

2.1.1.2. Enflasyonun Parasal Olmayan Kalemlere Etkisi

Parasal olmayan kalemler³⁵, parasal kalemlerin aksine enflasyonist dönemlerde para değeri değişimlerine göre nominal değerleri değişirken, satın alma güçleri değişmeyen kıymetlerdir.³⁶ Diğer bir ifade ile bu kalemlerin satın alma güçleri fiyat değişimleri ile paralel bir seyir izlemektedir de denilebilir.

Aynı zamanda enflasyonun vuku bulduğu dönemlerde bilânçoda gerçek değerlerinin altında bir değer olan tarihi değerleri ile kayıtlı bulunmaktadırlar. Bu sebeple düşük değerle yer alan ilgili varlıklar enflasyonist dönemlerde elden çıkarıldıklarında fiktif (görünürde) kârlar ortaya çıkarabilmektedirler. Bu açıdan bu tür varlıkların yoğun olarak bulunduğu işletmeler enflasyonist etkilerden daha fazla etkilenmektedir.³⁷

---

³⁵ V.U.K. mük.m.298/A-2-a bendi Parasal olmayan kıymetlerin parasal kıymetler dışındaki kıymetlerden ibaret olduğunu belirtmiştir.

³⁶ 28.02.2004 tarih ve 25387 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 328 sıra no'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinin 2 no'lu ekinde belirlenmiştir., Parasal Olmayan Kalemler Ek. 4'te tablo halinde gösterilmiştir.

³⁷ Karapınar, a.g.e., s. 18.

2.1.1.2.1. Enflasyonun Parasal Olmayan Varlık Kalemleri Üzerine Etkileri

Parasal olmayan varlık kalemlerinin amortismanları, enflasyon dönemlerinde aldatici sonuçlar ortaya çıkarabilir. Çünkü enflasyon dönemlerinde ilgili varlıkların maliyetleri düşük seviyede oluşmakta, dolayısıyla gerçekte meydana gelmemiş (zahiri) kârlar ortaya çıkmaktadır.

Bu kalemlere örnek olarak Binalar, makineler, stoklar, maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar, iştirakler, bağlı ortaklıklar, özel tükenmeye tabi varlıklar, yabancı para birimi ile tahsil edilecek alacaklar, verilen avanslar, yabancı paralar, hisse senetleri, gelecek ay ve yıllara ait giderler gibi kalemler verilebilir.

Maddi Duran Varlıklar

İşletme bünyesinde bir yıldan daha fazla bir zaman yer alan amortismanına tabi ve amortismanına tabi olmayan varlıklardan oluşmaktadır. Bu varlıklar arasında arazi ve arsalar, binalar, taşıt araç ve gereçleri, demirbaş eşya, makine ve teçhizat gibi varlıklar sayılabilir.

Enflasyonist koşullarda maliyet değerleri gerçek değerlerinin çok altında gerçekleşmektedir. Tarihi muhasebe sistemine göre farklı farklı tarihlerde işletme bünyesine giren bu varlıklar, enflasyon dolayısıyla farklı satın alma gücüne sahip para cinsinden kayıtlıdır. Bunun sonucunda bu duran varlıkların reel değerleri bilançoda görülememekte veya yanlış şekilde ifade edilmektedir.

İşletme bünyesi içerisinde bulunan unsurlar arasında enflasyon olgusundan en fazla etkilenen varlıklar duran varlıklar olmaktadır. Enflasyonun olumsuz etkisi bu varlıklar satılmadıkları takdirde önem arzetmemekte ve fiktif kârlara sebebiyet vermemektedir.³⁸

---

³⁸ Çelik, Aylın, “Fiyatlar Genel Seviyesindeki Değişmelerin Mali Tablolara Etkileri ve Enflasyon Muhasebesi: Enflasyon Muhasebesi Yöntemlerinden Fiyatlar Genel Seviyesi Modeli Uygulaması,”(Uzmanlık Yeterlilik Tezi, T.C.M.B. İstatistik Genel Müdürlüğü, 2003), s.14.

Maddi duran varlıklar içerisinde yer alan boş arazi ve arsalar amortismanına tabi olmayan varlıklardır. Enflasyon döneminde bu varlıkların satışı sonucunda fiktif kârlar ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu varlıkların maliyet değerleri satış tutarlarının çok altında kalmaktadır.³⁹ Amortisman, taşınmaz mallarda meydana gelen veya gelecek olan aşınma ve yıpranmalara karşılık olmak üzere dönem kârından ayrılan pay olarak nitelendirilebilir.

Vergi Usul Kanunu'nda ise amortisman,

“İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bırakılan gayrimenkullerle 269. madde gereğince gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin,⁴⁰ alet, edevat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmlerinin birinci kısımdaki esaslara göre tespit edilen değerlerinin bu Kanun hükümlerine göre yok edilmesi amortisman mevzuunu teşkil eder.” (V.U.K. m. 313) şeklinde tanımlanmaktadır.

Amortisman ayırmak suretiyle işletmeler, amortismanları giderleştirmek mevcut vergi matrahı tespit edilir iken vergi sonrası kârların peşin değerini yükseltme veyahutta vergi borcunun peşin değerinin düşmesi imkânına kavuşmaktadırlar. Amortisman bir bakıma peşin yapılmış olan bir giderin ilgili yılların faaliyetlerine yüklenmesi işlemidir.⁴¹ Özetle amortisman uygulaması, işletme açısından bir gider artırıcı unsurdur

---

³⁹ Akdoğan, a.g.e., s. 6.

⁴⁰ VUK.m.269. “İktisadi İşletmelere dahil bilumum gayrimenkuller maliyet bedelleri ile değerlendirilir. Bu kanuna göre, aşağıdaki yazılı kıymetler gayrimenkuller gibi değerlendirilir.

1. Gayrimenkullerin mütemmim cüzüleri ve teferruatı;
2. Tesisat ve makineler;
3. Gemiler ve diğer taşıtlar;
4. Gayri maddi haklar.

⁴¹ Yüksel, Naci ve Osman Selim Kocahanoğlu, **Amortisman Hukuku ve Uygulaması**, İkinci Baskı, Temel Yayınları, İstanbul, 1985, s. 18., Ayrıntılı bilgi için bkz. Belma Çekici, **Ticari Muhasebe II**, Maliye ve Gümrük Bakanlığı A.P.K. Kurulu Başkanlığı Yayın No: 1990/314, Ankara, 1990, s.75., Mustafa Narinoğlu, “Vergi Hukukunda Duran Varlık Amortismanı”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 125, Ocak 1992, s. 18 – 30.

ve ilgili amortisman dolayısıyla elde edilen kârdan düşülecek miktar kadar vergi avantajı sağlamaktadırlar.⁴²

Amortisman tabi olan maddi duran varlıklar, binalar, makine ve tesisler, taşıtlar, demirbaş eşya ve diğer maddi duran varlıklardır. Maddi duran varlıkların gerçek değerleri, enflasyon dönemlerinde değişmemekle birlikte nominal değerleri fiyat hareketleri ile doğru orantılı olarak değişir.

Maddi duran varlık amortismanları geleneksel muhasebenin öngördüğü maliyet değerleri üzerinde hesaplanacağından dolayı amortisman tutmanın fonksiyonel amacı olan yıpranmanın, aşınmanın giderilmesi ve ilgili varlıkların yenilenmesinin sağlanabilmesi enflasyonist koşullarda zorlaşmaktadır.

Şöyle ki; XXXX yılında A işletmesi 1000 YTL değerinde bir makine satın almıştır. Satın alınan bu makinenin kullanım ömrü 5 yıldır. İşletme ilgili varlığı normal amortisman yöntemini kullanmak suretiyle her yıl %20 amortisman ayırmak suretiyle 5 yılda amorti edecektir. Bu şekilde işletme ilgili varlığın kullanım süresi (ekonomik ömrü) sonunda makinenin maliyet bedeli olan 1000YTL tutarında amortisman ayırmış olacaktır. Enflasyonun var olmadığı bir ekonomide bu işlem mevcut makinenin amorti edilmesini sağlayacak bir finansman tutarının oluşmasına imkân tanımaktadır. Enflasyonun var olduğu durumda ise bu işlem aynı neticeyi vermeyecektir. Makinenin işletme bünyesine katıldığı dönem ile amortisman süresinin sonu olan 5'nci yıl itibariyle enflasyon oranının %50 arttığı varsayıldığında 5 yıl önce 1000YTL olan makinenin değeri %50 artmış ve yıpranan makinenin yerine yenisinin ikamesi için ayrılan amortisman tutarı olan 5 yıl öncesinin 1000YTL ise enflasyon dolayısıyla (1000 x %50) 500YTL'na düşmüştür. Bundan dolayı ayrılan amortisman tutarı yenileme işlevini yerine getiremeyecektir.

Ayrıca amortisman bir maliyet unsurudur ve geleneksel muhasebede bu tutarın düşük hesaplanması dolayısıyla, oluşacak kâr olması gerekenden yüksek seviyede (fiktif

---

⁴² Yüce, a.g.tz. s. 99.

kâr yığılması) vuku bulacaktır. Bu durum da sermayenin kâr payı olarak dağıtılmasına ve aşırı vergilendirmeye neden olacaktır.⁴³

Kısaca enflasyonist ortamda amortisman gerçek işlevini yerine getirmeyip, olması gerekenden az tutarda meydana gelir, buna mukabil olarak kârlarda olması gerekenden yüksek yani fiktif ortaya çıkacaktır.

Maddi Olmayan Duran Varlıklar

İşletmenin fayda temin ettiği ancak fiziksel varlığı olmayan varlıkları kapsamaktadır. Bunlar, ilk kuruluş giderleri, özel maliyet bedeli, markalar, imtiyazlar, ihtira beratları, şerefiyeler, kira hakları gibi varlıklardan oluşmaktadır. Yine bunlar da bilânçoda maliyet bedelleri üzerinden gösterildiklerinden dolayı enflasyon ortamında hesaplanan amortismanlar da düşük olarak hesaplanacaktır. Buna bağlı olarak ortaya çıkan kârlar da fiktif nitelikte olacaktır.⁴⁴

Stoklar

İşletmenin faaliyet dönemi içinde satmak, tüketmek ve faaliyetlerde kullanmak amacıyla bünyesinde bulundurduğu hammadde, yarı mamul, mamul, işletme malzemesi gibi maddi kıymetler stok olarak nitelendirilir.⁴⁵ Stoklar da diğer varlıklarda olduğu gibi maliyet fiyatları üzerinden işlem görürler, bu durum, enflasyon ortamında bir takım sorunlar ortaya çıkarabilmektedir.

Enflasyonun stoklar üzerindeki etkisi stok devir hızına, stokların toplam varlıklar içerisindeki ağırlığına göre değişmektedir. Enflasyonist koşullar altında stok devir hızı ne kadar düşük yani stokların satın alınması, üretim ile satış arasındaki süre

---

⁴³ Akdoğan, a.g.e., s. 7.

⁴⁴ Akdoğan, a.g.e., s. 8.

⁴⁵ Yüce, a.g.tz., s. 101.

farkı (elde tutulma süresi) ne kadar yüksek ise ortaya çıkacak olan fiktif kâr miktarı da o derecede yüksek olacaktır.⁴⁶ Çünkü stokların enflasyonist koşullarda değerlerini koruyabilme özellikleri bulunmasına rağmen geleneksel muhasebe sistemine göre kaydedildiklerinden dolayı tarihi maliyet değerleri esas alınmakta ve gerçek değerlerinin altında bir değer ile bilânçoda yer almaktadırlar.⁴⁷

Satın alınıştaki maliyet bedeli düşük iken satılırken enflasyon dolayısıyla yükselen fiyatlar işletmenin gerçekte olduğundan kârlı olarak görünmesine neden olabilecektir. Bu durum işletmenin gerçek faaliyetleri ile değil, stok politikasına göre değerlendirilmesi gibi yanlış ve yanıltıcı bir sonuç ortaya çıkaracaktır.⁴⁸ İşletmenin gerçek kâr ve zararı belirlenir iken zorlanılacaktır. Ancak stokların devir hızları duran varlıklara göre daha fazla olduğu için, enflasyondan etkilenme dereceleri daha düşük olmaktadır.

Yukarıda saymış bulunduğumuz parasal olmayan varlıkların yanında Hisse Senetleri, Gelecek Aylara ve Yıllara Ait Giderler, Mali Duran Varlıklar, Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar, Diğer Duran Varlıklar, Bağlı Ortaklıklar ve İştirakler, Yabancı Paralar ve Yabancı Paralı Alacaklar, Verilen Avanslar, Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri gibi parasal olmayan varlıklar da mevcuttur ve bu varlıklar enflasyonun etkilerine karşı nominal değerlerini kaybederken satın alma güçlerini koruyabilen kalemlerdir.⁴⁹

---

⁴⁶ Pekiner, Kâmuran, “Para Değerlerindeki Düşüşlerin Bilanço Kalemleri Üzerine Etkisi (Zahiri Kâr) ve Yeniden Değerleme”, **Enflasyon Ortamında Muhasebe, Finansman ve Vergi Problemleri**, İ.Ü.İşletme F. Muhasebe Enstitüsü Yayını, İstanbul, 1974, s. 26., Yakup Tokat, “Enflasyonun Etkisi ve Enflasyon Muhasebesi”, **Maliye Dergisi**, S. 90, Mayıs – Ağustos 1988, s.52.

⁴⁷ Yüce, a.g.tz., s. 104.

⁴⁸ Akdoğan, a.g.e.,s.10.

⁴⁹ Daha fazla bilgi için bkz. Yavuz Çiftçi, “Enflasyonun Muhasebe Verileri Üzerindeki Etkileri ve Enflasyon Muhasebesi Modelleri”, **Vergi Sorunları**, S. 109, Ekim 1997, s. 146 – 148.

2.1.1.2.2. Enflasyonun Parasal Olmayan Kaynak Kalemleri Üzerine Etkileri

Bu hesaplar, özkaynak hesapları, peşin tahsil edilmiş gelirler (gelecek ay/yıllara ait gelir) yabancı para birimi ile ödenecek borçlar alınan avanslar, yıllara yaygın inşaat ve onarım hak ediş bedelleri şeklinde sayılabilir. Ancak bu kalemlerin en önemlisi özkaynak hesapları olmaktadır.

Özkaynak Hesapları

İşletmenin net aktif toplamı ile borçları arasındaki olumlu farka denilen özkaynaklar veya diğer adı ile özsermaye, işletme sahip veya ortaklarının mevcut işletme varlıkları üzerindeki hakları toplamından ibarettir. Özsermaye beş kalemden oluşmaktadır. Bunlar sermaye, hisse senedi ihraç primleri, yeniden değerlendirme değer artışı, yedekler ve net dönem kâr/zararı'dır.⁵⁰

Enflasyon dolayısıyla ortaya çıkan değer artış ve azalışları, değerlemede maliyet bedelini esas alan klasik muhasebede görünmemekte, dolayısıyla sermayede meydana gelen artış ve azalışları da izlemek mümkün olmamaktadır.

Enflasyon ortamında sermaye içerisinde yeralan fonların nereye yatırıldığı önemlidir. Eğer bu fonlar parasal olmayan aktif değerlere yatırılmış ise fiyat artışları nedeniyle değer kaybına uğramaz ve özkaynaklar olumlu yönde etkilenir. Ancak bu fonlar parasal varlıklara yatırılmış, nakit ve benzeri şekilde elde bulunduruluyor veya alacak olarak bekletilir ise enflasyon dolayısıyla değer kaybına (net parasal pozisyon zararına) uğrayacaklardır. Enflasyon dolayısıyla oluşacak olan bu kayıplar klasik muhasebe sisteminde kâr/zarar hesabına aktarılmadığından dolayı oluşacak kâr olması gerekenden yüksek gerçekleşecektir.⁵¹

Özsermaye kalemlerinin yanında yer alan diğer parasal olmayan kaynaklar kalemleri olan peşin tahsil edilmiş gelirler (gelecek ay/yıllara ait gelirler), yabancı para

---

⁵⁰ Yüce, a.g.tz., s. 105.

⁵¹ Yüce, a.g.tz., s. 107.

birimi ile ödenecek borçlar alınan avanslar, yıllara yaygın inşaat ve onarım hak ediş bedelleri de enflasyona karşı düzeltilme işlemleri gerçekleştirilmediği takdirde gerçekte oluşmayan zarar ve kârlar ortaya çıkarabilmektedir.

Enflasyon, yukarıda sayılan bilânço kalemleri üzerinde yaptığı çeşitli etkiler ile bilânçonun varlık ve kaynak yapısı arasındaki dengeyi bozmaktadır. Bilânço varlık yapısı itibariyle dönen ve duran varlıklar belirli bir denge çerçevesinde işletme bünyesinde yer almaktadırlar. Duran varlıkların tarihi değerleri, dönen varlıklara göre daha eskidir ve bundan dolayı duran varlıklar enflasyonist koşullardan daha fazla etkilenmektedirler. Bu bağlamda enflasyonist dönemlerde işletmeler rasyonel bir davranış biçimi olarak daha yoğun olarak dönen varlık ile çalışmayı benimserler bu durum bilânçonun dönen ve duran varlık dengesini bozmaktadır.

Aynı doğrultuda bilânçonun kaynak yapısı içerisinde yer alan yabancı ve özkaynak kalemleri de bir denge içinde olmalıdır. Ancak enflasyon olgusu özkaynaklar ve yabancı kaynaklar üzerinde farklı tesirler meydana getirmektedir. Yabancı kaynaklar borç niteliği taşıdığından dolayı paranın satın alma gücü kaybına uğradığı ekonomik koşullarda enflasyonist kazançlar ve işletme açısından avantajlı sonuçlar doğurmaktadır. Bilânçonun kaynak yapısını oluşturan diğer unsur olan özkaynak kalemleri ise enflasyonist koşullarda değer kaybına uğramaktadırlar. Bu bağlamda işletmeler, enflasyonun var olduğu ekonomilerde özkaynaklar ile çalışmak yerine yabancı kaynaklar (borçlanma) ile çalışma eğiliminde olacaktırlar.⁵²

Bu açıdan enflasyonun işletmenin bilânço varlık ve kaynak yapısı dengelerini bozucu etkileri, işletme faaliyetlerinin aksamasına ve olumsuz neticeler ile karşılaşmalarına neden olmaktadır.

---

⁵² Güvemli, Oktay, “Mali Tablolar ve Yeniden Değerleme”, **Mükellefin Dergisi**, S. 58, Ekim 1997, s. 81.

2.2. Enflasyonun Gelir Tablosu Üzerindeki Etkileri

Gelir tablosu⁵³, bir işletmenin bir muhasebe dönemine ait faaliyet sonuçlarını (Kâr ve zararı) ve faaliyet sonucuna nasıl ulaşıldığını gelir ve gider grupları itibariyle gösteren bir tablodur.⁵⁴ Diğer bir ifade ile ise gelir tablosunun amacı, belli bir dönem içinde elde edilen satış hâsılatını ve bu hâsılatın elde edilmesi için karşılaşılan maliyet ve giderleri doğru bir biçimde yansıtmak ve karşılaştırmaktır.⁵⁵ Genel bir ifade ile bilânço, “işletmenin belli bir andaki mali durumunu tek bir fotoğraf gibi yansıtan tablodur” denilmektedir. Gelir tablosu da bu şekilde bir yaklaşım ile tanımlanır ise, “işletmenin belirli bir dönemdeki faaliyet sonuçlarını yani kâr ve zararını bir film gibi gösteren bir tablodur” diye ifade edilebilir.⁵⁶

Parasal olmayan kalemlerden meydana gelen gelir tablosunda, elde edilen faaliyet ve faaliyet dışı gelirlerden, bu gelirlerin elde edilmesi için yapılan giderler düşülerek faaliyet dönemi sonucunda ortaya çıkan kâr veya zarar bulunur. Gelir tablosu, işletmenin gösterdiği gelişme ve başarı seviyesi ölçmek, sermayenin korunup korunmadığı hakkında bilgi vermek ve dağıtılabilecek gelirin belirlenmesinde önem taşımaktadır.

Aynı zamanda işletme ilgililerine,

- İşletmenin gelişiminin değerlendirilmesi,
- Planlanan hedef ve amaçlara ulaşılma derecesini,
- İşletme yönetiminin başarı ve etkinlik değerlendirmesini,
- İşletme yapısını, ekonomik dengesi, güçlü ve zayıf yönlerini,

---

⁵³ İşletme Ayrıntılı Gelir Tablosu için bkz. Ek-2

⁵⁴ Gücenme, Ümit, **Tekdüzen Hesap Planına Göre Ticari İşletmelerde Muhasebe ve Envanter İşlemleri**, Üçüncü Baskı, Marmara Kitabevi, Bursa, 1996, s. 30.

⁵⁵ Lazol, İbrahim, **Mali Analiz ve Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2000, s.116.

⁵⁶ Arıkan, Türkân, **Muhasebe Teknik 1**, Der Yayınları, İstanbul, 1982, s. 16.

- Kâr dağıtım yapabilme ve kâr payı ödeme kapasitesini,

- Ekonomik açıdan çeşitli karşılaştırmalar yapılabilmesi hakkında hayati önem taşıyan bilgiler vermektedir. Ancak bu bilgilerin anlam ifade edebilmesi ve yanlış yönlendirmelere sebebiyet vermemesi için bu tablo verilerinin doğru ve gerçeği yansıtan veriler olması gerekmektedir.⁵⁷

Tablo 2: Temel Gelir Tablosu Yapısı

..... İşletmesi Gelir Tablosu 1 Ocak – 31 Aralık 2005	
A. BRÜT SATIŞLAR	
B. SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	
C. NET SATIŞLAR	
D. SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	
BRÜT SATIŞ KÂRI VEYA ZARARI	
E. FAALİYET GİDERLERİ (-)	
FAALİYET KÂRI VEYA ZARARI	
F. DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR	
G. DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	
H. FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	
OLAĞAN KÂR VEYA ZARAR	
I. OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂRLAR	
J. OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	
DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI	
K. DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI (-)	
DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI	

Gelirler > Giderler = Kâr

Gelirler < Giderler = Zarar

⁵⁷ Akdoğan, a.g.e., s. 19.

En basit şekilde gelir tablosunun işleyişi ifade edilecek olunur ise, gelir tablosunda yer alan gelir kalemlerinden gider kalemlerinin çıkarılması neticesinde kâr veya zarara ulaşmaktan ibarettir.

Şekilde ana hatları ile gösterilen gelir tablosu, dönem içinde işletme faaliyet sonuçlarını göstermesi dolayısıyla büyük önem arz etmektedir. Ancak böylesine önemli bir fonksiyona haiz olan gelir tablosu, enflasyonist koşullarda bünyesinde yer alan gelir ve gider kalemlerinin farklı satın alma gücü cinsinden kayıtlı olması nedeniyle gerçeği yansıtamamakta ve bu önemli işlevi yerine getirememektedir. İşletmenin gerçek faaliyet sonuçlarını yansıtmayan gelir tablosuna göre karar alıp hareket eden kesimler de olumsuz sonuçlar ile karşılaşacaklardır.

2.2.1. Enflasyonun Gelir Tablosu Kalemlerine Etkileri

2.2.1.1. Enflasyonun Satışlar Üzerine Etkileri

Enflasyonunun bulunduğu yani fiyatların arttığı dönemlerde işletmelerin faaliyet ve satışlarına konu olan mal ve hizmetlerin piyasa fiyatları da artacağından, satış hâsılatı da mukabil olarak artacaktır.⁵⁸ Fakat bu satış işlemlerine konu olan mal ve hizmetlerin elde edilme ve üretim maliyetleri de artacaktır. Bunun yanında enflasyonist koşullar altında para değeri düştüğü için mal ve hizmet satışı gerçekleştiren işletmeler enflasyon öncesi dönem ile aynı miktarda satış yapsalar bile elde edilen gelir daha yüksek gözükülecektir. İşte bu durum gerçek durumu yansıtmamakta ve fiktif (yapay) nitelikli bir kâr olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Bu olguyu geleneksel muhasebe dikkate alamadığı için işletmeler açısından yanıltıcı sonuçlara yol açabilmektedir.

---

⁵⁸ Lazol, a.g.e., s. 116.

2.2.1.2. Enflasyonun Satışların Maliyeti Üzerindeki Etkileri

Gelir tablosu içerisinde yer alan ve brüt satış karının hesaplanması aşamasında önem arz eden bir gider unsuru olan satışların maliyeti kalemi, gelir tablosunda bulunan gider ve maliyet kalemleri içerisinde enflasyondan en fazla etkilenen kalemdir.⁵⁹ Dönem içinde alıcılara satılan mal ve hizmetlerin üretimi veya satın alınması için yapılan tüm giderleri içerir. Satışların maliyeti gider kaleminin oluşumu işletmenin yapısına göre farklı şekillerde oluşmaktadır.

Ticari işletmelerde satılan ticari malın maliyeti, $STMM = D.B. Stok + Net Alışlar - Stok$ şeklindeki formülasyon ile bulunmaktadır. Ancak satılan ticari malın maliyeti kalemi enflasyonist dönemlerde gerçeği yansıtmamaktadır. Stoklar maliyet değeri ile ele alındığından dolayı fiyat değişimleri dikkate alınmamaktadır. Bunun sonucunda bir maliyet unsuru olan satılan malın maliyeti az görünmekte ve satış kârı da olması gerekenden yüksek çıkmaktadır.

Diğer işletme türlerinde de aynı şekilde bir hesaplama yapılmakta ancak onlarda D.B. Mamul Stok, D.B. Yarı Mamul Stok, D.S. Mamul Stok, D.S. Yarı Mamul Stok, Direkt İşçilik Giderleri, Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri, Genel Üretim Giderleri gibi kalemlerin bilinmesi gerekmektedir. Aynı şekilde bu kalemler de tarihi maliyetler üzerinden kaydedildikleri için, geleneksel muhasebe bunların enflasyondan doğan fiyat artışlarını dikkate alamamaktadır ve bu sebeple yine diğer işletme türlerinde de satış sonucu oluşacak kârın fiktif bir nitelik kazanması kaçınılmaz olmaktadır.⁶⁰

2.2.1.3. Enflasyonun Faaliyet Giderleri Üzerindeki Etkileri

İşletmenin esas faaliyetleri ile ilgili, faaliyetlerin sürdürülmesi için gerekli olan ve üretim maliyetlerine yüklenmeyen araştırma ve geliştirme giderler, pazarlama satış

---

⁵⁹ Kaygusuz, Sait Y. ve Şükrü Dokur, **Enflasyon Düzeltmesi ve Uygulamaları**, 1. Baskı, Alfa Kitabevi, Bursa, 2004, s. 22.

⁶⁰ Akdoğan, a.g.e., s. 21.

ve dağıtım giderleri ve genel yönetim giderlerinden meydana gelen hesap grubu faaliyet giderleri olarak nitelendirilmektedir.⁶¹ Bu gider hesapları üretim maliyetlerine dâhil olmayan ve fiyat değişimlerini yakından takip edebildiklerinden dolayı enflasyondan etkilenmeyen, tüm işletme faaliyetleri ile ilgili giderlerdir.⁶² Ancak enflasyonun etkilerini tam olarak bertaraf edebilmeleri için, enflasyon oranının yüksekliği ve paranın gerçek satın alma gücü cinsinden ifade edilmeleri gerekmektedir.

2.2.1.4. Enflasyonun Faaliyet Dışı Gelir ve Gider Kalemlerine Etkileri

Adından da anlaşılacağı üzere bu kalemler işletmenin temel faaliyet konusu ile ilgili olmayan gelir ve gider hesaplarından oluşmaktadır.⁶³ Ana faaliyet konusu ile ilgili olmasalar dahi, gelir tablosunda gelir ve gider nazarıyla yer aldıklarından dolayı gelir tablosu ve işletme faaliyet sonuçları üzerine tesir etmektedirler.

Bu kalemler de diğer kalemlerde olduğu gibi enflasyondan etkilenmektedirler. Enflasyonist etkilere maruz kalan bu varlıklar geleneksel muhasebe sisteminde nominal değerleri ile kayıtlı oldukları için gelir tablosunda da gerçek değerlerinin altında bir değerle yer alarak gelir tablosunun gerçeği yansıtmasını engelleyerek fiktif kâr veya zararlara sebebiyet verebileceklerdir.

2.2.1.5. Enflasyonun Dönem Kârına Etkileri

İşletmelerin faaliyetlerini sürdürmelerinin temel gayesi olan kâr olgusu, işletmenin belirli bir dönem içerisinde elde etmiş olduğu satış hasılatından, bu hasılatın elde edilmesi için yapılan giderler ve sağlanan girdilerin maliyetlerinin çıkarılması sonucu oluşacak olumlu farktan ibarettir.

---

⁶¹ Gücenme, a.g.e., s. 461.

⁶² Yüce, a.g.tz., s. 112.

⁶³ Lazol, a.g.e., s. 118.

Enflasyonist koşullarda dönem kârının hesabında yer alan gelir ve giderler tarihi yani maliyet değerleri ile kayıtlı olup farklı satın alma gücüne sahip olan para birimleri ile ifade edileceğinden dolayı maliyetler gerçekte olduğundan daha düşük seviyede çıkacaktır. Gelir tablosunda dönem kârının hesaplanmasında en temel unsurlardan biri olan maliyet veya giderlerin gerçekte olması gerekenden düşük çıkması, işletme faaliyetlerinin nihai sonucu olan kâr ve zarar tespitini gerçeklikten uzaklaştıracak, zahiri kârların oluşmasına neden olacaktır.⁶⁴ Fonksiyonel açıdan gelir tablosu işletme faaliyet sonuçları ile ilgili en net verilerin elde edilmesi gereken araç olmaktadır. İşletme ilgilileri bu verilere dayanarak hareket etmekte ve kararlar almaktadırlar.

Enflasyon dolayısıyla gerçeği yansıtmayan gelir tablosu sonuçları, işletmenini aşırı kârlı gözükererek aşırı gerçekte olması gerekenden fazla vergilendirilmesine, verimliliğın azalmasına, gerçekte azalan verimliliğe karşın fiktif neticeler elde edilmesi ve rasyonel olmayan ücret artış taleplerine, zahiri kârlar dolayısıyla gerçekte olması gerekenden fazla temettü dağıtılmasına, şirket yönetiminin yanlış değerlendirilmesine ve ilgili yöneticilerin yanlış kararlar almalarına, yanlış üretim satış, fiyat ve yatırım politikaları güdülmesine, bütün bu olumsuz sonuçlar neticesinde işletme özkaynaklarının erozyona uğramasına ve işletmenin geleceğinin zora sokulmasına sebep olabilmektedir.⁶⁵

Bu bağlamda yapılması gereken hareket enflasyon dolayısıyla işletme sonuçlarının yanlış ve yanıltıcı durumlara sebebiyet vermesini engellemek yani işletmeler üzerinde enflasyonun olumsuz etkilerini bertaraf etmektir. Bunun için ise izlenecek yöntem, işletme verilerinin ve ilgili işletme sonuçlarının elde edildiği tabloların enflasyona karşı endekslemeye ve düzeltmeye tabi tutulması olmaktadır.⁶⁶

---

⁶⁴ Yüce, a.g.tz., s. 113., Enflasyonun işletme kârı üzerindeki etkileri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Murat Semercigil, “Enflasyonist Ortamda İşletme Kârının Tespitinde Gözlenen Aksaklıklar”, **Maliye Postası**, S. 308, 1 Temmuz 1993, s. 24 – 29., Dale Chua, “Enflasyon Ayarlaması”, çev. Cihan Terzi, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 177, Mayıs 1996, s. 59 – 64.

⁶⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Alparslan Peker, “Enflasyonun İşletmelerin Faaliyet Sonuçları Üzerindeki Etkilerini Giderici Muhasebe Tedbirleri”, **Enflasyon Ortamında Muhasebe, Finansman ve Vergi Problemleri**, İ.Ü.İşletme F. Muhasebe Enstitüsü Yayını, İstanbul, 1974, s.56.

⁶⁶ Yüce, a.g.tz., s. 117.

Enflasyonun işletme mali tablolar üzerinde sayılan etkileri bu tabloların gerçekçiliğini yitirmelerine ve işletme faaliyet sonuçlarının yanlış ifade edilmesine yol açacaktır. Yanlış ifade edilen faaliyet sonuçları neticesinde ortaya çıkacak olan kâr/zarar gerçeği yansıtmamakta ve bu kâr/zarar üzerinden yapılacak olan kâr dağıtım ve vergilendirme işletme sermayesinin erozyona uğramasına, vergilemede adaletin bozulmasına, mali suçların artmasına, yurt içine sermaye girişinin engellenmesine veya sermayenin yurt dışına kaçışına neden olabilecektir. İşletme mali tabloları üzerinde enflasyonun tesirleri incelendikten sonra bunun devamı niteliğinde olan enflasyonun işletmeler üzerindeki genel etkileri incelenecektir.

3. Enflasyonun İşletmeler Üzerindeki Etkileri

Önceki kısımlarda da belirtildiği üzere enflasyon olgusu ülke ekonomisinin geneline tesir etmektedir. Enflasyonun ülke ekonomisi üzerine yaptığı etkileri tam lâıyığı ile gözlemleyebilmek için öncelikle ekonominin mikro bazda temel yapı taşları olan bireyler ve işletmeler üzerindeki etkilerini incelemek gerekmektedir. Enflasyonun türü, sunulan mal ve hizmetin talep elastikiyeti gibi unsurlar enflasyonun işletmeler üzerinde yaptığı etkiyi belirlemede önem arz etmektedirler.⁶⁷ Aynı zamanda enflasyon dolayısıyla mali tablolarda oluşacak yozlaşma da bu etkiyi destekleyecek ve arttıracaktır. Bu açıklama doğrultusunda, enflasyonun işletmeler üzerinde yarattığı etkiler yatırım ve planlama kararlarının alınması, finansman politikalarının belirlenmesi, ücret ve satış politikaları, kâr dağıtım politikaları ve işletme sonuçları üzerine olmaktadır.

---

⁶⁷ Güzeldal, a.g.e., s. 18.

3.1. Enflasyonun İşletmelerin Yatırım Planları ve Kararları Üzerine Etkileri

Bilindiği üzere işletmelerin gelişmesi, büyümesi ve faaliyetlerini sürdürmeleri için en gerekli unsur yatırımlardır. Yatırım dendiği zaman akla gelen unsur gelecek dönemlere yönelik uzun vadeli planlardır. Nitelik itibarıyla bu uzun vadeli planlamaların sağlıklı bir şekilde yapılması için gereken unsurlar; işletme ile ilgili verilerin güvenilir olması, geleceğe yönelik belirsizlik ve risk ortamının bulunmamasıdır.

Ancak enflasyonun bir getirisi olan geleceğe yönelik belirsizlik ve risk koşullarının bulunması nedeniyle enflasyonist dönemlerde işletmeler uzun vadeli planlanma gerektiren yatırımlardan kaçınmakta, daha çok kısa vadeli planlama gerektiren yatırımlara yönelmektedirler.⁶⁸ Aynı zamanda bu etki işletmelerin bilanço sistematiklerinde de gözlemlenebilmektedir. Yüksek enflasyonist baskıların ortaya çıktığı dönemlerde işletmelerin varlıklarında(aktiflerinde) yapı değişiklikleri ortaya çıkmaktadır. Bu değişim işletmenin uzun vadeli yatırımlardan kısa vadeli yatırımlara kayması nedeniyle, örneğin üretim işletmelerinde, normal koşullarda dönen varlıklara göre ağırlıklı olarak bulunan duran varlıkların ağırlığını kaybetmesine, bunun yerine dönen varlıkların duran varlıklara nazaran ağırlık kazanması şeklinde oluşur.⁶⁹

Enflasyonun etkisi ile firmalar, normal üretim faaliyetlerinin sürdürülmesi için gerekli olan yatırımlar yerine enflasyon ortamında kârlılığı yüksek görünen faaliyet konusu dışındaki mal ve hizmetlere yönelik spekülasyon yatırımlara ağırlık vermektedirler.

Sonuç olarak enflasyonun etkisi ile işletmeler, gerçek fonksiyonları olan üretim veya hizmet sunmak için çaba sarf etmek yerine sermayelerini kullanarak gelir elde

---

⁶⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Beyhan Ataç, **Maliye Politikası**, İkinci Baskı, Anadolu Üni.Yayın No:86, Eskişehir, 1991, s. 115.

⁶⁹ Karapınar, a.g.e., s. 9.

yollarına başvurmaktadırlar. Bu durum işletmelerin gerçek faaliyet konularından sapmalarına ve üretimlerinin daralmasına sebebiyet vermektedir.

Aynı zamanda enflasyonun yanıltıcı etkisi ile gerçekte kârlı olmadığı halde kârlı gibi gözüken riskli sahalara yatırım yapılabilmektedir.⁷⁰ Bu bağlamda çok iyi bir planlama gerektiren uzun vadeli bir çalışma olan ve işletmelerin yaşantılarını sürdürebilmeleri açısından büyük önem taşıyan yatırım kararlarının yanlış alınması, işletmenin ayakta kalmasını zorlaştırabilir.

Aynı zamanda işletme yönetimleri, üretim veya hizmet faaliyetlerinin yürüten çeşitli bölümleri değerlendirirken enflasyon etkisi ile yanlış kararlar alıp, yüksek performanslı bölümlere cezalandırma, düşük performanslı bölümlere ise mükâfat niteliğinde politikalar uygulayabilmekte yanlış bölümler üzerine yatırım yapabilmektedirler.

3.2. Enflasyonun İşletme Sermaye Yapısı ve Kâr Dağıtım Politikaları Üzerine Etkileri

İşletme sermayesi iki unsurdan oluşmaktadır. Bunların ilki işletmeye ait olan bina, makine ve tesisat gibi duran varlık yatırımlarından oluşan sabit sermaye, ikincisi ise üretim aşamasında kullanılan işletme sermayesidir.

Enflasyonist koşullarda sabit sermaye unsurlarının maliyet değerleri (tarihi maliyetler) üzerinden amortisman ayrılması durumunda, ayrılacak amortisman tutarları bu varlıkların yıpranmalarını, aşınmalarını, değer kaybetmelerini amorti edemeyecek ve yenilenmeleri için bir fon oluşturamayacak derecede düşük tutarda kalacaktır. Belirtildiği üzere sabit sermaye içerisinde yer alan bu varlıkların değer kaybetmesi işletme sabit sermayesinin de aşınması anlamına gelmektedir. Sabit kıymetlerin enflasyon etkisi altında bu tür negatif etkilere maruz kalabilmesi ve fiktif sonuçlar

---

⁷⁰ Peker, Alparslan, a.g.e., s. 57.

doğurması, dönen varlıkların ise enflasyondan daha az etkilenip daha gerçekçi neticeler ortaya çıkarması, işletmenin varlık yapısı içerisinde bulunan dönen/duran varlık dengesini bozabilecektir. Duran varlık ağırlıklı bir yapıya sahip olan üretim işletmelerinde bile enflasyonda varlık yapısı içerisinde dönen varlıkların ağırlığı artabilecektir.⁷¹

İşletmelerin ürettikleri mal ve hizmetlerin finansmanını sağlayan işletme sermayesi de enflasyonist dönemlerde negatif yönlü etkilenecektir. İşletme ürettiği ve satış işlemini gerçekleştirdiği mamullerin yerine konulması için enflasyon ortamında daha fazla harcama yapmak zorundadır. Çünkü önce satmış olduğu mamulün üretimi fiyat artışları dolayısıyla şimdi daha fazla maliyet gerektirecektir.

Bu bağlamda işletmelerin yerine koyma işlemini gerçekleştirebilmeleri için bir sermaye ihtiyacı doğmakta ve zamanla işletme sermayesi erozyona uğramaktadır. İşletme faaliyetlerinin sürdürülmesi açısından bu denli önem arz eden işletme sermayesinin erimesi, faaliyetlerin yavaşlamasına ve üretim seviyesinde daralmalara neden olacaktır.⁷²

Önceki kısımlarda belirtildiği ve bilindiği üzere enflasyonist koşullarda borçlu olanlar avantajlı iken alacaklı olanlar ise dezavantajlı duruma düşmektedirler. Enflasyonda borçlu olmanın avantajlarını fark eden işletmeler de aşırı derecede ve uzun vadeli borçlanma yoluna başvuracaklar, diğer bir ifade ile öz sermaye ile çalışmayı bırakıp borçlanma yoluna yöneleceklerdir. Bu şekilde bir seyir izleyen firmaların mali ve finansal dengeleri yabancı kaynak ağırlıklı sağlıklı bir yapıya dönüşecektir. Aynı zamanda benzer uygulamaların yaygınlaşması ve ekonomide yer alan tüm işletmeler geneline yayılması yabancı kaynak bulmayı zorlaştıracak ve elde etme maliyetlerini yükseltecektir. Yabancı kaynaklarının maliyetlerinin artması da işletmenin bunları temin etmeye çalışırken öz sermaye kayıplarına uğraması sonucunu doğuracaktır.⁷³

---

⁷¹ Karapınar, a.g.e., s. 9.

⁷² Bakır, Mehmet, "Enflasyonun İşletmeler Üzerindeki Etkileri ve Bu Etkileri Gidermede Vergisel Bir Çözüm 1", **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 96, Eylül 1996, s.127.

⁷³ Arzova, a.g.m. s. 87.

Enflasyon olgusu işletme hakkında en gerçekçi verilerin alınabileceği kaynaklar olan (geleneksel) muhasebe sistemini ve mali tabloları anlamsızlaştırmaktadır. Paranın satın alma gücü değişimleri dikkate alınmadan hazırlanan işletme bilânçoları işletmenin gerçek gücünü yansıtmamakta, gelir tablosu ise maliyet unsurları gerçeği yansıtmadığından dolayı gerçek işletme kârını değil de zahiri⁷⁴ (görünürde) bir kâr ortaya çıkarmaktadır. Kârın yüksek gözükmesi kâr payı dağıtımlarını da arttıracaktır, hatta oluşan iyimser hava ile aşırı ölçüde ödeme yapılacaktır. Ancak aslında kâr olarak dağıtılan işletme öz sermayesinden başka bir şey olmamakta ve işletme sermayesi zaman ile birlikte erimektedir.

3.3. Enflasyonun Ücret, Üretim ve Stok Politikaları Üzerine Etkileri

Enflasyonist koşulların aldatıcı etkisi ile işletmeler gerçekte olduğundan fazla kârlı gözükmektedirler. Bunun yukarıda sayılan sonuçlarının yanında başka etkileri de vardır. Belirtildiği üzere enflasyon, işletmelerin faaliyet dönemi içerisinde elde ettiği kârı, mali tabloları bozmak suretiyle olduğundan daha yüksek seviyede göstermektedir. Önceki kısımlarda da belirtildiği üzere birçok işletme ilgilisi gibi sendikalar ve ticaret birlikleri de bu verilerden yararlanmaktadırlar. Bu bağlamda sendikal faaliyetlerin gelişmiş olduğu ülkelerde bu kuruluşlar mevcut göstergelere bağlı olarak ücret taleplerini oluşturmaktadırlar.

Bilindiği üzere sendikalar ve ticaret birlikleri çalışan kesimin ücretlerini onların verimlilikleri doğrultusunda geliştirmeyi ve korumayı amaçlayan kuruluşlardır. Bu bağlamda onların bu amaçlarını realize ederken başvurdukları temel gösterge çalışanların verimlilikleri ile doğru orantılı bir seyir izleyen firma kârlılıklarıdır. Enflasyonun yanıltıcı etkisi dolayısıyla sendikalar, çalışanlar lehine ve çalışanların verimlilikleri üzerinde yüksek ücret taleplerinde bulunabileceklerdir. Aynı zamanda

---

⁷⁴ Zahiri kâr kavramı hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kâmuran Pekiner, “Para Değerlerindeki Düşüşlerin Bilanço Kalemleri Üzerindeki Etkisi (Zahiri Kâr) ve Yeniden Değerleme Tedbiri”, **Enflasyon Ortamında Muhasebe, Finansman ve Vergi Problemleri Semineri**, İ.Ü.İşletme F. Muhasebe Enstitüsü Yayını, İstanbul, 1974, s. 21 - 23.

işletmeler de enflasyon dolayısıyla fiktif (zahiri) kârlılık oranlarına aldanarak belirleyecekleri ücret politikalarını verimlilik üzerinde belirleyeceklerdir. Ücretler bilindiği gibi işletme açısından bir maliyet unsurudur. Bu açıdan gerçek verimlilik ve gerçek kâr olmadığı halde yüksek ücretlerin vuku bulduğu bir işletme finansal açıdan zor bir duruma düşebilecektir.⁷⁵

Enflasyon, işletmelerin sürdürdükleri faaliyetler ve bu faaliyetlerin hacimleri ile ilgili olarak yanlış kararlar alınmasına neden olabilmektedir. Enflasyonun ekonomi üzerinde yaratmış olduğu belirsizlik ortamı, işletmelerin uzun vadeli planlama gerektiren üretim stratejisi izleme olanağını ortadan kaldırmaktadır. İşletmeler enflasyonun gelir dağılımını bozucu etkisi sonucunda ortaya çıkabilecek olan talep dalgalanmalarına karşı normal üretimlerinin yanında talebi artma olasılığı yüksek farklı mamuller üretmek zorunda kalmaktadırlar.⁷⁶

Çeşitli faaliyet ve üretilen mamul gruplarının maliyetlerini oluşturan üretim faktörlerinin enflasyondan etkilenme derecesine bağlı olarak, maliyetlerle ilgili rakamlar enflasyon dönemlerinde yeni para birimleri ile gerçeği yansıtmaz duruma gelebilirler, bu sebeple bazen nominal kâr marjı yüksek gözükse fakat gerçek maliyeti yüksek olduğu için gerçekte kâr marjı düşük mamullerin üretimine ağırlık verilebilir. Diğer bir ifade ile yanlış üretim hattı seçilebilir.⁷⁷ Bu şekilde bir üretim stratejisi izlemek işletmenin negatif sonuçlarla karşılaşmasına neden olabilecektir.

Maliyetlerde meydana gelen artış sonucunda bu maliyetlerin ve aynı zamanda satış fiyatlarının doğru ve bilimsel şekilde hesaplanması, enflasyona uyarlanması güçleşir.⁷⁸ Bu güçleşme dolayısıyla işletmeler muamelelerini çoğu zaman enflasyonu karşılayacak ölçüde ya da enflasyonun üzerinde fiyatlarla fiyatlandırmaya çalışır, ancak piyasadaki her işletme ürün fiyatlarını yükseltme imkânına sahip değildir. Bunun için mevcut pazar payının ve üretilen ürünlere olan talebin yüksek olması gerekmektedir. Bu

---

⁷⁵ Akdoğan, a.g.e., s. 26.

⁷⁶ Yüce, a.g.tz., s. 78.

⁷⁷ Peker, a.g.m., s. 57.

⁷⁸ Şenlik, Ergun, “Enflasyon Ortamında İşletmelerdeki Üretim, Fiyat, Stok, Pazarlama ve Ücret Politikaları”, **Vergi Dünyası**, S. 101, Ocak 1990, s. 67.

şekilde koşullara sahip olan işletmeler enflasyonun arttırdığı maliyetleri tüketicilere yansıtabilirler. Aksi takdirde ise maliyet artışları firma bünyesinde kalarak elde edilecek kâr marjını azaltacaktır.

Önce de belirtildiği üzere enflasyonist koşullarda işletmeler kısa vadeli yatırım ve planlamalara yönelmektedirler. Bu durum neticesinde uzun vadede gelir elde edilmesi planlanan ve getirileri bir yıldan uzun sürede ortaya çıkan maddi duran varlıkların enflasyon ortamında risk taşımalarından dolayı işletmeler, daha risksiz ve garantili olan hazine bonosu, devlet tahvili, faiz, repo, menkul kıymet yatırımları gibi kısa vadeli yatırım kaynaklarına yönelmektedirler.⁷⁹

Bu yöneliş doğrultusunda enflasyon ortamında işletmeler gerçek faaliyet alanlarını bırakıp, sermayeleri üzerinden gelir elde etmeye çalışmaktadırlar. Bu şekilde girişimlerde bulunulması halinde ortaya herhangi bir katma değer veya ürün çıkmaması, başta üretim işletmeleri olmak üzere genel olarak tüm işletmelerin yapısal olarak bozulmasına neden olmaktadır. Uzun vadede bu şekilde bir seyir izlenmesi ise ekonominin genelinde bir çarpıklık ve dengesizlik oluşturacaktır.

Enflasyonun stoklar üzerindeki etkilerine bakıldığında artan fiyatlar tarihi maliyet bedelleri üzerinden kayıtlara geçirilen stok kalemlerine yansıtılamamaktadır. Bundan dolayı gerçek değerinin çok altında kalan stok kalemleri bilançoda düşük değerler üzerinden gösterilmeye devam edecektir. Stokların kullanım sıklığı, elde kalma süreleri diğer bir ifade ile stokların devir hızı yanında stok değerlendirme yöntemleri de bu kalemlerin enflasyondan etkilenme derecesini etkileyecektir.⁸⁰

Enflasyonist koşullarda stok devir hızının yüksek olması işletme açısından olumludur. Fakat ülkemizin genel yapısı itibariyle stok devir hızları işletmelerde düşük seviyede gerçekleşmektedir. Stokların elden çıkarılış tarihleri ile maliyet değerleri arasında büyük farklar oluşmaktadır. Bu stokların elden çıkarılması sonucunda büyük çapta bir fiktif kazançta yol açacaktır ve bu işletmelerce istenmeyen bir durumdur. Bu

---

⁷⁹ Karapınar, a.g.e., s. 8.

⁸⁰ Kaygusuz, a.g.e., s. 4.

nedenle enflasyonist dönemlerde finansal risk oluşturacak aşırı stoklara gidilmemeli ve stok seviyesi asgari düzeyde tutulmaya çalışılmalıdır.

3.4. Enflasyonun İşletme Sonuçlarına Etkileri

Önceki kısımlarda enflasyonun işletmeler üzerinde birçok etkisi olduğu ifade edilmiştir. Ancak bu etkilerin en önemlisi, işletmenin incelenmesinde ve değerlendirilmesinde önem arz eden, işletme sonuçları üzerinde olmaktadır. Bu faaliyet sonuçları hem işletmeler hem de işletme ilgilileri açısından büyük önem arz etmektedir. Enflasyon, işletmelerin faaliyet dönemleri sonunda elde ettikleri faaliyet sonuçları üzerinde önemli derecede dejenerasyon yaratmaktadır. Bu durum işletme hakkında izlenim edinmek isteyen tarafları da yanlış yönlendirecek ve genel olarak olumsuz etkiler meydana getirecektir. Öncelikle belirtilmesi gereken unsur işletmelerin faaliyet sonuçlarına bakılmak suretiyle gelecek dönem faaliyetlerini tasarladığı, kâr dağıtımını yaptığı, vergilendirildiği ve diğer emsal firmalar ile mukayese yaptığıdır. Enflasyonun etkisi ile bu fonksiyonların hepsi anlamını ve gerçekçiliğini yitirecektir.

İşletme faaliyet sonuçlarının doğru olarak gösterilmemesi sonucunda;

İşletmeler geleceğe yönelik planlarını, yatırımlarını ve yönetim stratejisini mevcut dönem sonuçlarına bakarak yapmaktadırlar. Eğer mevcut dönem sonuçları işletme hedefleri doğrultusunda ve tatmin edici seviyede oluşmuş ise faaliyetlere aynı şekilde devam edilir eğer işletme sonuçları beklentilerin aksine bir gelişme göstermiş ise faaliyet şekli ve yönetim tarzı hedefler doğrultusunda değişime uğrar. Ancak işletmenin temel çıkış noktası olarak kabul ettiği bu işletme sonuçlarının gerçekçi olmaması bütün bu rasyonel yönetim stratejisini yanlış yönlendirecektir.

İşletme dönem sonu faaliyet sonuçlarına bağlı olarak kâr dağıtımını yapmakta ve vergilemeye tabi olmaktadır. Normal olan işletmelerin kârları doğru orantılı olarak kâr dağıtımını yapmaları ve vergilendirilmeleridir. Normal şartlarda bu durum olağan bir seyir izlemektedir. Kâr olgusu işletmenin dönem içinde sürdürmüş olduğu faaliyetleri sonucunda elde ettiği gelirlerden bu gelirleri elde etmek için katlanmış oldukları

maliyetleri düşmeleri sonucunda elde edilir. Ancak enflasyonist koşullarda kâr olgusunu meydana getiren maliyet unsurları gerçek değerlerinin çok altında tarihi maliyet değerleri ile yer aldıklarından dolayı oluşacak maliyetler çok düşük seviyede ve meydana çıkacak olan kâr ise gerçekte olması gerekenden çok fazla seviyede gerçekleşecektir. Bu durumda işletmenin dağıtacağı kârlar gerçekte dağıtması gereken tutarın üzerinde olacaktır. Diğer bir ifade ile işletme temettü dağıtımlarını işletme kârından değil de işletme sermayesi üzerinden dağıtacaktır. Başka bir deyişle işletme ortaklarından temin etmiş olduğu sermaye paylarını kâr payı altında yine onlara aktarmış olacaktır.

Benzer bir durum işletmenin vergilendirilmesinde de ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki işletmenin ödeyeceği vergi de işletmenin dönem sonunda elde ettiği gelirler üzerinden hesaplanmaktadır. Normal şartlarda bu durumda bir anormallik yoktur. Vergiye tabi matrah hesaplanır iken işletme gider unsurları ve vergisel bağışıklıkları matrahtan düşülmektedir.

Ancak bu varlıklar işletme bünyesinde tarihi değerler ile kayıtlı bulunmaktadır ve enflasyonun vuku bulduğu bir ekonomide bu varlıklar enflasyonist etkiler ile aşınma ve yıpranmaya maruz kalmakta, gerçek değerlerinin çok altında bir değer ile ifade edilmekte dolayısıyla anlamlarını yitirmektedirler. Bu unsurların değerlerinin düşük tutarlarda kalması işletmenin dönem itibariyle elde edeceği kârı fiktif bir niteliğe büründürmektedir. İşletmeler gerçekte ödemeleri gerekenden fazla vergi ödemekte ve burada da aslında işletmeler vergileri elde ettikleri kâr üzerinden değil, özsermaye üzerinden ödemektedirler. İşletmenin sahip olduğu özsermaye de erimeye maruz kalmaktadır.

Bu duruma diğer bir bakış açısı ise şöyle olmaktadır. Bilindiği üzere enflasyon ortamında borçlular, alacaklılara nazaran daha avantajlıdırlar. Bu koşullar altında, enflasyonda borçlanarak çalışanların matrahı görünürde azalırken, özsermaye ile çalışanların da matrahı görünürde bir artış göstermektedir. Kısaca matrah her iki durumda da değişmez iken olması gerekenden daha fazla veya daha az vergi

ödenmektedir. Bu durum da vergilemenin temel prensiplerinden vergilemede adalet ilkesine ters düşmektedir.

Sayılan bu avantajlı ve dezavantajlı durumların varlığı, işletmelerin çalışma sistemlerini etkileyeceği aşikârdır. Dolayısıyla işletmelerin büyük bir kısmı özsermaye ile çalışmayı bırakıp, borçlanma yoluna gitmektedirler. Bu gelişim işletmelerin mali yapılarının bozulmasına yol açmakta ve aynı zamanda da makro ekonomik açıdan da olumsuz neticeler doğurmaktadır.⁸¹ Enflasyonist koşullara rağmen özsermaye ile çalışmaya devam eden firmalar üzerinden alınan vergiler gerçekte olmayan fiktif kârları vergilendireceğinden dolayı kazanç vergisi olmaktan çıkıp, özsermayeyi vergilendiren bir servet vergisi niteliğine bürünmektedir. Bu şekilde oluşan sonuçlar bireyleri ve işletmeleri enflasyonist koşullarda kayıt dışına kaymaya yönlendirmektedir.

Enflasyonun diğer bir etkisi ise işletme mali tablolarını ve dolayısıyla da işletme sonuçlarını anlamsızlaştırmak suretiyle işletmenin önceki dönemlerdeki performansı ve piyasada faaliyette bulunan diğer rakip firmaların durumu ile mukayese yapma imkânını ortadan kaldırmasıdır. Mukayese imkânı ortadan kalkınca, geleceğe yönelik planlama yapılması ve rasyonel stratejiler izlenmesi güçleşmektedir.

4. Enflasyonun Vergi Sistemi ve Devlet (Vergi) Gelirleri Üzerindeki Etkileri

Önceki bölümlerde enflasyonun mikro bazda etkileri olan bireyler ve işletmeler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Mevcut bölümde ise enflasyonun makro açıdan tesirlerinden biri olan vergi gelirleri ve devlet gelirleri üzerindeki etkileri incelenecektir.⁸²

---

⁸¹ Yılmaz, Nihat, Meftun Karaçelebi ve Cengiz Türegün, “Türkiye’de Enflasyon Düzeltmesi (Özel Sayı)”, **Vergi Raporu**, Şubat – Mart 2004, s. 5.

⁸² Enflasyon ve vergileme hakkında daha geniş bilgi için bkz. James M. Poterba and Julio J. Rotemberg, “Inflation and Taxation with Optimizing Governments”, **Journal of Money, Credit and Banking**, Vol. 22, No. 1, February 1990, p. 1 – 18.

Bilindiği üzere devlet açısından enflasyon çift taraflı tesir sahiptir. Enflasyon hem devlet açısından gelir sağlayan bir unsur⁸³ olarak yer almakta, vergi gelirlerinin reel değerini arttırıcı etkiler yapmaktadır. Diğer yandan ise enflasyon devlet politikası tarafından yok edilmeye çalışılan sosyal ve ekonomik yapıya zarar veren bir olgu olarak vergi gelirlerinin reel değerini azaltıcı etkilere sahip olmaktadır.

Enflasyon olgusu tanımlanırken fiyatlar genel seviyesinde meydana gelen hissedilir seviyede yüksek ve sürekli artışlar olarak ifade edilmektedir. Arz ve talep koşullarına göre enflasyon olgusu da şekillenmektedir. Ülkemiz açısından enflasyona neden olan unsurlar maliyet unsuru, fazla talep ve enflasyon beklentisidir.

Günümüzde birçok ekonomi açısından büyük bir sorun teşkil eden enflasyon olgusu, ilgili ekonomilerde yer alan vergi sistemini dejenere ederek, vergi yükü ve gelir dağılımının olumsuz ölçüde değişmesine dolayısıyla da devlet politikası olarak güdülen malî, ekonomik ve sosyal amaçlardan sapmalara neden olmaktadır. Bu gerekçe ile enflasyonun tesirlerinden etkilenmeyecek ve enflasyon ile mücadele açısından etkili olabilecek bir vergi sisteminin oluşturulması siyasi yönetimlerin temel hedeflerinden bir olmuştur.⁸⁴ Ancak bu hedefe ulaşmada genellikle muktedir olunamamıştır. Halen bu hedefe ulaşma gayesi ile çeşitli metotlar ortaya atılmakta ve kullanılmaktadır.

Ülkemizin enflasyon geçmişine baktığımızda artan kamu sektörü açık finansmanı dolayısıyla yüksek seyir izlemiştir. Ülkemizde mevcut bulunan vergi tabanının genişletilememesi, vergi kaçığının ve kayıt dışı ekonominin yaygınlaşması nedeni ile toplanması gereken vergi gelirleri üzerinde azaltıcı etkiler yapmıştır. Bu durum doğrultusunda vergi gelirleri ile finanse edilen kamu harcamalarını karşılanmakta zorlanılmıştır. Devletin elde ettiği gelirlerin, yapmak ile yükümlü olduğu hizmetleri diğer bir ifade ile giderleri karşılamaması kamusal açıkların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Ortaya çıkan kamusal açıkların karşılanması için ise genellikle

---

⁸³ Devletin enflasyondan yarar sağlaması hakkında daha fazla bilgi için bkz. İbrahim Yumuşak, “Enflasyon ve Devlet Gelirleri”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 190, Haziran 1997, s. 64 – 69.

⁸⁴ Pehlivan, Osman, “Enflasyonun Vergi Sistemi Üzerindeki Etkisi”, **Vergi Dünyası**, S. 137, Ocak 1993, s.44.

hükümetler tarafından kolay ve toplumsal baskının az olduğu, iç – dış borçlanma ve emisyon metotlarına başvurulmuştur. Bu şekilde bir politika benimsenmesi ise bir kısır döngüyü beraberinde getirmektedir.

Şöyle ki, kamu açıklarının emisyon (para basma) yolu ile karşılanmaya çalışılması, mevcut para arzı seviyesinin yükselmesine, yükselen para arzı seviyesi de enflasyonun yükselmesine neden olmaktadır. Enflasyon bir kamu açığı nedeni olmasına rağmen yine bu kamu açıklarının finansmanında kullanılan bir araç olabilmektedir.⁸⁵

Kamu harcamalarının finansmanının sağlanmasında emisyon yönteminin uygulanması ve bunun neticesinde, bilinçli olarak enflasyon yaratılması sonucu bireylerin satın alma güçlerinin bir kısmının devlete aktarılmasına neden olmakta, bu olguya enflasyon vergisi (senyoraj)⁸⁶ adı verilmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde hükümetlerin enflasyon ile mücadelede gerekli hassasiyeti göstermemelerinin en önemli gerekçesi olarak enflasyon vergisi unsuru gösterilmektedir.⁸⁷ Hükümet harcamalarının finansmanının para yaratma suretiyle karşılanması metodu, bu harcamaları karşılamak için gerekli olan vergi gelirlerini vergi programlarına koymakta ve yasalaştırmakta zorlanan birçok ülke hükümetince cazip olarak görülen ve kullanım alanı bulan bir yöntemdir.⁸⁸ Böyle bir finansman yolunun takip edilmesi mevcut olan enflasyon seviyesini yükseltici bir etki yapmaktadır. Devlet bu şekilde enflasyon dolayısıyla bir gelir elde amacını güdebilmektedir. Ancak Türkiye için enflasyondan gelir sağlama şeklindeki politikaların geçerliliğinin bulunmadığını

---

⁸⁵ Gürbüzler, Selma, “Enflasyonun Vergi Gelirlerinin Reel Değeri Üzerindeki Etkisi (Tanzi Etkisi)”, **Hazine Dergisi**, Sayı 7, Temmuz 1997, s.7.

⁸⁶ Senyoraj gelirleri hakkında daha fazla bilgi için, Mahmut Bilen ve Muharrem Es, “Gelir Dağılımı Sorunu ve Çözümünde Yeni Arayışlar”, **Yönetim ve Siyasette Etik Sempozyumu**, Adapazarı, 1998, s. 376 – 399.

⁸⁷ Çetin, Murat ve İhsan Günaydın, “Enflasyon – Vergi Yüku İlişkisinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.113, Şubat 1998, s. 134., Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Ahmet Ertuğrul, **Kamu Açıkları Para Stoku ve Enflasyon**, Yapı Kredi Bankası Yayını, Ankara, 1982, s. 178 – 182., Ahmet Ulusoy ve Murat Çetin, “Türkiye’de Enflasyon Vergisi Gelirlerinin Boyutları”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 98, Kasım 1996, s. 73 – 84.

⁸⁸ Aghevli, Bijan B. and Mohsin S. Khan, “Inflationary Finance and the Dynamics of Inflation: Indonesia, 1951-72”, **The American Economic Review**, Vol. 67, No.3, June 1977, s. 390.

söylemek mümkündür. Hatta bu durumlarda sosyal maliyetlerin önemli ölçülerde artışa geçtiği belirtilebilir.⁸⁹

Başka bir bakış açısı ile enflasyon dolayısıyla vergi gelirlerinin reel değeri artabileceği veya azalabileceği gibi nötr (sabit) de kalabilir. Bu durum farklı ülkelerde farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir.⁹⁰

Enflasyon dolayısıyla vergi gelirlerinin artması için şu koşulların meydana gelmesi gerekmektedir.⁹¹

- Enflasyon ile birlikte vergiye tabi olan kazançların da artması,
- Vergi sisteminin artan oranlı (müterakki) tarifeye sahip olması ve artan gelirler üzerinden daha fazla vergi toplama gücüne sahip olması,
- Vergiyi doğuran olay ile verginin tahsilâtı arasında geçen sürenin kısa olması, diğer bir ifade ile gecikmelerin bulunmaması.

Yukarıda sayılan koşulları varlığı halinde enflasyonist koşullarda bile vergi gelirlerinin reel değeri artma eğilimi göstermektedir. Fakat yukarıda sayılan unsurların varlığı ve dolayısıyla da enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerinde oluşturacağı pozitif etki sadece gelişmiş ülkelerde ortaya çıkabilmektedir.

Diğer bir bakış açısı ile enflasyon gelişmiş ülkelerde, vergi gelirlerinin reel değerini aşındırıcı etki yapmamaktadır. Fakat gelişmekte olan ve azgelişmiş ülkelerde bu durum aksi istikamette seyir halindedir. Çünkü yukarıda yer alan enflasyonist koşullarda vergi gelirlerinin artması için gerekli olan unsurların hiç biri bu ülkelerde bulunmamaktadır.

---

⁸⁹ Ertuğrul, Ahmet, “Bilinen Enflasyon ve Sosyal Maliyeti”, **Maliye Dergisi**, S. 55, Ocak – Şubat 1982, s. 37.

⁹⁰ Bu görüş hakkında daha fazla bilgi için bkz. Vito Tanzi, “Inflation, Real Tax Revenue, and The Case For Inflationary Finance: Theory with an Application to Argentina”, **IMF Staff Papers**, 25(3), September 1978, s. 417 – 451.

⁹¹ Yüce, a.g.tz., s.23., Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Charles. Mansfield, “Tax – Base Erosion and Inflation : The Case of Ghana”, **Finance and Development**, September 1980, s. 31- 34.

Mevcut az gelişmiş ve gelişmiş ülkelerde vergilerin tahsilât süresi uzundur, esnek bir vergi yapısı yoktur. Bu koşulların varlığı altında cereyan eden bir vergi tahsilât süreci sonunda da enflasyonda vergi gelirlerinin reel değerinin kolay bir şekilde aşındığı söylenebilmektedir.⁹²

4.1. Enflasyonun Vergi Gelirlerinin Reel Değerini Düşürücü Etkisi:

Olivera – Tanzi Etkisi

Yukarıdaki paragrafta, enflasyonun vergi gelirlerin reel değeri üzerinde yapacağı olumlu tesirin sadece gelişmiş olan ülkelerde gerçekleşebileceği, gelişmekte olan ve az gelişmiş olan ülkelerde ise bu olumlu etkinin var olmasında önem arz eden unsurların çoğunun bulunmadığı ve bulunmayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda bu ülke tiplerinde enflasyonun yapacağı tek etki vergi gelirlerinin reel değerini aşındırıcı nitelikte olacaktır.

Bu söylem bütçe açıklarının monetizasyonunun enflasyon yolu ile hükümete gelir sağlarken, aynı zamanda da vergi gelirlerinin reel değerini azaltıcı bir etkiye neden olduğu ve vergi tahsilât sürelerinin uzunluğu dolayısıyla vergilerin reel değerlerinin düşeceği sonuç olarak da enflasyonist finansmanın bütçe açıklarını azaltmanın aksine bütçe açıklarını büyüteceği şeklinde 1967 yılında Julio Olivera tarafından ortaya atılmış, 1977 – 1978 yılları arasında da Vito Tanzi tarafından geliştirilerek enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerinde azaltıcı etkisi teoremine dönüşmüştür. Vito Tanzi’de Olivera ile aynı doğrultuda bir sav öne sürerek enflasyonun gelişmekte olan ülkelerde vergi gelirlerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Buna Olivera – Tanzi Etkisi adı verilmektedir.⁹³

---

⁹² Şen, Hüseyin, “Olivera – Tanzi Etkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, **Maliye Dergisi**, S.143, Mayıs – Ağustos 2003, s. 31..

⁹³ Aslan, M. Hanifi, **Enflasyonist Finansman Politikası**, Ak-Bil Yayıncılık, 1. Baskı, Bursa, 1997, s.223.

Tanzi, enflasyonun vergi gelirlerinin reel değerini negatif yönde etkilemesini ilgili gelişmekte olan ülkelerin vergi sistemlerinin yapısal özelliklerine bağlamıştır. Ona göre önceki paragraflarda da belirtildiği üzere gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkeler aksine vergi sistemlerinin inelastik ve vergi tahsilât sürecinin uzun olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler doğrultusunda Tanzi,

Enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerinde yaratacağı olumsuz etkiyi üç unsura bağlamış, etkinin şekli bu unsurlara göre değişebilmektedir. Bu unsurlar önceki paragraflarda ifade edilen enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerinde yaratacağı arttırıcı etkilerin gerekçelerinin tam aksi istikametinde bulunmaktadır. şöyle ki;

- Vergi tahsilât süresinin uzunluğu
- Vergi sisteminin esnekliği
- Enflasyon oranı

Diğer şartlar sabit iken vergilerin ortalama tahsilât süresi ne kadar uzun ise enflasyonun vergi gelirlerini aşındırıcı etkisi o ölçüde fazla olacaktır. Vergi sisteminin enflasyona karşı inelastik bir yapı sergilemesi vergi gelirlerini azaltarak bütçe açıklarının büyümesine neden olmaktadır.

Sayılan maddelerde belirtildiği üzere Tanzi etkisi, ülkenin gelişmiş ve gelişmekte olan ülke olmasına göre, vergi tahsilât süresinin uzunluğuna ve vergilerin vergi sisteminin fiyat elastikiyetine bağlıdır.

Vergi tahsilâtında oluşan gecikmeler, vergilerin normal ödeme süreleri dışında geçen sürelerdir. Olağan koşullar altında vergiler, vergiyi doğuran olayın vuku bulduğu tarih ile kanun ile belirtilen veya taksitlendirilen tahsilât süresinin sonuna kadar ödenmek zorundadır. Bu süre normal ödeme süresidir. Kanunlar ile her vergi için bir normal (yasal) ödeme süresi tespit edilmiştir. Ancak, her zaman vergiler, mükellefler tarafından normal ödeme süresi içinde ödenmemekte veyahut ta tahsil edilememektedir.

Bu çerçevede ortaya çıkacak olan vergi tahsilât süresi iki unsurdan meydana gelmektedir. Bu unsurlar ülke vergi kanunları tarafından mükelleflere tanınmış olan yasal gecikme süresi ile vergi kanunlarında yer almayan ancak uygulamada vuku bulan yasal olmayan gecikme süreleridir.

Normal şartlarda mükellefler vergilerini yasal ödeme süreleri içerisinde ödemek zorundadırlar. Aksi takdirde bu durum bir suç teşkil eder ve bu suç dolayısıyla mükellefler belirli yaptırımlarla karşı karşıya gelmektedirler. Bu yaptırımlar ise gecikme zammı ve gecikme faizi gibi uygulamalardan oluşmaktadır. Fakat görülmektedir ki enflasyonist koşulların varlığı altında mükelleflere vergi borçlarını zamanında ödememeleri dolayısıyla uygulanan bu yaptırımlar caydırıcı niteliklerini yitirebilmektedirler.

Şöyle ki; enflasyonist koşullarda yasal olmayan gecikmelere uygulanan gecikme zammı oranı enflasyon seviyesinin altında kaldığında bu koşullar altında mükellefler vergi borcunu normal tahsil süresi içerisinde ödememeyi, enflasyonist koşullar altında bir ucuz finansman yolu olarak görebilir, hukuka aykırı olmasına rağmen bu şekilde bir davranış sergilenmesi mükellefler açısından rasyonel olmaktadır.

Ülke genelinde mükelleflerin bu tür hareket etmelerinin yaygınlaşması ise muhtemel olmaktadır. Ülke genelinde vergi ödemeye karşı mukavemet artabilecek, toplumun vergi ödeme bilinci zedelenecektir. Bu durum ise devlet vergi gelirlerinin tahsilâtını uzatacak ve ülke ekonomisinin olumsuz yönde etkilenmesine yol açacaktır.

Mükelleflerin bu şekilde hareket etmelerini engellemek ve ortaya çıkabilecek sorunları ortadan kaldırabilmek için devletin izleyeceği politika gecikme zammı oranlarını enflasyon oranının altında bırakmamak olmaktadır. Bunun için sürekli olarak gecikme zammı oranlarının enflasyona göre endekslenmesi gerekmektedir.

4.1.1. Enflasyon, Vergi Tahsilât Süresinin Uzunluğu ve Vergi Sisteminin Esnekliği

Vergi tahsilât süresi denildiği zaman vergilendirme sürecini içinde barındıran, vergiyi doğuran olay ile vergi tahsilâtının yapıldığı tarih arasında geçen süreyi ifade etmektedir.

Vergi tahsilât süresi yasalarca belirlenmiş sürelerin yanında yasalarca belirlenmemiş ve kabul edilmemiş gecikme sürelerini de içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda doğurduğu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda vergi tahsilâtında meydana gelen gecikme süreleri büyük önem arz etmektedir. Eğer mevcut ülke vergi sistemini oluşturan her bir verginin gecikme süresi biliniyorsa o takdirde tüm vergi sisteminin gecikme süresi bunların ağırlıklı ortalaması alınarak hesaplanabilir.⁹⁴

Yukarıdaki ifadede her bir verginin ağırlıklı ortalaması olarak nitelendirilen ve vergi sisteminde yer alan yasal gecikme sürelerinin enflasyonist ortamda vergi gelirlerinin reel değerini ne ölçüde etkileyeceğini ortaya koyan Vergi Sisteminin Ortalama Tahsilât Süresi şu şekilde hesaplanabilir.⁹⁵

$$L^t = \sum_{i=1}^n T_i L_i$$

L^t : Vergi sisteminin ortalama gecikme(tahsilât) süresi

i : Vergi sistemini oluşturan vergiler

T_i : Her bir vergiye ilişkin yüzde pay

L_i : Her bir vergiye ilişkin ay cinsinden gecikme süresi

Şartların sabit olduğu (ceteris paribus) ve vergi borçlarının enflasyona karşı endekslenmemiş olduğu varsayımında, gecikme süresi veyahut vergi tahsilât süresi ne

---

⁹⁴ Aslan, a.g.e. s.224.

⁹⁵ Tanzi, Vito, "Inflation Lags in Collection, and the Real Tax Value of Tax Revenue", **International Monetary Found Staff Papers**, Sayı 24:1, March 1977, s.162.

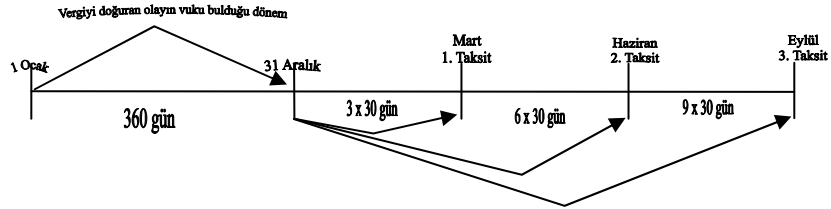
kadar uzun olur ise enflasyonun vergi gelirlerinin reel değerini aşındırıcı etkisi o ölçüde fazla olacaktır.

Ortalama Tahsilât Süresi hesaplanması açısından Türk Vergi Sistemi içerisinde bir örnek verilecek olunursa, Gerçek usulde tespit edilen gelir vergisinde vergi, gelirin elde edildiği yılı takip eden yılın mart, haziran ve eylül aylarında olmak üzere üç eşit taksitte ödenir.

Bu hesaplama işlemleri yapılırken 1 ay 30 gün, 1 yıl ise 360 gün olarak kabul edilmekte, vergiyi doğuran olayın dönem ortasında gerçekleştiği ve vergi mükellefinin ya da vergiyi ödemekle yükümlü olan vergi sorumlularının vergi ödemelerini kendilerine tanınan kanuni sürelerin son günü yaptıkları varsayılmıştır.

Buna göre gerçek usulde hesaplanan gelir vergisinin tahsilât süreci aşağıdaki tabloda yer alan süreç gibi işlemektedir.

Grafik 2: Vergi Tahsilât Süreci

Vergi doğuran olayın ortasında gerçekleştiği varsayıldığında vergiyi doğuran olaydan 31 Aralık tarihine kadar 180 gün geçmiş bulunmaktadır. Bu bağlamda ortalama tahsilat süresi hesabı yapıldığı zaman,

$$\begin{aligned} &= 180 \text{ gün} + \frac{[(3 \cdot 30) + (6 \cdot 30) + (9 \cdot 30)]}{3} \\ \text{Ortalama Tahsilat Süresi:} &= 180 \text{ gün} + 180 \text{ gün} \\ &= 360 \text{ gün} \\ &= 12 \text{ ay} \end{aligned}$$

Bu sonuca baktığımız zaman mükellefler veya vergi sorumluları ödemekle yükümlü oldukları vergi borçlarını kendilerine tanınmış olan kanuni süreleri içerisinde ödeseler bile 12 ay gibi uzun bir süre içerisinde tahsil edilebilmektedir. Yasal olmayan gecikme süreleri de işin içine katıldığında tahsilât süresi daha da uzamaktadır. Enflasyonun mevcut olduğu ve yüksek bir trend izlediği dönemler içerisinde bu durum devlet açısından vergi gelirlerinin reel değerini azaltıcı etkiler yaratmaktadır

Enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerinde negatif tesir yaratmasında önem arz eden diğer bir unsur da vergi esnekliğidir. Vergi esnekliği veya vergilerin gelir esnekliği kavramı vergi tarifesine, gelir dağılımına ve ortalama gelire bağlı olmaktadır.

Vergi esnekliği⁹⁶ dendiği zaman GSMH’da meydana gelen değişimlerin vergi gelirlerini etkileme derecesi anlaşılmaktadır. Vito Tanzi’ye göre vergi esnekliği denildiğinde Tanzi burada iki unsuru kastetmektedir. İlk olarak, vergi esnekliği sistem içinde yerleşik olarak bulunan özelliklere bağlı olmakta, ihtiyari vergi değişiklikleri neticesinde ortaya çıkan vergi gelirlerini hesaba katmamaktadır. İkinci olarak ise, vergi esnekliği belli bir dönemde tahsil edilen vergileri bu dönemde elde edilen gelirle değil, vergi yükümlülüğün vuku bulduğu dönemdeki gelirle ilişkilendiren bir unsurdur.

Bu yaklaşım çerçevesinde reel büyüme dikkate alınmamakta ve dolayısıyla esneklik reel gelir değişikliklerinden değil, sadece fiyat değişimlerinden etkilenmektedir. Esneklik seviyesi ne kadar düşük ise, enflasyonun vergi gelirlerini aşındırma etkisi o derecede fazla olacaktır.⁹⁷ Vergi esnekliği kavramı aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir.⁹⁸

---

⁹⁶ Vergi Esnekliği kavramı hakkında daha fazla bilgi için bkz. Nurun, N. Choudhry, Measuring the Elasticity of Tax Revenue: A Divisia Index Approach, **International Monetary Found Staff Papers**, 26:1, March 1979, pp. 87 – 122.

⁹⁷ Şen, a.g.m. s. 33..

⁹⁸ Vergi Esnekliği kavramı hakkında daha geniş bilgi için bkz. Burhan Şenatalar, “Enflasyon ve Vergileme (Yorum)”, **VI. Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu**, Şafak Matbaası, Ankara, 1990, s. 36 – 40.

$$\text{Vergi Esnekliği} = \frac{\Delta \text{ Vergi Gelirleri}}{\Delta \text{ GSMH}}$$

Vergi esnekliği katsayı olarak üç değer alabilmektedir.

1. ($e=1$) Birim Esneklik
2. ($e>1$) Esneklik 1'den büyük
3. ($e<1$) Esneklik 1'den küçük olabilir.

$\Delta \text{ Vergi Gelirleri} > \Delta \text{ GSMH} \Rightarrow \text{ Vergi esnekliği} > 1$ = Enflasyonun vergi gelirlerinin reel değerini düşürücü etkisi az olmaktadır. Diğer bir ifade ile vergi gelirlerinin reel seviyesi artış göstermektedir. Artan oranlı tarife yapısına sahip olan gelir vergilerinin yer aldığı ekonomilerde bu yapı dolayısıyla enflasyonist koşullar altında artan nominal gelir, mükelleflerin daha üst vergi dilimlerine girmelerine ve daha yüksek oranda vergilendirilmelerine yol açacaktır. Bu duruma maliye literatüründe mali sürüklenme⁹⁹ (fiscal drag) olgusu adı verilmektedir.

$\Delta \text{ Vergi Gelirleri} = \Delta \text{ GSMH} \Rightarrow \text{ Vergi esnekliği} = 1$ = Yukarıdaki etki gibi bu durumda da Enflasyonun vergi gelirlerinin reel değerini düşürücü etkisi az veya nötr olmaktadır.

$\Delta \text{ Vergi Gelirleri} < \Delta \text{ GSMH} \Rightarrow \text{ Vergi esnekliği} < 1$ = Bu durumda ise enflasyonun vergi gelirlerinin reel değerini azaltıcı etkisi fazla olmakta yani vergi gelirlerinin reel değeri azalmaktadır.

Ancak bu durum sadece gecikme sürelerinin varolduğun varsayılmadığı hallerde geçerli sayılmaktadır. Bu açıdan gecikme sürelerini bu hesaba kattığımızda ilgili

---

⁹⁹ Mali Sürüklenme (fiscal drag) hakkında daha fazla bilgi için bkz. Steven E. Crane and Farrokh Nourzad, "Inflation and Tax Evasion : An Empirical Analysis", **Review of Economics and Statistics**, Vol. 68, 1986/2, s. 217 – 223.

formülasyon çok fazla karmaşık bir hal alacak ve vergi esnekliğinin ölçümü imkânsızlaşacaktır.

Esneklik hesabı yapılırken temel alınacak olgu belli bir zaman içerisinde tahsil edilen vergi gelirleri ile o vergiler ile ilgili vergiyi doğuran olayın gerçekleştiği yıl milli geliri ile oranlanması sonucunda bulunmalıdır.

Ancak uygulamada bu, tahsil edilen vergi gelirleri ile ilgili vergiyi doğuran olayın bulunduğu yıl değil de tahsilât gerçekleştiği yıl milli geliri hesaba katılır. Bu durumda ortaya çıkacak olan gecikme süreleri dikkate alınmamaktadır. Netice itibarıyla böyle bir hesaplamanın güvenilirliği sağlam temellere oturmayacaktır.¹⁰⁰

Vito Tanzi 1978 yılında yapmış olduğu çalışmada vergi esneklikleri ile vergi tahsilat sürelerinin bir kombinasyonunu çıkarmıştır. Tanzi'ye göre gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerinde enflasyonist koşullarda önem arzeden vergi esnekliği ve vergi tahsilat süreleri farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Çünkü adları ile doğru orantılı olarak gelişmiş ülkelerde vergi sistemleri ve vergi idaresinde gelişmiştir. Modern bir sistem ve teknik açıdan deneyimli bir kadro ile çalışmaktadırlar. Bu çerçevede ilgili ülkelerde vergiye karşı herhangi bir mukavemet oluşmamakta, bunun sonucu olarak vergi tahsilatları zamanında yapılabilmektedir.

Gelişmiş ülkelerin aksine, gelişmekte olan ve azgelişmiş ülkelerde ise vergi sistemi ve idaresi tam layıkıyla modern tekniklere ve yeterli sayıda ve nitelikte personele sahip olmamaktadır. Bunun sonucu olarak da vergi toplama işlemi sağlıklı ve uzun gecikme süreleri ile sürdürülebilmektedir. Bu durum genellikle azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin önünde bulunan bir engel olmaktadır.

Belirtilen bu durumlar doğrultusunda vergi esneklikleri ve vergi tahsilat süreleri ülkeler bazında bir sınıflandırmaya tabi tutulacak olunur ise;

---

¹⁰⁰ Gürbüzer, a.g.m., s. 11.

Tablo 3: Vergi Esnekliği ve Tahsilat Süresi Kombinasyonları

Esneklik	Tahsilat Süresi	
	Uzun	Kısa
$e < 1$	A	B
$e = 1$	C	D
$e > 1$	E	F

Kaynak: Tanzi, 1978, 424. Inflation, Real Tax Revenue and The Case For Inflationary Finance: Theory With on Application to Argentina, IMF Staff Papers, Vol:25, pp. 417 – 451.

Yukarıdaki sınıflandırma incelendiğinde A ve C durumları gelişmekte olan ülkelerin karakteristik vergi yapılarını ifade eder iken D ve F durumları ise gelişmiş ülke vergi yapısını temsil etmektedir.

Esnekliğin birden büyük olduğu veya birim değere eşit olduğu ve gecikme sürelerinin de kısa olarak gerçekteştiği D ve F durumlarında görölen gelişmiş ülke vergi sistemi gelir vergilerinin ağırlık kazandığı bir yapıya sahiptir. Bu ülkelerde gelir vergileri enflasyona göre endekslemeye tabi tutulmaktadır.

D durumunda vergi esnekliği bire eşit ve gecikme süreleri kısa olmakta, F durumunda ise vergi esnekliği birden büyük ve gecikme süreleri yine kısa olarak oluşmaktadır. Bu tür yapıdaki gelişmiş ülke vergi sistemleri üzerinde enflasyon, vergi gelirlerinin reel değerini arttırıcı tesirlere sahip olmaktadır. Bu bağlamda bu tür yapıya sahip olan ülkelerde enflasyon pozitif yönlü etki yaratacaktır denilebilmektedir.

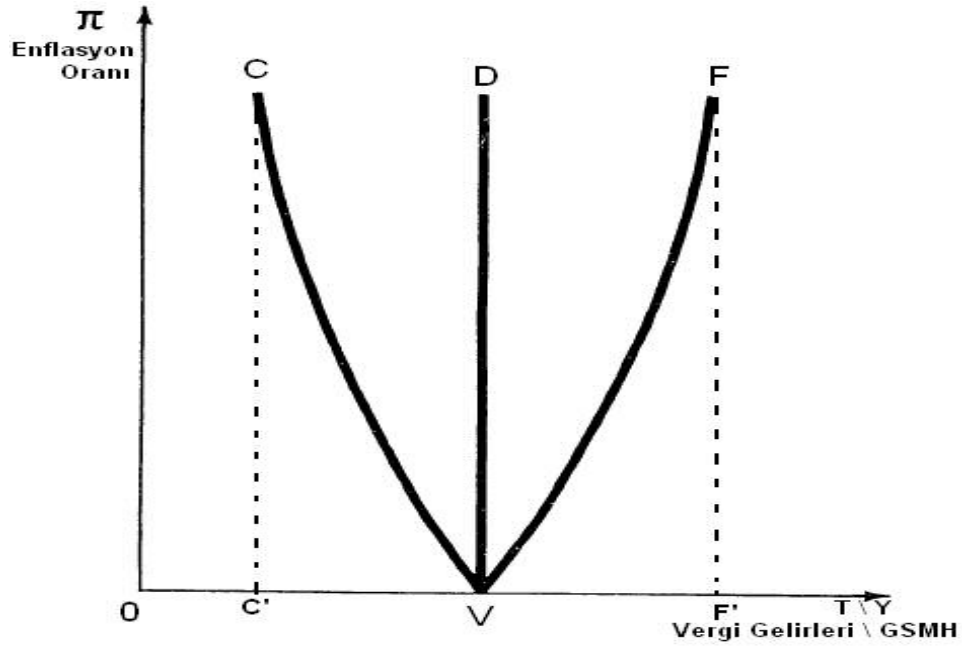
Gelişmiş ülke ekonomilerinin tersine vergi esnekliğinin düşük seviyede olduğu ve gecikme sürelerinin uzun olarak yer aldığı gelişmekte olan ülke ekonomilerinde genellikle gelir vergilerinin payı genel vergi gelirleri içerisinde düşük olmakta, gelir vergilerinin enflasyona karşı herhangi bir endekslemeye tabi tutulmadığı görölmektedir.

A durumu vergi esnekliğini birden küçük ve tahsilât sürelerinin uzun olduğu ekonomileri yansıtmaktadır. Burada enflasyon dolayısıyla vergi gelirlerinin reel değerini

azalma eğilimindedir. C durumunda ise vergi esnekliği bire eşit ancak vergi tahsilât süreleri uzun olarak gerçekleşmektedir. Burada da A durumunda olduğu gibi enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerindeki etkisi azaltıcı eğilimde olmaktadır. Fakat bu azaltıcı etki A durumunda olduğundan daha az olmaktadır.¹⁰¹

Üstte yer alan sınıflandırma ve açıklamalar bir şekil ile ifade edilecek olunur ise,

Grafik 3: Enflasyon Oranı ve Vergi Esnekliği Dengesi

Kaynak: Tanzi, Inflation, Real Tax Revenue..., s.425.

Şekilde π , Enflasyon Oranını, T/Y ise Vergi gelirlerinin milli gelire oranını ifade etmektedir. Görüldüğü üzere enflasyon oranı sıfır olduğu takdirde Vergi gelirlerinin

¹⁰¹ Yüce, a.g.tz. s.30. daha fazla bilgi için bkz. Hanifi Aslan, **Enflasyonist Finansman Politikası**, Ak-Bil Yayıncılık, 1. Baskı, Bursa, 1997, s. 225 – 227., Selma Gürbüzer, “Enflasyonun Vergi Gelirlerinin Reel Değeri Üzerindeki Etkisi (Tanzi Etkisi)”, **Hazine Dergisi**, Sayı 7, Temmuz 1997, s. 9 - 11.

milli gelire oranı **OV** seviyesinde olmaktadır. Şekilde **C** eğrisi ile ifade edilen unsur gelişmekte olan ülkeler olmakta, bilindiği üzere bu ülkelerin vergi tahsilât süreleri uzun ve vergi esneklikleri de oldukça düşük seviyede olmaktadır. Bu bağlamda gelişmekte olan bu ülkede enflasyon seviyesi yükseldiği ölçüde vergi gelirlerinin milli gelir içindeki payı da azalma eğilimi gösterecektir. Şekilde bu **OC'** olarak görülmektedir.

Şekilde **D** eğrisi ile ifade edilen durum vergi tahsilât sürelerinin kısa olduğu ve vergi esnekliğinin de bir'e eşit olduğu bir dengeyi ifade etmektedir. Bu durumdaki ülkelerde vergi esnekliğinin bir'e eşit olması dolayısıyla enflasyonun vergi gelirlerinin milli gelir içerisindeki payını azaltmamakta, bu pay **OV** seviyesinde sabit olarak korunabilmektedir.

Yine şekilde **F** eğrisi ile ifade edilen unsur vergi tahsilât süreleri kısa ve vergi esneklikleri bir'den büyük olan gelişmiş ülkelerdir. Önceki kısımlarda da ifade edildiği gibi enflasyonun bu tür özelliklere sahip olan ülkelerde vergi gelirlerini ve dolayısıyla vergi gelirlerinin milli gelir içindeki payını azaltma gibi bir etkisi olmamaktadır. Hatta aksine vergi gelirleri enflasyondan daha yüksek bir seviyede artış göstermektedir. Şekilde bu durum ise **OF'** olarak gösterilmektedir.

Yukarıdaki açıklamalarda belirtildiği üzere enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerinde olumlu ve olumsuz şekilde bir tesir yaratacağı aşıkârdır. Değindiği üzere bu hususta önem arz eden unsurlar vergi esnekliği ve tahsilât sürelerinin uzunluğu olmaktadır. Enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerinde yapacağı etki ise şu şekilde bulunabilmektedir.

4.2. Enflasyonun Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi

Enflasyon olgusunun vergi gelirleri üzerinde yaratacağı tesirler temel olarak vergi tahsilatında vuku bulan gecikmelere ve mevcut enflasyon oranına bağlı olarak gelişim göstermektedir. Bu bağlamda sayılan unsurları içinde barındıran bir denklem

oluşturmak suretiyle enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerindeki etkisi hakkında bir netice ortaya konulabilmektedir.¹⁰²

$$R = \frac{1}{(1+p)^n}$$

R: Vergiyi doğuran olayın vuku bulduğu dönem fiyatı ile ifade edilen 1 YTL'lik verginin tahsilatının yapıldığı dönem içindeki gerçek değeri

p: Aylık enflasyon oranı

n: Vergi borcunun ödenmesi için vergi kanunları çerçevesinde belirlenen yasal gecikme süresi

Yukarıdaki denklemi oluşturan unsurlardan enflasyon oranı ve vergi tahsilât gecikmelerinin yanında diğer bir unsur olarak önceki kısımlarda da belirtilen vergi esnekliği kavramı yer almakta ve önem arz etmektedir. Ancak vergi esnekliği kavramı da bu hesaplamamın içinde katıldığında enflasyonun tesirleri hakkında somut sonuçlar almak zorlaşabilmektedir. Sonuç elde edebilmek gayesiyle genel olarak vergi esnekliğinin bir'e eşit (birim esneklik) olduğu varsayılmaktadır.

Vergi esnekliğinin bir'e eşit olduğu varsayımı altında ortalama gecikme süreleri hesaplandığında farklı şekilde oluşacak enflasyon oranlarının bir birimlik vergi gelirinin reel değeri üzerinde yaratacağı tesir şu formülasyon ile bulunabilmektedir.

$$T^\pi = \frac{T_o}{(1+p)^n} = \frac{T_o}{(1+n)^{n/12}} = [T_o.(1+p)^{-n}] = [T_o.(1+\pi)^{-n/12}]$$

T^π = Yıllık enflasyon oranı π iken vergi gelirleri ile milli gelir arasındaki oranı,

T_o = Başlangıçtaki vergi gelirleri ile Gayri Safi Yurt İçi Hasıla arasındaki oranı,

---

¹⁰² Tanzi, Inflation Collection..., s.157.

p = Aylık enflasyon oranını,

π = Yıllık enflasyon oranını,

n = Ay cinsinden süreyi ifade eder.

Bu fonksiyonun önemi enflasyonun yüksek, tahsilât süresinin uzun, vergilemede enflasyona karşı endeksleme mevcut değil ise artacaktır.

Oluşacak vergi kaybı başlangıçtaki vergi gelirlerinin GSYİH 'ya oranı olan T_0 ile enflasyonist ortamdaki T^π değeri arasındaki farka eşit olmaktadır.

Vergi Kaybı = $T_0 - T^\pi$

$$\begin{aligned} T_0 - T_\pi &= T_0 - \left[\frac{T_0}{(1 + p)^n} \right] = T_0 - \left[\frac{T_0}{(1 + \pi)^{n/12}} \right] \\ &= T_0 - T_0 \cdot (1 + \pi)^{-n/12} = T_0 - T_0 \cdot (1 + p)^{-n} = T_0 \cdot [1 - (1 + p)^{-n}] \end{aligned}$$

Bu formülasyonu kullanarak çeşitli gecikme sürelerinde ve çeşitli enflasyon oranlarında vergi gelirlerinin reel değeri üzerinde enflasyonun etkisi ortaya konulabilmektedir.

Örneğin aylık enflasyon oranının %5 olduğu ve tahsilât işleminde de 5 aylık bir gecikmenin olduğunu varsayıldığında bu gecikme dolayısıyla enflasyonun vergi gelirinin reel değeri üzerindeki aşındırıcı etkisi şu şekilde olacaktır.

$$\begin{aligned} \text{Vergi Kaybı} &= T_0 \cdot [1 - (1 + p)^{-n}] \\ &= 1 \cdot [1 - (1 + 0.05)^{-5}] = 1 - 1.05^{-5} = 1 - 0.78 = 0.22 \end{aligned}$$

Elde edilen sonuca bakıldığı zaman aylık %5 enflasyon oranı altında ve 5 aylık tahsilât gecikmesi sonucunda başlangıç veri değeri 1 olan verginin reel değerinin 5’nci ay sonunda 0.78’e gerilemiş yani 0.22 oranında vergi kaybı meydana gelmiştir.

Vergi esnekliğinin bire eşit olduğu varsayımı altında ilgili formülasyon ile enflasyonun yaratacağı etkiler aşağıdaki tablodaki gibi oluşacaktır.

Tablo 4. Vergi Tahsilâtında Meydana Gelen Gecikmelerin Enflasyon Oranları İle Birlikte Vergi Gelirlerinin Reel Değeri Üzerindeki Etkileri

Aylık Enflasyon Oranları	A Y L A R												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
0	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
1	1.00	0.99	0.98	0.97	0.96	0.95	0.94	0.93	0.92	0.91	0.91	0.90	0.89
2	1.00	0.98	0.96	0.94	0.92	0.91	0.89	0.87	0.85	0.84	0.82	0.80	0.79
3	1.00	0.97	0.94	0.92	0.89	0.86	0.84	0.81	0.79	0.77	0.74	0.72	0.70
4	1.00	0.96	0.92	0.89	0.85	0.82	0.79	0.76	0.73	0.70	0.68	0.65	0.62
5	1.00	0.95	0.91	0.86	0.82	0.78	0.75	0.71	0.68	0.64	0.61	0.58	0.56
6	1.00	0.94	0.89	0.84	0.79	0.75	0.70	0.67	0.63	0.59	0.56	0.53	0.50
7	1.00	0.93	0.87	0.82	0.76	0.71	0.67	0.62	0.58	0.54	0.51	0.48	0.44
8	1.00	0.93	0.86	0.79	0.74	0.68	0.63	0.58	0.54	0.50	0.46	0.43	0.40
9	1.00	0.92	0.84	0.77	0.71	0.65	0.60	0.55	0.50	0.46	0.42	0.39	0.36
10	1.00	0.91	0.83	0.75	0.68	0.62	0.56	0.51	0.47	0.42	0.39	0.35	0.32
20	1.00	0.83	0.69	0.58	0.48	0.40	0.33	0.28	0.23	0.19	0.16	0.13	0.11
30	1.00	0.77	0.59	0.46	0.35	0.27	0.21	0.16	0.12	0.09	0.07	0.06	0.04
40	1.00	0.71	0.51	0.36	0.26	0.19	0.13	0.09	0.07	0.05	0.03	0.02	0.02
50	1.00	0.67	0.44	0.30	0.20	0.13	0.09	0.06	0.04	0.03	0.02	0.01	0.01

Kaynak: Tanzi, Vito, “Inflation Lags in Collection, and the Real Tax Value of Tax Revenue”, *International Monetary Fund Staff Papers*, 24:1, March 1977, s.158. ’den uyarlanmıştır.

Tabloda da ifade edildiği üzere enflasyonun var olmadığı diğer bir deyişle enflasyon oranının sıfıra eşit olduğu ve vergi tahsilâtında gecikmelerin bulunmadığı durumu ifade eden sıfır gecikme sürelerinde vergi gelirlerinin reel değerleri değişime uğramamakta yani mevcut değerini muhafaza edebilmektedir.

Enflasyon oranının sıfır olduğu durumlarda vergi tahsilâtında gecikmeler oluşması önem arz etmez iken aynı şekilde vergi tahsilâtında gecikmelerin bulunmaması halinde de enflasyon oranının ne ölçüde değişeceği ve yüksekliği önemini yitirmektedir. Bu tür durumlarda vergi gelirlerinin reel değerinde herhangi bir kayıp gözlenmemektedir. Ancak görüldüğü üzere enflasyon oranı artış gösterdiği ve gecikme sürelerinin uzadığı durumlarda ise vergi gelirlerinin reel değeri gerçek değerinin altında düşme eğilimi göstermektedir.¹⁰³

Formülasyon kullanılarak çeşitli gecikme süreleri ve çeşitli enflasyon oranlarının karşılaştırılması neticesinde ortaya çıkacak olan sonuçlar ile enflasyonun düşürülmesi veya gecikme sürelerinin kısaltılması dolayısıyla vergi gelirlerinde elde edilebilecek kazançlar arasında bir mukayese imkânı oluşabilmektedir.¹⁰⁴

4.2.1. Enflasyonun Devlet Gelirleri Üzerindeki Etkisi, Enflasyon Vergisi ve Olivera – Tanzi Etkisinin Birlikte Ele Alınması

Enflasyon ile kamu açıkları arasında bir korelasyon yoktur. Ancak enflasyon ile kamu açıklarının finansmanında kullanılan emisyon arasında uzun dönemli bir ilişki mevcuttur. Söz konusu ilişki tipik Laffer Eğrisine benzer, devlet için emisyonun elde edilen gelir (GSYİH'nın bir yüzdesi olarak) önce artar ve sonra azalır. Böylesi gelir yıllık %70 ilâ %160 olan enflasyon oranlarında maksimuma ulaşmaktadır. %160 üzerindeki bir enflasyon oranında, halk enflasyondaki artıştan daha hızlı bir süratte paradan (enflasyona dayanıklı – enflasyondan korunan mallara doğru) kaçışa geçtiği

---

¹⁰³ Tabloda gölgelendirme yapılmak suretiyle belirtilmiş olan satır ve sütunlar enflasyonun veya gecikme sürelerinin bulunmadığı durumları ifade etmektedir.

¹⁰⁴ Gürbüzer, a.g.m., s. 15.

için, enflasyon gelirleri azalmaya başlamaktadır. Aynı zamanda enflasyon oranı ne kadar yüksek ise parasal finansman enflasyonu o derece şiddetlendirmektedir.¹⁰⁵

Yukarıda da belirtildiği üzere Devlet bütçesinde meydana gelen açıkların finansmanı için monetizasyona başvurulması enflasyon olgusunu yükselmesine sebep olmakta, ortaya çıkan enflasyon da mevcut bulunan vergi sisteminin yapısına göre vergi gelirlerinin reel değerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Böyle bir durumun kabil olması enflasyon, bütçe açığı ve vergi gelirlerinin reel değerinin azalması arasında bir kısır döngüye sebep olabilmektedir. Aynı zamanda etkin bir vergi toplama gücüne haiz olmayan ülkeler, oluşan bütçe açıklarının finansmanında monetizasyon dışında başka alternatifler aramamaktadırlar.

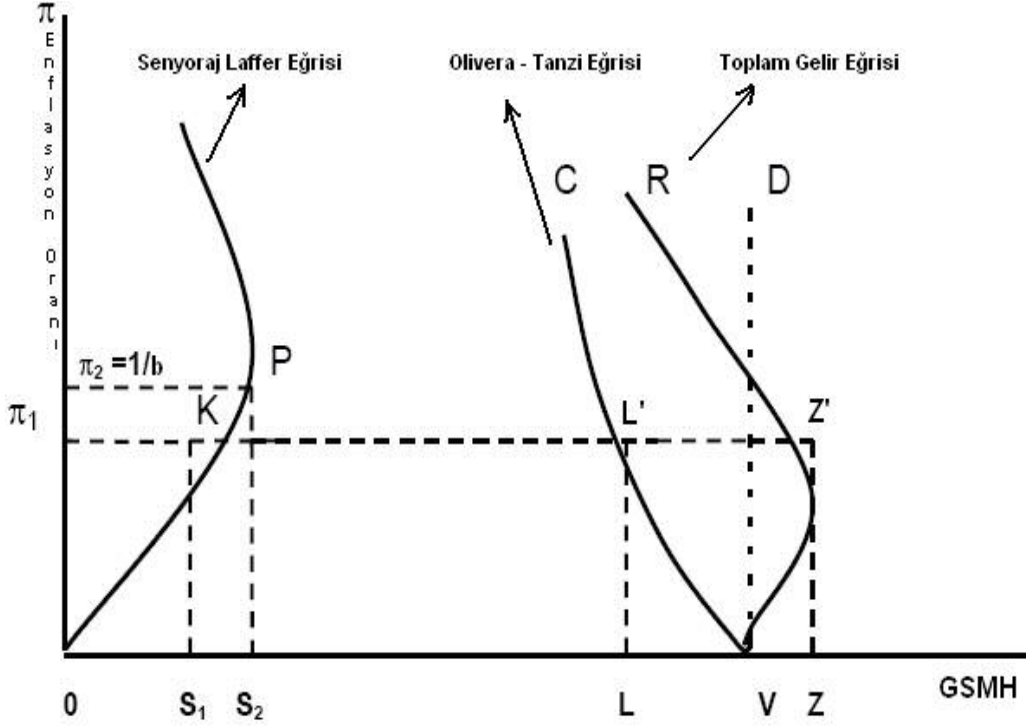
Siyasal açıdan da risksiz, mukavemetin bulunmadığı, herhangi bir sorumluluk ve yasama işlemi gerektirmeyen bu yolu daha çok benimsemişlerdir. Çünkü vergilemeye nazaran bu tür bir metot izlemek uzun vadede hükümetler ve siyasi partiler açısından oy maksimizasyonunu sağlayabilmek ve vatandaşlar açısından pozitif bir portre çizebilmek bağlamında önem arz etmektedir. Siyasi kadrolar açısından faydalı gözükmemesine karşın bu yöntem ülke ekonomisinin genel dengesini bozucu tesirler yaratmaktadır. Bundan dolayı devlet yönetimi enflasyonist dönemlerde bütçe açıklarının finansmanı için izleyecekleri yöntemi iyi hesaplayıp uygulamalıdır. Aksi takdirde ülke ekonomisi ağır yaralar alabilir.

Aşağıdaki şekil ile senyoraj (hükümetin para basma gücünü kullanarak elde ettiği nominal ya da reel gelir) gelirleri, enflasyon olgusu ve Olivera – Tanzi etkisinin birlikte meydana getirdiği etkileşim ifade edilmektedir.

---

¹⁰⁵ Öner, Engin, “Vergi – Enflasyon İlişkisi ve Enflasyon Vergisi (II)”, (Sabahaddin Zaim’e Armağan) İktisat Fakültesi Mecmuası, İstanbul, 1996, s. 1005.

Grafik 4: Enflasyonun Devlet Gelirlerine Etkisi, Olivera Tanzi Etkisi

Kaynak: Tanzi, Inflation, "Real Tax Revenue...", s.429'dan derlenmiştir.

Enflasyon sıfır seviyesinde bulunduğu anda enflasyon vergisi ve enflasyonun devlet gelirlerinin reel değerini olumsuz seviyede etkilemesi de (Olivera – Tanzi Etkisi) sıfır olacak yani enflasyon vergi gelirleri üzerinde herhangi bir etki yapmayacaktır.¹⁰⁶

Şekilde enflasyonun sıfır olduğu π_0 seviyesinde oluşan VD düzlemi bu durumu yansıtmaktadır. Bu düzlem aynı zamanda önceki başlıkta yer alan enflasyonun vergi gelirleri üzerinde etkisiz olduğu T_0 halini belirtmektedir.

Enflasyon oranı yükseldikçe (π_1) enflasyon vergisi seviyesi de yükselmekte ve maksimum seviyeye (P) ulaşmaktadır.

Yine aynı şekilde yer alan Olivera – Tanzi Eğrisi (VC) enflasyonun vergi gelirleri üzerinde meydana getirdiği azaltıcı etkiyi göstermekte enflasyon (π_0 'dan $\pi_1 \cdot e$)

¹⁰⁶ Şen, a.g.m., s.37.

yükseldikçe V olan gelir L'ye gerileyerek vergi gelirlerinin reel değeri üzerinde azaltıcı bir etki meydana getirmektedir.

VR Eğrisi ise Olivera – Tanzi Eğrisi ile Senyoraj Laffer Eğrisinin birleştirilmesi ile meydana gelmiş çeşitli enflasyon seviyelerinde monetizasyon dolayısıyla elde edilen toplam gelir miktarını göstermektedir.

VR eğrisi üzerinden vergi gelirlerini maksimize eden enflasyon seviyesi, Senyoraj Laffer Eğrisi üzerinden senyoraj gelirlerini maksimize eden enflasyon seviyesinden daha düşük gerçekleşmektedir. Çünkü yüksek enflasyon Hadlerinde vergi gelirlerinin reel değerlerinde meydana gelen aşınma daha fazla olmaktadır.

Enflasyonun π_1 seviyesinde iken senyoraj ve reel vergi gelirlerinden oluşan toplam gelir OZ miktarında olmakta, bu toplam gelirin OS₁ kadar olan kısmı senyorajdan, S₁Z kadar olan kısmı da vergi gelirlerinden elde edilmektedir. Enflasyonun vergi gelirlerinin reel değerini azaltıcı etkisi dolayısıyla elde edilen net gelir miktarı, OS₁ den daha düşük olup sadece VZ miktarına eşit olacaktır.¹⁰⁷

Enflasyonun vergi sistemini ve dolayısıyla vergi gelirlerinin reel değerini çarpıtıcı etkisi 1970'lerde maliye literatürünün önem arz eden hususlarından biriydi. Bu çarpıtıcı etkiye karşı izlenebilecek yöntemler de birçok ülkede enflasyonun varlığı nedeni ile uygulamaya konu olmuştur.

Bilindiği üzere enflasyonist koşullara altında vergi sisteminde yer alan sayısal büyüklükler enflasyona karşı endekslemeye tabi tutulmadığı takdirde spesifik tarifeler, istisna, muaflık ve indirim tutarları ve gelir vergisi tarife dilimleri reel olarak aşınmalara maruz kalmaktadır. Sayılan değişkenlerden spesifik tarifelerdeki aşınma mükellefler lehine, diğer unsurlardaki aşınma ise devlet lehine sonuçlar doğurmaktadır.

Enflasyonun ortaya çıkardığı çarpıklık sadece yukarıda sayılan unsurlar ile mevcut kalmaz. Aynı zamanda gelir ve kurumlar vergilerinde yer alan duran varlıklar

---

¹⁰⁷ Şen, a.g.m., s. 38.

buna bağlı olarak amortismanlar, stoklar, faiz gelir, giderleri ve bütün bunlara bağlı olarak vergi matrahını etkiler. Enflasyonun ortaya çıkardığı çarpıtıcı etkiden vergisel teşviki amaçlayan uygulamalar olan hızlandırılmış amortisman ve yatırım indirimi gibi müesseselerde etkilenmektedirler.¹⁰⁸ Netice itibari ile rakamsal ve parasal verilerden oluşmakta olan vergi sisteminin tümü enflasyonun negatif tesirlerine maruz kalmaktadır.

Aynı zamanda enflasyon vergi sisteminde yer alan nominal tutar cinsinden ifade edilen büyüklükleri etkilemek suretiyle vergi matrahı, istisna, muafiyet ve indirim tutarları ile gelir vergisinin artan oranlı tarife dilimlerinin reel olarak aşınmasına neden olmaktadır.¹⁰⁹

Spesifik (miktar esaslı) tarifelere göre tespit edilen vergi matrahlarında enflasyon dolayısıyla ortaya çıkan aşınma dolayısıyla bir gelir kaybı mevcut olmaktadır. Vergi sistemini meydana getiren çeşitli vergilerin esnekliklerine göre vergi gelirlerinin enflasyondan etkilenme derecesi değişmektedir.

Artan oranlı bir tarife yapısına sahip bulunan gelir vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payına göre enflasyonun vergi sistemi üzerindeki etkisi farklılık göstermektedir.¹¹⁰

4.2.2. Enflasyon, İstisna ve Muafiyetler

Vergilemede adaletin sağlanması açısından önemli iki unsur olan istisna ve muafiyetler vergiden bağışık olma temeline dayanmaktadır. Bunlar arasındaki fark istisnaların vergileme ile ilgili bir konunun bağışık tutulması olur iken, muafiyette ise bağışık tutulan unsur kişi (mükellef) olmaktadır.

---

¹⁰⁸ Şenatalar, Burhan, “Enflasyon ve Vergileme (Yorum)”, **VI. Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu**, Şafak Matbaası, Ankara, 1990, s. 34.

¹⁰⁹ Daha fazla bilgi için bkz. Batırel, Ömer Faruk, “Enflasyon ve Vergi Sistemi İlişkisi Üzerine”, **Vergi Dünyası**, S.172, Aralık 1995, s. 24 – 31.

¹¹⁰ Gürbüzler; a.g.m., s. 6.

İstisna ve muafiyetler belirli konu ve kişilerin kanunen belirlenmiş sınırlar ve maktu tutarlar çerçevesinde vergilendirme dışı bırakılması amacını gütmektedirler. Ancak bu sınırlar ve tutarlar enflasyonist koşullara göre bir endekslemeye tabi tutulmamışlar ise enflasyon oranı kadar bir aşınmaya maruz kalacaklardır. Diğer bir ifade ile bu istisna ve muafiyetlerden yararlanmak suretiyle vergiden bağışık tutulan konular ve düşük gelirli mükellefler, enflasyon dolayısıyla meydana gelen aşınma ve nominal gelir artışları ile enflasyon etkisi ile, ilgili aşınmış istisna ve muafiyet sınırlarını aşarak vergiye tabi olacaklardır.¹¹¹

Bu tür ödeme gücüne göre adil vergilemeyi sağlamayı amaçlayan müesseselerin enflasyon ortamında dejenere olması korunması amaçlanan düşük gelirli kesimin zarar görmesi ve adil vergilemeye olan güvenin sarsılmasına yol açabilecektir.¹¹²

4.2.3. Enflasyon ve Vergi Matrahları

Vergi borcunun hesaplanmasında esas alınan değere matrah adı verilmektedir. Enflasyonun vergiler üzerindeki en belirgin etkisi matrahta görülmektedir. Çünkü vergi tahsilat süreci yani vergiyi doğuran olay ile verginin tahsil edilmesi arasında geçen süre uzadıkça enflasyonist bir ortamda vergi matrahı ve buna bağlı olarak elde edilecek vergi gelirlerinin reel değeri de aşımaya maruz kalacaktır.

Enflasyon olgusundan spesifik yani miktar esasına dayanan matrahlar etkilenmemektedir. Bu matrahlar ekonomik bir değere dayanmadığından dolayı enflasyonist koşullar altında herhangi bir yıpranma ile karşılaşmamaktadırlar. Bu tür matrahta ortalama vergi oranı vergi borcunun ilgili malın fiyatı ile oranlanarak bulunacağından dolayı vergi borcu sabit kalırken malın fiyatı yükseleceğinden hesaplanacak ortalama vergi oranı düşecek ve bu matraha dayanan vergilerden elde

---

¹¹¹ Öner, Engin, “Vergi – Enflasyon İlişkisi ve Enflasyon Vergisi (I)”, (Sabahaddin Zaim’e Armağan) **İktisat Fakültesi Mecmuası**, İstanbul, 1996, s. 985.

¹¹² Yüce a.g.tz. s. 50.

edilen gelirler de azalacaktır.¹¹³ Bu tür olumsuz sonuçlardan ötürü bu iki müessesenin enflasyona karşı endekslenmesi önem arz etmektedir.

4.2.4. Enflasyon ve Vergi Tarifeleri

Vergi borcunun hesaplanmasında matraha uygulanan ölçülere tarife adı verilmektedir. Vergi matrahında olduğu gibi vergi tarifeleri de spesifik ve ad valorem esaslara dayanmaktadır.

Vergi tarifelerini oluşturan unsurlar matrah ve oranlar olmaktadır. Vergi oranlarının mevcut matraha göre sabit kalması, artması ve azalmasına göre vergi tarifelerinin düz, artan veyahutta azalan bir yapıya sahip olduğunu gösterir.

Sabit (tek) oranlı tarife yapısında, enflasyonist koşullar altında nominal gelirlerin artışı ile aynı doğrultuda tahsil edilen vergilerde artmakta, fakat reel vergi yükü değişikliğe uğramamaktadır.

Artan oranlı bir tarife yapısına sahip vergilerde yüksek gelir elde eden mükellefin daha fazla vergilendirilmesi esas alınır.

Azalan oranlı tarife yapısına sahip vergilerde ise gelir seviyesi artar iken vergi oranları düşmektedir.

Enflasyondan en fazla etkilenen tarife yapısı olarak artan oranlı tarifeler gösterilebilmektedir.

Enflasyonist koşullar altında tarife dilimlerinin nominal değerleri ile mevcut bulunması, gerçek değerlerinin sürekli olarak azalışına neden olacaktır.

---

¹¹³ Özbilen, Şevki, **Enflasyonun Gelir Vergisi Sistemine Etkisi ve Türkiye Uygulaması**, Gazi Kitabevi, Ankara, Şubat 2004, s.34.

Bu değer kaybına engel olabilmek için tarife dilimlerinin her yıl enflasyon oranına göre endekslenmesi gerekmektedir.¹¹⁴

4.3. Türk Vergi Sisteminde Yer Alan Vergiler Üzerinde Enflasyonun Etkileri

Devlet bütçesi içerisinde gelirler kategorisinde yer alan vergiler üzerinde enflasyonun tesirler farklı farklı olabilmektedir. Bu etkileşim aşağıdaki tabloda da genel hatlarıyla ifade edilmektedir.

Tablo 5: Enflasyonun Bütçenin Gelir Kısımına Etkileri

Bütçe Sınıflandırması	Muhtemel Etkiler	Açıklamalar
Dolaysız Vergiler: Gelir, Servet ve Veraset ve İntikâl Vergileri	Pozitif	Enflasyon daha çok gelir artışı sağlar. Bununla birlikte bu gelir artışı vergi toplama, değerlendirme ve tahakkuk tekniklerine bağlı olmaktadır. Eğer vergiyi doğuran olay ile vergi borcunun tahsili arasında geçen süre uzun ise hükümetler enflasyon dolayısıyla kötü etkilere maruz kalabilirler.
Dolaylı Vergiler: Gümrük Vergisi, Harcama Vergileri	Pozitif / Negatif	Enflasyonun yaratacağı tesir, bu vergilerin matrah ve tarife yapısının spesifik (miktar esaslı) veya ad valorem (değer esaslı) olmasına göre değişebilmektedir.

Kaynak: A. Premchand, **Government Budgeting and Expenditure Controls Theory and Practice**, International Monetary Found, Washington D.C., March 1984, pp. 240.

¹¹⁴ Özbilen, a.g.e., s.35.

4.3.1. Gelir Üzerinden Alınan Vergiler

Vergi sistemi üzerinde enflasyonun etkisi, vergilerin fiyat değişimlerine göre farklı esneklikler göstermesi ile meydana gelmektedir.

Esneklik, enflasyonun vergi oranlarını artırması dolayısıyla genel çerçevede itibari ile harcama vergilerine göre gelir vergilerinde daha yüksek oluşmaktadır.

Genel olarak enflasyonun, kurumlar ve gerçek usulde gelir vergisi gelirlerini arttırıcı, spesifik tarifeli harcama vergileri, emlak vergileri, gümrük vergileri ve götürü usulde gelir vergisinin gelirlerini azaltıcı yönde etki yaptığı ayrıca ad valorem yani değer esasına dayanan harcama vergileri üzerindeki etkileri nötrdür denilebilir.

Enflasyon düzeyinin yüksek seviyelere ulaştığı ve vergi yapısı içerisinde dolaysız vergilerin ağırlık kazandığı ekonomiler içerisinde artan oranlı tarife uygulaması vergi gelirlerinde arttırıcı bir etki yapabilmektedir. Ancak bu dolaysız vergilerde peşin ödeme uygulaması yapılmıyor ise ortaya çıkacak tahsilat gecikmeleri vergi gelirlerinin reel değeri üzerinde negatif etkiler yapabilmektedir.

Vergi yapısı içerisinde dolaylı vergilerin ağırlık kazandığı ekonomilerde ise, enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerindeki etkisi mevcut vergilerin tarifeleri ile alâkalı olmaktadır. Spesifik yani miktar esaslı tarifeler uygulanır ise vergi gelirlerinin reel değerinde azalma, ad valorem yani değer esaslı tarifelerin kullanılması durumunda da bir artış meydana getirebilecektir.¹¹⁵

---

¹¹⁵ Özbilen, a.g.e., s. 66., Daha fazla bilgi için bkz. Kenan Bulutoğlu, **Kamu Ekonomisi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1988, s. 503 – 504.

4.3.1.1. Gelir Vergisi

Tüm dünya ekonomilerinde vergi sistemleri içerisinde en önemli ve en fazla işlevi bünyesinde barındıran, maliye politikası aracı olarak kullanılan bir vergi olan gelir vergisinin, adil gelir dağılımının sağlanması, ekonominin dengeye getirilmesinde önemli yararları bulunmaktadır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun birinci maddesinde de belirtildiği üzere Gelir vergisinin konusunu gerçek kişi gelirleri oluşturduğundan dolayı etki alanı çok geniş olmaktadır. Etkin bir işleyiş içerisinde bu durum olumlu sonuçlar doğurur iken negatif enflasyonist tesirler dolayısıyla ortaya çıkacak olan sonuçlar da olumsuz olacaktır.

Mali sürüklenme olgusu nedeniyle bireylerin nominal gelirleri enflasyonun etkisi ile artış eğilimi göstermekte ve daha yüksek vergi dilimlerine sürüklenmektedirler. Hatta daha önce gelirleri kanunlar ile belirlenen sınırların altında bulunduğu için vergilendirmeden bağışık tutulan kimseler de vergi ödemeye mecbur kalabilirler. Bu bağlamda mali sürüklenme olgusu devlet açısından gelir elde etme yönüyle pozitif bir görünüm arz ederken diğer taraftan yani sosyal devlet anlayışının bir neticesi ve hedefi olan vergileme adaleti zedelenecektir.

Gelir vergisi içerisinde yer alan vergileme adaletini sağlamayı amaçlayan maktu olarak belirlenmiş olan muafiyet, istisna ve indirim tutarları sabit kalmaları dolayısıyla enflasyona karşı aşınmaya maruz kalmaktadırlar. Bunun sonucunda mükelleflerin ödemek zorunda oldukları vergiler ve maruz kaldıkları vergi yükü artacaktır.¹¹⁶ İçerisinde birçok kişiselleştirme (sübjektifleştirme) unsuru barındıran gelir vergisi vergilendirmede adalet sağlama açısından en fazla başarı sağlayabilen vergi türü olur iken enflasyonist koşullar sebebiyle bu unsurların aşınmaya maruz kalmaları gelir

---

¹¹⁶ Konu ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. Ayşegül Mutlu, “Türkiye’de Enflasyon Olgusu ve Enflasyonun Gelir Vergisi Üzerindeki Etkileri”, **Yaklaşım**, S.21, Eylül 1994, s. 35. – 43.

vergisinin bu adilane niteliğini dejenere etmekte, ödeme gücü, adalet, ayırma gibi önemli vergileme prensiplerinden sapmalara neden olabilmektedir.

Önceki kısımlarda da belirtildiği üzere gelir vergisinin tahsilâtında oluşacak olan yasal veya yasal olmayan gecikme süreleri dolayısıyla enflasyonist koşullar altında vergi gelirlerinin reel değerinde azalmalar da meydana gelebilmektedir. Sonuç olarak işlevsel anlamda büyük önem arz eden bir vergi olan gelir vergisi enflasyonun olumsuz etkilerinden kurtarılmak zorundadır. Bu çerçevede yapılması gereken işlem gelir vergisi hem adalet sağlama işlevini yerine getirirken hem de devlete gelir sağlamak olan ekonomik işlevini yerine getirebilmesini sağlayabilecek bir çözüm ortaya koyabilmektir.

Bunun sağlanabilmesi için yapılması gereken, fiili vergi oranlarındaki istenmeyen yükselişleri ve artan vergi yükünü telafi edebilecek, parasal olarak tanımlanan başlıca vergi kalemlerinden bazılarını veya birçoğunu (muafiyet, istisna, indirimler ve vergi cetvelinde yer alan gelir dilimlerinin taban ve tavanını) zaman zaman düzeltmek veya ilgili unsurların fiyat seviyesinde meydana gelen değişimlere göre otomatik olarak ayarlanması için hukuki hükümler getirmek olmaktadır.¹¹⁷

4.3.1.2. Kurumlar Vergisi

Gelir üzerinden alınan diğer bir vergi olan Kurumlar Vergisi 5422 sayılı Kanun ile düzenlenmiş olup, verginin konusunu;

1. Sermaye Şirketleri;
2. Kooperatifler;
3. İktisadi Kamu Müesseseleri;
4. Dernek ve Vakıflara ait İktisadi İşletmeler;

---

¹¹⁷ Petrei, A. Humberto, “Enflasyon ve Şahsi Gelir Vergisi”, çev. Uygur Gülle, **Maliye Dergisi**, Mayıs – Haziran 1975, S. 15, s.72.

5. İş Ortaklıkları gibi kurumların elde ettikleri kazançlar (kurum kazancı) oluşturur. Kurum kazancı da Gelir Vergisinin mevzuuna giren gelir unsurlarından terekküp eder.

Kurumlar Vergisi kapsamı itibariyle Gelir Vergisinin kapsamı dışında kalan kazançları vergilemeyi amaçlamaktadır. Bu niteliği ile gelir vergisini tamamlayıcı bir işlev taşımaktadır.

Yapı itibariyle Kurumlar Vergisi düz oranlı bir vergi olup bu vergi üzerinde enflasyonun yaptığı tesirler gelir vergisine göre daha az olmaktadır. Bunun nedeni verginin sabit oranlı tarifesidir¹¹⁸. Ancak enflasyonun yarattığı sorunlar kurumlar vergisinde amortisman, finansman giderleri ve stok değerlendirme hususlarında ortaya çıkmaktadır.

Kurumlar vergisine tabi işletmelerde bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan gayrimenkullerle 269. madde gereğince gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin, alet, edevat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmlerinin birinci kısımdaki esaslara göre yok edilmesi amortisman mevzuunu teşkil eder (K.V.K. m. 313). Kanun maddesinde de belirtildiği gibi amortisman aşınma, yıpranma ve değer kaybına maruz kalmış varlıkların yenileri ile değiştirilmesi, amorti edilmesi ve yıllar itibari ile kazançtan düşülmesine imkân tanıyan bir uygulamadır.

Ancak enflasyonist koşullar altında tarihi (elde ediliş tarihindeki) maliyet bedeli üzerinden hesaplanan amortismanların reel değerleri düşük seviyede kalmaktadır. Bu durum neticesinde vergi yükü daha yüksek seviyede oluşmaktadır.

Kurumlar vergisine tabi kurumlarda mevcut bulunan stoklar dönem sonu itibari ile maliyet bedelleri üzerinden değerlemeye tabi tutulmaktadır. Bu şekilde yapılacak

---

¹¹⁸ Uluatam, Özhan, **Enflasyon ve Devlet Gelirleri**, Ankara Üniversitesi SBF Yayını, Yayın No: 462, Ankara, 1981, s. 88.

stok değerleme uygulaması sonucunda firma fiktif bir kazanç elde etmiş gibi görünecek ve ilgili kurumun reel vergi yükü artacaktır. Bu tür sonuçlar kurumlar vergisi matrahını bozucu etki yapmaktadırlar. Bu durumu engellemek maksadı ile stok değerleme yöntemleri içerisinde Son Giren İlk Çıkar (LİFO) yönteminin kullanımı faydalı görülmektedir. Bu yöntem sayesinde işletmeler ellerinde bulunan stokları daha güncel, enflasyona karşısında büyük değer kaybına uğramamış olan maliyet rakamları ile değerlendirebilecek ve bir nebze de olsa enflasyonun bozucu tesirlerini bertaraf edebileceklerdir.

4.3.2. Harcamalar Üzerinden Alınan Vergiler

4.3.2.1. Katma Değer Vergisi

3065 sayılı Kanun ile düzenlenmiş olan Katma Değer Vergisi, konu itibari ile teslim ve hizmetler¹¹⁹ üzerinden alınan bir harcama vergisidir.

Fiyat artışlarına karşı duyarlı olması nedeniyle vergi matrahları fiyat değişimleri ile aynı doğrultuda hareket eden Katma Değer Vergisi enflasyondan en az etkilenen ya da hiç etkilenmeyen bir vergi türüdür. Dolaylı bir vergi olması hasabiyle vergi satış fiyatının içinde yer almaktadır. Bu bağlamda satış işlemi gerçekleştiği esnada satış bedelinin ödenmesi bu verginin de bir ölçüde tahsil edilmesi anlamına gelmektedir. Bu bakımdan tahsilat süresi açısından incelendiğinde bu sürenin çok kısa olduğu görülmektedir. İşte bu özellikleri dolayısıyla K.D.V. enflasyonist koşullardan hiç etkilenmeyen bir vergi türü olmaktadır. Çünkü herhangi bir tahsilat gecikmesi bulunmamaktadır.

---

¹¹⁹ K.D.V.'nin konusunu teşkil eden işlemler K.D.V.Kanununun birinci maddesi içerisinde belirlenmiştir.

4.3.3. Servet ve Servet Transferi Üzerinden Alınan Vergiler

4.3.3.1. Emlâk Vergisi

“Türkiye sınırları içinde bulunan binalar bu kanun hükümlerine göre bina vergisine tabidir” (E.V.K. m.1) ve “Türkiye sınırları içinde bulunan arazi ve arsalar bu Kanun hükümlerine göre Arazi Vergisine tabidir” (E.V.K. m.12) ibareleri ile Emlâk Vergisinin kapsamı ifade edilmektedir. Bu niteliği itibarıyla konu olarak servet niteliği taşıyan bina ve arazilerin vergilendirilmesi işlevini yerine getiren bir servet vergisidir.

1319 sayılı Kanun ile düzenlenmiş olan Emlâk Vergisi sabit oranlı tarifeleri bulunan bir vergidir. Bu nedenle vergi tarifeler açısından enflasyondan etkilenmemektedir. Ancak vergi matrahı açısından durum tam aksi istikamette seyretmektedir. Matrah uzun zaman dilimleri çerçevesinde beyan edildiğinden dolayı enflasyonist koşullarda matrah gerçek değerinin altında gözükülebilmektedir. Bu durum da, vergi gelirlerinin reel değerini azaltıcı etki yaratmaktadır.

4.3.3.2. Veraset ve İntikâl Vergisi

7338 sayılı Kanun ile düzenlenmiş olan Veraset ve İntikâl Vergisinin konusu, ilgili kanunun birinci maddesinde belirtilmiş olup, “Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinde bulunan şahıslara ait mallar ile Türkiye’de bulunan malların veraset tarihiyle veya herhangi bir suretle olursa olsun ivazsız bir tarzda bir şahıstan diğer bir şahsa intikâli veraset ve intikâl vergisine tabidir” (V.İ.V.K. m.1)’dir.

Veraset ve İntikâl Vergisi yakınlık derecesi ve matrahın yüksekliğine göre çifte müterakki (çifte artan oranlı) bir tarifeye sahiptir. Hesaplanması güç ve tahsilâtının üç yıl boyunca yılda ikişer taksit¹²⁰ gibi uzun bir zaman diliminde gerçekleştiği bu vergi,

---

¹²⁰ İlgili tahsilat süresi 4369 sayılı Kanununun 75. maddesiyle değiştirilmiş ve 29.07. 1998 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Değişmeden önce bu verginin tahsilât işlemi 5 yıl boyunca yılda iki taksit olarak yapılmaktaydı.

bu kadar uzun bir tahsilât süresine sahip olması dolayısıyla enflasyonun aşındırıcı tesirlerinden oldukça fazla etkilenmektedir. Vergilerin reel değerleri bu tür vergilerde oldukça düşük seviyede gerçekleşmektedir.

Vergilemenin temelini ve yasal dayanğını oluşturan Türk Vergi Kanunları, enflasyonun etkilerini dikkate almadan hazırlanmıştır. Enflasyonist koşullar altında enflasyona karşı önlemlere sahip olmayan bir sistem ile yürütülecek faaliyetlerde, doğacak sonuçlar olumlu yönde olmayacaktır.

Bu duruma karşı vergi sisteminin enflasyondan korunması için beş unsurun bir arada vuku bulması gerekmektedir. Bunlar görece fiyatların değişmemesi, bireylerin borç ve alacaklarının olmaması, gelir vergilerinin düz oranlı olması, gider vergilerinin değer esasına dayalı ve tek oranlı olması ve vergi tahsilatında gecikmelerin bulunmamasıdır. Bu unsurların birlikte gerçekleşmesi ile vergi sisteminin enflasyonist etkilere maruz kalmayacağı iddia edilmiştir. Ancak bu koşulların beraberce gerçekleşme olasılığı neredeyse hiç yoktur.¹²¹

Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Türk Vergi Sistemi'nde yer alan vergilerden büyük bir çoğunluğu enflasyonun aşındırıcı ve yıpratıcı tesirlerinden etkilenmektedir. Aynı zamanda enflasyon dolayısıyla düşük ve orta gelirliler üzerindeki vergi yükü de ağırlaşmaktadır.¹²²

Bu bağlamda yapılması gereken işlem, vergilerin, özellikle de gelir üzerinden alınan vergilerin tahsilât sürelerini kısaltıcı önlemler almak ve yasal olmayan gecikme sürelerine karşı uygulanacak gecikme zammı oranlarının enflasyon oranının altında kalmasını engellemek, kaynakta kesinti (tevkifat) gibi uygulamaları yaygınlaştırmak ve gerektiğinde vergilerin enflasyona karşı endekslenmesi olacaktır.¹²³ Ancak bu tür

---

¹²¹ Yüce, a.g.tz. s. 40.

¹²² Pamak, Mehmet, "Enflasyonun Türk Vergi Sistemindeki Bazı Müesseselere Etkisi", **Vergi Sorunları Dergisi**, 1978/1, s. 140.

¹²³ Şanver, Salih, "Enflasyon ve Vergi", **Enflasyon Ortamında Muhasebe, Finansman ve Vergi Problemleri**, İ.Ü.İşletme F. Muhasebe Enstitüsü Yayını, İstanbul, 1974, s. 124.

önlemler alınması suretiyle enflasyonun vergi gelirlerinin reel değeri üzerinde yarattığı aşındırıcı tesirleri azaltabilecektir.¹²⁴

Enflasyonun yüksek seviyelerde seyrettiği ve negatif etkilerinin yoğun olduğu yıllar boyunca birçok hükümet bu etkileri bertaraf edebilmek gayesiyle çeşitli metotlar uygulamışlardır. Bunların bazıları başarısız olmuş bazıları kısmen başarılı olmuştur, bazıları köklü çözüm yolu bazıları ise geçici önlemler olarak kalmıştır. Bu çerçevede yer alan önlemler ve yöntemler ikinci bölümde açıklanmaya çalışılacaktır.

---

¹²⁴ Konu hakkında daha fazla bilgi için bkz. Murat Çetin ve İhsan Günaydın, “Enflasyon – Vergi Yüğü İlişkinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 113, s. 140 – 142.

İKİNCİ BÖLÜM

ENFLASYONUN ETKİLERİNİ GİDERMEYE YÖNELİK MÜESSESELER VE ENFLASYON DÜZELTMESİ UYGULAMASI

İlk bölüm çerçevesinde enflasyon kavramı, enflasyonun mikro ve makro düzeyde yani işletmeler ve devlet gelirleri üzerinde yarattığı tesirler incelenmiştir. Bu etkiler mali tabloları ve bu tablolardan elde edilecek verilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini bozmak, bu verilerden yararlanan birimlerin yanlış yönelimlere gitmesine neden olarak işletmeler açısından negatif sonuçlar doğmasına neden olmaktadır. Aynı şekilde devlet açısından da enflasyonun negatif tesirleri mevcuttur. Bu genelde devlet gelirlerinin reel değerinin aşınması üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Sayılan bu durumlar, enflasyonun ortaya çıkarmış bulunduğu sorunları ortaya koymaktadır. Doğal olarak enflasyon olgusunun ortaya çıkarmış bulunduğu sorunlar karşısında işletmeler ve devlet tepkisiz kalmamaktadır. Bu bağlamda enflasyonist süreçle birlikte ortaya çıkan sorunları bertaraf edebilmek gayesiyle zaman içerisinde bir takım önlemler alınmış ve çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu önlemler kimi zaman başarısız olmuş kimi zaman ise kısmen başarılar sağlayabilmişlerdir. İkinci bölüm çerçevesinde ağırlık verilecek unsur enflasyonun bozucu tesirlerine karşın alınan ve alınabilecek önlemler olmaktadır.

6. Enflasyonun Etkisini Gidermeye Yönelik Yöntemler

Enflasyonun yaratacağı tesirler temel olarak işletmeler üzerinde yoğunlaşmakta ve bu birimden ülke geneline nüfuz etmektedir. Bu etkileri önlemek maksadıyla ortaya konulan düzenlemeler, temel olarak en önemli sorunu teşkil eden, enflasyonun mali tablolar üzerinde yarattığı tesirleri giderici nitelikte olmaktadır. Çünkü enflasyonist dönemlerde geleneksel muhasebe tekniklerinin öngördüğü temel unsurlardan para ile

ölçülebilme, maliyet esaslı kavramları yozlaşmaya uğrayarak mali tablo sonuçlarının gerçeği yansıtmasını engelleyici roller sergilemektedirler. Enflasyona karşı mali tabloların arındırılması çeşitli amaçlar doğrultusunda gerekli görülmektedir. Bunlar;¹

1. İşletmenin varlık yapısını gerçek değerleri gösterecek biçime dönüştürmek,
2. İşletmede kullanılan öz sermayeyi gerçek değerine ulaştırmak,
3. Fiktif kâr ile reel kârın birbirinden ayırt edilmesini sağlamak,
4. Amortismanın düzeltilmesiyle, duran varlıkların yenilenebilmesi için gerekli olan fonları yaratmak ve işletmenin üretim gücünü korumak,
5. Mali tabloların işletmeler ve dönemler arası mukayeseler yapılabilmesine imkân tanınması ve bu mukayeselerin anlamlı ve tutarlı olmasını sağlamak,
6. Mali tabloların gerçeğe yakın analiz sonuçlarını hesaplamak, düzeltmeden önceki sonuçlar ile sapmaları bulmak ve sağlıklı yorumlarda bulunabilmektir.

Öne sürülen amaçlar doğrultusunda enflasyonun etkilerini gidermeye veyahut ta düzeltmeye yönelik olan düzenlemeler bir sınıflandırmaya tabi tutulacak olunur ise ayırım şu şekilde gerçekleşmektedir.

1. Kısmî Düzeltme Yöntemleri
2. Genel Düzeltme Yöntemleri

Bunlardan kısmi düzeltme yöntemleri, tüm mali tablo kalemleri yerine enflasyon olgusundan en fazla etkilenen bir ya da bir grup hesap kaleminin düzeltilmesinden ibarettir. Bu yöntem genellikle genel muhasebe ilkelerine bağlı olarak işlemekte ve sadece sistemin aksayan taraflarını kısmî önlemler ile düzeltmeyi amaçlamaktadır. Bu işleyiş tarzı dolayısıyla ilgili yöntemler enflasyonun tüm etkilerini gidermekte başarılı olamamakta ve adları gibi etkileri de kısmî kalmaktadır. Mali tablolar üzerinde gerekli

---

¹ Yüce, a.g.tz. s. 119.

düzenlemeleri yapmaktan uzak kalan bu yöntemler sadece düşük oranlı ve kısa vadeli enflasyonların bulunduğu ekonomilerde uygulama alanı bulabilmektedirler.

Etkileri geçici ve sınırlı olan bu yöntemler birbirlerinin tamamlayıcısı niteliği taşıyan işlemlerden oluşmaktadırlar. Tek başlarına kullanımları büyük bir fayda temin etmemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti açısından bu durum değerlendirildiği zaman, uygulamada olan Türk Vergi Sistemi, temel olarak Alman vergi hukukçusu Fritz Neumark tarafından Alman Vergi Mevzuatından yararlanılarak hazırlanmıştır. Dolayısıyla bu sistem istikrarlı para sistemi esasına dayanmaktadır. Ancak bu varsayım enflasyonun yoğun olarak yaşandığı ülkemizde sağlanamadığından dolayı bazı aksaklıklar meydana gelmiştir.² İşte bu aksaklıkları kısmî ölçüler içerisinde gidermek gayesiyle kanunlarca çeşitli düzenlemeler getirilmiştir. İşte getirilen bu müesseseler kısmî düzeltme yöntemleridir. Bunları sayacak olur isek,

1. Yeniden Değerleme Uygulaması
2. Stokların LİFO (Son Giren İlk Çıkar)'a göre Değerlemesi
3. Hızlandırılmış Amortisman Uygulaması
4. Sabit Kıymetler Yenileme Fonu
5. Kur Farkları Gelirleri İstisnası
6. Alacak ve Borç Senetlerin Reeskontu
7. Maliyet Bedeli Artırımı ve Altın İşiyile İştigal Edenlerde Maliyet Bedeli Revizesi
8. Finansman Gideri Kısıtlaması
9. İrat Sayılmayan Haller – İndirim Uygulaması
10. Yatırım İndiriminde Endeksleme Uygulaması

---

² Çelik, a.g.tz. s. 19.

11. Gayrimenkul ve İştirak Hisseleri Satışından Doğan Kazanç İstisnası
12. Zirai Kazançlarda Gider Revizesi
13. Araştırma Geliştirme Fonu Uygulaması
14. Gider Artış Fonu Uygulaması
15. Vazgeçilen Alacaklar Uygulaması
16. Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarı İşleri Uygulaması gibi uygulamalar kullanılmaktadır.

Ülkemizde var olduğu gibi enflasyon düzeyinin yüksek seviyede gerçekleştiği dönemlerde kısmî düzeltme yöntemleri başarı sağlayamamaktadırlar. Bundan dolayı bu tür yapıya sahip ekonomilerde genel düzeltme yöntemleri uygulama alanı bulmaktadırlar. Kısmî düzeltme yöntemlerinin aksine genel düzeltme yöntemleri köklü düzeltme yöntemlerini içermektedir.

Genel düzeltme yöntemlerinin temel amacı; muhasebe kayıtları yerine, muhasebenin temel kavramları gereğince düzenlenen mali tabloların enflasyona karşı düzeltilmesini sağlamaktır. Yani bu yöntemler çerçevesinde mali tablolardaki tüm kalemleri kapsayan geniş bir şekilde düzeltmenin yapılmasını öngörür.

Bu yöntemlerde iki şekilde uygulanabilmektedir. Geleneksel muhasebe prensipleri tamamen ortadan kaldırılmayıp, bunlara ilave olarak tarihi maliyetlerin belirli bir endekse tabi tutulması gibi olabilmekte, diğer bir şekilde ise geleneksel muhasebe yöntemleri büsbütün bırakılarak tamamıyla cari maliyetlerin esas alındığı yeni yöntemler de tercih edilebilmektedir.

Genel düzeltme yöntemi olarak enflasyona karşı ortaya konmuş olan üç temel yöntem vardır. Bunlar;

1. Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi Yöntemi
2. Cari Maliyet Muhasebesi Yöntemi
3. Karma Yöntem (Genel Fiyat ve Cari Maliyet Muhasebesi Yöntemi)

Bu yöntemler, değerlendirme ilkeleri ile sermayenin korunmasını farklı açılardan değerlendiren görüşler doğrultusunda bir birinden ayrılmaktadırlar.³

Ülkemizde ise 12.12.2003 tarih ve 5024 sayılı Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile uygulamaya konulan Enflasyon Düzeltmesi uygulamasının temeli olarak Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi temel alınmıştır. Bu kavramlara ileriki kısımlarda ayrıntılı olarak değinilecektir.

6.1. Kısmî Düzeltme Yöntemleri

Kısmî düzeltme yöntemleri belirli kanunlar ile düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu bağlamda aşağıda, kısmî düzeltme yöntemlerinden önem arz eden belli başlı bazı uygulamaları açıklanmaya çalışılacaktır.

6.1.1. Vergi Usul Kanunu Düzenlemeleri

6.1.1.1. Yeniden Değerleme Uygulaması

Yeniden Değerleme Uygulaması⁴, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa, 205 Sayılı Kanun ile eklenen, 28 Şubat 1963 tarihli ve 10042 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak, Vergi Hukukumuzda geçici II. madde numarası ile girmiştir. 1984 yılından sonra ise 3094 sayılı kanun ile geçicilik hükmü kaldırılıp, süreklilik esası getirilmiştir. Yeniden değerlemenin temel gayesi, işletmelerin ekonomik varlıklarının günümüz koşullarında

---

³ Karapınar, a.g.e., s. 23.

⁴ Yeniden değerlendirme ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. Pekiner, Kâmuran, "Para Değerlerindeki Düşüşlerin Bilanço Kalemleri Üzerine Etkisi (Zahiri Kâr) ve Yeniden Değerleme", **Enflasyon Ortamında Muhasebe, Finansman ve Vergi Problemleri**, İ.Ü.İşletme F. Muhasebe Enstitüsü Yayını, İstanbul, 1974., Yaşar Karayalçın, **Muhasebe Hukuku**, İkinci Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No: 216, Ankara, 1988, s. 196., Şevki Özbilen, **Enflasyonun Gelir Vergisi Sistemine Etkisi ve Türkiye Uygulaması**, Gazi Kitabevi, 2004, s. 156 – 159., İslam Çankaya, **Türk Vergi Kanunları (18 – 29 Mart 2002 Seminer Notları)**, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Ankara, 2002, s. 79 – 86., Hikmet Uluhan, "Yeniden Değerleme Uygulamasının Sermayeyi Koruyucu Etkisi", **C.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi**, C. 3, S. 2, 2002, s. 111 – 128.

uygun değerlerle ifadelendirilmesidir. Başka bir tanımda ise yeniden değerlendirme, farklı hesap dönemlerinde elde edilen ve farklı para birimi ile değerlendirilerek, mali tablolarında yer alan duran varlıkların bugünkü para birimi ile ifade edilmesidir.⁵

Yeniden değerlendirme uygulaması tüm gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından bilânçolarının aktifinde bulunan iktisadi kıymetler ile pasifinde yer alan amortismanların, Maliye Bakanlığı'na tespit olunacak oranların çarpılması suretiyle, kanunda belirtilen şartlar çerçevesinde yapılabilecektir.⁶

Yeniden değerlemenin amacı, işletmelerin maddi duran varlıklarının maliyet bedelleri üzerinden ayrılan yetersiz amortisman nedeni ile öz sermaye kaybına engel olmaktır. Amortismanların gerçek değerleri üzerinden ayrılması, işletmenin fiktif kârlarının oluşmasını engelleyeceği gibi, işletmenin ödemesi gereken vergi ve kâr paylarını da gerçek değerleri üzerinden ödemesini sağlayacaktır.⁷

Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298'nci maddesinde düzenlenen yeniden değerlendirme müessesesi⁸ DİE'nün yıllık enflasyon oranları üzerinden hesaplanmış ve yayınlamış bulunduğu yeniden değerlendirme katsayılarını firmalar bünyelerinde bulunan sabit kıymet ve amortismanları ile çarparak yeniden değerlendirme uygulamasını yapabilmekte ve bu tür bir işleyiş sayesinde işletmeler mevcut varlıklarını enflasyona karşı kısmî olarak düzeltebilmektedir.

5024 sayılı Kanun ile birlikte getirilen Enflasyon Düzeltmesi uygulaması V.U.K. mük. m. 298'i değiştirerek yeniden değerlendirme uygulamasını ortadan kaldırmıştır. Ancak vergileme ile ilgili maktu tutarların güncellenmesi de yeniden değerlendirme katsayılarına bağlandığından dolayı uygulama kaldırılmış olmasına rağmen katsayılar ilân edilmeye devam etmektedir.

---

⁵ Altuğ, Osman ve Hanifi Ayboğa, **Örneklerle Uygulamalı Şirket Kuruluşları**, Yasa Yayınları, İstanbul, 1992, s. 238.

⁶ Uludağ, Ramazan, "Yeniden Değerleme (Revaluation) ve Muhasebeleştirilmesi", **Maliye Dergisi**, S.39, Mayıs – Haziran 1979, s. 80.

⁷ Akgün, Ali İhsan, "Enflasyonun Mali Tablolar Üzerindeki Etkilerini Gideren Muhasebe Yöntemleri", **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 122, Kasım 1998, s. 104., M. İhsan Ünlüsan, "Yeniden Değerleme", **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 100, Ocak 1997, s. 35.

⁸ 5024 sayılı Kanun ile Enflasyon Düzeltmesinin getirilmesi ile birlikte yeniden değerlendirme uygulaması yürürlükten kaldırılmıştır.

6.1.1.2.Stokların LİFO (Son Giren İlk Çıkar)'a Göre Değerlemesi

Enflasyon dönemlerinde nominal kârları reel kârlara yaklaştırmak için stok değerlerinin düşük, satılan mal maliyetinin, mümkün merteye son maliyet değerleri ile temsil edilmesi istenir. Bu amaçla bir taraftan değerini kaybeden mallar mekanizması çalıştırılır, diğer taraftan ise yine bu amaçla geliştirilmiş maliyetleme teknikleri kullanılmaya çalışılır. Bunlar içinde en çok tanınanı LIFO⁹ (Son Giren İlk Çıkar)'dır.

LIFO yönteminde her satışın içine, stoka son giren mal grubundan mal verildiği kabul edilir. Böylece satışların maliyeti, ona en yakın tarihteki satın alma gücü ile ifade edilmiş olur.¹⁰

Ülkemizde uygulanmasına 4008 Sayılı Kanun ile 1.1.1996 tarihinden itibaren izin verilmiş ve 213 Sayılı V.U.K. m. 274'te düzenlenmiş olan Son Giren İlk Çıkar (LIFO) uygulaması satılan malların maliyetlerini gerçek değerlerine yaklaştırmak suretiyle dönem sonu stok değerini düşürücü etki yapmaktadır. Bunun neticesinde dönem kârı azalmaktadır ve ödenecek vergiler ve dağıtılacak kârlar daha düşük seviyede gerçekleşmektedir. LIFO yöntemi bir vergi istisnası veya muafiyeti getirmemektedir.

Bu yöntemin uygulanması ile mükellefler ilgili yıl ödeyecekleri verginin bir kısmını gelecek yıl ödemiş olacaklardır. Diğer bir ifade ile LIFO yöntemi enflasyonist dönemlerde bir vergi erteleme imkânı tanımaktadır.¹¹ Ancak bu yöntem stok devir hızı düşük ve ağırlıklı olarak stoklarla çalışmayan işletmelerde olumlu sonuçlar

---

⁹ LIFO yöntemi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Zeynep Avcılar, "Enflasyon ve Vergi Mevzuatı Bakımından Stokları LIFO (Son Giren – İlk Çıkar) Yöntemi ile Değerleme", **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 107, Ağustos 1997, s. 156 – 173., Ayten Ersoy, "Enflasyonist Ortamlarda Stok Değerleme Yöntemlerinin Seçimi", **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 75, Kasım – Aralık 1994, s. 71 – 75., Eray Mercan, "Enflasyonist Ortamda Stok Değerleme Yöntemlerinin Mali Mevzuat Açısından Değerlendirilmesi", **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 1991/VI, 1991, s. 53 – 56.

¹⁰ Peker, a.g.m., s. 67., LIFO yönteminin vergisel boyutları hakkında daha geniş bilgi için bkz. Joe Basu, "Discussion of Income Tax Implicators of Various Methods of Accounting for Changing Prices", **Journal of Accounting Research**, Vol. 16, 1978, pp. 234 – 246., Alain M. Oberrotman, "Discussion of Income Tax Implicators of Various Methods of Accounting for Changing Prices", **Journal of Accounting Research**, Vol. 16, 1978, pp. 247 – 258.

¹¹ Şeker, Sakıp, "Son Giren İlk Çıkar (LIFO) Yönteminin Vergisel Boyutu", **Yaklaşım**, S. 21, Eylül 1994, s. 102.

sağlamayacaktır. Bu yöntemde stoklar değerlemelerinde ilk giren partilerin birim fiyatı ile değerlendirmeye tabi tutulduğundan dolayı yerine koyma maliyetlerinin çok altında değer ile bilançoda yer alırlar. Bu durum bilançonun yanlış sonuçlar vermesine sebep olabilir.¹² Aynı zamanda LIFO sadece işletme bünyesinde yer alan stoklara uygulandığından dolayı kısmî etki yapmakta, köklü bir çözüm niteliği taşımamaktadır.

5024 Sayılı Kanununun 1. maddesiyle V.U.K. m. 274'ün 1.1.2004 tarihi itibarıyla değiştirilmesi ile emtianın maliyet bedelinin son giren ilk çıkar yöntemi uygulanmak suretiyle tespit edilmesi kaldırılmış bulunmaktadır. Bunun nedeni olarak enflasyon düzeltilmesi uygulamasının devreye girmesi dolayısıyla işlevini yitireceği gösterilmektedir.¹³

6.1.1.3. Hızlandırılmış(Azalan Bakiyeler Usulü ile) Amortisman Uygulaması

Bilindiği üzere sabit kıymetlerin aşınma ve yıpranmalara karşı yenilenmeleri için bir fon oluşturmak amacıyla amortisman ayrılmaktadır. Ancak enflasyonist koşullarda amortisman uygulaması kendisinden beklenen işlevleri yani yıpranma ve aşınmaya maruz kalan sabit kıymetlerin yerlerine yenilerinin ikâme edilebilmesi için bir fon oluşturma işlevi tam layığı ile yerine getirilememekte, amortisman tutarları düşük seviyede kalmaktadır.

Aynı zamanda bir gider unsuru da olan amortisman tutarlarının düşük seviyede kalması, dönem kârının olması gerekenden daha fazla gözükmesine neden olmaktadır. Bu durumun engellenmesi gayesiyle V.U.K. mükerrer madde 315'te bilanço esasına göre defter tutan mükellefler istedikleri takdirde amortismanına tabi iktisadi kıymetlerini azalan bakiyeler (hızlandırılmış amortisman) uygulamasına göre amorti edebilirler şeklinde bir ifade yer almaktadır.

---

¹² Yüce, a.g.tz. s.128., daha fazla bilgi için bkz. Selahattin Tuncer, "Türk Vergi Ve Usul Kanunları İçinde Enflasyon Muhasebesiyle İlgili Uygulama Örnekleri-I", Mayıs 2002, **Yaklaşım Dergisi**, Erişim: www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2002053125.htm [18 Aralık 2004].

¹³ Karadeniz, Salim, "5024 Sayılı Kanun ile Vergi Mevzuatından Kaldırılan Enflasyona İlişkin Düzenlemeler - 1", **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 410, 15 Şubat 2004, s. 61.

Bu yöntem ile duran varlıkların ilk alındığı yıllarda sonra gelen yıllara göre daha fazla oranda amortisman ayrılması ile mevcut vergi matrahını ilk yıllar itibari ile azalmaktadır. Böylece işletmeler ilk yıllar itibariyle enflasyonun etkilerini bertaraf edebilmektedirler.¹⁴ Azalan bakiyeler yönteminde Türkiye’de işletmeler için tavsiye edilen uygulama şekli, yapılan yatırımın ilk yıllarında hızlandırılmış amortisman yönteminin uygulanması, daha sonra normal amortisman yönteminin avantajlı olduğu yılda da bu yönteme geçiştir.¹⁵ Ancak yine bu uygulama da sadece amortisman tabi varlıkları esas aldığından, kısmî etkiler yapabilmektedir.

Bu bağlamda 1.1.2004 tarihli 5024 Sayılı Kanunun 4. maddesi ile V.U.K.’nun “Azalan Bakiyeler Usulü ile Amortisman başlıklı mükerrer 315. maddesinin ikinci fıkrasının 1 numaralı bendine “*Enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde, üzerinden amortisman ayrılacak değer, amortisman tabi iktisadi kıymetin düzeltilmiş değerinden daha evvel ayrılmış olan amortismanların toplamının taşınmış değerleri indirilmek suretiyle tespit edilir.*” hükmü eklenmiş ve 2 numaralı bent ise “*Bu usulde uygulanacak amortisman oranı normal amortisman oranının iki katıdır.*” şeklinde değiştirilmiştir.

Bu değişiklikler çerçevesinde azalan bakiyeler usulü ile amortisman uygulaması enflasyon düzeltmesi ile paralel hale getirilmiştir.¹⁶

---

¹⁴ Çelik, a.g.tz. s. 21., daha fazla bilgi için bkz. Şaban Erdikler, “Azalan Bakiyeler Usulüne Göre Amortisman Tabi Tutulmuş ve Yeniden Değerlenmiş Binalarda Enflasyon Düzeltmesi Sonrası Ortaya Çıkan Avantaj”, **Yaklaşım**, S. 137, Mayıs 2004, s. 110 – 115.

¹⁵ Akgün, a.g.m., s. 102., daha fazla bilgi için bkz. A. Murat Yıldız ve M. Aykut Kelecioğlu, “Enflasyon Muhasebesi Yasa Tasarısı Çerçevesinde Amortisman Uygulamasında Öngörülen Değişiklikler”, **Yaklaşım**, S. 131, Kasım 2003, Erişim: <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2003113993.htm> [14 Nisan 2004].

¹⁶ Amortisman uygulaması ile ilgili olarak 5024 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikler hakkında daha fazla bilgi için bkz. Ali Özdin, “5024 Sayılı Kanunla Vergi Usul Kanunu’nda Yapılan Amortisman Oranı ve Amortisman Süresine Yönelik Değişiklikler”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 270, Şubat 2004, s. 86 – 89., Kadir Demirbilek, “Enflasyon Düzeltmesine Geçiş Sonrasında Amortisman Uygulamalarında Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 426, 15 Ekim 2004, s. 50 – 60.

6.1.1.4.Sabit Kıymetler Yenileme Fonu

Vergi Usul Kanununun 328 ve 329. maddelerinde yer alan Sabit Kıymetler Yenileme Fonu uygulaması, temelde amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin satılması halinde, bu satıştan dolayı ortaya çıkan kârın, ilgili kıymetin yenisinin satın alınmasına yönelik olarak, bilançonun pasifinde yer alan özel bir fon hesabında en fazla üç yıl süre ile vergi kapsamı dışında tutulması işlemidir.

Yangın, deprem, sel, su basması, gibi afetler yüzünden kısmen ya da tamamen ziya uğraması ve bu yüzden sigorta tazminatı alınması hallerinde de yenileme fonu ayrılabilir.

Bu uygulamadan yararlanabilmek için belirli şartların varlığı ve bir arada bulunması gerekmektedir.

1. Bu uygulamadan yararlanacak olan mükellefin bilanço usulüne göre defter tutması gerekmektedir.
2. Amortisman tabi iktisadi kıymetin satışı veya bu iktisadi kıymetin doğal bir afete bağlı olarak değer kaybetmesi nedeniyle sigorta tazminatı alınması neticesinde bir kâr elde edilmiş olmalıdır.
3. Satılan iktisadi kıymetin yenilenmesinin zorunlu olması veya işletmeyi yönetenlerce bu yönde karar verilip, teşebbüse geçilmiş olmalıdır.
4. Satın alınacak iktisadi kıymet daha önce satılan veya değer kaybeden kıymet ile aynı niteliklere sahip olmalıdır.

Bu uygulamadan faydalanılması halinde, yenileme fonu olarak ayrılan tutar, yeni satın alınan iktisadi kıymetin amortismanlarına mahsup edilir.¹⁷

Vergisel açıdan üç yıllık bir süre için erteleme imkânı sunan bu uygulama mükellefler açısından enflasyonist koşullarda büyük avantaj sağlamaktadır. Sağladığı avantajlar doğrultusunda 5024 Sayılı Kanun ile aynı paralellikte giden yenileme fonu uygulamasında herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Ancak yine sadece amortismanına

---

¹⁷ Karadeniz, Salim, “Vergi Mevzuatında Enflasyona İlişkin Tüm Düzenlemeler 5024 Sayılı Kanun ile Yürürlükten Kaldırıldı mı?”, **Yaklaşım Dergisi**, S. 135, Mart 2004, s. 91., Sabit Kıymetler Yenileme Fonu hakkında daha geniş bilgi için bkz. Necati Perçin, “Yenileme Fonu Uygulaması ve Muhasebesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 100, Ocak 1997, s. 36 – 56.

tabi varlıklar üzerinde oluşacak enflasyonist etkiyi giderebildiğinden kısmî etkinliğe sahip ve yüksek enflasyonist dönemlerde yetersiz kalmaktadır.

6.1.1.5. Alacak ve Borç Senetlerin Reeskontu

Alacak ve borç senetlerinin reeskontu, işletmelerin bilanço gününde envanterlerinde yer alan senede bağlanmış alacak ve borçların bilanço günündeki kıymetlerine dönüştürülmesini ifade eder. İlgili işlem, aktife kayıtlı her bir senedin bilanço gününden itibaren vadesine kadar olan süreye ait olan süreye ait faiz tutarının indirilmesi yolu ile vuku bulmaktadır.¹⁸

V.U.K. m.281 ve m. 285’te düzenlenmiş bulunan bu işlemler ile işletmeler kâr ve zarar hesaplar iken alacak senetlerinin reeskonta tabi tutulması dönem kârını azaltıcı, borç senetlerinde reeskont uygulaması ise dönem kârını arttırıcı etki yapar. Böylece işletmeler gelecek dönemlere ait gelir ve giderlerini bilançolarından çıkarmak suretiyle dönem kârlarını daha gerçekçi bir biçimde tespit edebilmektedirler. Reeskont uygulaması içinde dikkate alınan iskonto oranları, enflasyonist eğilimleri de bünyesinde barındırdığından borç ve alacakların tutarları da enflasyona karşı düzeltilmiş olacaktır.¹⁹

Alacak ve Borç Senetleri Reeskontu uygulamasında da 5024 Sayılı Kanun ile herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

6.1.1.6. Kur Farkları Gelirleri İstisnası

Vergi Usul Kanunu’nun mükerrer 280 maddesinin son fıkrasında düzenlenen kur farkları gelirleri istisnası, 4369 Sayılı Kanununun 7. maddesi ile eklenerek 29.7.1998 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

---

¹⁸ Özdemir, Halit, “1996 Yılı Dönem Sonunda Alacak ve Borç Senetlerinin Reeskont İşlemi ve Reeskont Değerlemesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 101, Şubat 1997, s. 61., Reeskont uygulaması hakkında daha fazla bilgi için bkz. Gücenme, Ümit, **Tekdüzen Hesap Planına Göre Ticari İşletmelerde Muhasebe ve Envanter İşlemleri**, Üçüncü Baskı, Marmara Kitabevi, Bursa, 1996, s. 316 – 321., Lale E. Karabıyık, **Örneklerle Envanter ve Değerleme**, Marmara Kitabevi Yayınları, I. Baskı, Bursa, 1997, s. 70 – 72.

¹⁹ Yüce, a.g.tz., s. 312.

“3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti İle Görevlendirilmesi Hakkında Kanun ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanunda tanımlanan şirketlerin sermaye olarak koydukları yabancı paraların sarf edildikleri veya Türk Lirasına çevrildikleri tarihe kadar lehlerine oluşan kur farkları pasifte özel bir karşılık hesabında gösterilerek dönem kazancına dahil edilmez. Bu karşılıklar sermayeye eklendikleri takdirde işletmeden çekiş ve kar dağıtımı sayılmaz. Aleyhlerine oluşan kur farkları ise aktifte özel bir karşılık hesabında tutulur ve gelecek yıllarda lehlerine oluşacak kur farkları ile kapatılır. Lehte kur farkı ile kapatılamayan tutarlar işi bırakma halinde zarar addolunur.” şeklinde kur farkı olarak ortaya çıkan kazançların vergiden müstesna tutulmasını ifade eden fıkra, 5024 Sayılı Kanun’un 9. maddesi ile 1.1.2004 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırılmıştır.

6.1.2. Gelir Vergisi Kanunu Düzenlemeleri

6.1.2.1.Maliyet Bedeli Artırımı ve Altın İşiyile İştigal Edenlerde Maliyet Bedeli Revizesi

26. 12.1993 tarih ve 3946 Sayılı Kanununun 8. maddesi ile, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu’na Bilanço Esasında Ticari Kazancın Tespiti başlıklı 38. maddesinin 4. fıkrası olarak ilave edilen Maliyet Bedeli Artırımı (revize edilmesi) Uygulaması, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin iktisadi kıymetlerini elden çıkardıkları zaman enflasyon nedeniyle ortaya çıkan kârlar nedeniyle aşırı bir vergi yükü ile karşılaşmalarını önlemek amacıyla, satış kazancının tespitinde bunların maliyet bedellerini yeniden değerlendirme oranında arttırmak suretiyle dikkate almalarına imkân sağlayan bir uygulama olmaktadır.

Maliyet bedeli artırımı ile iktisadi kıymetlerin satışında bunların değerlerinde enflasyon dolayısıyla ortaya çıkacak olan artışların vergilendirilmemesi

hedeflenmektedir.²⁰ Maliyet bedeli artırımına konu olabilen iktisadi kıymetler olarak gayrimenkuller ve iştirak hisseleri sayılabilmektedir. Gayrimenkullerde maliyet bedeli artırımına konu olabilmek için bu varlıkların tapuya tescil edilmiş olmaları gerekmektedir. Kanunda yer alan iştirak hisseleri tabiri içerisinde, anonim şirketlerin hisse senetleri, limited şirketlere ait iştirak payları, eshamlı komandit şirketlerin komanditer ortaklarına ait ortaklık payları, iş ortaklıklarına ait ortaklık payları girmektedir.²¹ Gayrimenkul ve iştirak hisselerinin elden çıkarılmasında, maliyet bedeli artırımını uygulamasından yararlanacak olan bilanço esasına göre defter tutan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri aşağıdaki gibidir.²²

- Ferdi teşebbüsler,
- Adi ortaklıklar,
- Kolektif şirketler,
- Adi komandit şirketler,
- Sermaye şirketleri,
- İktisadi kamu müesseseleri,
- Kooperatifler,
- Dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler,

---

²⁰ Vural, Mahmut, Mehmet Ali Özyer ve Aydın Kıratlı, **Vergisel Açıdan Enflasyon Düzeltmesi**, Oluş Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 34.

²¹ Erdem, Hüseyin, “Gayrimenkul ve İştirak Hisselerinin Elden Çıkarılmasında Maliyet Bedeli Artırımı Uygulaması”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 80, Mayıs 1995, s. 58 – 59., Maliyet Bedeli Artırımı hakkında daha geniş bilgi için bkz. Erkin Şağban, “Maliyet Bedeli Artırımı Müessesesi İle İlgili Açıklamalar”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 100, Ocak 1997, s. 20 – 30., Kadri Özen, “Amortisman Tabi Diğer İktisadi Kıymetlerde Maliyet Bedeli Artırımı”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 171, Kasım 1995, s. 3 – 10., Salih Özel, “Maliyet Bedeli Artırımı ve Muhasebeleştirilmesi”, **Yaklaşım**, S. 36, Aralık 1995, s. 29 – 35., Ayten Ersoy, “Maliyet Artış Fonu”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 86, Kasım 1995, s.86 – 89., Abdullah Taşar, “Enflasyon Erozyonuna Karşı Bir Önlem, Maliyet Artış Fonu”, **Vergi Raporu**, S. 22, Nisan – Mayıs 1996, s. 11 – 15., Tuncel Atabey, “Amortisman Tabi İktisadi Kıymetlerde Maliyet Artırımı”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 101, Şubat 1997, s. 111 – 121., Veysi Seviğ, “Değer Artırımı İşlemleri”, **Yaklaşım**, S. 36, Aralık 1995, s. 50 – 56., A. Ercan Alptekin, “Maliyet Bedeli Artırımı”, **Yaklaşım**, S. 113, Mayıs 2002, s. 93 – 97.

²² Kayı, Ekrem, “Gayrimenkullerin ve İştirak Hisselerinin Elden Çıkarılmasında Vergi Sistemine Getirilen Yeni Uygulama: “Maliyet Bedeli Revizyonu””, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 160, Aralık 1994, s. 39.

- İş ortaklıkları.

Yukarıda ifade edilen mükelleflerin, elden çıkardıkları varlıkların maliyet bedelleri üzerinde maliyet bedeli artırımını uygulamasından yararlanabilmeleri için, mevcut varlığı iktisap tarihinden itibaren **en az iki tam yıl** süre ile aktiflerinde bulundurmaları şarttır.

Altın İşiyile İştigal Edenlerde Maliyet Bedeli Revizesi uygulaması da 4842 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 5. maddesi ile 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesi 5. fıkrası olarak "*Sürekli olarak işlenmiş altın alım-satımı ve imali ile iştigal eden mükellefler, altın satış tarihindeki İstanbul Altın Borsasında oluşan has altın değeri ile satılan mamulün has altın maliyet bedeli arasında oluşan farkı, maliyet bedeline ilave ederler. Söz konusu fark, bilânçonun pasifinde özel bir fon hesabında izlenir. Bu fon, sermayeye ilave dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, o yılın kazancına dahil edilerek vergiye tabi tutulur. Bu mükelleflerin kullandıkları yabancı kaynaklara ait gider ve maliyet unsurlarının sadece ilgili dönemde ayrılan fonu aşan kısmı gider kabul edilir.*" ibaresi eklenmiştir.

Maliyet bedeli artırımını uygulamasında sadece iktisadi kıymetlerin satış işlemlerinde bu varlıkların değerlerinde enflasyon dolayısıyla oluşacak olan artışların vergilendirilmemesi hedeflendiğinden dolayı bu müessese, enflasyonun işletmelerin vergi matrahları üzerindeki tesirlerini engellemede etkinliğini azaltmakta ve kısmî nitelikte olarak kalmasına neden olmuştur.

Bu çerçevede maliyet bedeli artırımını ve altın işi ile iştigal edenlerde maliyet bedeli revizesi uygulamalarının yer aldığı Gelir Vergisi Kanununun 4 ve 5. fıkraları 1.1.2004 tarih ve 5024 Sayılı Kanunun 9/b maddesi ile uygulamadan kaldırılmışlardır.

6.1.2.2.Finansman Gideri Kısıtlaması

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 41. maddesinin 8. bendinde ve 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15. maddesinin 13. bendinde yer alan finansman gideri

kısıtlaması²³ uygulaması, gerçek işletme gelirlerinin vergilendirilmesi gayesiyle, işletmeler tarafından kullanılmakta olan yabancı kaynaklara ait faiz, komisyon, kur farkı ve kâr payı gibi giderlerin ticari kazanç tespitinde indirilmesini belirli koşullarla sınırlayan bir uygulamadır.

G.V.K. m. 41/8'e göre "*Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre, dönem sonu stoklarını son giren ilk çıkar yöntemine göre değerleyen veya amortismanına tabi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutanların, işletmede kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kar payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yaptıkları giderler ve maliyet unsurları toplamına (yatırım maliyetine eklenenler hariç) aşağıdaki indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısmın %25'i*",

K.V.K. m. 15/13 ile "*Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre, dönem sonu stoklarını son gider ilk çıkar yöntemine göre değerleyen veya amortismanına tabi sabit kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutan kurumların (Bankalar, Sigorta Şirketleri ve Finans Kurumları hariç) Gelir Vergisi Kanunu'nun 41'inci maddesinin 8 numaralı bendindeki esaslar çerçevesinde hesapladıkları giderler*"ın kazanç tespitinde indirilemeyeceği belirtilmiştir.

Kanun maddelerinde de ifade edildiği üzere Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinden, yeniden değerlendirme yapan veyahut ta stoklarını son giren ilk çıkar (LIFO) yöntemini kullanarak değerleyen mükelleflerin finansman giderlerinde %25 oranında bir kısıtlamaya gidilmesini hedefleyen bir uygulamadır.

İşletmelerin gerçek gelirlerinin vergilendirilmesini sağlamaya yönelik bir uygulama olmasına karşın, vergisel açıdan olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilecek bir uygulama olmaktadır. Çünkü işletmeler gerçekte yüklenilmesine rağmen indirim

---

²³ Daha geniş bilgi için bkz. Salih Özel, "Yabancı Kaynak Kullanımının Doğurduğu Finansman Giderleri ve Maliyet Unsurları ile Enflasyon Muhasebesi İlişkisi - I", **Yaklaşım Dergisi**, S. 135, Mart 2004, Erişim: <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004034314.htm>, [17 Haziran 2004], M. Tahir Ufuk, "5024 Sayılı Kanunla Yürürlüğe Giren Enflasyon Düzeltmesi Nedeniyle Uygulanmasına Son Verilen Müesseseler", **Yaklaşım Dergisi**, S. 139, Temmuz 2004, Erişim: <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004074639.htm> [17 Haziran 2004], Yafes Pehlivan, "**Finansman Gideri Kısıtlaması -2**", Maliye ve Sigorta Yorumları, S. 409, 1 Şubat 2004, s. 93 – 95., Selahattin Tuncer, "Türk Vergi ve Usul Kanunları İçinde Enflasyon Muhasebesiyle İlgili Uygulama Örnekleri - II", **Yaklaşım**, S. 113, Mayıs 2002, s. 11 – 15.

konusu yapılamayan, enflasyon ile ortaya çıkan, giderler dolayısıyla fazladan vergi yükü altına girmekte ve buna ilave olarak da son derece karmaşık hesaplamalarla uğraşmak zorunda kalmaktadırlar.

Diğer taraftan ise enflasyon muhasebesinin en önemli unsurlarından olan ve işletmelerin bir nebze de olsa enflasyon dolayısıyla gördükleri zararları azaltan yeniden değerlendirme uygulamasını anlamsız bir şekle büründürmektedir.²⁴

Bu açıklamalar doğrultusunda 1.1.2004 tarihinden itibaren 5024 Sayılı Kanun'un 9/b-c bentleri ile ilgili müesseselerin yer aldığı G.V.K. m. 41/8 ve K.V.K. m. 15/13 'ün kaldırılması suretiyle bu uygulamaya son verilmiştir.

6.1.2.3. Yatırım İndiriminde Endeksleme

Yatırım indirimi müessesesi, ticari ve zirai kazançları bilanço esasına göre tespit edilen Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin yapmış oldukları yatırımlar doğrultusunda vergilendirmede yararlandıkları bir istisna uygulaması olarak tanımlanabilir. Bu vergisel teşvik uygulaması temelde ilgili dönem içerisinde gerçekleştirilecek olan yatırım harcamalarının belirli bir yüzdesine tekabül eden gelirin o dönem Gelir ve Kurumlar Vergisinden istisna edilmesine dayanmaktadır. Bu şekilde bir işleyişi olan bu müessese sadece bir vergi indirimi sağlamamakta aynı zamanda yatırımlar üzerinde teşvik edici bir uygulama olmaktadır.²⁵

---

²⁴ Kutlan, Serhat ve Doğan Argun, "Gider Kısıtlaması Uygulamasının Beraberinde Getirdiği Sorunlar", **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 101, Şubat 1997, s. 110., Finansman gideri kısıtlaması uygulaması hakkında daha fazla bilgi için bkz. Tayfun Beşe, "Finansman Giderlerinin Vergi Yasaları Karşısındaki Durumu", **Yaklaşım**, S. 36, Aralık 1995, s. 82 – 84., Kemal Uzun, "Enflasyonun Mükellefler Üzerindeki, Etkisi ve Vergi Kanunlarında Yer Alan Mükellefleri Enflasyona Karşı Koruyan Tedbirler", **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 210, Şubat 1999, s. 71 – 84.

²⁵ Doyrangöl, Nuran C., "Yatırım İndirimi İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi", **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 100, Ocak 1997, s. 99., Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. V. Konor, "Yatırım İndirimi İstisnası", **Mükellefin Dergisi**, S. 10, Ekim 1993, s. 18 – 33., Dursun Özcan, "4842 Sayılı Kanun Ve 5024 Sayılı Kanun İle Yapılan Değişiklikler Sonrasında Yatırım İndiriminde Endeksleme Uygulaması Ve/Veya Enflasyon Düzeltmesi", **e-Yaklaşım Dergisi**, S. 9, Nisan 2004, Erişim: www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004044388.htm [21.Nisan 2004]., M. Emin Akyol, "4842 ve 5024 Sayılı Kanunlar Sonrasında Yatırım İndirimi Uygulaması", **Yaklaşım Dergisi**, S. 134, Şubat 2004, Erişim: www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004024231.htm [21.Nisan 2004].

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 19. maddesinin 3. fıkrasında “*Yatırım indirimi istisnası uygulamasına, istisnaya konu iktisadi kıymete ilişkin harcamaların yapıldığı yılda başlanır ve indirilecek tutara ulaşıncaya kadar devam olunur.*”

Yatırım harcamalarının yapıldığı yıla ilişkin vergi matrahının tespitinde, kazancın yetersiz olması nedeniyle dikkate alınamayan istisna tutarı, izleyen yıllarda Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre bu yıllar için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak dikkate alınır.” olarak ifade edilen yatırım indirimi tutarlarının endekslenmesi²⁶ uygulaması başlangıçta süre olarak üç yıl boyunca uygulanabilen bu müessese 4369 Sayılı Kanun ile sınırsız süreli hale getirilmiştir.

Mükelleflerin, kazançlarından indiremedikleri yatırım harcaması tutarlarını sonraki dönemlerde enflasyon dolayısıyla uğramış oldukları kayıpları gidererek indirmeleri amaçlanan bu müessese, bu düzenlemeden yararlanan mükellef ve işletme sayısı dikkate alındığında büyük çoğunluk tarafından uygulanan ve enflasyona karşı kısmen başarı sağlayabilen bir müessese olmaktadır.

Belirtildiği üzere kısmen etkin bir müessese olan yatırım indiriminde endeksleme uygulaması 5024 Sayılı Kanun ile paralellik gösteren bir uygulama olması dolayısıyla kaldırılmamıştır. Ancak ilgili Kanunun 6. maddesi ile 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 2. fıkrası “*Yatırım indirimi istisnası uygulamasına, istisnaya konu iktisadî kıymete ilişkin harcamaların yapıldığı yılda başlanır ve indirilecek tutara ulaşıncaya kadar devam olunur.*”

Yatırım harcamalarının yapıldığı yıla ilişkin vergi matrahının tespitinde, kazancın yetersiz olması nedeniyle dikkate alınamayan istisna tutarı, izleyen dönemlerde, bu dönemlerde Devlet İstatistik Enstitüsü Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen artış oranında artırılarak dikkate alınır.

---

²⁶ Daha fazla bilgi için bkz. Osman Arıoğlu, “Yatırım İndirimi Uygulamasında Endeksleme”, **Yaklaşım**, S. 54, Haziran 1997, s. 24 – 27., Mehmet Ahkemoğlu, “Yatırım İndiriminde Endeksleme”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 271, Mart 2004, s. 24 – 29., Erdoğan Arslan, “Enflasyon Muhasebesinin Neresindeyiz? - III”, **Yaklaşım**, S. 54, Haziran 1997, s. 28 – 38., Mustafa Dündar, “Yatırım İndiriminde Endeksleme Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 87, Aralık 1995, s. 35 – 42., Şükrü Kızılot, “Yatırım İndiriminde Sınırsız Endeksleme, Gelecek Yıl Yapılacak Harcamalarda İndirim ve Stopajın Kaldırılması”, **Yaklaşım**, S. 73, Ocak 1999, s. 38.

ve 3. fıkra “Enflasyon düzeltmesi uygulanan dönemlerde, yatırım indirimi istisnası tutarının hesaplanmasında amortismanâ tâbi iktisadî kıymetin aktife alındığı hesap dönemi sonundaki düzeltilmiş değeri esas alınır.

Ancak iktisadî kıymetin aktife alındığı hesap döneminden önceki hesap dönemlerinde gerçekleşen harcamalar, gerçekleştirildikleri dönem sonundaki düzeltilmiş değerleri ile dikkate alınır. İzleyen dönemlerde enflasyon düzeltmesi nedeniyle bu harcamalardan kaynaklanan farklar üzerinden yatırım indirimi istisnası hesaplanmaz.” şeklinde değiştirilmek suretiyle sadece hesaplamada esas alınan Yeniden Değerleme Oranı yerine TEFE esas alınmıştır.

6.1.3. Kurumlar Vergisi Kanunu Düzenlemeleri

6.1.3.1. Gayrimenkul ve İştirak Hisseleri Satışından Doğan Kazanç İstisnası

İştirak hisseleri veya gayrimenkullerin satışından doğan kazançla ilişkin istisna uygulaması 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun Geçici 28. maddesinin a bendinde düzenlenmiş bulunmaktadır. İlgili maddeye göre “1.1.1999 - 31.12.2004 tarihleri arasında uygulanmak üzere, tam mükellefiyete tabi kurumların iştirak hisselerinin veya gayrimenkullerinin satışından doğan kazancın, satışın yapıldığı yılda kurum sermayesine ilave edilen kısmı kurumlar vergisinden müstesnadır. Şu kadar ki, vadeli satış halinde, satışın yapıldığı hesap dönemini takip eden ikinci hesap döneminin sonuna kadar tahsil edilen kazanç tutarı, ilgili yıl kurum kazancından indirilir. Bu tarihten sonra yapılacak tahsilât için bu hüküm uygulanmaz. İlk yapılan tahsilâtın iştirak hissesi veya gayrimenkulün maliyet bedeline ilişkin olduğu kabul edilir.”

Yukarıda belirtilen kanun maddesinin de belirttiği üzere bu istisnadan sadece tam mükellef kurumlar ile kooperatifler yararlanmaktadır. Gelir vergisi mükellefleri ile dar mükellef kurumlar bu istisna kapsamına girmemektedir.

Bu istisna ile iştirak hisseleri ve gayrimenkullerin değerlerinde yalnızca enflasyon dolayısıyla ortaya çıkan artış değil, tüm değer artışı vergi dışı bırakılmaktadır. Bu açıdan çok cazip bir uygulama olmasına karşın madde yer alan sınırlayıcı koşullar nedeniyle az sayıda mükellefin yararlanabilmesi, bu uygulamanın işletmelerin vergi matrahları üzerindeki olumsuzluğu gidermedeki etkisini sınırlamaktadır.²⁷

5024 Sayılı Kanunda bu müessese ile herhangi bir değişiklik yapılmamış olup, halen uygulamada kullanılmaktadır.

6.1.4. Kısımlı Düzeltme Yöntemlerinin Genel Değerlendirmesi

Enflasyonun toplumsal ve ekonomik alan birçok etkiler yarattığı aşıkardır. Enflasyon olgusunun ekonomik alanda yarattığı olumsuz etkileri önlemek gayesiyle birçok önlemler alınmıştır yukarıda genel hatlarıyla sayılmış bulunan kısmı düzeltme yöntemleri bunlardan bazılarıdır.

Ancak adlarından da anlaşılabilceği gibi alınmış bu önlemler kısmı olarak başarı sağlayabilen ve üzüm yolu üretebilen uygulamalardır. Genel olarak bu metotlarda amaçlanan, enflasyonun mali tablolar ve bu tablo sonuçlarında ortaya çıkardığı yanılıcı etkileri ve yanılı verileri önlemektir.

Bu yöntemler mevcut işlevi yerine getirmeye çalışırken geleneksel muhasebe prensiplerini terk etmemekte ve sadece mevcut sistemdeki eksiklikleri gidermeyi amaçlamaktadırlar. Ancak bu şekildeki bir yönelim, enflasyonun yarattığı tesirlerin tamamını gidermekte başarı sağlayamamakta, adları gibi kendilerinin de kısmı nitelikte kalmalarına, sadece kısa süreli ve düşük enflasyonist süreçlerde uygulanabilmelerine sebebiyet vermektedir.

---

²⁷ Vural, a.g.e., s. 32., daha fazla bilgi için bkz. Erkan Ateşli, “Enflasyon Düzeltmesi İşlemlerinin KVK’nın Geçici 28/A Ve 29/6.Maddeleri Kapsamında Yapılan Satışlara Tesiri” **e-yaklaşım Dergisi**, S. 16, Kasım 2004, Erişim: www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004116388.htm [18 Aralık 2004].

Bu bağlamda yapılması gereken işlem enflasyona karşı köklü çözümler sağlayabilen genel düzeltme yöntemlerinin uygulanmasıdır. Bunun için 1.1.2004 tarih ve 5024 Sayılı Kanun ile Enflasyon Düzeltmesi uygulaması getirilmiş ve bu uygulama ile örtüşmeyen kısmî düzeltme yöntemleri uygulamadan kaldırılmıştır.

6.2. Genel Düzeltme Yöntemleri

Yukarıda da belirtildiği üzere enflasyonist baskıların yüksek ve yoğun olarak yaşandığı ekonomilerde sayılan eksiklikleri nedeniyle kısmî düzeltme yöntemleri yetersiz kalmaktadır. Bu eksikliklerin ve yetersizliklerin giderilmesi maksadıyla genel düzeltme yöntemleri geliştirilmiş ve uygulamaya sunulmuştur.

Genel düzeltme yöntemlerinin temelinde enflasyonist dönemlerde para değerinde ortaya çıkan değişimlerin, muhasebenin temel işlevlerini ve muhasebe sisteminin temel yapı taşı olan mali tabloların güvenilirliğini bozduğu ve bu bozulmaların tüm mali tabloların enflasyona karşı düzeltilmesi suretiyle giderilebileceği yatmaktadır.

İşte bu sebeple enflasyonun mali tablolar üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri gidermek maksadıyla çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bunlar²⁸;

- Altın veya Güçlü Para Birimine Dayalı Yöntem
- Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi Yöntemi
- Cari Maliyet Muhasebesi Yöntemi
- Karma Yöntem (Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi ile Cari Maliyet Muhasebesi Yöntemlerinin Birlikte Kullanımı)

Altın Esası veya güçlü para yönteminde işletme bilânçosunu oluşturan tüm kalemler altın para veya güçlü yabancı bir para türünden ifade edilmek suretiyle

---

²⁸ Kaygusuz, **Enflasyon** ..., s. 33.

yeniden düzenlemeye tabi tutulmaktadır. Bu sayede bilançoların homojenliğinin sağlanması amacı güdülmektedir. Her yıl baz esas alınan altın veya güçlü yabancı paranın değerine göre yapılacak bir düzeltme işlemi ile enflasyona karşı bilançolar korunabilecektir.²⁹ Ancak uygulamada baz olarak alınan bu varlıkların değerleri çok fazla değişime uğradığından bu yöntem uygulama alanı bulamamıştır.

Sayılmış olan bu dört yöntemden üçü olan genel fiyat düzeyi, cari fiyat düzeyi ve bu iki yöntemin karışımı olan karma yöntem enflasyon düzeltmesi yöntemleridir. Bu yöntemler içerisinde genel itibar ile kabul görmüş olanlar genel fiyat düzeyi yöntemi ile cari maliyet muhasebesi yöntemleridir. Bu yöntemlere enflasyon düzeltmesi modelleri başlığı altında değinilecektir.

7. Enflasyon Düzeltmesi Kavramı

70 'li yıllardan beri dünya ekonomilerinin en büyük sorunlarından biri olan enflasyon olgusu, yine bu yıllarda yaşanan petrol şokları, savaşlar vb. krizler dolayısıyla dünya çapında yayılma eğilimi göstermiştir. Globalleşen dünya ekonomisi nedeni ile Türkiye Cumhuriyeti de bu etkiden payını almıştır.

Türkiye'deki enflasyon olgusu 1978 – 2001 yılları arasında kronik yüksek enflasyon yapısı ile belirgin bir hal almıştır. Bu duruma karşı geçen süreler içerisinde birçok önlem alınmış, birçok program uygulanmış hatta yurt dışı destek bile alınmıştır. Fakat alınan önlemlerin kısıtlı, uygulanan programların dar kapsamlı olması veyahut ta hükümet değişiklikleri ile yarıda bırakılması kalması uzun vadede istikrarlı bir çözümü geciktirmiştir. Enflasyonun olumsuz tesirleri sadece ekonomik alanda değil aynı zamanda sosyal ve siyasal alanlarda da huzursuzluklar ortaya çıkabilmektedir. Ancak ilgi dâhilinde olan husus enflasyonun ekonomik alanda yarattığı olumsuzluklar olmaktadır.

---

²⁹ Yüce, a.g.tz., s. 136.

Ekonomide fiyatların ve dolayısıyla maliyetlerin de artmasına neden olan enflasyon olgusu olumsuz etkiler yaratacaktır. Bunlar;³⁰

- İşletmelerin finansmanını öz kaynakları ile sağladıkları iktisadi faaliyetler dolayısıyla elde etmiş buldukları gelirler içerisinde enflasyon olgusu da yer almaktadır. Eğer işletmeler enflasyon olgusunu vergiye tabi olan gelirlerinden düşmezler ise bu durum çerçevesinde görünürde (zahiri) oluşan kazanç dolayısıyla işletmeler açısından büyük önem arz eden öz kaynaklarının vergilendirilmesi (enflasyon vergisi) neticesi doğacaktır. Bu sebeple işletmelerin sermayelerini korumaları engellenmiş olacak ve aşınmaya maruz kalacaktır.
- Zahiri kârlar nedeniyle olması gerekenin üzerinde kâr dağıtımları ortaya çıkabilecektir.
- Enflasyonist koşullarda vadeli işlem yapmanın tehlikesi yüzünden ekonomide vuku bulan alım satım işlemlerinin vadeleri kısalma eğiliminde olacaktır. Bu bağlamda yabancı kaynak kullanmak zorlaşacaktır
- İşletmelerin kullanmış buldukları yabancı kaynak giderlerinin tümü ile indirimine izin verildiği durumda yabancı kaynaklar ile ilgili finansman giderleri vergiye tabi gelirleri aşınmaya uğratacaktır.
- Vergi tahsilât işlemlerinin işleyişi dolayısıyla, vergiler gelirlerin elde edildiği yılı takip eden yıl içerisinde tahsil edilmekte, bu bağlamda tahsilât süresinin uzaması dolayısıyla vergi gelirlerinin reel değeri aşınmalara uğrayacaktır.
- Vergi sistemi içerisinde yer alan vergilemede adalet ve eşitliği sağlamada önemli fonksiyonları bulunan, kişiselleştirme (sübjektifleştirme) unsurları olan muafiyet ve istisna olguları maktu tutarlardan oluşmaktadırlar. Yüksek

---

³⁰ Vural, a.g.e., s. 16., İlgili maddeler hakkında daha geniş bilgi için bkz. 5024 Sayılı Kanun Gerekçesi ve Maliye Hesap Uzmanları Vakfı ve TOBB, **Türk Vergi Sistemi, Sorunlar – Çözüm Önerileri**, TOBB Yayını, Ankara, 2002, s. 121., Hasan Karabacak, “Enflasyon Muhasebesinin Gerekliliği”, **İSO Dergisi**, S. 454, Ocak 2004, s. 38 – 41., Kaygusuz, Sait, Y., “5024 Sayılı Kanuna Göre Enflasyon Düzeltmesi”, **Bursa Bilanço Dergisi**, S. 54, Ocak 2004, s. 5 – 9.

enflasyonist dönemlerde enflasyon artar iken bu olgular sabit kalmaları dolayısıyla aşınmalara uğramaktadırlar. Bu durum neticesinde ilgili olgulardan yararlanmakta olan mükellefler daha ağır bir vergi yükü ile muhatap olmaktadır.

- Vergi yüklerinin artması ve sermayeleri üzerinden vergi ödemeye başlamaları mükelleflerin yasal olmayan yollara başvurmalarına, vergi kaçırmaya başlamalarına ve kayıt dışı ekonominin büyümesine neden olabilecektir.
- İşletmeler ve devlet açısından büyük önem taşıyan mali tablolar enflasyonist etkiler nedeniyle olumsuz sonuçlar vermekte gerçeği yansıtmaktan uzaklaşmaktadırlar. Bunun sonucunda faaliyet sonuçları doğru bir şekilde ifade edilemeyecektir.
- İşletme yapıları giderek küçülebilecektir.
- İşletme varlık yapılarında dengesizlikler yaratabilecektir. Örneğin parasal varlıklar dengesiz bir şekilde gelişebilecek ve genel varlık yapısı içerisinde ağırlık kazanabilecektir.
- İşletme faaliyet sonuçlarının gerçeği yansıtmaması sonucunda dönemler ve işletmeler arasında mukayese yapma imkânı ortadan kalkacaktır.
- Bilindiği üzere vergilemede adalet ve ödeme gücü ilkeleri mükelleflerin ödemeleri gerekenden az veya fazla vergi ödemelerini engellenmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Fakat enflasyonist koşullarda bireyler arasında farklılaşmalar ortaya çıkmakta ve bu farklılaşmalar dolayısıyla bireyler ödemeleri gereken vergilerden farklı tutarda ödemeler yapmaktadır. Bu durum vergileme adaletini sağlamayı güçleştirmekte ve bu ilkelerin delinmesine sebebiyet vermektedir.
- İşletmelerin, geleceği net bir şekilde görmelerine engel teşkil etmesi nedeniyle rasyonel yatırım kararları almalarında önemli bir engel oluşturmakta ve yatırım seviyesini düşürmektedir.

- Sermaye piyasasının gelişimini engellemektedir.
- İşletme mali tablolarını deformasyona uğratmakta ve yanlış sonuçların ortaya çıkmasına sebep olmakta ve buna bağlı olarak da ilgili tablo verilerinden yararlanan ekonomik birimleri olumsuz yönlendirebilmektedir.

Bu tür tesirlerin ortaya çıkmasında etkili olan unsurun enflasyonist koşullar altında kullanılmakta olan para ile ölçülebilme esasına³¹ (“lira liradır”)göre belirlenmiş tarihi maliyetleri esas alan geleneksel muhasebe sisteminden doğduğu söylenebilmektedir.

İşte bu sebeptir ki enflasyonist koşullarda bozucu tesirler yaratmakta olan geleneksel muhasebe sisteminin terk edilmesi ve buna ikame olarak enflasyonist koşullarda etkinliği sağlayabilen enflasyon muhasebesi veya diğer bir adı ile enflasyon düzeltmesi müessesesinin uygulanması gerekmektedir.

Enflasyon Muhasebesi veya düzeltmesi,³² “*Tarihi maliyetlerle ifade edilmiş işletme değerlerine fiyat değişmelerinin etkisini gösteren ve gerekli önlemleri alarak, işletme değerlerinin gerçeği belirtmesine olanak veren muhasebe sistemleridir.*” şeklinde ifade edilebilmektedir. Diğer bir tanımda 328 Sayılı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde yapılmıştır. Buna göre “*Genel anlamda enflasyon düzeltmesi, paranın satın alma gücündeki değişmeler nedeniyle gerçek durumu ifade edemeyen mali tabloların, gerçek durumu ifade eder hale gelmelerini sağlamak üzere düzeltme işlemine tabi tutulmasıdır.*”

Vergi Usul Kanununun 5024 sayılı Kanunla değişik mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrasında enflasyon düzeltmesi, “*mali tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanması*” şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre enflasyon düzeltmesi, mali tablolarda yer alan kıymetlerin Türk Lirası değerlerinin tablonun ait olduğu tarihteki değerine yükseltilmesinden ibaret bir işlemdir. Düzeltme, parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme

---

³¹ Uman, a.g.e., s. 3.

³² Akdoğan, a.g.e., s. 29., daha fazla bilgi için bkz. Remzi Örtün ve Aydın Karapınar, **Enflasyon Muhasebesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003, s. 23.

katsayıları ile çarpılması suretiyle gerçekleştirilecektir.” Başka bir anlatım ile enflasyon muhasebesi daha önce yürürlükte bulunan yeniden değerlendirme uygulamasının genişletilmiş şeklidir. Bu açıdan bu uygulamaya “Genişletilmiş Yeniden Değerleme Muhasebesi” de denebilmektedir.³³

Belirtilen tüm ifadeler doğrultusunda enflasyon düzeltmesinin temel gayesi, yüksek enflasyon dönemlerinde mali tabloların paranın dönem sonundaki satın alma gücüne göre düzeltilmesidir. Bu düzeltme işlemi, kısmî düzeltme yöntemlerinde olduğu gibi muhasebe kayıtları üzerinde değil, muhasebe sistemini oluşturan mali tablolar üzerinde yapılmaktadır.

8. Enflasyon Düzeltmesi Yapılmasının Gerekliliği

Enflasyonun ekonomi ve vergi sistemi üzerinde çok çeşitli etkileri olabilmektedir. Bu tesirler birçok defa ifade edilmiştir. Sayılan bu olumsuzluklar genel olarak enflasyonist süreç dolayısıyla mali tabloların gerçek işlevlerini yerine getirememelerinin türevleri olmaktadır. Bu nedenle yapılması gereken hareket tarzı, enflasyon muhasebesi uygulaması doğrultusunda mevcut bulunan mali tabloları düzeltme işlemine tabi tutmaktır. Bu sayede,³⁴

- Mevcut varlık yapısını gerçek değeri ile göstermeye,
- Mali tabloların bir fonksiyonu olan dönemler ve işletmeler arasında mukayese imkânı sağlanması,

---

³³ Pekdemir, Recep ve Yakup Selvi, **Örneklerle Enflasyon Düzeltmesi Muhasebesi (5024 Sayılı Kanun)**, B.S.M.M.M.O. Yayını, Bursa, 2004, s. 23.

³⁴ Bektöre, Sabri, Ferruh Çömlekçi ve Halim Sözbilir, **Mali Tablolar Analizi**, Eskişehir: Birlik Ofset Yayıncılık, 1995, s. 266’dan Mehmet Yüce, “Enflasyon Muhasebesi ve Bu Bağlamda Türk Vergi Sisteminde Yer Alan Düzenlemeler”, **Mevzuat Dergisi**, S. 6, Haziran 1999, s. 5 (paragraf 21).Erişim: <http://www.basarm.com.tr/dergi/99-06/a/enflasyonmuhasebesi.htm> [21 Ocak 2004], [Söz konusu bilgiyi Yüce, Bektöre’nin kitabından aktarmaktadır.], daha fazla bilgi için bkz. Yükçü, a.g.e., s. 35 – 36., İ. Levent Ünlü, “Enflasyon Düzeltmesi I”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 269, Ocak 2004, s. 64 – 73., Mahmut Vural, “Enflasyon Muhasebesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 262, Haziran 2003, s. 63 – 69.

- İşletmenin mevcut üretim fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için gerekli olan duran varlıkların yenilenmesi ve amorti edilebilmesi için gerekli fonların sağlanması imkânını tanıyan amortisman uygulamasının düzgün bir işlev sürdürmesi,
- Gerçeği yansıtan mali tablo sonuçlarına göre doğru bir biçimde hareket edilmesi imkânını tanımak,
- Zahiri kâr ile gerçek kârın birbirinden ayırt edilmesini sağlamak gibi fonksiyonlar işler hale gelecek ve doğru üretim, yatırım, ücret, kâr dağıtım politikalarının uygulanmasına ve vergilendirme işleminin zahiri değil de gerçek kâr üzerinden hesaplanması ile işletmenin özsermayesi korunacak ve erozyona uğramayacaktır.

Enflasyonist baskıların yoğunlaştığı dönemlerde enflasyon düzeltmesine gidilmesinin bir zorunluluk olduğu ifade edilmektedir. Bu ifade bir sadece bir tanımlama değil, aynı zamanda belirli standartlara ve tebliğlere dayanan bir zorunluluktur. Bu zorunluluklar SPK XI/20 no'lu “Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ” de ve Uluslararası Muhasebe Standardı 29 (UMS 29)'da da belirtilmiştir.³⁵ Aynı şekilde bu hususlara 5024 sayılı kanunun gerekçesi içerisinde de değinilmiştir.³⁶

- a. Nüfusun çoğunluğu servetini parasal olmayan varlıklar veya nispeten daha istikrarlı olan yabancı bir parada tutuyorsa; yerel parasının satın alma gücünü koruyabilmek için derhal yatırıma yönlendiriyorsa,
- b. Nüfusun çoğunluğu parasal işlemleri yerel para biriminden ziyade, nispeten daha istikrarlı olan yabancı bir para birimi ile ifade ediyorsa, dolayısıyla fiyatlar bu para birimine endeksleniyorsa,

---

³⁵ UMS-29 m. 3 ve TMS-2 m. 3,

³⁶ 5024 Sayılı Kanun için bkz. Ek – 6.

- c. Vadeli satış ve alışlarda, vade süresi kısa bile olsa, fiyatlar vade süresindeki satın alma gücündeki beklenen kaybı telafi edecek şekilde belirleniyorsa,
- d. Faiz oranları, ücretler ve fiyatlar, bir fiyat endeksine bağlanmışsa,
- e. Üç yıllık kümülatif enflasyon oranı %100'e yaklaşıyor ya da geçiyorsa.

Yukarıda sayılan koşullar gerçekleşmiş bulunuyor ise ilgili standartlara ve tebliğlere göre ekonomi hiperenflasyonist bir yapıya kavuşmuş ve enflasyon muhasebesinin uygulanması zorunluluğu ortaya çıkmıştır denilmektedir.

Bilindiği üzere muhasebe disiplini genel ve uzmanlık şeklinde iki sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Burada genel muhasebe finans muhasebesini ifade eder iken uzmanlık muhasebeleri de maliyet, banka, vergi ve sigorta muhasebelerini ifade etmektedir.

Enflasyon düzeltilmesi ya da enflasyon muhasebesi kavramı ise bu iki sınıflandırmanın da içinde yer almamaktadır. Enflasyon düzeltilmesi uygulaması bu özel ihtisas gerektiren muhasebe yöntemlerinden değil, genel muhasebenin dayandığı temel ilkelere biri olan para ile ölçülebilirlik ilkesinin enflasyonist koşullarda işlevini yitirmesi nedeniyle bu fonksiyonu sağlıklı bir yapıya sokmayı amaçlayan bir uygulamadır. Bu sebeptendir ki *enflasyon muhasebesi, bir uzmanlık muhasebesi değil, sadece genel muhasebenin bazı yetersizliklerini gidermeyi amaçlayan bir tedbirler paketi olmakta*³⁷ veya diğer bir anlatım ile enflasyon düzeltilmesi uygulaması, enflasyonun işletmeler üzerinde yarattığı tesirleri yok eden bir araç olarak tanımlanmamalıdır. Enflasyon düzeltilmesinin işleyiş prensibi enflasyonun ortaya çıkarabileceği etkileri ölçmek ve enflasyonun olumsuz etkilerinden arındırılmış şekilde işletmenin mali durum ve faaliyet sonuçlarını ifade etmektir.³⁸

---

³⁷ Arslan, Erdoğan, "Enflasyon Muhasebesinin Neresindeyiz? – II", **Yaklaşım**, S. 53, Mayıs 1997, s. 9.

³⁸ Maliye Hesap Uzmanları Vakfı, a.g.e., s. 127.

Bu sayede işletme ilgililerine (yönetim, ortaklar yatırımcılar, kredi verenler, devlet vb.) doğru ve güvenilir bilgiler sunabilmekte ve ilgililerde işletme hakkında alacakları kararları sağlıklı temellere oturatabilmektedirler. Bu açıdan enflasyon düzeltmesi uygulaması enflasyonun tesirlerini tek başına ve doğrudan gidermeye yönelik sihirli bir el değildir. Karar verme ve uygulama işletme ilgililerince yapılmaktadır. Sonuç itibariyle enflasyon düzeltmesi, enflasyonun işletmeler üzerinde yaratmış bulunduğu olumsuz etkilerin çıkış noktası olan mali tabloları bozucu yönünü giderme bağlamında çok önemli bir fonksiyon üstlenmektedir.

9. Enflasyon Düzeltmesi Modelleri

Klasik muhasebe sistemi işleyişinin enflasyonist dönemlerde yetersiz kalması ve eksik yönlerinin belirgin hasarlara yol açması sebebiyle, çeşitli enflasyon muhasebesi yöntemleri ortaya atılmıştır. Bunlar Fiyatlar Genel Düzeyi Muhasebesi, Cari Maliyet Muhasebesi ve Karma Yöntem şeklinde üç tipe ayrılmaktadır ve bu ayırımın nedeni nispi ve genel fiyat değişimlerini ayrı ayrı veyahut ta birlikte ele almak olgusuna dayanmaktadır.

Enflasyon muhasebesi modelleri, kullandıkları para biriminin değeri ve değerlendirme esasları bakımından tarihi maliyetler muhasebesi ile mukayese edilecek olunur ise şu şekilde bir görünüm ortaya çıkacaktır.

Tablo 6: Enflasyon Muhasebesi Modelleri ile Tarihi Maliyet Muhasebesi Karşılaştırılması

Ölçü Birimi Yeni Türk Lirası (YTL)	Değerleme Esası	
	Tarihi Maliyet	İkâme Maliyet
Nominal Değer	Tarihi Maliyetler Muhasebesi	Cari Maliyet Muhasebesi
Gerçek Değer (Satın Alma Gücü)	Fiyatlar Genel Düzeyi Muhasebesi	Karma Yöntem

Kaynak: Yüksel, Ahmet, **Enflasyon Muhasebesi**, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 27'den uyarlanmıştır.

4.1 Fiyatlar Genel Düzeyi Muhasebesi

Fiyatlar genel düzeyi muhasebesi yöntemi (General Price – Level Accounting), muhasebenin temel unsurları esas alınmak suretiyle düzenlenmiş olan mali tabloların ve öz sermayenin³⁹, enflasyon dolayısıyla ortaya çıkan fiyat değişimlerinden korunması ve gerçeği yansıtmaları amacını gütmektedir.

Başka bir ifade ile ise bu sistemde, paranın satın alma gücün düştüğü gerçeğinden hareket edilerek homojenliğini ve gerçekçiliğini yitiren mali tabloları genel fiyat endeksi yardımıyla (TEFE, TÜFE veya Milli Gelir Fiyat Deflatörü) aynı para birimi cinsinden ifade etmek, hâsılat ve maliyetleri cari para değeri ile ifade etmek suretiyle gerçek işletme sonuçlarını bulmak. Ayrıca enflasyonist koşullarda elde parasal değer bulundurmamak nedeniyle işletmenin katlanmak zorunda kaldığı bulundurma maliyeti ya da kaybını ortaya koymak hedeflenmektedir.⁴⁰

Fiyatlar genel düzeyi yönteminde paranın yazılı (nominal) değeri yerine, satın alma gücünü esas alınmaktadır. Bu durum tarihi maliyet muhasebesi sistemi ile arasındaki önemli bir farktır. Mevcut yöntem ile finansal tablolarda farklı satın alma güçlerine sahip olarak kayıtlı bulunan kalemlerin belli bir tarihteki satın alma gücü cinsinden ifade edilmesi sağlanmaktadır.⁴¹ Bu sistem de geleneksel muhasebe ilkelerinden “paranın satın alma gücünün değişmediği” ilkesi dışında tüm ilkeler korunmakta, sadece bu ilkenin eksikliklerinin giderilmesi hedeflenmektedir.⁴²

Bu durum neticesinde ortaya çıkan sonuç olarak, fiyatlar genel düzeyi metodunun geleneksel muhasebenin bünyesinde yer alan mali tablolara ve bunların

---

³⁹ Sermayenin korunması kavramı üç şekilde ifade edilebilmektedir. Bunlar;

- Sermayenin Nominal Olarak Korunması
- Sermayenin Satın Alma Gücü Olarak Korunması
- Sermayenin Üretim (faaliyet) Gücü Olarak Korunması ‘dır. Bu hususlar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Akdoğan, a.g.e., s. 76 – 132., Kaygusuz, **Enflasyon Düzeltmesi...**, s. 28 – 31.

⁴⁰ Akgün, a.g.m., s. 107., daha geniş bilgi için bkz. Uman, a.g.e., s. 27.

⁴¹ Karapınar, a.g.e., s. 25.

⁴² Fiyatlar genel düzeyi yönteminin geleneksel muhasebe sistemine dayanması dolayısıyla bu sisteme Düzeltilmiş Tarihi Maliyet Muhasebesi adı da verilmektedir. Bu uygulamaya literatürde verilen çeşitli adlar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Akdoğan, **Enflasyon Muhasebesi**, s. 142.

sağlamış oldukları verilere dayandığı söylenebilmektedir. Bu çerçevede bu yöntemin uygulanabilmesi için⁴³;

- Geleneksel muhasebe tarafından düzenlenmiş olan en az son iki hesap döneminin mali tabloları(bilanço, gelir tablosu, nakit akım tablosu, satışların maliyeti tablosu gibi)'na,
- Genel fiyat endeksine ve bu endeks yardımı ile elde edilen düzeltme katsayılarına,
- Duran varlıklar, amortismanlar, sermaye yedekleri, stok hareketleri ve gelir tablosunda yer alan kalemler gibi parasal olmayan kıymetler ile ilgili detaylı bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır.

Burada seçilen endeksin gerçekçi sonuçlar verebilecek bir endeks olması, bunun gerçekleşebilmesi için de endeks tespitinde⁴⁴ kullanılan mal ve hizmetlerin çeşitliliği (geniş kapsamlı olması), endeksin tutarlı olarak zamanında belirlenmiş olması (çok yeni bir endeks olmaması) gibi unsurlar önem arz etmektedir.

Aynı zamanda işletmenin varlık ve kaynaklarının özelliklerine göre parasal veya parasal olmayan varlıklar olarak tasnif edilmesi gerekmektedir. Parasal varlık ve kaynaklar mevcut dönem fiyatları ile ifade edildiklerinden dolayı herhangi bir düzeltme işlemine tabi tutulmamaktadırlar. Bu açıdan bu sistemde işletme bünyesinde yer alan varlık ve kaynakların bileşimi büyük önem arz etmektedir.⁴⁵

Fiyatlar Genel Düzeyi Muhasebesinde uygulama süreci özetlenecek olunur ise⁴⁶;

- Fiyatlar genel düzeyi muhasebesi uygulamasına dönem başı ve dönem sonu bilânçoları ile gelir tablosunun ele alınması ile başlanır.

---

⁴³ Yılmaz, a.g.m., s. 14.

⁴⁴ Endeks seçimi hakkında daha geniş bilgi için bkz. Yükçü, a.g.e., s. 36 – 38.

⁴⁵ Güzeldal, a.g.e., s. 26.

⁴⁶ Yüce, Mehmet, “Enflasyon Muhasebesi”, **Sayıştay Dergisi**, S. 31, Ekim – Aralık 1998, s. 104., daha fazla bilgi için bkz. Nalân Akdoğan ve Nejat Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Lebib Yalkın Yayınları, 5. Bası, İstanbul, 1997, s. 601., süreç hakkında geniş bilgi için bkz. Uman, a.g.e., s. 27 – 34.

- Bilânço kalemleri parasal ve parasal olmayan kalemler olarak bir sınıflandırmaya tabi tutulup ayrılır.
- Parasal değerler olduğu gibi bırakılıp parasal olmayan değerlerdeki değişimler tespit edilir.
- Dönem başı bilânçosu düzeltme katsayısı ile değerlemeye tabi tutulur.
- Dönem sonundaki parasal kazanç ve kayıplar tespit edilir.
- Gelir tablosuna geçilir ve bu tablo düzeltme katsayısı ile değerlendirilir.
- Parasal kalemlerin satın alma gücü kazanç ve kayıpları ile değerlendirilmiş dönem kârı, dönem sonu öz sermayenin değerlendirilmesinde kullanılır. İlgili kazanç ve kayıplar (Net Parasal Pozisyon Kâr veya Zararı) hesaplanarak sonuç hesaplarına yansıtılır.
- Satılan malın maliyeti ve amortisman giderleri gibi varlıkların ortalama cari maliyetleri esas alınarak hesaplanır.

4.2. Cari Maliyet Muhasebesi

Cari Maliyet Muhasebesi (Current Cost Accounting), Yenileme(İkâme) Maliyeti Muhasebesi (Replacement Cost Accounting), Cari Değer Muhasebesi (Current Value Accounting) veya Özel Fiyat Düzeyi Muhasebesi adları ile de anılmaktadır. Bu yöntem fiyatlar genel düzeyi muhasebesi sisteminin aksine ekonomideki genel fiyat hareketlerini değil, işletme faaliyetlerinin sürdürülmesinde karşılaşılan cari fiyat hareketleri esas alınmakta ve bu fiyat hareketlerinin işletme üzerinde yarattığı olumsuz etkiler giderilmeye çalışılmaktadır. Çünkü bazı durumlarda işletmenin ilgili bulunduğu alandaki mal ve hizmet fiyatları değişmediği halde, genel fiyat düzeyindeki değişimlere göre bir düzeltme yapılması sakıncalar doğurabilmektedir. Bu sistemde temel olarak amaçlanan işletmelerin üretim gücünün korunmasıdır.⁴⁷ Varlıklar bilânçoda varlığın

---

⁴⁷ Arslan, “Enflasyon Muhasebesinin Neresindeyiz? – II”, s. 17., daha fazla bilgi için bkz. Akdoğan, **Enflasyon Muhasebesi**, s. 185.

ikame maliyeti ile gösterilmektedir. İkame maliyet ise bilânçonun düzenlendiği tarihte aynı nitelikte bir varlık alınması halinde ödenecek olan bedeli ifade etmektedir. Bu bedel, içinde bulunulan dönemdeki cari piyasa fiyatıdır.

Bu yöntemin⁴⁸ uygulanması lehinde görüş belirtenlere göre işletmenin varlıklarını ikâme edecek düzeyin üzerinde gelir elde etmesi halinde kârlı kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁴⁹

Yukarıda da belirtildiği üzere bu düzeltme metodunda genel fiyat düzeyi değişimlerini içeren endekslerin yerine firmanın kendi deneyimlerine dayanan, resmi kuruluşlar tarafından ilân edilen veyahut ta işletme dışındaki uzmanların belirlediği özel fiyat endekslerine dayanmaktadır.⁵⁰

Cari Maliyet Muhasebesinin uygulanması suretiyle⁵¹;

- Varlıklar, gerçek değerlerine en yakın tutarlar ile bilânçoda yer alırlar,
- Cari girdi fiyatları ile cari çıktı fiyatları göz önünde bulundurularak gelir ve giderler daha gerçekçi olarak saptanır ve buna bağlı olarak faaliyet kârı oldukça gerçekçi hesaplanabilir,
- Gelirler, cari fiyatlar ile yapılan satışlardan doğar iken, giderler ise kullanılan mal ve hizmetlerin cari fiyatları ile ölçülebilmektedir,
- Parasal olmayan varlıkları elde bulundurmaktan kaynaklanan gerçekleşmemiş elde bulundurma kazancı ve kaybı, faaliyetlerden doğan kâr veya zarardan ayrı olarak değerlendirmeye tabi tutulur.

İşletmeler açısından fiyatlar genel seviyesine göre daha gerçekçi sonuçlar verdiği, üretim gücünü koruduğu ve sermayede meydana gelen azalmaların tam olarak

---

⁴⁸ Cari Maliyet Muhasebesi yöntemi ile ilgili olarak birçok tip öne sürülmüştür. Bunlar Hyde, Godley, Gibbs, Philips ve Sherwood Yöntemleri olarak ifade edilmektedir. Bu yöntemler hakkında daha fazla bilgi için bkz. Çelik, a.g.tz., s. 33 – 34.

⁴⁹ Yılmaz, a.g.m., s. 14.

⁵⁰ Çelik, a.g.tz. s. 32.

⁵¹ Karapınar, a.g.e, s. 27., daha fazla bilgi için bkz. Zeki Doğan, “Enflasyonun Muhasebe Üzerindeki Etkisi ve Bu Etkiyi Yok Edecek Bir Muhasebe Modeli: İkame Maliyeti (Cari Değer) Muhasebesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 165, Mayıs 1995, s.100 – 110., Çiftçi, a.g.m., s. 161 – 164.

görülebildiği gibi faydaları ifade edilen cari maliyetler muhasebesi yönteminin belirgin sakıncaları da mevcut bulunmaktadır.⁵²

Bu yöneme göre kullanılacak olan endekslerin bulunması, belirlenmesi zor olabilmektedir. İkame maliyetlerinin saptanmasının dönemler itibariyle ayrı ayı yapılması işlemin maliyetini yükseltmekte ve yöntemi pahalı bir hale getirmektedir.

Bu yöntem tarihi maliyet esasına dayalı geleneksel muhasebeden kesin bir sapmayı ifade etmekte, dolayısıyla her iki sisteme de dayalı kayıt ve raporların hazırlanması gerekmektedir. Hem hazırlama hem de denetim giderleri açısından küçük çaplı işletmeler de sorunlar yaratabilmektedir. Farklı endeks kullanımına açık olası nedeni ile denetim oldukça zorlaşacaktır.

Cari maliyeti piyasa verilerinden öğrenmek, teknolojik değişim ve kullanılan aktif değerlerin eski olması gibi nedenlerden dolayı her zaman mümkün olmamaktadır. Bunun sonucunda yapılacak işlemler objektiflikten uzaklaşacak, subjektif unsurlar ve keyfiyet içerecek genel itibar ile manipülasyona daha yatkın olacaktır. Aynı zamanda paranın satın alma gücündeki değişimlere göre düzeltme yapılmaması nedeniyle işletmenin parasal değerlere sahip olmaktan dolayı elde ettiği bulundurma (net parasal pozisyon kâr ve zararı) kayıp veya kazancı tespit edilememektedir.

Bu sisteme göre hazırlanmış olan finansal tablo ve raporlar uzun açıklama ve dipnotlar gerektirmekte ve oldukça karışık olmaktadır. Bu durum uygulayıcılar açısından sorunlar doğurabilmektedir. Bu açıdan bu uygulama büyük çapta bir eğitime gerek doğurmaktadır. Bu eğitimin gerek işletme içi gerekse işletme ilgileri açısından önem arz ettiği düşünüldüğünde, yöntemin uygulanmasında ortaya çıkan teknik güçlükler, düzeltme işlemi için gerekli bilgilerin toplanması ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak önemli derecede maliyet doğurucu olabilmektedir.⁵³

Gelir ve kârın hesaplanması oldukça tartışmalıdır.

---

⁵² Öcal, Halit, “Enflasyon Muhasebesi Üzerine”, **Yaklaşım**, S. 79, Temmuz 1999, s. 96., daha fazla bilgi için bkz. Akgün, a.g.m., s. 116., Güzeldal, a.g.e., s. 27., Arslan, “Enflasyon Muhasebesinin Neresindeyiz? – II, s. 17., Mehmet Zeki Solak, “Mali Tabloların Enflasyon Düzeltmesi Analizi - 2”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 409, 1 Şubat 2004, s. 90.

⁵³ Yüksel, a.g.e., s. 128.

İşletmeler fiyatlar genel düzeyinin yükselme eğiliminde olduğu bir dönemde bu yöntemi kullanıyor ise her bir hesap grubunun farklı satın alma gücü cinsinden para ile ifade edilmesi nedeniyle ilgili hesaplar yıllar itibariyle birbiri ile karşılaştırmaya elverişli olmayacaktır.

Cari Maliyet Muhasebesi yöntemi; sayılan avantajlarının yanında yine sayılan sakıncaları nedeni ile pek kullanım alanı bulamamış olan bir yöntem olarak kalmıştır.

4.3.Karma (Entegre) Model

Hem genel hem de özel fiyat hareketlerinin tüm etkilerinin muhasebeye yansıtılması için, fiyatlar genel düzeyi muhasebe sistemi ile cari maliyet muhasebesi sisteminin birlikte uygulandığı bir sistemdir. Özel fiyat endekslerine göre düzenlenmiş olan mali tablolar daha sonra ayrıca genel fiyat düzeyi endeksi ile de düzeltmeye tabi tutulmaktadır. Bu sayede her iki yöntemde eksik kalan yönleri tamamlanmış olmaktadır. Her iki yöntemin üstün niteliklerini içinde barındırması dolayısıyla en iyi enflasyon muhasebesi yöntemi olduğu söylenmektedir ancak uygulaması oldukça zordur.⁵⁴

Bu yöntemde paranın satın alma gücü kullanılmak suretiyle ölçü birimi değiştirilmekte ve maliyetler esastan uzaklaşarak değerlendirme yöntemi olarak ikame maliyeti esası kullanılmaktadır.

Uygulamasının zor olması ve yapısal kuramsal eksiklikleri nedeniyle pek fazla destek görmemiştir.

---

⁵⁴ Yüce, “Enflasyon Muhasebesi”, s. 107.

4.4.Türkiye’de Benimsenen Enflasyon Düzeltmesi Yöntemi ve Nedeni

Enflasyon düzeltmesi yöntemlerinin ve tarihi maliyet muhasebesi uygulamasının birbirlerine göre üstün ve eksik yönleri belirtilmiştir. Bu bir tablo olarak ifade edilecek olunur ise;

Tablo 7: Enflasyon Düzeltmesi Muhasebesi Modellerinin Karşılaştırılması

Modeller Kriterler	Tarihi Maliyetler Muhasebesi	Fiyatlar Genel Düzeyi Muhasebesi	Cari Maliyet Muhasebesi	Karma Yöntem
Üretilen Bilgiler Anlamli ve Yorumlanabilir.	HAYIR	KISMEN EVET	EVET	EVET
Üretilen Bilgiler İşletme İlgililerine Yararlı	HAYIR	KISMEN EVET	KISMEN EVET	EVET
Uygulanabilirlik	KOLAY	KOLAY	ZOR	ÇOK ZOR
Denetlenebilirlik	KOLAY	ZOR	ZOR	ÇOK ZOR

Kaynak : Yüksel, a.g.e., s. 149’den uyarlanmıştır.

Tabloda da belirtildiği üzere enflasyon muhasebesi modellerinin anlamlılık ve yararlılık açısından tarihi maliyet muhasebesine göre üstün olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra tarihi maliyetler muhasebesi yönteminin de enflasyon muhasebesi modellerine göre uygulanabilirlik ve denetim açısından ise daha kolay uygulama alanı bulduğu ifade edilmektedir. Faka bu durum tarihi maliyetler muhasebesi yönteminin bir

üstünlüğü sayılamamaktadır. Çünkü bu kolay uygulanabilirlik mevcut yöntemde ilgili alanlarda fazla teferruat ve ayrıntıya girilememesi nedeniyledir.

Enflasyon muhasebesi yöntemleri birbirleri ile mukayese edildiğinde ise fiyatlar genel düzeyi muhasebesinin genel bir üstünlüğü gözlenebilmektedir. Bu yöntemler içerisinde en teorik açıdan en etkin ve kusursuz olanı diğer iki yöntemin de üstün yönlerini içerisinde barındıran karma yöntem olmaktadır. Ancak uygulama açısından bakıldığında uygulaması çok zor olan ve kuramsal eksiklikler taşıyan bu yöntemin uygulamada pek rağbet görmediği gözlemlenebilmektedir.

Bütün bu söylenenler çerçevesinde ise Türkiye'deki uygulamaya bakılacak olunur ise, Türkiye'de uygulanacak enflasyon muhasebesi yönteminin tespitinde öne çıkan unsurlar modelin uygulanabilirliği ve anlaşılabilirliği olmaktadır. Bu çerçevede öne çıkan unsur fiyatlar genel düzeyi muhasebesidir.

Fiyatlar genel düzeyi yöntemi, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulunca kabul edilip 29 sayılı standart olarak ilân edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nde bu hususla ilgili olarak yayımlanan muhasebe standartları ve tebliğlerde (TMS-2, SPK XI/20 vb.) fiyatlar genel düzeyi muhasebesi önerilmektedir.⁵⁵

Nitekim Türkiye'de Enflasyon Düzeltmesi uygulamasını başlatan 1.1.2004 Tarih ve 5024 Sayılı Kanunda da enflasyon düzeltmesi uygulaması yapılır iken benimsenmesi gereken metot olarak fiyatlar genel düzeyi muhasebesi esas alınmıştır.

4.5.Çeşitli Ülkelerdeki Enflasyon Düzeltmesi(Muhasebesi) Uygulamaları ve Bu Yöntemlerin Ülkemiz İçin Uygulanabilirliği

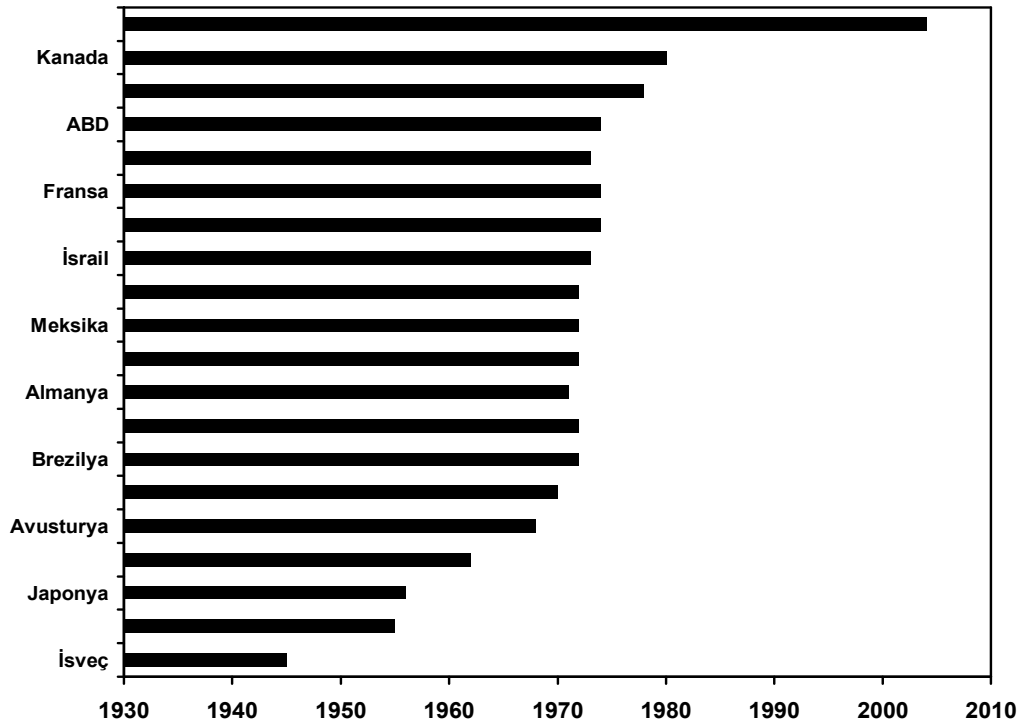
Her ne kadar ülke gündemine yeni girmiş sayılsa da enflasyon düzeltmesi muhasebesi çok yeni bir uygulama değildir. 1920'den beri yoğun bir şekilde dünya gündemini meşgul eden enflasyon olgusu ile birlikte mevcut yöntem de uygulanma çabalarına devam etmiştir. Bu bağlamda tarihsel süreç boyunca birçok ülkede bu

---

⁵⁵ HUV ve TOBB, a.g.e., s.129.

yöntem uygulanabilmiştir. Bu uygulama genel olarak enflasyon olgusunun sıkı sıkıya bağlı olduğu ekonomik krizler ve büyük çaplı savaşlar (1915 I.Dünya Savaşı, 1945 II. Dünya Savaşı, 1929 Buhranı, 1973 Petrol Krizi vb.) sonrasında gündeme gelmiştir. Bu olayların tesir sahasına giren ülke ekonomileri enflasyonu yaşar iken bu yöntemi uygulamak için çeşitli çabalar göstermişlerdir.

Grafik 5: Dünya Ülkelerinin Enflasyon Muhasebesine Geçiş Süreci

Kaynak: Akdoğan, a.g.e., 253 – 265., Yüksel, a.g.e., s. 159 – 175. ‘ten elde edilen verilerin derlenmesi suretiyle oluşturulmuştur.

Bu bağlamda Grafik 4’de de görüldüğü üzere enflasyonun etkilerini gidermeye yönelik olarak enflasyon düzeltmesi metotlarına geçişler 1940 ile 1950 arasında ve 1970 ile 1980 arasında yoğunlaşmıştır. Bu durum da az önce belirtilen enflasyon düzeltmesinin krizlerle bir bağıntısı olduğu iddiasını kuvvetlendirmektedir. Bu grafikte bu iddianın tek istisnası Türkiye Cumhuriyeti olmaktadır. Ülke genelinde enflasyon seviyesi düşme eğilimi gösterdiği halde enflasyon muhasebesine geçiş yapılmıştır.

Bu ülkelerdeki enflasyon düzeltmesine yönelik olarak izlenen seyir ve yaşanan tarihi süreç kısaca incelenecek olur ise,

4.5.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde fiyat değişimlerinin mali tablolar üzerinde yaratmış bulunduğu tesirler üzerinde yapılan çalışmalar 1930'dan itibaren başlamıştır. II. Dünya Savaşının sona erdiği ve petrol krizinin etkisini gösterdiği yıllar itibari ile ülkedeki enflasyon olgusunun artış eğilimi göstermesi, buna karşı bir çözüm yolu üretme gereğini doğurmuştur. Bu bağlamda 1974 yılında Finansal Muhasebe İlkeleri Kurulu (FASB) tarafından Fiyatlar Genel Düzeyi Muhasebe sistemi önerilmiş ve 1 Ocak 1976 tarihinden itibaren bu yöntem uygulanmaya başlamıştır.⁵⁶

Finansal Muhasebe İlkeleri Kurulu (FASB) 1979 yılı Eylül ayında “Finansal Raporlama ve Değişen Fiyatlar” adını taşıyan 33 numaralı standardı yayınlamıştır. Buna göre tarihi maliyet esasına göre hazırlanmış olan finansal tabloların yanında, fiyatlar genel düzeyi esas alınarak ve cari maliyetler dikkate alınarak düzenlenmiş finansal tabloların hazırlanmasını ve birlikte sunulmasını zorunlu hale getirmiştir.

Bu uygulama bir devrim niteliği taşımasına karşın uygulama alanında önemli ölçüde problem ile karşılaşmıştır. Öncelikle karma yönetime göre düzenlenmiş olan mali tablolar karışık ve anlaşılması güç olarak ifade edilmişler, cari maliyet tespitinde keyfiliklerin ortaya çıktığı görülmüştür. Aynı duran varlıklar için farklı farklı cari maliyetler kullanıldığı tespit edilmiştir. Uygulamanın karışık olması nedeniyle denetimi yapılamamış ve firmalara manipülasyon imkanı tanınmıştır. Uygulamanın maliyetleri yüksek bulunmuş ve vergi idaresince de destekten yoksun kalmıştır.

Bu olumsuzluklar neticesinde Finansal Muhasebe İlkeleri Kurulu Aralık 1982 yılında 70 numaralı Standart ile bu yöntemin uygulama zorunlulukları kaldırılmış ve 1984 yılında yayınlanan 84 numaralı standartta yer alan ABD ekonomisinde enflasyon

---

⁵⁶ Yüksel, a.g.e., s.159., Amerika'daki enflasyon muhasebesi uygulaması hakkında daha geniş bilgi için bkz. Yusuf Sürmen, “Enflasyonun Etkilerinin Muhasebesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 87, s. 68 – 81.

oranı düştüğü ve 33 numaralı standardın geliştirilmesine yönelik çalışmaların sonuçsuz kaldığı gerekçeleri ile enflasyon muhasebesi uygulaması sona erdirilmiştir.⁵⁷

4.5.2. Almanya

Almanya 'da, fiyat değişimlerinin tesirlerini mali tablolara yansıtma gayretleri I. Dünya Savaşının ardından Aralık 1923 yılında Alman Markının çöküşe uğramasını müteakip 1924 yılından itibaren başlamıştır. Almanya'da bu tarihten itibaren duruma göre bir politika izlenme yolu tercih edilmiştir. İstikrarın sağlandığı zaman dilimlerinde tarihi maliyetler muhasebesi, fiyatlar genel seviyesinde yükselişlerin olduğu enflasyonist dönemlerde fiyatlar genel düzeyi muhasebe sistemi ve daha sonra da cari maliyet muhasebesi uygulamaya konulmuştur. Yine ABD'de olduğu gibi şu an itibariyle Almanya'da yüksek enflasyon var olmadığı için herhangi bir enflasyon düzeltmesi yöntemi uygulanmamaktadır.⁵⁸

4.5.3. Arjantin

Uzun yıllar boyunca hiperenflasyonist tesirler altında kalmış ve ekonomik deneylerin yoğun bir şekilde gerçekleştirildiği bir ülke olan Arjantin doğal olarak enflasyon muhasebesinin büyük önem arz ettiği bir yapıya sahiptir. Bu çerçevede Arjantin'de 1972 yılından itibaren fiyatlar genel seviyesinin uygulamada kullanıldığı söylenebilmektedir.⁵⁹ Bunun yanında fiyatlar genel düzeyi muhasebesi ile birlikte cari maliyet muhasebesinin kullanıldığı karma sistemin uygulanması zorunlu olarak devam etmektedir.

---

⁵⁷ Öcal, Halit, a.g.m., s. 97.

⁵⁸ Güzeldal, a.g.e, s. 30.

⁵⁹ Yüksel, a.g.e, s. 160.

4.5.4. Avustralya

Fiyat değişimlerinin mali tablolara yansıtılması çalışmaları 1974 yılında Avustralya Muhasebe Standartları Komitesi'nin önerileri doğrultusunda başlamıştır. Bu komitenin fiyatlar genel düzeyi ve cari maliyetler muhasebesi yöntemlerine geçilmesine yönelik önerileri başlangıçta reddedilmiştir. Ancak Ocak 1975 tarihinde yapmış olduğu çalışma kabul edilip Temmuz 1978 tarihinden itibaren Cari Maliyet Muhasebesi Sistemine geçilmesi hakkında karar verilmiştir.⁶⁰

4.5.5. Brezilya

Arjantin'de olduğu gibi adı yüksek enflasyon ile özdeşleşmiş ve yüksek enflasyona karşı birçok anti enflasyonist reçetenin denendiği bir kobay ekonomi olan Brezilya, sayılmış olan unsurlar dolayısıyla enflasyon muhasebesi uygulamasına en fazla ihtiyaç duyan ekonomilerden biri olmuştur.

Yaşanan hiperenflasyonist koşullara karşın 1974 yılında çıkarılmış olan bir kanun ile çalışma sermayesinin düzeltilmesi kavramı esas alınmıştır. Bu bağlamda Planlama Bakanlığı'nın düzenleyip yayınladığı aylık ve yıllık katsayılar kullanım alanı bulmaktadır.⁶¹

4.5.6. Fransa

1930 yılında sadece duran varlıkların enflasyona karşı düzeltilmesine yönelik olarak uygulama sürdüren Fransa, daha sonra bu işlemleri kademeli olarak geliştirerek Kasım 1976 'da yayınlamış oldukları rapor ile firmaların tarihi maliyetler ile hazırlamış oldukları finansal tabloları buna ilave olarak ayrıca fiyatlar genel düzeyi muhasebesine göre hazırlayıp yayınlamalarını istemiştir. Bu şekilde bir aşamadan geçerek Fransa'da

---

⁶⁰ Yüksel, a.g.e., s. 161.

⁶¹ Yüksel, a.g.e., s.162.

fiyatlar genel düzeyi muhasebesini benimsemiştir. Enflasyon olgusu vuku bulmadığı için Fransa’da enflasyon düzeltmesi uygulaması olmamaktadır.⁶²

4.5.7. Güney Afrika

Güney Afrika Muhasebe İlkeleri Komitesinin Ocak 1975 tarihli önerisi doğrultusunda fiyatlar genel düzeyi muhasebesi önem kazanmıştır. Buna göre yapılan düzeltmelerde tüketici fiyatları endeksleri kullanım alanı bulmuştur.⁶³

4.5.8. Hollanda

Eskiden beri enflasyon muhasebesinde ileri bir düzeyde yer alan Hollanda da yasalar firmalara cari maliyet muhasebesi ile tarihi maliyet muhasebesi yöntemleri arasında bir tercih serbestisi bırakmaktadır. Fakat bu tercih hakkı vergileme ile alakalı hususlarda ortadan kalkmakta, vergisel hususlarda tarihi maliyetlere dayalı finansal tablolar esas alınmaktadır.⁶⁴

4.5.9. İngiltere

Enflasyon düzeltmesi uygulamasında çalışmaların en yoğun olarak gerçekleştiği ülke İngiltere olmaktadır. II. Dünya Savaşını takip eden süreç içerisinde enflasyonun artış göstermesi dolayısıyla fiyat değişimlerinin mali tablolarda ifade edilebilmesi için çalışmalar başlamıştır. 1968 yılına kadar herhangi bir uygulama safhası gerçekleştirilmemiştir. 1968 yılından itibaren bu hususla ilgili olarak çalışmalar yürüten komiteler ortaya belirli öneriler atmaya başlamışlardır. 1973 yılında Birleşik Krallık Muhasebe Standartları Komitesi (ASSC) 8 numaralı tasarımı yayınlamak suretiyle fiyatlar genel düzeyi muhasebesini ortaya koymuştur.

---

⁶² Akdoğan, a.g.e., s. 257.

⁶³ Çelik, a.g.tz., s. 41.

⁶⁴ Öcal, a.g.m., s. 98.

1975 yılında ise Sandilands Raporu ile fiyatlar genel düzeyi muhasebesi yerine cari maliyet muhasebesi önerilmiştir. 1978 yılından itibaren uygulamaya geçirilmiştir. 1986 yılında ise zorunlu olan bu uygulama ihtiyari bir niteliğe bürünmüştür.⁶⁵ Enflasyon oranının düşmesi ile enflasyon düzeltilmesine olan ilgi de azalmıştır. Bu çerçevede Birleşik Krallık Muhasebe Standartları Komitesi (ASSC) Eylül 1988 uygulamayı ortadan kaldırmıştır. Ancak halen gönüllü olarak bazı firmalar enflasyon muhasebesi uygulamaktadırlar.

4.5.10. İsrail

Enflasyon seviyesinin yüksek gerçekleştiği İsrail’de buna karşı Mayıs 1976 tarihinde yayınlanan rapor ile fiyatlar genel düzeyi muhasebesi yöntemi kabul görmüştür. Düzeltme işlemi tüketici fiyat endeksleri kullanılmak suretiyle yapılmaktadır.⁶⁶

4.5.11. İsveç

İsveç enflasyon muhasebesi sistemini en önce uygulayan devletlerden biri olmaktadır. 1944 yılından beri, özel fiyat endeksleri kullanılmak suretiyle cari maliyet muhasebesi uygulaması yapılmaktadır. Bu sistemde duran varlıklar düzeltilmektedir.⁶⁷

4.5.12. Diğer Ülke Uygulamaları

Yukarıda sayılan ülkelerin yanında şu ülkelerde enflasyon muhasebesi sistemleri ve uygulamalarını denemişlerdir.

Avusturya, 1967 yılından itibaren cari maliyet muhasebesi uygulamaktadır.

---

⁶⁵ Güzeldal, a.g.e., s. 32.

⁶⁶ Akdoğan, a.g.e., s. 264.

⁶⁷ Yüksel, a.g.e., s. 164.

Belçika ve Danimarka'da sadece ömrü sınırlı olan duran varlıklar ve stoklar üzerinde cari maliyet muhasebesi uygulanmıştır.

İtalya'da 1952 yılından itibaren başlayan uygulamalar duran varlıkların endeksler ile diğer varlıkların da en düşük piyasa cari fiyatlarıyla düzeltilmesi esas almıştır.

Japonya'da 1954 yılına kadar duran varlıkların düzeltilmesi ile ilgili olarak isteğe bağlı olarak uygulanan düzenlemeler, yine 1954 yılında zorunlu hale getirilmiştir. ATİK'ler için TEFE, arazi, arsa ve diğer varlıklar için de TÜFE kullanılmaktadır.⁶⁸

Kanada'da 1974 yılında fiyatlar genel düzeyi muhasebesi önerilmiş ancak bu uygulamaya zorunluluk getirilmemiştir. 1976 yılında önerilen cari maliyetler muhasebesi sistemi ise 1978 yılından itibaren uygulanmıştır. Prensip olarak sermayenin satın alma gücünün korunması esas alınmıştır.

Meksika'da Eylül 1976 tarihinde önerilen fiyatlar genel düzeyi muhasebesi sistemi Aralık 1976 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Düzeltme işlemlerinde TÜFE endeksi esas alınmaktadır.

Peru'da 1968 yılında getirilen isteğe bağlı olan uygulamalar 1971 yılından itibaren zorunlu hale getirilmiştir.

Şili'de duran varlık ve özsermaye kalemlerinin TÜFE, diğer varlıkların ise cari maliyetlere göre düzeltilmesine yönelik uygulamalar benimsenmiştir.

Uruguay'da 1958 yılından itibaren uygulanan duran varlıkların düzeltilmesi zorunluluğu, daha sonra tüm mali tabloların düzeltilmesi zorunluluğuna dönüştürülmüştür.

Yeni Zelanda 'da 1975 yılında TÜFE'ye göre düzeltmelerin yapılacağı fiyatlar genel düzeyi muhasebe sistemi önerilmiştir. Fakat bu uygulama hayata geçirilmeden 1976 yılında cari maliyetler muhasebesi öneri olarak sunulmuştur.⁶⁹

---

⁶⁸ Çelik, a.g.tz., s. 40.

⁶⁹ Yüksel, a.g.e., s. 165.

4.5.13. Türkiye Açısından Enflasyon Muhasebesi Modellerinin Uygulanabilirliği

Temel olarak belirtildiği üzere uygulamada üç çeşit enflasyon düzeltmesi yöntemi kullanılmaktadır. Bunlar fiyatlar genel düzeyi muhasebesi yöntemi, cari maliyetler muhasebesi yöntemi ve karma yöntemdir. Geçen süreç içerisinde bu yöntemler birçok ülke tarafından kullanılmıştır.

Bu yöntemler içerisinde en fazla teknik, ekonomik ve finansal olanak ihtiyacı duyan yöntem olan karma yöntemdir. Bu yönteme göre uygulama yapılabilmesi için uzman kadroların istihdamı, teknolojik imkânlardan yararlanma gereği gibi unsurlar nedeniyle modelin uygulanması için katlanılan maliyetler yüksek seviyede gerçekleşebilmektedir. Ortaya çıkan maliyet olgusu Türkiye'nin işletme yapısının çoğunluğunu oluşturan küçük ve orta büyüklükteki işletmelere ağır gelebilmektedir. Bundan dolayı karma yöntemin Türkiye Cumhuriyeti'nde uygulanması çok zor görünmektedir.

Enflasyon düzeltmesi yöntemlerinden bir diğeri olan cari maliyetler muhasebesi yöntemi ise özel fiyat endekslerinin kullanılması, kullanılacak endeksleri tespit edecek uzman kuruluşların bulunması gerekmektedir. Bu durum da yine maliyetlere ve keyfi uygulamalara neden olabilmektedir. Bundan dolayı bu uygulamanın Türkiye'de sağlıklı işlenmesi zor gözükmektedir.

Ülkemizin yapısı incelendiğinde bu yapıya en uygun düşecek model olarak fiyatlar genel düzeyi muhasebesi gösterilebilmektedir. Teknik, ekonomik ve finansal ihtiyaç bakımından en az ile çalışabilen bir yöntemdir. Bu yöntemin tek problemi geçmişi uzun yıllara dayanan işletmeleri enflasyon düzeltmesi uygulamasına ilk başlanılan yıllar itibariyle zaman ve maliyetler açısından zor duruma sokabilmekte ancak daha sonraları bu yöntemin uygulanabilmesi kolaylaşmaktadır. Alt yapı olarak bu yöntemin uygulanması için Türkiye yeterli seviyeyi sağlayabilmektedir.

5. Türkiye’de Enflasyon Düzeltmesi ile İlgili Düzenlemeler ve Hükümler

Türkiye’de uzun yıllardan beridir yaşanan kronikleşmiş ve yüksek oranlı enflasyonun etkileri karşısında ikinci bölümün başında ifade edilen kısmî düzeltme yöntemleri başarı sağlayamamışlardır. Bu bağlamda izlenmesi gereken yöntem bu uygulamaların yerine gelecek ve başarı sağlayabilecek bir metot geliştirmek olmaktadır. Geliştirilen metot ile kısmî düzeltme yöntemlerinin eksikleri giderilecek ve başarı sağlanacaktır.

Böyle bir düzenleme olarak karşımıza çıkan müessese enflasyon düzeltmesi uygulamasıdır. Bu uygulamanın geliştirilmesi amacı ile ülkemizde belirli kurumlarca çalışmalar yapılmıştır. Bu kurumları ve çalışmaları ana hatları ile ifade edecek olur isek,

1. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) – TMS-2
2. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) – SPK XI/20, 23, 24 No’lu Tebliğleri
3. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) – MUY-14 No’lu Tebliğ
4. Maliye Bakanlığı – 5024 Sayılı Kanun, ve tebliğler

5.1. Türkiye’de Enflasyon Düzeltmesi Yapan Kurumlar ve Yaptıkları Düzenlemeler

Burada sayılacak düzenlemeler sadece genel hatları ile ifade edilen düzenlemeler incelendiğinde temel hedeflerinin düzenlemeyi hazırlayan kuruluşun⁷⁰ ilgili olduğu alanların enflasyonun etkilerinden korunması olduğu görülmektedir. Mevcut düzenlemeler üçüncü bölüm itibari ile ayrıntıları yer yer ele alınacaktır.

---

⁷⁰ Türkiye’de Enflasyon Muhasebesi düzenlemesi yapan kurumlar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Nalân Akdoğan, Yakup Akpınar ve Rafet Aktaş, “Türk Bankacılık Sektöründe Enflasyon Muhasebesi Uygulaması ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi”, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, S. 10, Eylül 2003, s. 1 – 32., Ümit Gücenme, “Enflasyon Düzeltmesine İlişkin Sermaye Piyasası Kurulu Düzenlemeleri ve Maliye Bakanlığı Yasa Tasarısı”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, S. 21, Ocak 2004, s. 25 – 29.

5.1.1. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu ve TMS-2

1994 yılında TMMOB yani Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu Türkiye’de muhasebe ve denetim faaliyetleri ile ilgili kuruluşlardan oluşmaktadır. Bu kurulun kuruluş amacı denetlenmiş mali tabloların sunumunda ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlamak ve kamu yararı için ulusal muhasebe standartları ile muhasebe meslek mensuplarının, denetim faaliyetlerini disiplinli yürütebilmeleri için ulusal denetim standartlarını saptamak ve yayınlamaktır.⁷¹

TMMOB’in hazırlamış olduğu Türkiye Muhasebe Standartları -2⁷² 1997 yılı itibariyle yayımlanmış ve 1.1.1997 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu standardın içeriğini “Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama” oluşturmaktadır. 29 maddeden oluşan bu standartta yüksek enflasyonist dönemlerde finansal tabloların düzenlenmesi hakkında esaslar yer almaktadır.

5.1.2. Sermaye Piyasası Kurulu ve SPK XI/20 Tebliği

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından hazırlanan ve 28 Kasım 2001 tarih ve 24597 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Seri:XI No:20 “Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltmesine İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ”in amacı yüksek enflasyon dönemlerinde mali tabloların hazırlanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek suretiyle SPK’ ya tabi olan kurumları enflasyona karşı korumaktır. Bu tebliğ 6 bölüm 42 madde ve 3 ekten oluşmaktadır.

---

⁷¹ İzmir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMM), **Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu I**, İzmir, 1996, s. 5.

⁷² TMS-2 “Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama” standardı için bkz. EK – 7.

Ayrıca SPK bu tebliğe ilave olarak 17.1.2002 tarihinde XI/23 numaralı ve 18.2.2003 tarihinde de XI/24 numaralı tebliğleri çıkarmak suretiyle ilgili uygulamaya netlik kazandırmaya çalışmıştır.⁷³

5.1.3. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve MUY- 14

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından hazırlanan ve 22.6.2002 gün ve 24793 mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 14 Sayılı Tebliğ (MUY-14) ile yüksek enflasyon dönemlerinde mali tabloların hazırlanmasına ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi hususunda bilgiler vermektedir. İlgili tebliğ 3 bölümden ve 31 maddeden oluşmaktadır.⁷⁴

5.1.4. Maliye Bakanlığı – 5024 Sayılı Kanun

Enflasyon düzeltilmesi uygulamasının temel hukuksal dayanağını oluşturan 12.12.2003 tarih ve 5024 Sayılı “Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu’nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı teşkilatınca hazırlanmıştır. İlgili kanun 17 Aralık 2003 tarihinde kabul edilmiş ve Resmî Gazetede ilân edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu kanunu desteklemek maksadı ile değişik tarihlerde 328, 329, 330, 333, 337, 338 V.U.K. Genel Tebliğleri, 213 Sayılı V.U.K. mükerrer madde 298 gibi maddeler yürürlüğe sokulmuştur.

---

⁷³ SPK düzenlemeleri ve uygulama hakkında daha geniş bilgi için bkz. Yavuz Akbulak ve Emre Kavaklı, “SPK Düzenlemeleri Çerçevesinde Enflasyon Muhasebesine İlişkin Örnek Uygulama”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S: 184, Ocak 2004, s. 86 – 105.

⁷⁴ MUY – 14’ ten önce 1.2.2002 tarih ve 24658 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun Geçici 4. Maddesi Uyarınca Yapılacak Özel ve Bağımsız Denetimin Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik”in ikinci bölümünde enflasyon muhasebesine ilişkin düzenlemeler yer almış olup ilgili yönetmelik hakkında daha geniş bilgi için bkz. Mustafa Burçin Dikmen, “Ülkemizde Enflasyon Muhasebesi Konusunda Yapılan Çalışmalar ve Bu konuda BDDK Tarafından Yayınlanan Yönetmeliğin Analizi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 269, Ocak 2004, s. 113 – 121.

5.2. Türkiye’de Enflasyon Düzeltmesi ile Ortadan Kaldırılan ve Değiştirilen Düzenlemeler

Yukarıda ifade edilen hukuksal düzenlemeler doğrultusunda enflasyona karşı vergi hukuku içerisinde yer alan bazı müesseseler kaldırılmış veya değişikliklere uğramıştır. Kaldırılan ve değişikliğe uğratılan bu müesseseler⁷⁵ kısmî düzeltmeler dediğimiz müesseselerden oluşmaktadır. Onları kaldıran veya değişikliğe uğratan düzenleme genellikle 5024 Sayılı Kanun olmaktadır. Bölümün başlarında haklarında bilgi verilen bu müesseseler yeniden değerlendirilmeyecektir. Ancak bunlar sıralanmak suretiyle ifade edileceklerdir.

Vergi Usul Kanunu’ndan Kaldırılan Hükümler ve Müesseseler

1. Son Giren İlk Çıkar Yöntemi (LIFO)

4008 Sayılı V.U.Kanunu’nun ile 274. madde de yapılan değişiklikle 1.1.1996 yılında yürürlüğe giren LIFO uygulamasına, 5024 Sayılı Kanun’un 1. maddesi ile V.U.K. m.274 değiştirilerek 1.1.2004 tarihinden itibaren son verilmiştir. Ancak 5024 Sayılı Kanun’un geçici 1. maddesi uyarınca 2004 yılının ilk geçici vergi döneminde enflasyon düzeltmesi yapmak istemeyen mükellefler bu yöntemi kullanabileceklerdir.

2. Vergilendirilmeyen Kur Farkları

Yap- İşlet- Devret Modeli çerçevesinde faaliyet gösteren kurumların yatırım amacıyla ülkemize getirdikleri ve sermaye olarak koydukları yabancı para cinsinden sermayelerini harcayana kadar oluşacak olan kur farklarının kurum kazancı dışında bırakılmasını ifade eden⁷⁶ 4369 Sayılı Kanununun 7. maddesi ile V.U.K. m.280’e eklenen

---

⁷⁵ Enflasyon düzeltmesi uygulaması ile birlikte yürürlükten kaldırılan müesseseler hakkında daha fazla bilgi için bkz. Salim Karadeniz, “5024 Sayılı Kanun ile Vergi Mevzuatından Kaldırılan Enflasyona İlişkin Düzenlemeler – 2”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S.413, 1 Nisan 2004, s. 104 – 106.

⁷⁶ Güzeldal, a.g.e., s.212.

fıkra ile yürürlüğe giren bu uygulama 5024 Sayılı Kanun'un 9/a maddesi ile 1.1.2004 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır.

3. Yeniden Değerleme

V.U.K. mükerrer madde 298 çerçevesinde düzenlenmiş bulunana Yeniden Değerleme Müessesesi 5024 Sayılı Kanun ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.

Ancak, LIFO yönteminde de olduğu gibi, 5024 Sayılı Kanunun geçici 1. maddesi uyarınca 2004 yılının ilk geçici vergi döneminde enflasyon düzeltmesi yapmak istemeyen mükellefler bu dönem itibari ile yeniden değerlendirme uygulaması yapabileceklerdir.

4. Amortisman Oranının Belirlenmesinde Serbestlik

Vergi Usul Kanunu'nun, 5024 Sayılı Kanun'un 9. maddesi ile kaldırılan, 319. maddesine göre mükellefler V.U.K. m. 315 hükmüne göre (arsa, arazi ve binalar dışında) %20 oranını geçmemek şartıyla, iktisadi kıymetlerini diledikleri oranda amortisman tabi tutabilmekte idiler. 5024 Sayılı Kanun gereğince amortisman oranları ilgili iktisadi kıymetlerin faydalı ömürleri dikkate alınmak suretiyle belirlenecektir. Mükellefler iktisadi kıymetlerini Maliye Bakanlığınca belirlenecek oranlara göre itfa edeceklerdir.

Gelir Vergisi Kanunu'ndan Kaldırılan Hükümler ve Müesseseler

1. Maliyet Artış Fonu

Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesinde düzenlenmiş bulunan Maliyet Artış fonu uygulaması 5024 Sayılı Kanun'un 9. maddesi ile 1.1.2004 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır.

2. Kuyumcularda Maliyetin Altın Borsasında Oluşan Fiyata Göre Tespiti

Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesinde düzenlenmiş olan bu uygulama 5024 Sayılı Kanun'un 9. maddesi ile 1.1.2004 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır.

3. Finansman Gideri Kısıtlaması

G.V.K.'nun 41/8. maddesi ile düzenlenen uygulama 5024 Sayılı Kanun'un 9/b maddesi tarafından yürürlükten kaldırılmıştır.

4. Zirai Faaliyetlerde Gider Artış Fonu

G.V.K. madde 57'nin son fıkrasında yer alan uygulama, 5024 Sayılı Kanun'un 9/b maddesince yürürlükten kaldırılmıştır.

Kurumlar Vergisi Kanunu'ndan Kaldırılan Hükümler ve Müesseseler

Gelir Vergisi Kanunu'ndan kaldırılan müesseseler aynı zamanda Kurumlar Vergisi Kanunu'nda da yer aldığı için 5024 Sayılı Kanun ile Gelir Vergisi Kanunu'ndan kaldırılan müesseseler Kurumlar Vergisi Kanunu'ndan da kaldırılmış olmaktadır. Buna göre K.V.K.'nda düzenlenmiş olan Kuyumcularda Maliyetin Altın Borsasında Oluşan Fiyata Göre Tespiti ve Maliyet Artış Fonu Uygulamaları ile K.V.K. m. 15/13 de düzenlenmiş olan Finansman Gider Kısıtlaması da 5024 Sayılı Kanun'un 9/b-c maddeleri ile yürürlükten kaldırılmış bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE ENFLASYON DÜZELTMESİ UYGULAMASI

İkinci bölümde de ifade edildiği üzere Türk Vergi Sisteminde, muhasebe ve mali tablolar üzerinde 1.1.2004 tarihine kadar enflasyon düzeltmesi yapılmamıştır. Sadece kısmî düzeltme yöntemleri uygulamaya konmuştur. 5024 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile bu kısmî düzeltme yöntemlerinin birçoğu değişmiş veya kaldırılmıştır.

Vergi Usul Kanunu’nun 5024 Sayılı Kanun ile değişen mükerrer 298. maddesinin A fıkrası ile enflasyon düzeltmesi uygulaması, “*mali tabloların ait oldukları tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanmasıdır.*” şeklinde ifade edilmiştir.

Türkiye’de enflasyon düzeltmesi uygulamasının temelini¹ ve hukuksal dayanağını oluşturan unsur T.B.M.M. tarafından 17.12.2003 tarihinde kabul edilen ve 30.12.2003 tarih ve 253332 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmış olan **Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında 5024 Sayılı Kanundur**. Bu kanun 11. maddeden oluşmakta ve Türkiye’de uygulanacak olan enflasyon düzeltmesi müessesesinin esaslarını belirlemektedir.

1. Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasının Amacı

Enflasyon Düzeltmesinin amacı, vergileme işlemlerinde mükelleflerin gerçek gelirleri üzerinden vergilendirilmeye tabi tutulması, enflasyon dolayısıyla ortaya çıkan tesirleri bertaraf etmektir. Bu sayede vergilemede ödeme gücü ilkesinin de işlerliği sağlanabilmektedir.

---

¹ Türkiye’de enflasyon düzeltmesi ile ilgili olarak yapılmış olan düzenlemelerin tarihçesi hakkında daha fazla bilgi için bkz. Akdoğan, **Enflasyon...**, s. 279 – 280.

2. Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasının Kapsamı

Enflasyon düzeltmesinin kapsamı hakkında gerekli olan bilgi Vergi Usul Kanunu'nun 298. maddesinin A fıkrasının 1. bendinde verilmektedir. Bu bende göre, fiyat endekslerinde meydana gelen artışın, içinde bulunulan dönem dâhil **son üç hesap döneminde %100'den ve içinde bulunulan hesap döneminde² %10'dan fazla olması³** halinde kazançlarını **bilânço esasına** göre tespit eden **gelir ve kurumlar vergisi** mükelleflerinin mali tablolarını enflasyon düzeltmesi tabi tutacakları hüküm altına alınmıştır.

Kanunda böyle bir ifade kullanılması suretiyle enflasyon düzeltmesi yapacak olanlar sınırlandırılmıştır. Buna göre enflasyon düzeltmesini sadece bilânço esasına göre defter tutan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri girmekte ve diğer vergi mükellefleri bu uygulamayı yapmak zorunda değildirler. Gelir ve kurumlar vergisi mükellefi oldukları sürece gayri faal (faaliyette bulunmayan) işletmeler enflasyon düzeltmesi yapmaları gerekmektedir.

Tüm dünyada da enflasyon düzeltmesi bilânço esasına göre defter tutan mükelleflere yönelik olarak uygulanmaktadır ve Türkiye Cumhuriyeti'nde de enflasyon düzeltmesi için gerekli şartların oluşması halinde bu uygulamayı yapmak ile sorumludurlar.

Bu bağlamda ⁴;

- İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefler,
- Serbest meslek kazanç defteri tutan serbest meslek erbabı,
- Zirai işletme hesabı esasına göre kazançları belirlenen mükelleflerin,

---

² V.U.K. m. 174'te "*hesap dönemi normal olarak takvim yılıdır.*" şeklinde ifade edilir. Kanun koyucu özel hesap dönemi olan mükellefleri de kapsamak için 5024 Sayılı yasada *yıl* yerine *hesap dönemi* terimini kullanmaktadır.

Özel hesap dönemine sahip mükellefler ile ilgili olarak bir örnek verilecek olunur ise, Bilânço esasına göre defter tutan X işletmesinin hesap dönemi takvim yılı olmayıp 1 Haziran'da başlamakta ve 31 Mayıs'ta sona ermektedir. Buna göre X işletmesi V.U.K. geçici m. 25'e göre yapması gereken düzeltme işlemini 31.5.2004 tarihli dönem sonu bilânçosu üzerinde yapacaktır.

³ 31.12.2005 tarihinde enflasyon düzeltmesi yapılabilmesi için TEFİE'nin 1.1.2003 – 31.12.2005 **%100**'ü ve 1.1.2005 – 31.12.2005 arasında **%10**'u aşmış olması gerekmektedir.

⁴ Vural, a.g.e., s. 87.

enflasyon düzeltmesi yapmaları imkân dâhilinde değildir. Bu mükellefler sadece amortismanına tabi varlıklarını düzeltme işlemine tabi tutabilirler.⁵

Mali tablolarını düzeltme işleminde tabi tutacak olanlar çeşitli kanun tebliğ ve standartlarda sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda;⁶

- T穆DESK'nun hazırladığı TMS – 2 'ye ve TMSK'na göre Bilânço esasına göre defter tutan bütün şirketler,
- BDDK'nun hazırladığı MUY – 14 'e göre Bankalar ile Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklıkların, Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıkların ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi Standardı kapsamında tam konsolidasyon, oransal konsolidasyon veya özsermaye yöntemine göre ana ortaklık banka nezdinde konsolide edilen ortaklıklar,
- SPK'nun hazırladığı SPK XI/20'e göre SPK kapsamındaki ortaklıklar, aracı kurumlar e yatırım ortaklıkları il bunların ortaklıkları ve iştirakleri,
- Maliye Bakanlığı'nın hazırladığı 5024 Sayılı Yasaya göre kazançlarını bilânço esasına göre tespit eden gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri

Mali tablolarında düzeltme işlemi yapmak zorundadırlar.

3. Enflasyon Düzeltmesinin Zorunlu Bir Uygulama Olması

Kanun maddesinde belirtilen koşulların gerçekleşmesi halinde enflasyon düzeltmesi yapmak zorunlu bir hale gelmektedir. Düzeltme işlemi bu uygulamaya tabi olan mükelleflere ihtiyari davranma hakkı veren bir müessese değildir. Enflasyon düzeltmesi yapmak bir zorunluluktur. Ancak bu durum istisnai olarak uygulamanın ilk geçici vergi dönemi olan Ocak – Mart 2004 tarihlerinde enflasyon düzeltmesi ihtiyari hale getirilmiştir.

---

⁵ Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Çelikkaya, “Gelir ve Kurumlar Vergisinde Enflasyon Düzeltmesi”, **Yaklaşım**, S. 137, Mayıs 2004, s. 209.

⁶ Akdoğan, **Enflasyon...**, s. 287.

4. Enflasyon Düzeltmesi Yapılmasını Gerektiren Enflasyon Oranı

Belirtildiği üzere enflasyon düzeltmesinin yapılabilmesi için Toptan Eşya Fiyat Endekslerinde;

- İlk olarak içinde bulunulan dönem dâhil olmak üzere son üç hesap döneminde %100'den
- İkinci olarak ise içinde bulunulan hesap dönem itibari ile %10'dan fazla gerçekleşmesi gerekmektedir.

Geçici vergi dönemlerinde yukarıda ifade edilen koşullar son üç hesap dönemi yerine üçer aylık dönemlerin son ayı dâhil önceki otuz altı ay ve içinde bulunulan hesap dönemi yerine de son on iki ay dikkate alınmaktadır.

Enflasyon düzeltmesinin yapılabilmesi için yukarıda belirtilen iki unsurun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

Eğer enflasyon düzeltmesinin sayılan şartlardan **her ikisi** birlikte gerçekleşmiyor ise enflasyon düzeltmesi uygulaması sona erecektir. Ancak, bu şartlardan sadece birinin gerçekleşmemesi halinde ise enflasyon düzeltmesi uygulamasına son verilmez.

Vergi kanunlarında enflasyon düzeltmesine başlanması ile ilgili olarak, her mükellefin durumuna uygun kriterler oluşturulamaması dolayısıyla, Bakanlar Kurulunun yetkilendirilmesi öngörülmüştür. Bu bağlamda Bakanlar Kurulu kendisine verilen yetki ile belirlenmiş olan %100 oranını %35'e indirme veya tekrar kanuni seviyesine çıkarmaya, %10 oranını ise %25'e kadar çıkarmaya veya tekrar kanuni seviyesine kadar indirmeye yetkili kılınmıştır.⁷

5. Enflasyon Düzeltmesinde Yer Alan Temel Kavramlar ve Tanımlar

Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298. maddesinin A fıkrasının 2. bendinde enflasyon düzeltmesi uygulaması içerisinde yer alan kavramlar, tanımlanmaktadır.

---

⁷ V.U.K. mük. mad. 298/A/1.

5.1. Parasal Kıymetler

Parasal kıymetler⁸; Türk Lirasının değerindeki değişimler karşısında nominal değerleri aynı kaldığı halde satın alma güçleri fiyat hareketlerine göre ters yönde değişen kıymetleri (Yabancı paralar da parasal kıymet olarak dikkate alınır.) ifade etmektedir.

- Parasal kıymetler, işletmenin üçüncü kişilerle paranın nominal değeri üzerinden yapılmış anlaşmalarını temsil eden aktif veya pasif kıymetlerdir.
- Parasal kıymetler enflasyon karşısında reel olarak değerlerini koruyamamaktadırlar.
- Parasal kıymetler cari değerlerini yansıtılmaları sebebiyle herhangi bir düzeltme işlemine tabi tutulmazlar.

Nakit mevcudu, banka mevduatları, ticari alacaklar, ticari borçlar ve finansal borçlar, ödenecek vergi ve diğer yükümlülükler parasal kıymetlerden bazılarıdır.⁹

5.2. Parasal Olmayan Kıymetler

Parasal Olmayan kıymetler¹⁰, parasal kıymetler dışında kalan kıymetleri ifade etmektedir. Bu kıymetler para değerinde meydana gelen değişimlere paralel olarak nominal değerleri değişir iken satın alma güçleri aynı kalan kalemlerdir. Yani bu kalemler enflasyonist koşullar karşısında satın alma güçlerini kaybetmemektedirler. Bu kalemlerin bilançoda maliyet bedelleri üzerinden yer almaları, enflasyon dönemlerinde gerçek değerlerinin altında gösterilmelerine sebep olmaktadır.

Bu kalemler enflasyon düzeltmesi uygulamasına tabi tutulur ve bilançoda yer alan tarihi değerleri, düzeltilmiş değerleri ile değiştirilir.

---

⁸ Parasal kıymetler 28.2.2004 tarih ve 25387 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan 328 Sayılı V.U.K. Genel Tebliği’nde Ek 1 olarak yer almaktadır. Bu kalemler için bkz. EK 3.

⁹ Uysal Mustafa, Yeşim Taner ve Elif Buluç, **En Son Düzenlemeler Işığında Enflasyon Düzeltmesi**, Yaklaşım Yayıncılık (Yaklaşım Dergisi, S. 141., Eylül 2004 Eki), Ankara, 2004, s. 20.

¹⁰ Parasal Olmayan Kıymetler, 28.2.2004 tarih ve 25387 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan 328 Sayılı V.U.K. Genel Tebliği’nde Ek 1 olarak yer almaktadır. Bu kalemler için bkz. EK 4.

Parasal Olmayan Kalemlere örnek olarak mali ve maddi duran varlıklar, stoklar, özsermaye kalemleri gibi kalemler parasal olmayan kıymetlerdendir.

V.U.K. mük. m. 298'in A fıkrasının 8. bendi ile tüm bu kalemlerin parasal olup olmadıklarını belirleme yetkisi Maliye Bakanlığı'na verilmiştir.

5.3. Enflasyon Düzeltmesi

Enflasyon düzeltmesi; *“parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, malî tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanmasını”*(V.U.K. mük. m. 298/A/2) ifade etmektedir.

V.U.K. geçici 25. madde hükmüne göre düzeltme işlemine 1970 yılından itibaren başlanacaktır. Bu yıldan önce aktif ve pasife giren kalemler ise 1970 yılında girmiş kabul edilecektir (1970 yılından sonra faaliyete geçen işletmeler kuruluş yıllarından itibaren düzeltme yapacaklardır). Yani mükellefler 1970 yılından itibaren aktiflerinde yer alan ve bu yıldan sonra aktiflerine giren kıymetlerin 31.12.2003 tarihli bilânçolarında yer alması durumunda bu kıymetleri düzeltme katsayısı ile çarpıp bugünkü değerlerine getireceklerdir.¹¹

Düzeltilme işleminde ilk yapılması gereken işlem, enflasyon düzeltmesine tabi tutulacak olan parasal olmayan kalemlerin belirlenmesidir. Daha sonra ise enflasyon düzeltmesine esas teşkil edecek tutar ve katsayıların tespiti gerekmektedir. Bu düzeltme katsayısı ile parasal olmayan kalemin enflasyon düzeltmesine esas alınacak tutarının çarpılması suretiyle mali tablolarda yer alacak olan düzeltilmiş değer elde edilir.

---

¹¹ Karacan, Sami, “Enflasyon Düzeltmesine İlişkin VUK’un Mükerrer 298. Maddesinde Yer Alan Terimler, Enflasyon Düzeltmesinde Özellikli Durumlar ve 31.12.2003 Tarihli Bilânçonun Düzeltilmesi İşlemi”, **E – Yaklaşım**, S. 16, Kasım 2004, Erişim: www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004114724.htm [7 Haziran 2005].

5.4. Düzeltme Katsayısı

Düzeltme katsayısı¹²; malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, düzeltmeye esas alınan tarihi içeren aya ait fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayıyı ifade etmektedir.

$$\text{Düzeltme Katsayısı} = \frac{\text{Mali tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksi}}{\text{Düzeltilmeye esas alınan tarihi içeren aya ait fiyat endeksi}}$$

Bu katsayı ilk defa düzeltme işlemine tabi tutulacak (taşınma yapılmayacak) kalemlere uygulanacaktır. Bir varlığın ilk defa düzeltme işlemine tabi olması için ya yüksek enflasyon dönemine ilk defa geçilmiş olması ya da ilgili varlığın ilk defa işletme bünyesi ve kayıtlarına geçmesi gerekmektedir.¹³

Düzeltme katsayısının tespiti ve kullanılması hakkında bir örnek verilecek olunur ise,

Kurumlar vergisi mükellefi X'in 2000 yılının mayıs ayında 10.000.-YTL' ye satın almış olduğu iş kolu ile alakalı demirbaşın 31.12.2003 tarihli dönem bilançoda düzeltilmiş değerinin ne olacağını bulmak için,

Yapılması gereken ilk işlem düzeltme işlemine esas alınacak düzeltme katsayısının bulunmasıdır. Bu da varlığın işletme bünyesine katıldığı tarih olan 2000 yılı Mayıs ayı ve Aralık 2003 TEFE'nin bilinmesi ile mümkün olacaktır.

Buna göre

Mayıs 2000 TEFE = 2.339,50

Aralık 2003 TEFE = 7.382,10 'dur.

$$\text{Düzeltme Katsayısı} = \frac{7.382,10}{2.339,50} = 3,15542$$

¹² 1970'den günümüze düzeltme katsayıları için bkz. EK 5.

¹³ Yılmaz, a.g.m., s. 38.

İlgili demirbaşın 31.12.2003 tarihinde dönem sonu bilânçosunda yer alacak olan *düzeltilmiş tutarı* ise düzeltme katsayısının varlığın değeri ile çarpılması suretiyle bulunur.

$$10.000. \text{ YTL} \times 3.15 = 31.500 \text{ YTL}$$

Görüldüğü üzere 2000 yılı itibari ile 10.000. YTL değer ile X bilânçosunda yer alan demirbaş 31.12.2003 tarihi itibari ile 31.500 YTL değer ile bilânçoda yer alacaktır.

Düzeltilme Katsayılarının tespitinde ve uygulamasında ortaya çıkabilecek olan sorunlar hakkında 5 Ağustos 2004 tarihli 9.numaralı V.U.K. sirküleri faydalı bilgiler ve çözüm yolları sunmaktadır.

5.4.1. Düzeltme Katsayısının Birden Küçük Çıkması

Hesaplanacak düzeltme katsayısının mali tablonun ait olduğu ayda TEFE’de düşüş olması halinde birden düşük çıkması mümkün olabilmektedir.

V.U.K. Sirküler 9’da aylar itibariyle TEFE’de oluşan farklılıklar nedeniyle düzeltme katsayısının birden küçük çıkması hali, ilgili kıymetlerin düzeltme sonrası değerinde düşüklüğe sebep olmakla birlikte bu durum, yukarıdaki formüle göre bulunan değerlerin düzeltme katsayısı olarak dikkate alınmasına engel teşkil etmeyeceği ifade edilmiştir.

5.5. Ortalama Düzeltme Katsayısı

Stoklar ve gelir tablosu kalemlerinin düzeltilmesinde kullanılan ortalama düzeltme katsayısı V.U.K. mük. 298. maddenin A fıkrasının 2 numaralı bendinin e alt bendinde tanımlanmıştır. Buna göre, ortalama düzeltme katsayısı; malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bu endeks ile bir önceki dönemin sonundaki fiyat endeksi

toplamlarının ikiye bölünmesi sonucu bulunan endekse bölünmesiyle elde edilen katsayıyı ifade etmektedir.¹⁴

$$\text{Ortalama Düzeltme Katsayısı} = \frac{\text{Dönem TEFE}}{(\text{Önceki Dönem TEFE} + \text{Dönem TEFE})/2}$$

5.6. Fiyat Endeksi

Kanunda yer alan fiyat endeksi tanımı ile Devlet İstatistik Enstitüsünce Türkiye geneli için hesaplanan ve ilan edilen Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksi¹⁵ (TEFE) ifade edilir. Bu endeks SPK ve BDDK düzenlemeleri ile uyum sağlanması için 1970 yılı esas alınarak hesaplanmıştır.

Toptan eşya fiyatları endeksi ülke ekonomisinde, üretim faaliyetlerinde kullanılan maddelerin sektörler itibariyle fiyat değişimini ölçen bir endekstir.

Bir ölçüm aracı olmasına karşın endeksler enflasyon düzeltmesi uygulamasında büyük öneme haiz unsurlardır. Özellikle fiyatlar genel düzeyi muhasebesi sisteminin uygulanmasında en önemli unsur fiyat endekslerinin seçilmesi olmaktadır. bu seçim yapılırken belirli özelliklere bakılmaktadır.

Buna göre seçilecek endekste arzulanan özellikler şunlar olmaktadır.¹⁶

1. Endeks geniş kapsamlı olmalıdır. Ekonomide yoğun bir şekilde değişim imkânı bulunan mal ve hizmetlerin değerlerindeki değişimleri yansıtabilecek ölçüde geniş çerçeveli ve olabildiğince fazla sektörü kapsmalıdır.
2. Ekonomide önemli mal ve hizmetlerinin fiyat değişimlerinin etkilerini doğru yansıtabilmelidir. Hızlı gelişen ekonomilerde tüketici davranışları da hızlı bir

---

¹⁴ Ortalama Düzeltme Katsayısı ile ilgili örnekler için bkz. Salim Karadeniz, “Enflasyon Düzeltmesi İşleminde Esas Alınacak Tarih ve Tutarlar - 1”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 419, 1 Temmuz 2004, s. 108.

¹⁵ 1970 – 2004 arası gerçekleşen fiyat endeksleri için bkz. EK 7 içerisinde yer alan Ek 2 Tablosu.

¹⁶ Yükçü, a.g.e., s.37.

şekilde değiştikten eski alışkanlıklara göre düzenlenmiş olan tüketici endeksleri yanıltıcı sonuçlar verebilmektedir.

3. Endeks yeterli süre için analiz yapmaya elverişli bir geçmişe sahip olmalıdır. Düzeltme işleminin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için bilânçoda yer alan kalemlerin işletme bünyesine girişine ilişkin tüm yılları kapsaması gerekmektedir. Uzun yıllar önce işletmeye katılmış olan bir bilânço kaleminin bu kalemin geçmişine nazaran çok daha yeni uygulamaya geçmiş bir endeks tarafından düzeltilmesi mümkün olamamaktadır.
4. Endeks her zaman kullanılmaya hazır olmalıdır. Aylık veya üç aylık dönemlerde bilanço hazırlayan işletmelerde yıllık endeksler bu işlemlerde işlemlerinde endekslerin çok fazla gecikme olmadan yayınlanan endeksler olmaları gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde uygulanmakta olan fiyatlar genel düzeyi muhasebesine göre yapılacak düzeltme işlemlerinde toptan piyasalarda işlem gören belli başlı malların fiyatlarının ortalamasına göre hazırlanan Toptan Eşya Fiyatı Endeksi (TEFE) veya daha yoğun olarak ücret ve maaş ile hayatını idame ettiren kimselerin satın aldığı mal ve hizmet gruplarının ortalamasına göre hazırlanan Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) kullanılabilir. Bu her iki endekste birbirine yakın sonuçlar verebilmektedirler. Türkiye'de TMS – 2 ve SPK Tebliğlerinde tavsiye edilen endeks türü Toptan Eşya Fiyat Endeksi olmaktadır.

V.U.K. mük. 298. maddenin A fıkrasının 8 numaralı bendinin e alt bendinde Maliye Bakanlığı'nın farklı endeks belirleme yetkisine değinilmiştir. Buna göre, Maliye Bakanlığı, Bölgeler, sektörler, iş grupları, iş neveleri veya parasal olmayan kıymetler itibarıyla döviz, altın ve benzeri değerleri esas alarak düzeltme yaptırmaya ve günlük olarak belirlenen endeks veya değerleri kullandırmaya yetkilidir.

5.7. Reel Olmayan Finansman Maliyeti

Reel olmayan finansman maliyeti terimi ile her türlü borçlanmada, borç tutarlarına (yabancı para üzerinden borçlanmalarda borcun alındığı tarihteki Türk Lirası karşılıklarına), borcun kullanıldığı döneme ait TEFE artış oranının uygulanması suretiyle hesaplanan tutarı ifade etmektedir.

5024 sayılı yasa ile yeniden düzenlemeye tabi tutulan V.U.K.'nun mük. 298. maddesine göre kıymetlerin maliyetinde yer alan ve reel olmayan finansman maliyetlerinin düzeltme işlemleri esnasında tutardan indirilmesi ve kalan tutar üzerinden düzeltme yapılması gerekmektedir.

5024 sayılı yasaya göre stokların, satılan malların maddi duran varlıkların maliyet bedeline, mali duran varlıkların alış bedeline intikal ettirilen reel olmayan finansman maliyetleri düşüldükten sonra kalan tutarlar düzeltmeye tabi tutulurlar.

Toplulaştırılmış yöntemde reel olmayan finansman maliyetinin düşülmesi isteğe bağlıdır. Ancak ROFM'nin ayıklanması mükelleflerin lehine bir durum yarattığından mükelleflerin buna uyması kendileri açısından olumlu olacaktır.¹⁷

Tablo 8: Reel Olmayan Finansman Maliyeti İhtiva Edebilen İktisadi Kıymetler

150	Üretimde veya diğer faaliyetlerde kullanılmak üzere işletmede bulundurulmuş hammadde ve malzemeler
151	Henüz tam mamul haline gelmemiş ancak direkt ilk madde ve malzeme ile direkt işçilik ve genel üretim giderlerinden belli oranlarda pay almış üretim aşamasındaki mamuller
152	Üretim çalışmaları sonunda elde edilen ve satışa hazır hale gelmiş bulunan mamuller
153	Herhangi bir değişikliğe tabi tutulmadan satmak amacı ile işletmeye alınan ticari mallar
157	Diğer stok kalemlerinin hiç birinin kapsamına alınmayan ürün, artık ve hurdalar

¹⁷ Solak, Mehmet Zeki, "Enflasyon Düzeltmesi ve İlgili Tebliğ Taslağının Değerlendirilmesi", **Vergi Sorunları Dergisi**, S.185, Şubat 2004, s. 79.

242	İşletmenin, doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri veya ortaklık payları
245	İşletmenin doğrudan veya dolaylı olarak yüzde 50 oranından fazla sermaye ya da oy hakkına veya en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olduğu iştiraklerin sermaye payları
250	İşletmeye ait her türlü arazi ve arsalar
251	Herhangi bir işin gerçekleşmesini sağlamak veya kolaylaştırmak için, yeraltında veya yerüstünde inşa edilmiş yeraltı ve yerüstü düzenleri
252	Her türlü binalar ve müteammim cüzüleri
253	Üretimde kullanılan her türlü makine, tesis ve cihazlar
254	İşletme faaliyetlerinde kullanılan tüm taşıtlar
255	İşletme faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan her türlü büro makine ve cihazları ile döşeme, masa, koltuk, dolap, mobilya gibi maddi duran varlıklar
258	Yapımı süren ve tamamlandığında ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılacak olan, her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerle ilgili harcamaların yapıldığı yatırımlar
271	Arama amacı ile yapılan işlerle ilgili arama giderleri
272	Açık işletmelerde, maden üstündeki örtüyü kaldırmak veya yeraltındaki maden yataklarına girmek, bu yatakla yerüstü arasında genel kütlenin tüketilmesine kadar sürekli bir bağlantı kurmak ve maden yataklarını üretime elverişli parçalara bölmek, gerek insanların gerekse araçların gidip gelme ve havalandırılmalarını ve cevherin taşınmasını sağlamak amacıyla açılacak olan düşey, yatay ve eğimli yol, mecra ve benzeri faaliyetlerin gerektirdiği giderlerle; petrol işlemlerinden kuyu açma, temizleme, derinleştirme, bitirme veya bu işlemlere hazırlık için yapılan işçilik, yakıt, tamir ve bakım, nakliye, ikmal, malzeme vb. hazırlık ve geliştirme giderleri

Kaynak : V.U.K.Genel Tebliği 328 EK 3.

5.7.1. Reel Olmayan Finansman Maliyetini Hesaplama Yöntemleri

Reel olmayan finansman giderlerinin ayrıştırılması ve hesaplanması için iki yöntem¹⁸ kullanılmaktadır. Bunlar, borç tutarının esas alındığı yöntem ile toplam finansman giderlerinin esas alındığı alternatif yöntem olmaktadır.

¹⁸ ROFM hesaplaması, örnekler ve daha fazla bilgi için bkz. Akdoğan, **Enflasyon...**, s. 299 – 301., Ömer Kaya, “Enflasyon Düzeltmesi ve Uygulama Esasları”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 272, Nisan 2004, s.102 – 111., Güner Ünsal, “Enflasyon Düzeltmesinde İzlenecek Yol ve Yapılması Gereken Muhasebe Kayıtları”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 186, Mart 2004, s. 9 – 22.

5.7.1.1. Borç Tutarının Esas Alınması

Bu yöntem reel olmayan finansman maliyetlerinin hesaplanması için benimsenen temel yöntem olmaktadır. Mevcut yöntemde ilgili varlığın elde edilmesi ile alakalı olarak yapılan borç tutarının borcun kullanıldığı döneme ait TEFE artış oranı uygulanmak suretiyle reel olmayan kısmı hesaplanmaktadır.

Bu yönteme Reel Olmayan Finansman Maliyetinin Hesaplaması şu şekilde yapılır.

$$\text{ROFM} = \text{TOPLAM BORÇ} \times \frac{\text{Borcun kapatıldığı ay TEFE} - \text{Borcun alındığı ay TEFE}}{\text{Borcun alındığı ay TEFE}}$$

Bu yöntem bir örnek ile açıklanacak olunur ise,

Bilânço esasına göre defter tutan kurumlar vergisi mükellefi olan G işletmesi hesap dönemi olarak normal takvim yılını esas almaktadır. İşletme faaliyet konusu ile ilgili olarak Ocak 2004 tarihinde Y bankasından 40.000 YTL kredi kullanmak suretiyle bir makine satın almış ve Aralık 2004 tarihinde krediyi tamamıyla geri ödemiştir. Bu işlem esnasında 10.000 YTL'lik faiz gideri yapmıştır ve bunu satın alınan makinenin maliyetine ilave etmiştir.

Yapılan bu işlem doğrultusunda 31.12.2004 tarihli bilânçoda varlığın değeri 50.000 YTL görünecek ve düzeltmeye esas alınacak tutar 50.000 YTL olarak esas alınacaktır. Ancak V.U.K. mük. 298. maddeye göre bu varlığın değeri içerisinde yer alan reel olmayan finansman maliyeti düşüldükten sonra düzeltme işlemine tabi tutulması gerektiği belirtilmektedir. Buna göre;

$$\text{Ocak 2004 TEFE Oranı (Borcun alındığı ay)} = 7.576,50$$

$$\text{Aralık 2004 TEFE Oranı (Borcun kapatıldığı ay)} = 8.404$$

$$\text{Borcun kullanıldığı dönemdeki TEFE artış oranı} = \frac{8.404 - 7.576,50}{7.576,50} = 0,11$$

$$((\text{Aralık 2004 TEFE} - \text{Ocak 2004 TEFE}) / \text{Ocak 2004 TEFE})$$

$$\text{Düzeltilme Katsayısı (8.404 / 7.576,50)} = 1.11$$

Borcun kullanıldığı döneme ait TEFE artış oranı 0,11 olarak ortaya çıkmıştır. Buna göre ROFM şu şekilde hesaplanır.

$$\begin{aligned}\text{ROFM} &= \text{Borç Tutarı} \times \text{TEFE Artış Oranı} \\ &= 40.000 \text{ YTL} \times 0.11 \\ &= 4400 \text{ YTL}\end{aligned}$$

Makinenin enflasyon düzeltilmesine esas alınacak tutarını bulmak için bulunan 4400 YTL'lik ROFM bilanço değerinden düşülür.

$$50.000 \text{ YTL} - 4400 \text{ YTL} = 45600 \text{ YTL}$$

Enflasyon düzeltilmesine esas alınacak tutar olan 45600 YTL düzeltme katsayısı ile çarpılmak suretiyle düzeltilir.

$$45600 \times 1.11 = 50616$$

Düzeltilmiş tutardan düzeltme öncesi tutar çıkarılmak suretiyle de enflasyon düzeltme farkı tespit edilebilir.

$$\text{Enflasyon Düzeltmesi Farkı} = 50616 \text{ YTL} - 50000 \text{ YTL} = 616 \text{ YTL}$$

5.7.1.2. Toplam Finansman Giderinin Esas Alınması - Alternatif Yöntem

Yukarıda belirtilen örnekte ROFM 5024 sayılı yasa ile V.U.K. mük. madde 298 'de yapılan düzenleme doğrultusunda Toplam Borç Üzerinden hareket ile hesaplanmış bulunmaktadır.

V.U.K. mük. 298. maddenin A fıkrasının 4 numaralı bendinde dileyen mükelleflere ROFM hesaplanması için alternatif bir yöntem sunmaktadır. Buna göre isteyen mükellefler reel olmayan finansman maliyetlerini, toplam finansman maliyetlerine, ilgili döneme ait

TEFE artış oranının “dönem ortalama ticari kredi faiz oranına¹⁹” bölünmesi suretiyle belirlenen oranı kullanmak suretiyle tespit edebilirler denmektedir.

Ancak bu yöntemi seçen mükelleflerin seçtikleri yöntemden bu seçimi yaptıkları hesap dönemi dâhil olmak üzere üçüncü hesap döneminin sonuna kadar dönemeyeceklerini de belirtmektedir.

Bu yönetime göre ROFM hesabı şu formüldeki şekilde gerçekleşecektir.

$$\text{ROFM} = \frac{\text{Toplam Finansman Maliyeti}}{\text{İlgili hesap dönemi TEFE artış oranı}} \times \frac{\text{İlgili hesap dönemi Ortalama Ticari Kredi Faiz Oranı}}{\text{İlgili hesap dönemi Ortalama Ticari Kredi Faiz Oranı}}$$

Bu yöntemin uygulaması ile ilgili olarak önceki yöntemle ilişkili örnek değerlendirilecek olunur ise,

Finansman Maliyetinin Oluştugu hesap dönemine ilişkin ortalama ticari kredi faiz oranının %20 olarak gerçekleştiği varsayılmaktadır. Buna göre;

$$\text{Ocak 2004 TEFE Oranı (Borcun alındığı ay)} = 7.576,50$$

$$\text{Aralık 2004 TEFE Oranı (Borcun kapatıldığı ay)} = 8.404$$

$$\text{Borcun kullanıldığı dönemdeki TEFE artış oranı} = \frac{8.404 - 7.576,50}{7.576,50} = 0,11$$

$$((\text{Aralık 2004 TEFE} - \text{Ocak 2004 TEFE}) / \text{Ocak 2004 TEFE})$$

Reel Olmayan Finansman Maliyetinin bulabilmek için gerekli olan oranı bulabilmek için borcun kullanıldığı dönemdeki TEFE artış oranı ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmektedir.

$$\text{Uygulanacak Oran} = \frac{0,11}{0,20} = 0,55$$

Bu işlem uygulandıktan sonra ROFM şu şekilde bulunmaktadır.

---

¹⁹ Ortalama Ticari Kredi Faiz Oranları için bkz. EK 9.

$$\begin{aligned}\text{ROFM} &= \text{Toplam Finansman Maliyeti} \times \text{Oran} \\ &= 10.000 \text{ YTL} \times 0.55 \\ &= 5500 \text{ YTL}\end{aligned}$$

5500 YTL'lik bu tutar 31.12.2004 tarihli bilânçoda görünen maliyetten düşülmek suretiyle enflasyon düzeltmesine esas alınacak tutar elde edilir.

$$\begin{aligned}\text{Enflasyon Düzeltmesine Esas Alınacak Tutar} &= 50.000 \text{ YTL} - 5500 \text{ YTL} \\ &= 44.500 \text{ YTL}\end{aligned}$$

Düzeltemeye esas alınacak tutar olan 44.500 YTL düzeltme katsayısı olan 1.11 ile çarpılmak suretiyle düzeltme işlemine tabi tutulur.

$$\begin{aligned}\text{Düzeltilmiş Tutar} &= 44.500 \text{ YTL} \times 1.11 \\ &= 49.395 \text{ YTL}\end{aligned}$$

Enflasyon düzeltmesi yapılması suretiyle ortaya çıkan fark ise,

$$\begin{aligned}\text{Enflasyon Düzeltme Farkı} &= \\ &= 49.395 \text{ YTL} - 50.000 \text{ YTL} \\ &= - 605 \text{ YTL olarak bulunmaktadır.}\end{aligned}$$

5.8. Toplulaştırılmış Yöntemler

5024 Sayılı Kanun ile V.U.K. mük. 298. maddesinde yapılan değişiklikler doğrultusunda enflasyon düzeltmesi uygulamasını daha basitleştirmek gayesiyle çeşitli kolaylıklar sağlanmıştır. Toplulaştırılmış yöntemler²⁰in kullanılması da bunlardan biri olmaktadır.

---

²⁰ Toplulaştırılmış yöntemler hakkında daha fazla bilgi için bkz. Mehmet Zeki Solak, "Mali Tablolarda Enflasyon Düzeltmesi Analizi - 4", **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 412, 15 Mart 2004, s. 94 – 101.

V.U.K. mük. m. 298 A/2-h alt bendinde yer alan bu uygulama temelinde stok kalemlerinin düzeltilmesinin, özellikle karmaşık üretim oluşumlarında özel bir çevrim programı kullanılmadığı takdirde zorluklar doğurabilecek nitelikte olması, stokların çeşitliliği, işlem hareketlerinin yoğunluğu dikkate alındığında, daha pratik sayılabilecek yöntemlere ihtiyaç duyulması yatmaktadır.²¹

Enflasyon düzeltmesi uygulamasında toplulaştırılmış yöntem uygulanabilecek kalemleri belirlemeye ve toplulaştırılmış yöntem uygulamaya izin verecek kurum Maliye Bakanlığı olmaktadır.

Bu çerçevede toplulaştırılmış yöntemler sadece gelir tablosu kalemleri ile stoklar için uygulanabileceklerdir. Mali tablolarında yer alan diğer kalemler için toplulaştırılmış yöntemlerin uygulanmasına izin verilmemiştir.

V.U.K. mük. 298. maddesinde yer alan toplulaştırılmış yöntemlerin iki çeşit uygulamadan oluşmaktadır. Bunlar,

1. Basit Ortalama Yöntemi
2. Hareketli Ortalama Yöntemi 'dir.

Toplulaştırılmış yöntemlerden birini seçen mükellefler seçtikleri yöntemden, bu seçimi yaptıkları hesap dönemi dâhil olmak üzere üçüncü hesap döneminin sonuna kadar dönemezler.²²

5.8.1. Basit Ortalama Yöntemi

Bu yöntem, gelir tablosu ve stok kalemlerini düzeltmede esas alınacak tarihlere bağlı kalınmaksızın dönem ortalama düzeltme katsayısı ile çarpmak sureti ile enflasyon düzeltmesine tabi tutmak olarak ifade edilebilmektedir. Burada adı geçen ortalama

---

²¹ Uysal, a.g.e., s. 47.

²² V.U.K. mük. m. 298/A-5.

düzeltilme katsayısı sadece gelir tablosu ve stok kalemleri üzerinde kullanılabilen olan, mali tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bu endeks ile bir önceki dönemin sonundaki fiyat endeksi toplamının ikiye bölünmesi sonucu bulunan endekse bölünmesiyle elde edilen katsayıyı ifade etmektedir. Bu yöntem en kolay uygulanabilen yöntemdir.²³

$$\text{Ortalama Düzeltme Katsayısı} = \frac{\text{Dönem TEFE}}{(\text{Önceki Dönem TEFE} + \text{Dönem TEFE})/2}$$

Bu uygulama bir örnek ile açıklanacak olur ise,

Bilânço esasına göre defter tutan ve kurumlar vergisi mükellefi olan C işletmesinin 31.12.2004 tarihli bilânçosuna göre elinde 100.000 YTL'lik ticari mal stoku bulunmaktadır.

Buna göre düzeltme işleminin gerçekleştirilebilmesi için öncelikli olarak bilinmesi gereken unsur dönem ortalama düzeltme katsayısı olmaktadır. Bunun için son 3 aylık geçici vergi dönemi içerisinde yer alan endeksleri ele almak gerekmektedir.

$$\text{Eylül 2004 TEFE} = 8.069,70$$

$$\text{Aralık 2004 TEFE} = 8.404$$

$$\text{Ortalama Düzeltme Katsayısı} = \frac{8.404}{(8.404 + 8.069,70)/2} = 1.0203$$

Bu yöntemle göre elde edilmiş olan ortalama düzeltme katsayısı ile elde bilânçoda kayıtlı bulunan stokların değeri çarpılmak suretiyle düzeltme işlemi gerçekleştirilmiş olmaktadır.

$$\begin{aligned} \text{Düzeltilmiş Değer} &= \\ &= 100.000 \text{ YTL} \times 1,0203 \\ &= 102.030 \text{ YTL} \end{aligned}$$

---

²³ Batirel, Ömer F., “Enflasyon Düzeltmesi ve 29 Numaralı Uluslar arası Muhasebe Standardı”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 276, Ağustos 2004, s. 13.

5.8.2. Hareketli Ağırlıklı Ortalama Yöntemi

Hareketli ağırlıklı ortalama yöntemi²⁴; dönem sonu stok ve dönem içinde satılan mal maliyetinin enflasyon düzeltmesine esas alınacak tutarlarının hareketli ağırlıklı ortalama düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle enflasyon düzeltmesine tabi tutulmasını (Bir önceki döneme ait düzeltilmiş satılan mal maliyeti enflasyon düzeltmesi yapılan dönemin sonuna taşıma katsayısı uygulanarak taşınır. Bu hesaplamalarda amortisman ve reel finansman giderleri, endekslenmeden dikkate alınır.), ifade etmektedir.

Hareketli ağırlıklı ortalama yönteminde kullanılan düzeltme katsayısı da hareketli ağırlıklı ortalama düzeltme katsayısı olmaktadır.

Hareketli ağırlıklı ortalama düzeltme katsayısı; enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş dönem başı stokun ilgili dönemin sonuna taşınmış değeri ile dönem içi alış ve giderlerin enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş değerleri toplamının, dönem başı stok ile dönem içi alış ve giderlerin enflasyon düzeltmesine esas alınacak tutarlarının toplamına bölünmesi ile bulunan katsayıyı ifade etmektedir.

Bu katsayının formülasyonu şu şekilde ortaya çıkmaktadır.

- (a) Enflasyon Düzeltmesine tabi tutulmuş dönem başı stokun ilgili dönemin sonuna taşınmış değeri,
- (b) Dönem içi alış ve giderlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş değerleri,
- (c) Dönem başı stok,
- (d) Dönem içi alış ve giderler,

$$\text{Hareketli Ağırlıklı Ortalama Düzeltme Katsayısı}^{25} = \frac{a + b}{c + d}$$

---

²⁴ Hareketli Ağırlıklı Ortalama Yöntemi ile ilgili örnekler için bkz. Salim Şen, "Enflasyon Düzeltmesi Uygulamaları -2", **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 431-432, 1-15 Ocak 2005, s. 134 – 141.

²⁵ Akdoğan, **Enflasyon...**, s.305.

5.9. Taşıma İşlemi ve Taşıma Katsayısı

V.U.K. mük. m. 298/A-2-i 'de tanımlanan *Taşıma işlemi*; malî tablolardaki parasal ve parasal olmayan tutarların, taşıma katsayısı kullanılarak ilgili dönemin sonundaki yeni değerlerinin hesaplanması işlemi ifade etmektedir. Ancak, Kanun'da parasal kalemlerin düzeltilmeyeceği ve sadece parasal olmayan kalemlerinin düzeltileceği ifade edilmiştir. Enflasyon düzeltmesinin tanımı da böyledir. 328 sayılı VUK Genel Tebliği'nde de parasal kalemlerin düzeltileceğine ilişkin herhangi bir açıklama yoktur. Bu nedenle maddedeki '*parasal*' sözcüğünün çıkartılması uygun olacaktır.²⁶

Aynı kanunun j alt bendinde ise taşıma katsayısının tanımı yapılmıştır. Buna göre; *Taşıma katsayısı*; malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bir önceki dönemin sonundaki (yıl içinde işe başlayanlarda, işe başlanılan aya ilişkin) fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayıyı ifade etmektedir.

Taşıma İşlemi ve Taşıma Katsayısı uygulamasına bir örnek verilecek olunur ise,

Bilânço kalemlerini mukayese edebilmek gayesiyle işletme Aralık 2003 bilânço kalemlerinin tarihsel değerlerini, Mayıs 2004 dönemindeki paranın satın alma gücü cinsinden hesaplamak istemektedir. Karşılaştırılmak istenen kalemler Bankalar ve Hisse Senetleri hesapları olmaktadır.

Buna göre bilinmesi gereken değerler şöyledir.

Aralık 2003 Bankalar Hesabı	= 100.000 YTL
Aralık 2003 Hisse Senetleri Hesabı	= 500.000 YTL
Aralık 2003 TEFE	= 7.382,10
Mayıs 2004 TEFE	= 8.067,80

---

²⁶ Örtten, Remzi, "5024 Sayılı Kanun'a Göre Yapılan Düzenlemelerin Enflasyon Muhasebesi Kuramı Ve Standartları Açısından Değerlendirilmesi", **E – Yaklaşım**, S. 10, Mayıs 2004, s. 2, Erişim : www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004054487.htm [7 Ağustos 2005].

Eldeki bu verilere göre ilk yapılması gereken işlem Mayıs 2004 endeksinin Aralık 2003 endeksine bölünmesi suretiyle elde edilecek olan taşıma katsayısını elde etmek olacaktır.

$$\begin{aligned} \text{Taşıma katsayısı} &= \frac{8.067,80}{7.382,10} \\ &= 1.09 \end{aligned}$$

Taşıma Katsayısının bulunması ile birlikte taşıma işlemi yapılabilir. Buna göre;

$$\text{Bankalar Hesabı} = 100.000 \text{ YTL} \times 1.09 = 109.000 \text{ YTL}$$

$$\text{Hisse Senetleri Hesabı} = 500.000 \text{ YTL} \times 1.09 = 545.000 \text{ YTL}$$

Olarak ortaya çıkmaktadır. Taşıma işlemi yapıldığı zaman tüm bilânço kalemleri için yapılmak zorundadır.

5.10. Enflasyon Fark ve Düzeltme Hesapları

Enflasyon fark hesapları; parasal olmayan kıymetlerin düzeltme işlemi sonrası değeri ile düzeltme öncesi değeri arasındaki farklarının kaydedildiği hesapları ifade etmektedir.²⁷ Tek düzen muhasebe sisteminde bu hesap, ilgili hesabın bir alt hesabı olarak açılmalıdır. Bu şekilde ilgili kıymetin ilk değeri korunmuş olacaktır.²⁸

Enflasyon düzeltme hesabı; parasal olmayan kıymetlerin düzeltilmesi sonucu oluşan farkların kaydedildiği hesabı (Bu hesap enflasyon fark hesapları ile karşılıklı olarak çalışır. Parasal olmayan aktif kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tabi tutulması sonucu oluşan farklar bu hesabın alacağına, parasal olmayan pasif kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tabi

---

²⁷ V.U.K. mük. m. 298/A-2-l.

²⁸ Uman, a.g.e, s. 222.

tutulması sonucu oluşan farklar ise borcuna kaydedilir. Enflasyon düzeltme hesabının bakiyesi gelir tablosuna aktarılmak suretiyle kapatılır.), ifade etmektedir.²⁹

Bu ifadeler ile birlikte dikkat edilmesi gereken belirli unsurlar vardır.³⁰

- Yapılmış olan enflasyon düzeltmeleri, ilgili kıymetlere ait fark hesaplarına ve enflasyon düzeltme hesabına kaydedilir.
- Yıllara sari inşaat ve onarma işlerine ait maliyet ve hak edişlere ilişkin düzenlemeler, enflasyon düzeltme hesabı yerine yıllara sarî inşaat enflasyon düzeltme hesabına kaydedilir. Bu hesap işin bitimi ile birlikte kâr/zarar hesabına aktarılır.
- Düzeltme sonucunda elde edilen tutarlar, izleyen dönemlerde enflasyon düzeltmesi yapıp yapılmadığına bakılmaksızın, izleyen dönemin başlangıç değerleri olarak dikkate alınır.
- Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği ya da işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tabi tutulur. Ancak özsermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesapları kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir, bu işlem kâr dağıtımını sayılmaz.
- Enflasyon düzeltmesine tabi tutulan değerlerin elden çıkarılması halinde bunlara ilişkin enflasyon düzeltme farkları maliyet addolunur.
- Matrahın tespitinde, kanunen kabul edilmeyen giderler, istisnalar ve geçmiş yıl mali zararları enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş tutarları ile dikkate alınır.

Bu ifadeler doğrultusunda yapılan enflasyon düzeltmesi kayıtlarının muhasebeleştirilmesi gereği ortaya konmaktadır.

---

²⁹ V.U.K. mük. m. 298/A-2-m

³⁰ Yükçü, a.g.e., s. 140.

Enflasyon fark hesabı ve enflasyon düzeltme hesabının işleyişi hakkında bir örnek verilecek olunur ise;

1. Bilanço esasına göre defter tutan ve Kurumlar vergisi mükellefi Z işletmesinin bünyesinde bulunan demirbaşlar 200.000 YTL'lık değer ile kayıtlıdır. Enflasyon düzeltmesi yapılması dolayısıyla ilgili demirbaşların değerleri 450.000 YTL olarak kayıt edilmiştir.
2. İlk enflasyon düzeltme uygulamasını takip eden I. Geçici vergi döneminde mevcut demirbaşın değeri 500.000. YTL'na yükselmiştir.

Bu düzeltme işlemi dolayısıyla yapılacak olan enflasyon düzeltmesi muhasebe kayıtları aşağıdaki şekilde gerçekleşecektir.

1. İlk Düzeltme Kaydı

-----/-----		
255 DEMİRBAŞLAR HS.	250.000	
255.03 Geçmiş Yıllar Enflasyon Düzeltme Farkı Hs.		
698 ENFLASYON DÜZELTME HS:		250.000
-----/-----		

2. I. Geçici vergi dönemi sonunda yapılacak olan kayıt

-----/-----		
255 DEMİRBAŞLAR HS.	50.000	
255.06.....Yılı Enflasyon Düzeltme Farkı Hs.		
698 ENFLASYON DÜZELTME HS:		50.000
-----/-----		

Enflasyon düzeltmesi işlemi neticesinde yukarıda belirtilen faaliyetlerin ve kayıtların kümülatif olarak değerlendirilmesi ile dönem sonu itibarıyla Enflasyon Düzeltme

Hesabının kapatılması gerekmektedir. Bu hesap kapatıldığı zaman ise iki tür sonuç ortaya çıkabilmektedir. Bunlar;

698 Sayılı Enflasyon Düzeltme Hesabı Alacak kalanı vermiş ise düzeltme sonucu kâr elde edilmiş gibi davranılır. Bu durumda ilgili hesabın kapatılması için gerekli olan işlem,

_____ / _____		
698 ENFLASYON DÜZELTME HS:	XXX	
570 Geçmiş Yıllar Kârları Hs.		XXX
_____ / _____		

Eğer 698 Sayılı Enflasyon Düzeltme Hesabı Borç kalanı vermiş ise düzeltme sonucu zarar elde edilmiş gibi davranılır ve aşağıdaki kayıt yapılır.

_____ / _____		
580 Geçmiş Yıllar Zararları Hs.	XXX	
698 ENFLASYON DÜZELTME HS:		XXX
_____ / _____		

Dönem sonu itibariyle ortaya çıkan bu farkların kapatılması için Enflasyon Düzeltme Hesabının Gelir Tablosuna aktarılması gerekmektedir. Buna göre;

Enflasyon Düzeltme Hesabı alacak kalanı verdi ise,

_____ / _____		
698 ENFLASYON DÜZELTME HS.	XXX	
.		XXX
_____ / _____		

Enflasyon Düzeltme Hesabı borç kalanı verdi ise,

_____ / _____		
690 DÖNEM KÂR VEYA ZARARI HS	XXX	
698 ENFLASYON DÜZELTME HS.		XXX
_____ / _____		

şeklinde kayıt yapılır ve enflasyon düzeltme hesabı kapatılır.

5.11. Net Parasal Pozisyon

Net parasal pozisyon; parasal varlıklarla parasal yükümlülükler arasındaki farkı tanımlayan bir ifadedir. Diğer kanuni düzenlemeler içerisinde parasal kayıp/parasal kazanç olarak adlandırılmaktadır.

Enflasyonist dönemlerde, borçluların alacaklılara göre avantajlı durumda oldukları yaklaşımından yola çıkarak, parasal varlık veya parasal borçların fiyat endekslerine bağlanmadığı bir ekonomik yapıda, parasal borçlardan fazla parasal varlık bulduran işletmeler satın alma gücü kaybına uğradıkları, öte yandan parasal varlıklarına nazaran daha fazla parasal borcu bulunan işletmelerin ise satın alma gücü kazancı elde ettikleri ifade edilebilir.

Bundan dolayı enflasyonist koşullarda parasal varlık ve parasal borç farkından ortaya çıkan kazanç ve kayıplar dönem kârının tespit edilmesinde dikkate alınmaktadır. Bu kazanç ve kayıplar gelir tablosunda yer alan *Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar* ya da *Finansman Giderleri* hesaplarında izlenmektedir.

Parasal kalem buldurmak dolayısıyla ortaya çıkan kazanç ve kayıplar şu şekilde hesaplanır.³¹

1. Dönem başı bilânçosundaki parasal varlıklar ve parasal borçlar farkı dönem sonundaki paranın satın alma gücüne göre düzeltilir.
2. Dönem içinde net parasal kalemlerde artış ve azalış yaratan işlemlerin dönem sonundaki paranın satın alma gücüne göre düzeltilmiş değerleri “1”de hesaplanan tutara ilave edilir veya çıkarılır.
3. “2”de elde edilen tutar ile dönem sonundaki net parasal kalemler arasındaki fark gelir tablosunda yer alacak parasal kayıp veya kazancı ifade eder.

Parasal kalemleri elde tutmaktan doğan kazanç ve kayıplar gelir tablosuna dâhil edilmeli ve ayrı olarak rapor edilmelidir.

---

³¹ Vural, a.g.e, s. 84.

Net parasal pozisyon kâr/zarar hesabı yaptırma yetkisi Maliye Bakanlığı'nda saklı bulunmaktadır.

Net Parasal Pozisyon K/Z hesabında kullanılacak tablo aşağıdaki gibidir.

Düzeltilmiş	Tarihsel	
A) DÖNEMBAŞI NET PARASAL KALEMLER	XX	XX
1) Dönem Başı Parasal Net Aktif Kalemler	X	X
2) Dönem Başı Parasal Net Pasif Kalemler (-)	(X)	(X)
B) DÖNEM İÇİNDE NET PARASAL KALEMLERDE		
ARTIŞ YARATAN İŞLEMLER (+)	XX	XX
1) Satışlar	X	X
2) Diğer Olağan Gelirler (Parasal olmayan pasiften dönem gelirlerine yansıtılanlar hariç)	X	X
3) Olağandışı Gelirler (Parasal olmayan pasiften dönem gelirlerine yansıtılanlar ile mali ve maddi duran varlık satış karları hariç)	X	X
4) Maddi ve Mali Duran Varlık Satış Bedelleri	X	X
5) Diğer Parasal Olmayan Aktif Azalışları (Satış fiyatları ile stoklar, gelecek aylara ait gider itfaları ve maddi ve mali duran varlık çıkışları hariç)	X	X
6) Sermaye Artırımı (Yeniden değerlendirme fonundan ilaveler hariç)	X	X
7) Hisse Senetleri İhraç Primleri	X	X
8) Diğer Parasal Olmayan Pasif Kalemlerdeki Artışlar	X	X
C) DÖNEM İÇİNDE NET PARASAL KALEMLERDE		
AZALIŞ YARATAN İŞLEMLER (-)	(XX)	(XX)

³² TMS – 2 Ek Tablo 2, bkz. EK 6.

1) Üretim Giderleri	X	X
a- İlk Madde ve Malzeme Alışları		
b- Direkt İşçilik Giderleri		
c- Genel Üretim Giderleri (Amortismanlar, peşin ödenmiş gelecek aylara ait giderlerden aktarılan tutarlar hariç)		
2) Diğer Stok Alımları	X	X
3) Faaliyet Giderleri,	X	X
a- Araştırma Geliştirme Maliyetleri, (Amortismanlar, peşin ödenmiş gelecek aylara ait giderlerden aktarılan tutarlar hariç)		
b- Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri, (Amortismanlar, peşin ödenmiş gelecek aylara ait giderlerden aktarılan tutarlar hariç)		
c- Genel Yönetim Giderleri (Amortismanlar, peşin ödenmiş gelecek aylara ait giderlerden aktarılan tutarlar hariç)		
4) Diğer Olağan Gider ve Zararlar (Amortismanlar, peşin ödenmiş gelecek aylara ait giderlerden aktarılan tutarlar hariç)	X	X
5) Finansman Giderleri	X	X
6) Olağandışı Gider ve Zararlar (Amortismanlar, maddi ve mali duran varlık satış zararı hariç)	X	X
7) Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	X	X
8) Ödenen Temettüleri	X	X
9) Parasal Olmayan Aktif Kalemlerdeki Artışlar (Stoklar ve Yeniden Değerleme Hariç)	X	X
10) Diğer Parasal Olmayan Pasif Kalemlerdeki Azalışlar	X	X
D) DÖNEM SONUNDA OLMASI GEREKEN NET PARASAL KALEMLER	XX	XX
E) DÖNEMSONU NET PARASAL KALEMLER	XX	XX
1) Dönem Sonu Parasal Net Kalemler	X	X
2) Dönem Sonu Parasal Net Pasif Kalemler	(X)	(X)
F) SATIN ALMA GÜCÜ KAZANÇ VEYA KAYBI (D - E)	XX	XX

6. Düzeltme İşleminde Esas Alınacak Tarihler

Enflasyon düzeltmesinde esas alınacak tarihler³³ V.U.K. mük. 298. maddenin A fıkrasının 3. bendinde ifade edilmiştir. Buna göre,

1. Defterlere Kayıt Tarihi İtibariyle Düzeltilecek Kalemler

- İlk madde ve malzeme
- Ticari mallar
- Yarı mamul ve mamul stokların maliyetine dâhil edilen unsurlar
- Yarı sari inşaat ve onarım işlerinde maliyeti oluşturan unsurlar
- Yıllara sari inşaat ve onarım hakedişleri
- Gelecek aylara ve yıllara ait giderler
- Maddi duran varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar
- Maddi olmayan duran varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar
- Özel tükenmeye tabi varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar
- Haklar ve şerefîyeler
- Özel fonlar (sabit kıymet yenileme fonu gibi)
- Kâr yedekleri

Defterlere kayıt tarihi itibariyle düzeltme işlemine tabi tutulacak bu kıymetlere mahsuben verilen veya alınan parasal olmayan avanslar ödeme veya tahsil tarihinden mahsup tarihine kadar düzeltilmektedir.

2. Satın Alma Tarihi İtibariyle Düzeltilecek Kalemler

- Mali duran varlıklar
- Alış bedeli ile değerlendirilen menkul kıymetler

---

³³ Düzeltmeye Esas Alınacak Tarihler ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. Akdoğan, **Enflasyon...**, 294 – 296.

3. Tahsil Tarihi İtibariyle Düzeltilecek Kalemler

- Parasal olmayan alınan depozito, teminat ve avanslar
- Nakit sermaye artışları
- Hisse senedi ihraç primleri
- Hisse senedi iptal kârları

4. Ödeme Tarihi İtibariyle Düzeltilecek Kalemler

- Parasal olmayan verilen depozito, teminat ve avanslar
- Nakdi sermaye karşılığı hisse senetleri

5. Borsa Rayici ile Düzeltilecek Kalemler

- Borsada İşlem gören hisse senetleri

6. Tescil Tarihi İtibariyle Düzeltilecek Kalemler

- Kâr yedekleri, geçmiş yıl kârları ve net dönem kârının ilave edilmesi suretiyle artırılan sermaye
- Temettü karşılığı alınan hisse senetleri (iştirak edilen şirket sermayesinin tescil tarihi)

7. Mülkiyetin İntikâl Ettiği Tarih İtibariyle Düzeltilecek Kalemler

- Aynî sermaye olarak konulan kıymetler
- Aynî sermaye karşılığı alınan hisse senetleri

8. Parasal Olmayan Karşılıklar

Parasal Olmayan Karşılıkların ilgili oldukları kıymetin düzeltmeye esas tarihi dikkate alınır.

Yukarıda sayılan kalemler ile ilgili düzeltme işlemine esas alınacak tarihler tek bir tablo şeklinde gösterilecek olunur ise,

Tablo 9: Düzeltme İşlemine Esas Alınacak Tarihler

Menkul Kıymetler	Satın Alma Tarihi	
Mali Duran Varlıklar	Satın Alma Tarihi	
İlk Madde ve Malzeme	Deftere Kayıt Tarihi	*
Ticari Mallar	Deftere Kayıt Tarihi	*
Yarı Mamul ve Mamul	Deftere Kayıt Tarihi	*
Y.Yaygın İnş.ve Onarım Maliyetleri	Deftere Kayıt Tarihi	*
Gel.Ay.ve Yıl.Ait Giderler	Deftere Kayıt Tarihi	*
Maddi Duran Varlıklar	Deftere Kayıt Tarihi	*
Maddi Olmayan Duran Varlık.	Deftere Kayıt Tarihi	*
Özel Tük.Tabi Varlıklar	Deftere Kayıt Tarihi	*
Y. Yaygın İnş. On. Hakedişleri	Deftere Kayıt Tarihi	*
Haklar ve Şerefiyeler	Deftere Kayıt Tarihi	*
Özel Fonlar (Sab.Kıy.Yen.Fonu Gibi)	Deftere Kayıt Tarihi	*
Kâr Yedekleri	Deftere Kayıt Tarihi	*
Parasal Olmayan Alınan Dep.	Tahsil Tarihi	
Parasal Olmayan Alınan Teminat	Tahsil Tarihi	
Parasal Olmayan Alınan Avans	Tahsil Tarihi	
Nakit Ödenmiş Sermaye	Tahsil Tarihi	
His.Sen.İhraç Prim.	Tahsil Tarihi	
His.Sen.İptal Kârları	Tahsil Tarihi	
Parasal Olmayan Ver.Dep.	Ödeme Tarihi	
Parasal Olmayan Ver.Tem.	Ödeme Tarihi	
Parasal Olmayan Ver.Avans	Ödeme Tarihi	
Ayni Sermaye	Mülkiyetin İntikal Ettiği Tarih	
Kâr Yedek Ser.İlavesi	Tescil Tarihi	
Geç.Yıl.Kâr.Ser.İlavesi	Tescil Tarihi	
N.Dön.Kâr.Ser.İlavesi	Tescil Tarihi	
Nak.Sermaye Karş. Alınan His.Sen.	Ödeme Tarihi	
Ayni Sermaye Karş. Al. His. Sen.	Mülkiyetin İntikal Ettiği Tarih	
Temettü Karş. Al. His. Sen.	İştirak Edilen Şirket Sermaye Tescil Tarihi	
Parasal Olmayan Karşılıklar	Bağlı oldukları İk.Kıy.İçin Belirlen. Tarih	

* Bu hesaplar için mahsuben verilen veya alınan parasal olmayan avanslar, ödeme veya tahsil tarihinden mahsup tarihine kadar düzeltilir.

Burada yer almayan kıymetler için Maliye Bakanlığı düzeltmeye esas alınacak tarihi belirlemeye yetkilidir (Mük. md. 298/A-8-c).

6.1. Giriş Tarihi Belli Olmayan İktisadi Kıymetlerde Düzeltmeye Esas Alınacak Tarih

VUK'nun mükerrer 298. maddesi ile 328 Sıra No.lu VUK Genel Tebliği'nde parasal olmayan kıymetlerin düzeltme işleminde esas alınacak tarihler belirtilmiştir. Fakat işletme bünyesinde eski dönemlere ait olup kayıtlara giriş tarihleri bulunamayan parasal olmayan iktisadi kıymetler olabilir. Bu tür kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tabi tutulması sırasında düzeltmeye esas alınacak tarihlerin belirlenmesinde bir çıkmaz oluşturmaktadır. Bu çıkmazın giderilmesi gayesiyle VUK' nun mükerrer 298. maddesinin (A) fıkrasının (8) numaralı bendinin (c) alt bendinin Maliye Bakanlığı'na verdiği yetkiye istinaden, 9 numaralı VUK Sirküleri'nde bu hususa açıklık getirilmiştir.

9 numaralı V.U.K. Sirküleri'nde; *“Kayıtlara giriş tarihi ay olarak belli edilemeyen parasal olmayan iktisadi kıymetler için ilgili kıymetin işletme bünyesine girdiği yılın ilk ayının, kayıtlara giriş tarihi yıl olarak belli edilemeyen iktisadi kıymetler için ise işletmenin hayata geçtiği yılın ilk ayının (işletmenin 1970 yılından önceki bir tarihte kurulmuş olması halinde 1970 yılının Ocak ayı) düzeltmeye esas tarih olarak dikkate alınması”* uygun bulunmuştur.

Kayıtlara giriş tarihi ay olarak belli edilemeyen iktisadi kıymetler, 31.12.2003 tarihinden önce meydana gelen (Kurumlar Vergisi Kanununun 37 ve 38. maddeleri ile Gelir Vergisi Kanununun 81. maddesinde belirtilen ve mukayyet değerleriyle yapılan) devir işlemlerinden geliyor ise enflasyon düzeltmesine tabi bu nev'i kıymetler için düzeltmeye esas tarih olarak devir tarihi dikkate alınabilecektir.” denilmektedir.

7. Düzeltme İşleminde Esas Alınacak Tutarlar

Düzeltme işlemlerinde parasal olmayan kıymetlerin V.U.K.'da yer alan değerlendirme hükümlerine göre tespit edilen tutarları esas alınır. Düzeltme işlemi açısından parasal olmayan kıymetlerin miktarının bir önemi yoktur. Çünkü düzeltme işlemi kıymetinde değeri üzerinden yapılmaktadır.

Amortismanına tabi iktisadi kıymetler, arsalar, stoklar ve maddi duran varlıklar **maliyet bedeli** ile, mali duran varlıklar ise alış bedellerine intikal ettirilen reel olmayan finansman maliyetleri düşüldükten sonra kalan değeri ile enflasyon düzeltmesine tabi tutulur.³⁴ Topluştırılmış yöntemlerde ise düzeltme işlemine tabi tutulan kıymetlerdeki ROFM'nin düşülmesi isteğe bağlı olmaktadır.

Bu açıklamalar doğrultusunda parasal olmayan kalemlerde enflasyon düzeltmesine esas olacak tutarlar ifade edilecek olunur ise,

7.1. Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması Yapılacak Parasal Olmayan Kalemlerde Esas Teşkil Eden Tutarlar

110 Hisse Senetleri

Geçici olarak işletmede tutulan hisse senetlerinden borsada işlem görmeyenler düzeltme katsayısı ile çarpılarak düzeltilecektir. Borsada işlem görmeyen hisse senetlerinde düzeltmeye esas tutar alış bedeli,. borsada işlem gören hisse senetlerinde ise değerlendirme günü itibarıyla hisse senedinin borsa rayici dikkate alınarak düzeltme işlemi yapılacaktır.³⁵

150 İlk Madde ve Malzeme

Üretimde veya diğer faaliyetlerde kullanılmak üzere işletmede bulundurulmuş hammadde, yardımcı madde, işletme malzemesi, ambalaj malzemesi ve diğer malzemelerdir.

Bu hesabın düzeltilmesinde topluluştırılmış yöntemler kullanılabilir. Topluştırılmış yöntemlerde yer alan düzeltme katsayıları kullanılmaz. Bunun yerine V.U.K. 328 Sıralı Genel Tebliğinin VII.3.1 ve VII.3.2 bölümlerinde açıklanan iki yöntemden birine ait formül kullanılarak düzeltme yapılır.

---

³⁴ Şavlı, Tuba ve Metin Canoğulları, **Uygulamaya Yönelik Enflasyon Muhasebesi**, Hayat Yayınları, İstanbul, 2004, s. 100.

³⁵ Hisse senetlerinin düzeltilmesi hakkında daha fazla bilgi için bkz. Karapınar, a.g.e., s. 60.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

151 Yarı Mamuller

Henüz tam mamul haline gelmemiş ancak direkt ilk madde ve malzeme ile direkt işçilik ve genel üretim giderlerinden belli oranlarda pay almış üretim aşamasındaki mamullerdir.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

152 Mamüller

Üretim aşamaları neticesinde elde edilen ve satışa hazır hale gelmiş bulunan çıktılardır.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

153 Ticari Mallar

Herhangi bir değişikliğe tabi tutulmadan satmak amacı ile işletmeye alınan ticari mallardır.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

157 Diğer Stoklar

Diğer stok kalemlerinin hiçbirinin kapsamına alınmayan ürün, artık ve hurdalardır.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

159 Verilen Sipariş Avansları

Yurt içinden veya yurt dışından satın alınmak üzere siparişe bağlanan stoklarla ilgili olarak verilen avanslardır. Ancak; verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise **“parasal olmayan kıymet”** olarak kabul edilir. Düzeltmeye esas olan mukayyet değeridir.

170 - 177 Yıllara Yaygın İnşaat. ve Onarım Maliyetleri

Düzeltmeye esas olan inşaat maliyetidir.. İşletmeler, yıllara yaygın inşaat ve onarma işlerine ait maliyet ve hakedişlerine ilişkin düzeltmeleri, enflasyon düzeltme hesabı yerine **“Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabı”**na kaydedeceklerdir.

180 Gelecek Aylara Ait Giderler

Peşin ödenmiş ve gelecek döneme ait giderlerdir. Düzeltmeye esas olan kayıtlı değeridir.

240 Bağlı Menkul Kıymetler

İştiraklerdeki sermaye payları hesabında aranan asgari yüzdeleri taşımadığı için iştirakler hesabında izlenemeyen, ancak uzun vadede elde tutulması amaçlanan hisse senetleri ile hisse senetleri dışında kalan ve uzun vadeli amaçlarla veya yasal zorunluluklarla veya paraya dönüşme niteliği kaybaldığı için elde tutulan menkul kıymetlerdir. Düzeltmeye esas olan tutar alış bedelidir. Borsada işlem gören hisse senetleri borsa rayici ile değerlendirilir.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, alış bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

242 İştirakler

İşletmenin, doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri veya ortaklık paylarıdır.

Düzeltmeye esas olan alış bedelidir. Borsada işlem gören hisse senetleri borsa rayici ile değerlendirilir.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, alış bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

245 Bağlı Ortaklıklar

İşletmenin doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli oranından fazla sermayeye veya oy hakkına ya da en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olduğu

iştiraklerin sermaye paylarıdır.³⁶ Düzeltmeye esas olan tutar alış bedelidir. Borsada işlem gören hisse senetleri borsa rayici ile değeri.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, alış bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

250 Arazi ve Arsalar

İşletmeye ait her türlü arazi ve arsalar. Düzeltmeye esas olan maliyet bedelidir.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

251 Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri

Herhangi bir işin gerçekleşmesini sağlamak veya kolaylaştırmak için, yer altında veya yer üstünde inşa edilmiş yer altı ve yer üstü düzenleridir. Düzeltmeye esas olan maliyet bedelidir.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti ve/veya yeniden değer artışı varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

252 Binalar

Her türlü binalar ve mütemmim cüzleri (eklentileri)dir. Düzeltmeye esas olan maliyet bedelidir.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti ve/veya yeniden değer artışı varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

253 Tesis, Makine ve Cihazlar

Üretimde kullanılan her türlü makine, tesis ve cihazlardır. Düzeltmeye esas olan maliyet bedelidir.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti ve/veya yeniden değer artışı varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

---

³⁶ Yılmaz, a.g.m., s. 55.

254 Taşıtlar

İşletme faaliyetinde kullanılan tüm taşıtlardır. Düzeltmeye esas olan maliyet bedelidir.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti ve/veya yeniden değer artışı varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.³⁷

255 Demirbaşlar

İşletme faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan her türlü büro makine ve cihazları ile döşeme, masa, koltuk, dolap, mobilya gibi maddi duran varlıklardır. Düzeltmeye esas olan tutar maliyet bedelidir. Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti ve/veya yeniden değer artışı varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

257 Birikmiş Amortismanlar (-)

Maddi duran varlıklar içinde yer alan amortismanına tabi iktisadi kıymetler için ayrılmış olan amortismanlardır. Birikmiş amortismanlar için farklı bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre; iktisadi kıymetin düzeltme sonucu ortaya çıkan farka göre hesaplanacak artış oranı dikkate alınarak düzeltilecektir.

258 Yapılmakta Olan Yatırımlar

Yapımı süren ve tamamlandığında ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılacak olan, her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerle ilgili harcamaların yapıldığı yatırımlardır. Düzeltmeye esas olan maliyet bedelidir.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

259 Verilen Avanslar

Yurt içinden veya yurt dışından satın alınmak üzere sipariş edilen maddi duran varlıklarla ilgili olarak verilen avanslardır. Ancak; verilen avans, parasal olmayan bir

---

³⁷ Uyar, Adnan, “Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 405 – 406, 1 – 15 Aralık 2003, s. 88.

mahiyet taşıyor ise “**parasal olmayan kıymet**” olarak kabul edilir. Düzeltmeye esas olan mukayyet değeridir.

260 Haklar

İmtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve unvan gibi bir bedel ödenerek elde edilen bazı hukuki tasarruflar ile kamu otoritelerinin belirli alanlarda tanıdığı kullanma, yararlanma gibi yetkiler dolayısıyla yapılan harcamalardır. Düzeltmeye esas olan tutar maliyetidir.

Bu hesap tutarı içerisinde yeniden değerlendirme artışı varsa düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

261 Şerefiyeler

Bir işletme devralınırken katlanılan maliyet ile söz konusu işletmenin rayiç bedelle hesaplanan net varlıklarının değeri arasındaki olumlu fark olan peştamallıklardır. Düzeltmeye esas olan tutar maliyet bedelidir.

262 Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri

İşletmenin kurulması, yeni bir şubenin açılması, işlerin sürekli olarak genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir değer elde edilmeyen ve aktifleştirilmiş olan giderlerdir. Düzeltmeye esas olan tutar maliyet bedelidir.

263 Araştırma ve Geliştirme Giderleri

Yeni ürün ve teknolojiler oluşturulması, mevcutların geliştirilmesi ve benzeri amaçlarla yapılan ve aktifleştirilmiş olan giderlerdir. Düzeltmeye esas olan tutar maliyet bedelidir.

264 Özel Maliyetler

Kiralanan gayrimenkullerin geliştirilmesi veya ekonomik değerinin sürekli olarak artırılması amacıyla yapılan özel maliyet bedelleridir. Düzeltmeye esas olan tutar maliyet bedelidir.

Bu hesap tutarı içerisinde yeniden değerlendirme artışı varsa düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

268 Birikmiş Amortismanlar (-)

Maddi olmayan duran varlıklar içinde amortismanına tabi iktisadi kıymetler için ayrılmış olan amortismanlardır. Birikmiş amortismanlar için farklı bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre; maddi olmayan duran varlıkların düzeltme sonucu ortaya çıkan farka göre hesaplanacak artış oranı dikkate alınarak düzeltilecektir.

269 Verilen Avanslar

Yurt içinden veya yurt dışından satın alınmak üzere sipariş edilen maddi olmayan duran varlıklarla ilgili olarak verilen avanslardır. Ancak; verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise **“parasal olmayan kıymet”** olarak kabul edilir. Düzeltmeye esas olan tutar mukayyet değeridir.

271 Arama Giderleri

Arama amacı ile yapılan işlemlerle ilgili arama giderleridir. Düzeltmeye esas olan tutar maliyet bedelidir..

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

272 Hazırlık ve Geliştirme Giderleri

Açık işletmelerde, maden üstündeki örtüyü kaldırmak veya yer altındaki maden yataklarına girmek, bu yatakla yer üstü arasında genel kütlenin tüketilmesine kadar sürekli bir bağlantı kurmak ve maden yataklarını üretime elverişli parçalara bölmek, gerek insanların gerekse araçların gidip gelme ve havalandırılmalarını ve cevherin taşınmasını sağlamak amacıyla açılacak olan düşey, yatay ve eğilimli yol, mecra ve benzeri faaliyetlerin gerektirdiği giderlerle; petrol işlemlerinden kuyu açma, temizleme, derinleştirme, bitirme veya bu işlemlere hazırlık için yapılan işçilik, yakıt, tamir ve bakım, nakliye, ikmal, malzeme vb. hazırlık ve geliştirme giderleridir. Düzeltmeye esas olan tutar maliyet bedelidir.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

277 Diğer Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar

Özellikle kendi bölümlerinde tanımlanmayan özel tükenmeye tabi diğer varlık değerlerinin izlendiği hesaptır. Düzeltmeye esas olan tutar maliyet bedelidir.

Bu hesap tutarı içerisinde reel olmayan finansman maliyeti varsa, maliyet bedelinden düşüldükten sonraki tutar düzeltmeye esas olacaktır.

278 Birikmiş Tükenme Payları (-)

Özel tükenmeye tabi varlık grubuna giren kalemler için ayrılan tükenme paylarıdır. Birikmiş amortismanlar için farklı bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre; özel tükenmeye tabi varlıkların düzeltme sonucu ortaya çıkan farka göre hesaplanacak artış oranı dikkate alınarak düzeltilecektir.

279 Verilen Avanslar

Yurt içinden veya yurt dışından satın alınmak üzere sipariş edilen özel tükenmeye tabi varlıklarla ilgili olarak verilen avanslardır. Ancak; verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “**parasal olmayan kıymet**” olarak kabul edilir. Düzeltmeye esas olan tutar mukayyet değeridir.

280 Gelecek Yıllara Ait Giderler

Peşin ödenmiş ve gelecek yıllara ait giderlerdir. Düzeltmeye esas olan tutar kayıtlı değeridir.

294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar

Çeşitli nedenlerle işletmede kullanılmama ve satış olanaklarını yitiren ve elden çıkarılacak stoklar ve duran varlıklardır. Düzeltmeye esas olan tutar maliyet bedelidir.

302 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borç.Maliyetleri (-)

Finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan borçlar ile kiralanan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark. Yani ödenecek olan faizdir. Faizin kısa vadeli olanı bu hesaba uzun vadeli olanı 402 hesaba kaydedilir. Düzeltmeye esas olan tutar kayıtlı değeridir.

340 Alınan Sipariş Avansları

İşletmenin satış amacıyla gelecekte yapacağı mal ve hizmet teslimleri ile ilgili olarak peşin tahsil edilen sipariş avanslarıdır. Verilen avans parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise **“parasal olmayan kıymet”** olarak kabul edilir. Düzeltmeye esas olan tutar kayıtlı değeridir.

350 - 357- Yıllara. Yaygın İnşaat ve Onarım Hakediş Bedelleri

Yıllara yaygın taahhüt işleri yapan işletmelerin üstlendikleri işlerden gerçekleştirdikleri kısım için aldıkları hakedişlerdir. Düzeltmeye esas olan tutar kayıtlı değeridir.

380 Gelecek Aylara Ait Gelirler

Gelecek bilanço dönemlerine ait peşin tahsil olunan gelirlerin bir yıldan kısa süreye ait kısımlarıdır. Düzeltmeye esas olan tutar kayıtlı değeridir.

402 Ertelenmiş Fin. Kiralama Borç. Maliyetleri (-)

Finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan borçlar ile kiralanan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark. Yani ödenecek olan faizdir. Faizin kısa vadeli olanı 302 hesaba uzun vadeli olanı 402 hesaba kaydedilir. Düzeltmeye esas olan tutar kayıtlı değeridir.

440 Alınan Sipariş Avansları

İşletmenin satış sözleşmesine dayanarak mal ve hizmetin tesliminden önce tahsil ettiği bir yılı aşan avanslardır. Verilen avans parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise **“parasal olmayan kıymet”** olarak kabul edilir. Düzeltmeye esas olan kayıtlı değeridir.

480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler

Gelecek bilanço dönemlerine ait peşin tahsil olunan gelirlerin bir yıldan uzun süreye ait kısımlarıdır. Düzeltmeye esas olan tutar kayıtlı değeridir.

522 Maddi Duran Varlık Yeniden Değerleme Artışları

523 İştirakler Yeniden Değerleme Artışları

524 Maliyet Artışları Fonu

Bu hesaplara “**Borç**” Enflasyon Düzeltme Hesabına “**Alacak**” Kaydedilerek hesaplar sıfırlanır yani düzeltme işlemi yapılmaz ve düzeltilmiş bilançoda yer almazlar.

590 Dönem Net Kârı

591 Dönem Net Zararı

570 Geçmiş Yıllar Kârları

580 Geçmiş Yıllar Zararları

Bu hesaplar ellenmeyecek. Yani düzeltme işlemi yapılmayacak ancak, düzeltilmiş bilançoda yerini alacaktır.

500 Sermaye

520 Hisse Senetleri İhraç Primleri

521 Hisse Senedi İptal Kârları

529 Diğer Sermaye Yedekleri

540 Yasal Yedekler

541 Statü Yedekleri

542 Olağanüstü Yedekler

548 Diğer Kâr Yedekleri

549 Özel Fonlar (Sabit Kıymet Yenileme Fonu)

bu hesaplara enflasyon düzeltmesi yapılacaktır.³⁸

---

³⁸ Daha fazla bilgi için bkz. Karapınar, a.g.e., s. 61 – 62.

8. Enflasyon Düzeltmesi İşlemi İle İlgili Özellik Arz Eden Hususlar

- Enflasyon düzeltmesi işleminde kullanılacak olan parasal ve parasal olmayan kıymetler listeleri işletmelerde para olarak yalnız Türk Lirasının kullanıldığı prensibine dayanarak hazırlanmıştır.

- İşletmeler yabancı para üzerinden yapmış oldukları işlemlerini VUK'un mevcut hükümleri doğrultusunda değerlemeye devam edeceklerdir. Bu nedenle yabancı paralar ve yabancı paralarla ifade edilen alacak ve borç senetleri gibi kıymetler VUKGT 328. uygulamasında parasal kıymet olarak kabul edilecek ve enflasyon düzeltmesine tabi tutulmayacaklardır.

- İktisadi işletmeye dahil (karşılıklar gibi) bir takım iktisadi kıymetler, asli bir kıymet mahiyeti taşımamakta ve belli bir iktisadi kıymete bağlı olarak hesaben mali tablolarda kendilerine yer bulmaktadırlar. Bu tür kıymetlerin parasal olup olmamaları, bağlı oldukları iktisadi kıymetin parasal ya da parasal olmayan bir kalem olmasına göre değişebilmektedir. Düzeltme işlemine tabi olacak karşılıklar da VUK hükümlerine göre ayrılması mümkün olan karşılıklardır.

- Hisse senetleri esas itibariyle parasal olmayan bir iktisadi kıymettir ve düzeltme katsayısı ile çarpılmak suretiyle düzeltme işlemi gerçekleştirilecektir. Ancak, işletmenin aktifinde yer alan bir hisse senedinin borsada işlem görüyor olması durumunda, düzeltme işlemi düzeltme katsayısı ile değil, değerlendirme günü itibariyle hisse senedinin borsa rayici dikkate alınmak suretiyle yapılacaktır.

- Düzeltme konusu olan parasal olmayan kıymetlerin işletmeye ait olduğunun, düzeltmeye esas tarihi ve tutarlarının tevsiki (belgelendirilmesi) zorunludur.³⁹

- Parasal kıymetler (parasal varlıklar ve parasal kaynaklardır) enflasyon düzeltmesine tabi tutulmayacaktır.⁴⁰

---

³⁹ 28 Şubat 2004 tarih ve 25387 no'lu Resmî Gazete'de yayınlanan 328 seri no'lu V.U.K.G.T. m. I.

⁴⁰ 28 Şubat 2004 tarih ve 25387 no'lu Resmî Gazete'de yayınlanan 328 seri no'lu V.U.K.G.T. m. II.

- Nev'i itibarıyla iktisadi işletmelere dahil bulunan kıymetlerden parasal ve parasal olmayan kıymetler tebliğe ekli listelerde (EK:1, EK:2) gösterilmiştir. Söz konusu listelerde öz sermaye kalemlerine yer verilmemiştir. Aksine hüküm olmamak şartıyla bu tebliğ uygulamasında öz sermaye kalemleri “parasal olmayan kıymet” olarak addolunacaktır.⁴¹

- 2003 yılı hesap dönemi dahil, son beş hesap dönemi içerisinde(1999-2000-2001-2002-2003) aktife giren kıymetlerin maliyet veya alış bedeline dahil edilen ancak tevsik edilemeyen finansman giderlerinin reel olmayan kısımları Tebliğin VI.2.2.1. bölümündeki formüle göre ayrıştırılacak ve bulunan tutar maliyet veya alış bedelinden düşülerek hesaplanacaktır (ortalama ticari kredi faiz oranları Tebliğ EK: 4'tedir).

- Tevsik edilmek şartıyla 31.12.2003 tarihli bilançoda yer alan bazı parasal olmayan varlıkların içerisinde bulunan reel olmayan finansman maliyetlerinin, ilgili varlığın maliyet veya alış bedelinden düşülmesi sonucu bulunacak tutar düzeltmeye esas alınacaktır. Maliyet veya alış bedeli içerisinde reel olmayan finansman maliyeti ihtiva edebilen kıymetlerin tam listesi V.U.K.G.T. 'de EK: 3'tedir.⁴²

- Son beş hesap döneminden önce aktife giren (1998 ve öncesi) ve maliyet veya alış bedeline dahil edilen, ancak tevsik edilemeyen finansman giderlerinin, son beş hesap döneminden önceki reel olmayan kısımları söz konusu iktisadi kıymetin maliyet veya alış bedelinden düşülemeyecektir.⁴³

- 01.01.2004 tarihinden önce ayrılmış olan ve sermayeye ilave edilen yeniden değerlendirme değer artış fonu gibi fonlar sermayenin düzeltmeye esas tutarı hesaplanırken düşülecektir.

- Düzeltmeye esas tarih 1970 yılından itibaren başlayacaktır. 1970 yılından önce hesaplara giren kıymetler 1970 yılının Ocak ayına ait düzeltme katsayısı ile düzeltilecektir.

- Düzeltme işlemi Tebliğ EK:5'te yer alan düzeltme katsayıları kullanılarak yapılacaktır. Ancak; özel hesap dönemine sahip olanlarla 2004 yılından itibaren ilk defa

---

⁴¹ 28 Şubat 2004 tarih ve 25387 no'lu Resmî Gazete'de yayımlanan 328 seri no'lu V.U.K.G.T. m. IV.

⁴² V.U.K.G.T. m. VI. 2.1.2.

⁴³ V. U.K.G.T. m. VI. 2.2.2.

bilânço esasına göre defter tutacak olan mükelleflerin ilk düzeltme işlemleri tebliğin VII. bölümündeki formüle (düzeltme katsayısı)göre yapılacaktır.

9. Enflasyon Düzeltmesi ile Muhasebe Sistemine Giren Hesaplar

Enflasyon düzeltmesinin yürürlüğe girmesi ile birlikte ortaya çıkacak olan değişikliklere paralel olarak muhasebe sistemi içerisinde de 12 Sıra Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile enflasyon düzeltmesine ilişkin yeni hesaplar ortaya çıkmıştır. Bunlar; ⁴⁴

178 Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabı

Bu hesap 697 Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabı'nın borç kalanının aktarılarak proje bazında açılacak tali hesaplar düzeyinde izlendiği hesaptır.

358 Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabı

Bu hesap 697 Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabı'nın alacak kalanının aktarılarak proje bazında açılacak tali hesaplar düzeyinde izlendiği hesaptır.

502 Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları Hesabı

Bu hesap, ödenmiş sermaye tutarının düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan olumlu farkların izlendiği hesaptır.,

---

⁴⁴ Kaygusuz, Sait Y. ve Şükrü Dokur, **12 Sıra Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ Taslağı ile Getirilen Hesaplara İlişkin Örnekler ve 2004 Yılı Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması**, BSMMMO Yayını, Bursa, 2004, s. 32 – 35., daha fazla bilgi için bkz. Yusuf Sürmen ve Uğur Kaya, “Enflasyon Düzeltmesi ile İlgili Maliye Bakanlığı Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi ve Yeni Açılan Hesapların İncelenmesi ”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 276, Ağustos 2004, s. 108 – 119.

503 Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farkları Hesabı (-)

Bu hesap, ödenmiş sermaye tutarının düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan olumsuz farkların takip edildiği hesaptır.

526 Borsada Oluşan Değer Artışları

Bu hesap, borsada işlem gören mali duran varlıkların alış maliyetlerini aşan borsa değerinin izlendiği hesaptır.

646 Kambiyo ve Borsa Değer Artış Kârları

Kambiyo kârları ile alım satım amacıyla satın alınan menkul kıymetlerin borsa fiyatına göre değerlendirilmesi durumunda, borsa değerinde meydana gelen artışların izlendiği hesaptır.

648 Enflasyon Düzeltme Kârları

Bu hesap, mali tabloların enflasyon düzeltilmesinden ortaya çıkan net olumlu farkların 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabı'ndan ve yıllara sari inşaat işinde 358 Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltmesi Hesabından aktarılarak izlendiği hesaptır.

656 Kambiyo ve Borsa Değer Azalış Zararları (-)

Kambiyo zararları ile alım satım amacıyla satın alınan menkul kıymetlerin borsa fiyatına göre değerlendirilmesi durumunda, borsa değerinde meydana gelen azalışların izlendiği hesaptır.

658 Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)

Bu hesap ile mali tabloların enflasyon düzeltilmesinden ortaya çıkan net olumsuz farkların 698 Enflasyon Düzeltme Hesabı'ndan ve yıllara yaygın inşaat işinde 178 Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabından aktarılarak izlenmektedir.

697 Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabı

Bu hesap, yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerine ait maliyet ve hakedişlere ilişkin enflasyon düzeltmeleri sonucu oluşan farkların izlendiği hesaptır.

698 Enflasyon Düzeltme Hesabı

Bu hesap parasal olmayan kalemlerin düzeltilmesi sonucu oluşan farkların izlendiği hesaptır.

10. Enflasyon Düzeltmesi Sisteminin Uygulama Aşamaları

Türkiye Cumhuriyeti'nde benimsenen yöntem olan Fiyatlar Genel Düzeyi Muhasebesi uygulamasının aşamaları altı ana grup altında yer alan ondokuz aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; ⁴⁵

A) Dönem Başı Bilânçosunun Düzeltilmesi

1. Sınıflandırma
2. Düzeltme Katsayısının Belirlenmesi
3. Parasal Kalemlerin Düzeltilmesi
4. Parasal Olmayan Kalemlerin Düzeltilmesi
5. Dönem Başı Bilânçosunun Düzenlenmesi

B) Net Parasal Pozisyon (Enflasyon) Kâr – Zararının Belirlenmesi

6. Dönem Başı Bilançosu Enflasyon Kâr/Zararının Belirlenmesi
7. Dönem İçi Hareketler Enflasyon Kâr/Zararının Belirlenmesi

---

⁴⁵ Karapınar, a.g.e., s.49.

8. Toplam Enflasyon Kâr/Zararının Belirlenmesi

C) Gelir Tablosunun Düzeltilmesi

9. Gelirlerin Düzeltilmesi (Parasal Olmayan Varlık Satış Kârları Hariç)

10. Parasal Olmayan Varlık Satış Kârlarının Düzeltilmesi

11. Giderlerin Düzeltilmesi (Parasal Olmayan Varlık Satış Zararları, Amortisman Giderleri ve Satışların Maliyeti Hariç)

12. Parasal Olmayan Varlık Satış Zararlarının Düzeltilmesi

13. Amortisman Giderlerinin Düzeltilmesi

14. Satışların Maliyetinin Düzeltilmesi

15. Enflasyon Kâr/Zararının Gelir Tablosuna Dâhil Edilmesi

D) Dönem Sonu Bilânçosunun Düzeltilmesi

16. Parasal Olmayan Kalemlerin Düzeltilmesi

17. Dönem Sonu Bilânçosunun Düzenlenmesi

E) Karşılaştırmalı Bilânçoların Düzenlenmesi

18. Dönem Başı ve Dönem Sonu Tarihi ve Düzeltilmiş Bilânçoların Düzenlenmesi

F) Karşılaştırmalı Gelir Tablolarının Düzenlenmesi

19. Dönem Başı ve Dönem Sonu Tarihi ve Düzeltilmiş Gelir Tablolarının Düzenlenmesi

11. Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması

12 Sıra Numaralı M.S.U.G.T. "B" Bölümü'nde belirtilen hesaplar 31.12.2003 tarihli bilânçoların düzeltilmesinde kullanılacaktır.

Bilânço esasına göre defter tutan ve hesap dönemi takvim yılı olan (Z) Limited Şirketi'nin 31.12.2003 tarihli dönem sonu bilânçosu aşağıdaki gibidir.

AKTİF	(Z) LTD ŞTİ 31.12.2003 TARİHLİ BİLÂNÇO		PASİF
100 KASA	100.000	300 BANKA KREDİLERİ	200.000
121 ALACAK SENETLERİ	500.000	321 BORÇ SENETLERİ	80.000
254 TAŞITLAR	1.500.000	500 SERMAYE	280.000
255 DEMİRBAŞLAR	750.000	522 MDV. YEN. DEĞ. ARTIŞ.	850.000
257 B.AMORTİSMAN. (-)	1.287.185	540 YASAL YEDEK.	90.000
257.01 TAŞITLAR AMORT	900.000		
257.02 DEMİRBAŞ AMORT.	450.000		
	<hr/>		<hr/>
	1.500.000		1500.000

1. Parasal Olmayan Kıymetlerin Tespiti

254 TAŞITLAR

255 DEMİRBAŞLAR

257 BİRİKMIŞ AMORTİSMANLAR

500 SERMAYE

540 YASAL YEDEKLER

2. Tespit Edilen Parasal Olmayan Kıymetlerin Enflasyon Düzeltmesinde Dikkate Alınacak Tutarları, Düzeltme Katsayılarının Tespiti, Düzeltme İşlemi ve Yevmiye Kaydı

254 Taşıtlar kaleminin Mayıs 2000 tarihinde işletme aktifine girdiğini ve maliyet bedelinin de 500.000 YTL olduğu varsayılır ise 328 Sıra Numaralı V.U.K.G.T.'nin EK: 5'inde verilen düzeltme katsayılarına göre Mayıs 2000'deki düzeltme katsayısı 3.15542'dir. Bulunan düzeltme katsayısı maliyet bedeli ile çarpılmak suretiyle düzeltilmiş tutar bulunur.

Maliyet Bedeli x Düzeltme Katsayısı = Düzeltilmiş Tutar

$$500.000 \times 3.15542 = 1.577.710$$

Düzeltme Farkı = Düzeltilmiş Tutar - Bilançoda Kayıtlı Tutar

$$1.577.710 - 1.500.000 = 77.710 \text{ YTL Düzeltme işlemi sonucu ortaya çıkan farktır.}$$

-----/-----	
254.01 TAŞITLAR .ENFLASYON FARKI	77.710
698 ENFLASYON DÜZELTME HESABI	77.710
-----/-----	

255 Demirbaşlar kaleminin Mart 2000 tarihinde 300.000 YTL maliyet bedeli ile işletme bünyesine girdiği varsayıldığında 328 Sıra Numaralı V.U.K.G.T.'nin EK: 5'inde verilen düzeltme katsayılarına göre Mart 2000'deki düzeltme katsayısı 3.28561'dir. Elde edilen düzeltme katsayısı maliyet bedeli ile çarpılarak düzeltilmiş tutarı bulunur.

Maliyet Bedeli x Düzeltme Katsayısı = Düzeltilmiş Tutar

$$300.000 \times 3.28561 = 985.683$$

Düzeltme Farkı = Düzeltilmiş Tutar - Bilançoda Kayıtlı Tutar

$$985.683 - 750.000 = 235.683 \text{ YTL düzeltme farkıdır. Bu işlemin kaydı şu şekildedir.}$$

<hr/>	
255.01 DEMİRBAŞLAR ENFLASYON FARKI	235.683
698 ENFLASYON DÜZELTME HESABI	235.683
<hr/>	

257 01 Taşıtlar kaleminin Amortismanın bilânçoda kayıtlı değeri 900.000 YTL'dir). Üstte yer alan 254- Taşıtlar kalemi için yapılan düzeltme işleminde bu hesabın Düzeltilmiş tutarı 1.577.710 YTL olarak bulunmuştur. Bilançodaki kayıtlı değeri ise 1.500.000 YTL'dir. Bu durumda artış oranı $1.577.710 \times 100 / 1.500.000 = \% 5,2$ olur.

Bilançoda kayıtlı bulunan amortisman tutarı bulunan artış oranı ile çarpılarak taşıtlar için düzeltilmiş birikmiş amortisman bulunur

Düzeltilmiş Birikmiş Amortisman Tutarı = $900.000 \times 1.052 = 946.800$ YTL olmakta,

Düzeltilme Farkı = Düzeltilmiş Tutar - Bilânçoda Kayıtlı Tutar
 $946.800 - 900,000 = 46.800$ YTL düzeltme farkıdır.

<hr/>	
698 ENFLASYON DÜZELTME HESABI	46.800
257.01.TAŞITLAR. AMORTİSMAN	
ENFLASYON FARKI	46.800
<hr/>	

257 02 Demirbaşların Amortismanı, bilânçoda kayıtlı değer olarak 450.000 YTL gözükmektedir. Yukarıda yer alan 255- Demirbaşlar için yapılan düzeltme işleminde bu hesabın düzeltilmiş değeri 985.683 YTL, bilânçoda kayıtlı değeri ise 750.000 YTL' dir. Buna göre artış oranı $985.683 \times 100 / 750.000 = \% 31,4$ olmaktadır.

Bilançodaki kayıtlı amortisman bulunan artış oranı ile çarpılarak demirbaşlar için düzeltilmiş birikmiş amortisman bulunur.

Düzeltilmiş Birikmiş Amortisman Tutarı = 450.000 x 1.314 = 591.300 YTL,

Düzeltilme Farkı = Düzeltilmiş Tutar - Bilânçoda Kayıtlı Tutar

591.300 - 450.000 = 141.300 YTL düzeltme farkı olmaktadır..

<hr/>	
698 ENFLASYON DÜZELTME HESABI	141.300
257.02.02 DEMİRBAŞ AMORTİSMAN	
ENFLASYON FARKI	141.300
<hr/>	

500 Sermaye kalemi işletmeye Ocak 2000'de konulmuştur ve kayıtlı maliyet bedeli 280.000 YTL'dir. 328 Sıra Numaralı V.U.K.G.T.'nin EK: 5'inde verilen düzeltme katsayılarına göre Ocak 2000'deki düzeltme katsayısı 3.5254'tür. Bu düzeltme katsayısının maliyet bedeli ile çarpılması suretiyle düzeltilmiş tutar elde edilir..

Maliyet Bedeli x Düzeltme Katsayısı = Düzeltilmiş Tutar

280.000 x 3.5254= 987.112 YTL

Düzeltilme Farkı = Düzeltilmiş Tutar - Bilânçoda Kayıtlı Tutar

987.112 - 280.000 = **707.112** YTL düzeltme farkını oluşturmaktadır. Bu işlem ile ilgili kayıt şu şekildedir.

698 ENFLASYON DÜZELTME HESABI	707.112	
500.01 SERMAYE ENFLASYON FARKI		707.112

540 Yasal Yedekler kalemi 31 Aralık 2000 tarihinde 90.000 YTL maliyet bedeli ile ayrılmıştır. 328 Sıra Numaralı V.U.K.G.T.'nin EK: 5'inde verilen düzeltme katsayılarına göre Aralık 2000'deki düzeltme katsayısı 2.81116'dır. Bu düzeltme katsayısı ile maliyet bedeli çarpılarak düzeltilmiş tutar elde edilir.

Maliyet Bedeli x Düzeltme Katsayısı = Düzeltilmiş Tutar

90.000 x 2.81116 = 253.004

Düzeltilme Farkı = Düzeltilmiş Tutar - Bilânçoda Kayıtlı Tutar

253.004 – 90.000 = **163.004** YTL düzeltme farkıdır. Bu işlem ile ilgili kayıt şu şekildedir.

698 ENFLASYON DÜZELTME HESABI	163.004	
540.01 YASAL YEDEK		
ENFLASYON FARKI		163.004

522 Maddi Duran Varlık Yeniden Değerleme Artış Fonu 328 Sıra Numaralı V.U.K.G.T.'nin XI. bölümünde yer alan ifade doğrultusunda parasal veya parasal olmayan kalemler arasında sayılmamıştır. Bundan dolayı 850.000 YTL olan tutar, ters kayıt ile kapatılıp, sıfırlanacaktır.

522 MDV YENİDEN DEĞ. ARTIŞ FONU

781.085

698 ENFLASYON DÜZELTME HESABI

781.085

3. Büyük Defter Hesapları

Yukarıda ifade edilen işlemlerin büyük defter kayıtları şu şekilde ortaya çıkmaktadır.

100	121	254	255
100.000	500.000	1.500.000	750.000
		77.710	235.683
		1.577.710	985.683
257.01	257.02	300	321
900.000	450.000	150.000	80.000
46.8	141.300		
946.8	591.300		
500	522	540	
280.000	850.000	90.000	
707.112	850.000	163.004	
987.112	0	253.004	
	0		

698 ENFLASYON DÜZELTME HESABI (K/Z Hes.Gibi)

(257.01 Hes.Farkı)	46.8	(253 Hes.Farkı)	77.710
(257.02 Hes.Farkı)	141.300	(255 Hes.Farkı)	235.683
(500 Hes.Farkı)	707.112	(522 Hes Farkı)	850.000
(540 Hes.Farkı)	163.004		
TOPLAM	1.058.216		1.163.393
		BAKİYE (GEÇMİŞ YIL KÂRLARI)	105.177

Enflasyon farkı düzeltme konusu parasal olmayan hesapların alt hesapları şeklinde bünyelerine girmiş olduğundan düzeltilmiş bilânçoda da yerlerini alacaklardır. K/Z hesabı konumunda bulunan enflasyon düzeltme hesabının bakiyesi ters kayıtla kapatılacak ve düzeltilmiş bilânçoda bu hesap yerine bakiyesi geçmiş yıllar kârları hesabında görünecektir. Ayrıca 522 hesap sıfırlanması nedeniyle düzeltilmiş bilançoda yer almamaktadır.

4. Sonuç

Enflasyon Düzeltme Hesabının 105.177 TL olan kalanı (bakiyesi) 570 Geçmiş Yıl K/Z Hesabına verilerek kapatılacaktır.

698 ENFLASYON DÜZELTME HESABI

105.177

570 GEÇ.YIL.KÂRLARI

105.177

(Z) Limited şirketinin 31.12.2003 tarihli bilançosu'nun enflasyon düzeltme işlemi bitmiştir. Yapılan bu işlemler sonucunda alınacak bilanço düzeltilmiş bilanço olacaktır.

AKTİF	(Z) LTD ŞTİ/ 31.12.2003 TARİHLİ DÜZELTİLMİŞ BİLANÇO	PASİF	
100 KASA	100.00	300 BANKA KREDİLERİ	200.000
120 ALICILAR	500.000	321 BORÇ SENETLERİ	80.000
254 TAŞITLAR	1.577.710	500 SERMAYE	987.112
255 DEMİRBAŞLAR	985.683	540 YASAL YEDEKLER	253.004
257 B. AMORTİSMAN (-)	1.538.100	570 GEÇMİŞ YIL KÂRLARI.	105.177
257.01 TAŞITLAR AMORT.	946.8		
257.02 DEMİRBAŞ AMORT.	591.300		
	<hr/> <hr/>		<hr/> <hr/>
	1.625.293		1.625.293

31.12.2003 tarihli düzeltilmiş bilançolar da (yukarıda olduğu gibi) düzeltme sonucu oluşan “**Geçmiş Yıllar Kârları**” vergiye tabi tutulmaz. Aynı şekilde oluşacak “**Geçmiş Yıllar Zararları**” da zarar olarak kabul edilmeyecektir. 31.12.2003 tarihi itibarıyla düzeltilmiş geçmiş yıl zararlarının ileriki yıllarda yapılacak olan kâr dağıtımını olumsuz etkilememesi gayesiyle V.U.K. mükerrer 298. maddesinde değişiklik yapan 5281 sayılı kanun ile “*özsermaye kalemlerine ait enflasyon düzeltme farklarının düzeltme sonucu oluşan geçmiş yıl zararlarına mahsup edilebilir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir*”. şeklinde bir ifade getirilmiştir.⁴⁶

⁴⁶ Daha fazla bilgi için bkz. Bünyamin Öztürk, “Enflasyon Düzeltmesinin 2005 Yılı İşlemlerine Etkisi”, **Mali Pusula**, S. 5, Mayıs 2005, s. 29 – 33., Sakıp Şeker, “Enflasyon Düzeltmesi Üzerine Bir Değerlendirme”, **Yaklaşım**, S. 138, Haziran 2004, s. 161 – 164.

12. Enflasyon Düzeltmesine Tabi Değerlerin Elden Çıkarılması

5024 Sayılı Kanunun 2. Maddesinin 5. bendinde yer alan hüküm, enflasyon düzeltilmesine tabi tutulan değerlerin elden çıkarılması⁴⁷ hakkında şu yaklaşımı savunmaktadır. Buna göre

“Enflasyon düzeltilmesine tabi tutulan değerlerin elden çıkarılması halinde, bunlara ilişkin enflasyon düzeltme farkları maliyet addolunur”.denmektedir.

Bilindiği üzere herhangi bir satış işlemi gerçekleştiği takdirde maliyet bedeli ile satış tutarı arasında oluşacak müspet fark satış kârı olarak nitelendirilmektedir. Ancak bu satış kârının içerisinde enflasyon dolayısıyla ortaya çıkan bir fark da yer almaktadır. Enflasyon düzeltilmesi ile bu farkın ortadan kaldırılması hedefi güdülmektedir. Yine enflasyon düzeltilmesi uygulanmış herhangi bir olgunun elde çıkarılması halinde bu olguya ilişkin enflasyon düzeltilmesi farkının bir maliyet olarak addolunması gereği ifade edilmiştir. Bu sayede işletme enflasyonun tesirlerinden uzak bir satış kârı edebilecektir.

Bu uygulama bir örnek ile ifade edilecek olunur ise;

Kurumlar Vergisine tabi ve bilânço esasına göre defter tutar ABC işletmesi elinde bulunan ve amortismanına tabi tutulmuş faaliyet konusu ile ilgili makineler satış işlemine konu olmuştur. Buna göre;

- Makine Alış Bedeli = 10.000 YTL
- Makinenin değerinde enflasyon düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan fark = 2.500. YTL
- Enflasyon Düzeltmesine Uğramış Makine Değeri = **12.500** YTL

Aynı zamanda makine ile ilgili olarak kullanım esnasında amortisman ayrılmıştır. Buna göre;

---

⁴⁷ Enflasyon düzeltilmesine tabi tutulmuş kıymetlerin elden çıkarılması hakkında daha fazla bilgi için bkz. Emrullah Kirazcı ve Gülşah Boyacılar, “Enflasyon Düzeltmesine Tabi Tutulmuş Amortismanına Tabi Olmayan Kıymetlerin Düzeltilmiş Değerin Altında Bir Değere Satılması”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 427, 1 Kasım 2004, s. 69 – 72.

- Ayrılan Birikmiş Amortisman = 2.000 YTL
- Birikmiş amortismanlarda yapılan enflasyon düzeltmesi farkı = 450 YTL
- Makine Birikmiş Amortisman Düzeltilmiş Değeri = **2.450 YTL**

Yukarıda sayılan işlemler doğrultusunda enflasyon düzeltmesi işlemine uğrayan ilgili makinenin **18.000 YTL**'na satış işlemi gerçekleşmiş ise bu satış işlemi sonucunda oluşacak satış kâr veya zararının hesaplanması şu şekilde gerçekleşecektir.

- Satış Tutarı = 18.000 YTL
- Makine birikmiş amortisman düzeltilmiş değeri = 2.450 YTL (+)
- Toplam Gelir = 20.450 YTL
- Makine düzeltilmiş değeri = 12.500 YTL (-)
- Makinenin satışı dolayısıyla elde edilen kazanç = **7.950 YTL**

Örnekte görüldüğü üzere enflasyon düzeltmesi dolayısıyla elde edilen farkın maliyet addolunması sayesinde satışın yapılması esnasında ortaya çıkacak olan fiktif nitelikteki bir satış kârı önlenmiş olmakta ve satış kârı daha gerçekçi bir niteliğe bürünmektedir.

Diğer yandan enflasyon düzeltmesi sonucu elde edilen farkın maliyet addolunması suretiyle ortaya bir satış zararı da çıkabilmektedir. Bu zararın vergiye tabi matrahtan düşülmesi suretiyle işletme açısından yine belli ölçüde avantajlar sağlanabilmektedir.

Bu tür bir imkândan yararlanma hakkı işletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefler ve serbest meslek erbapları da yararlanabileceklerdir. Ancak bu yararlanma bu tür mükelleflerde sadece amortisman tabi iktisadi kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tabi tutulması şartı ile sınırlandırılmış bulunmaktadır. Bu şekildeki uygulama halinde ilgili

mükelleflerin amortismanına tabi varlıklarını elden çıkarmaları halinde enflasyon düzeltmesine uğramış değer maliyet olarak kabul edilebilecektir.⁴⁸

13. Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasına Ara Verilmesi veya Enflasyon Düzeltmesi Uygulanmayan Bir Dönemden Sonra Tekrar Enflasyon Düzeltmesi Uygulanması

Bilindiği üzere enflasyon düzeltmesinin yapılabilmesi için gerekli koşulları belirleyen V.U.K.'nın mükerrer 298. maddesinin A fıkrasının 1. bendinde “*Kazançlarını bilanço esasına göre tespit eden gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunulan dönem dahil son üç hesap döneminde %100'den ve içinde bulunulan hesap döneminde % 10'dan fazla olması halinde malî tablolarını enflasyon düzeltmesine tabi tutarlar. Enflasyon düzeltmesi uygulaması, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi halinde sona erer.*” şeklinde bir ifade ile enflasyon düzeltmesi uygulamasının hangi şekilde uygulamadan kaldırılacağını ortaya koymaktadır.

Bu hükme ilave olarak yine aynı kanunun 298. maddesinin A fıkrasının 7. bendinde “*Enflasyon düzeltmesi uygulanmayan bir hesap döneminden sonra enflasyon düzeltme şartlarının yeniden oluşması halinde; enflasyon düzeltmesi yapılan en son dönemden başlamak üzere enflasyon düzeltmesi yapılır. Bu şekilde belirlenen geçmiş yıl karı vergiye tabi tutulmaz, geçmiş yıl zararı zarar olarak kabul edilmez. Ancak, matrahın tespitinde geçmiş yıl malî zararları mukayyet değerleri ile dikkate alınır. Birikmiş amortismanlar, ait oldukları kıymetin bilânço tarihindeki değerinde düzeltme sonrasında ortaya çıkan artış oranı dikkate alınarak düzeltilir.*” şeklinde bir açıklama ile enflasyon düzeltmesine ara verilmesini takiben yeniden enflasyon düzeltmesi uygulamasının şartları oluşup enflasyon düzeltmesinin yeniden yapılma gereği ortaya çıktığı takdirde, yapılmış olan en son düzeltme işleminden başlanarak düzeltme işlemine devam edileceği ve bu düzeltme işleminin, düzeltme işlemi yapılmayan ara dönemleri de kapsayacağı ifade edilmektedir.

---

⁴⁸ Vural, a.g.e., s. 149.

Ancak ara dönemlerin düzeltilmesi esnasında ortaya çıkacak olan kâr veya zararlar dikkate alınmayacaktır. Yani bu dönemler itibari ile meydana gelen kârlar vergilendirmeye tabi olmayacak, zararlar ise vergiden mahsup edilemeyecektir.

Bu bir örnek ile ifade edilecek olunur ise,

31.12.2005 tarihinde bilâncolar enflasyon düzeltmesine tabi tutulur iken 2006 ve 2007 yıllarında enflasyon düzelmesinin uygulanabilmesi için V.U.K. 298/A-1’de sayılan gerekli şartlar sağlanamadığından dolayı enflasyon düzeltmesi işlemi yapılmayacak ve 2008 yılında enflasyon düzeltmesinin uygulanması için gerekli koşullar bir araya geldiği takdirde yeniden enflasyon düzeltmesine başlanacaktır. Yeniden başlanan enflasyon düzeltmesi uygulamasında yapılacak düzeltmelerde, düzeltme işleminin en son yapıldığı 31.12.2005 tarihli bilâncolar esas alınacak, 2006 – 2007 dönemlerinde ortaya çıkan kâr ve zararlar dikkate alınmayacaktır.

14. Enflasyon Düzeltmesi Hususunda Maliye Bakanlığı’na Tanınmış Olan Yetkiler

Enflasyon düzeltmesi müessesesinin uygulama koşullarının belirlenmesi, yapılacak düzenlemelerin ortaya konması, etkinliğin sağlanması ve denetiminin yapılmasında önemli görevler üstlenmiş bulunan Maliye Bakanlığı’na bu önem arz eden pozisyonu itibariyle kanun ile belirli yetkiler ve serbestiler tanınmış bulunmaktadır.

Maliye Bakanlığı’nın enflasyon düzeltmesi uygulaması hakkında tanınan yetkiler, 5024 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile değiştirilen ve 30.12.2004 tarihinde yürürlüğe giren V.U.K.’nun mükerrer 298. maddesinin A fıkrasının 8. bendinde ifade edilmiştir.

Bu bende göre Maliye Bakanlığı;

- Mükellef veya meslek grupları ya da mükelleflerin aktif toplamları veya ciroları itibarıyla; enflasyon düzeltmesinde *toplaştırılmış yöntemler kullanılmasına izin vermeye, toplaştırılmış yöntem uygulanabilecek kalemleri belirlemeye,*

- Mükellef veya meslek grupları ya da mükelleflerin aktif toplamları veya ciroları itibarıyla *hangi tür malî tabloların; enflasyon düzeltmesine tabi tutulup tutulmayacağını ve geçici vergi dönemlerinde düzeltilip düzeltilmeyeceğini belirlemeye,*
- (3) numaralı bentte yer almayan kıymetler için düzeltmeye esas alınacak tarihi belirlemeye,
- Ortalama ticarî kredi faiz oranının tespitine ilişkin usul ve esasları tespit etmeye,
- Bölgeler, sektörler, iş grupları, iş neveleri veya parasal olmayan kıymetler itibarıyla döviz, altın ve benzeri değerleri esas alarak düzeltme yaptırmaya ve günlük olarak belirlenen endeks veya değerleri kullandırmaya,
- Parasal ve parasal olmayan kıymetleri belirlemeye,
- Net parasal pozisyon kar/zarar hesabı yaptırmaya,
- Enflasyon düzeltmesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye,

yetkilidir.

Bu şekilde ifade edilen yetkilerin tanınmasının enflasyon düzeltmesi uygulamasında etkinliğin sağlanması açısından isabetli olduğu söylenebilmektedir.

15. Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasında Ortaya Çıkabilecek Aksaklıklar ve Türkiye Uygulamasının Genel Değerlendirilmesi

Çalışmanın üçüncü bölümü itibarıyla işleyişi belirtilen enflasyon düzeltmesi uygulaması, enflasyonun negatif etkilerini bertaraf etmeyi amaçlayan bir uygulama olarak sayılan şekilde faaliyet sürdürmektedir. Enflasyon düzeltmesi uygulamasının yürürlüğe getirilmesinde öne çıkan unsur olarak daha önce enflasyona karşı uygulanmakta olan

yöntemlerin belirgin ölçüde başarı sağlayamaması ve kısmî nitelikte kalması gösterilmektedir. Enflasyon düzeltmesi uygulaması gerekli görülen koşulların sağlanabildiği, ekonomik yapının müsaade ettiği ve kararlı bir şekilde uygulandığı takdirde başarı sağlayabilmektedir. Genel itibar ile enflasyona karşı uygulanmış olan diğer yöntemlere göre etkin bir uygulama sayılmaktadır.

Sayılan olumlu tüm özelliklerine karşın enflasyon düzeltmesi uygulamasının uygulama şartlarından, uygulanan ülkenin genel ekonomik yapısından, uygulayıcıların ya da denetleyicilerin etkinliği ve ekonomi üzerinde yaratacağı bazı tesirler açısından olumlu sayılmayan sonuçlar da doğurabilmektedir.

Bu bağlamda bir inceleme yapıldığı takdirde enflasyon düzeltmesinde ortaya çıkan veya çıkması muhtemel olan olumsuzluk ve endişeler şunlar olarak sayılabilmektedir.

Bilindiği üzere enflasyon düzeltmesi uygulaması enflasyona karşı alınan anti-enflasyonist bir tedbir değildir. Temelinde enflasyonun mali tablolar üzerinde yarattığı yanıtıcı tesirleri bertaraf edip bu tablolardan yararlananlara daha gerçekçi veriler sağlamak yatmaktadır. Böyle bir işleyiş tarzı olan enflasyon düzeltmesi uygulaması, enflasyon ile birlikte yaşama prensibine dayanmaktadır. Uygulamanın özünde enflasyonu düşürmeye yönelik hiçbir metot bulunmamaktadır. Bu açıdan enflasyon düzeltmesi uygulaması “*çok sisli bir havada gitmek istediğimiz yoldan çıkmamamızı sağlama yetisine ve faydasına sahip olan ancak sisi dağıtmakta etkisiz kalan bir sis lambası*” ile özdeşleştirilebilir.

Yine bilindiği üzere ülke yönetimine talip olan hükümetlerin temel hedefi ve iddiası enflasyonu düşürebilmektir. Bu hedefe ulaşabilmek gayesiyle genellikle anti-enflasyonist politikalara başvurmaktadırlar. Anti-enflasyonist politikaların çıkış noktası olarak da enflasyonun düşürülebileceği hakkında toplumu oluşturan bireyleri ikna etmekten geçmektedir.

Bu bağlamda enflasyon ile birlikte yaşama ilkesine dayana enflasyon düzeltmesi uygulamasının benimsenmesi, toplum üzerinde enflasyona karşı yenik düşüldüğünü ve enflasyonun düşürülemeyeceğine yönelik etkiler yaratabilecektir. Bu durum da anti-enflasyonist politikalara olan toplumsal desteği ve uygulanan politikaların başarısını ortadan kaldıracabilecektir.

Enflasyon düzeltmesi uygulaması ve Türkiye Cumhuriyeti'nde benimsenen yöntem olan Fiyatlar Genel Düzeyi Muhasebesi, enflasyona karşı mali tabloları gerçeğe yaklaştırma işlevini kullanır iken kullandığı yegâne araç fiyat endeksleri olmaktadır. Türkiye'de kabul görmüş olan endeks Toptan Eşya Fiyat Endeksleri (TEFE)'dir. Bu endeksler ülke geneli için hazırlanmış olan ortalama endekslerdir. Ancak ne kadar geniş kapsamlı olduğu söylene de bu endeksler ülke ekonomisini teşkil eden tüm sektörlerdeki fiyat değişimlerini kavrayacak derinliğe sahip olamamaktadır. Düzeltme uygulamasının çıkış noktası olan bu endekslerin farklı sonuçlar ortaya koyması, enflasyon düzeltmesi uygulamasının etkinliğini azaltıcı tesirler yaratmış olacaktır. Bunun yanında endeks uygulamasında çok eski yıllara ait verilerin elde edilmesinde güçlükler doğmaktadır. Bu sebeple eski tarihlere ait işlemler zorlaşmaktadır. Bu bağlamda bu duruma bir çözüm yolu olarak 1970 sonrası yıllar itibarıyla düzeltme yapılmakta, 1970 yılı öncesi veriler 1970 verileri olarak esas alınmaktadır.

Alışılmış düzenin yerine birçok yenilikler getirmiş, birçok müesseseyi kaldırmış, uygulayıcıların genellikle yabancılik çektikleri uluslararası standartlara yakın bir çizgiye sahip olması enflasyon düzeltmesi uygulamasını aslında çok zor bir yöntem olmamasına rağmen uygulayıcılar nazarında çok karmaşık bir yapıda sunmaktadır. Bu açıdan mevcut uygulamaya karşı yaklaşımlar genellikle olumlu olmamakta, ülke genel ekonomik yapısından kaynaklanan bu tür uygulama güçlüklerine sebep olabilmektedir.

Her ne kadar çok karmaşık bir uygulama olmadığı söylene de içerisinde bilgisayar destekli programlardan yararlanma imkânı bulunan bu uygulamanın sürdürülebilmesi, işleyişin tam layığı ile anlaşılabilmesi için temel bir eğitim sürecinden geçilmesi ve bu eğitimin konusunda uzmanlaşmış kişilerce verilmesi gerekmektedir. Ancak yaygın uygulama alanına sahip olan bu uygulama için çok etkin bir eğitim süreci sağlanamamış, uygulamanın yürürlüğe konulması dar bir zaman dilimine sıkıştırılmıştır. Bu zaman darlığının yanında alt yapıda bulunan eksiklikler ve uzman kişi istihdam edilememesi durumu daha da ağır işleyen bir yapıya büründürmüştür. Dolayısıyla uygulama ile ilgili olarak birçok açık nokta ve çelişki ortaya çıkmıştır.

Yine enflasyon düzeltmesi uygulamasının karmaşık bir yapıya sahip ve kapsamının çok geniş olması, enflasyon düzeltmesi esnasında yapılacak olan işlemlerin tasdik ve denetim aşamalarının ne ölçüde sağlıklı olacağını tartışmaya açık bir konu haline getirmektedir. Bu açıdan da bu işlemleri tasdik edecek ve denetleyebilecek uzman personel istihdamının sağlanması veya mevcut personelin bu alanda eğitimi olguları önem kazanmaktadır.

Enflasyon düzeltmesi müessesesinin Türkiye uygulamasında ortaya çıkan bazı olumsuzluklar da genel hatları ile ifade edilecek olunur ise;⁴⁹

Borçlu olan ve sermayesi yetersiz olduğu için, kredi kullanan firmalar enflasyon düzeltmesi uyguladıklarında daha fazla kazanç bildirip, daha çok vergi ödemek zorunda kalacaklardır.

Gayri faal durumdaki işletmeler, tasfiye edilmedikleri için, mükellefiyetleri halen devam ediyor gözükmektedir. Eğer bu işletmeler yabancı kaynak kullanmışlar ise elde etmedikleri kazancın vergisini ödemek zorunda kalacaklardır.

Yöntemin üzerinde ağırlıklı olarak durması nedeni ile parasal olmayan varlık yatırımlarının hızında azalmalar olabilecektir. Bu durumun aksine parasal varlık yatırımlarına doğru veya yabancı para türünden yatırımlara doğru bir eğilim ortaya çıkabilecek ve bu durum da döviz fiyatlarını arttıracaktır. Böyle bir oluşum genel ekonomik yapıyı dejenere edebilecektir.

İyi bir eğitim süreci gerektiren ve uzman kişiler tarafından kullanılabilir tekniklere dayanan enflasyon düzeltmesi uygulaması, küçük çaplı işletmeler açısından maliyet arttırıcı tesirler yapabilmektedir. Eğer bu işletmelerin ellerinde stok ve duran varlık kalemleri de bulunmuyor ise enflasyon düzeltmesi uygulaması çok fazla işe yaramayacaktır.

---

⁴⁹ Kızılot, Şükrü, “Enflasyon Düzeltmesinde Evdeki Bulgur da Gidiyor”, **Hürriyet Gazetesi**, 05.05.2004, s.12., Daha fazla bilgi için bkz. Recep Pekdemir, “Enflasyon Muhasebesi mi? Yoksa Enflasyon Düzeltmesi Vergisi mi?”, **Dünya Gazetesi**, 26.02.2004, s. 11.

Enflasyon düzeltmesinin mevcut uygulaması ile özellikle yabancı kaynak ile finansman sağlayan işletmeler muhasebe kayıtlarına göre ortaya çıkan kazancın üzerinde bir kazanç beyan edip “enflasyon vergisi” ödemek zorunda kalmaktadırlar.

Enflasyon Düzeltmesi uygulaması, finansal açıdan güçlü durumda bulunan işletmelerin gücünü arttırırken, finansal açıdan güçsüz ve küçük çaplı işletmeleri de daha da güçsüzleştirmektedir. Diğer bir ifade ile enflasyon düzeltmesi, özkaynakları güçlü işletmelerin elde ettikleri kazançları düşürerek daha az vergi ödemelerine, özkaynakları zayıf, borçluluk oranları yüksek olan küçük işletmelerin de gerçek kazançlarının çok üzerinde vergi yükleri ile muhatap olmalarına sebebiyet verebilmektedir.

Başka bir açıdan ise enflasyon düzeltmesi neticesinde ortaya çıkan vergi kayıpları nedeni ile gelir idaresi 2.5 katrilyon dan fazla bir vergi geliri kaybına uğramıştır.⁵⁰

Türkiye uygulamasına geçildikten sonra bunun gibi birçok olumsuz durum ortaya çıkmıştır.

Netice itibari ile enflasyonist baskıların azaldığı ve enflasyon seviyesinin düşük seyrettiği şu günlerde enflasyon muhasebesinin uygulama şartlarından olan enflasyonun son üç hesap döneminde %100 ve içinde bulunulan hesap dönemi içerisinde %10'dan fazla olması şartları sağlanamamaktadır.

Böyle bir durumun ortaya çıkması enflasyon düzeltmesinin gayri resmi olarak ortadan kalkmasını ifade etmektedir. Böyle bir durumun ortaya çıkması enflasyon düzeltmesi ile yürürlükten kaldırılan Maliyet bedeli artırımını, LIFO, vb. gibi uygulamalarının işlevlerinin nasıl yerine getireceğine dair sorunları gündeme getirmektedir.

---

⁵⁰ Kızılot, Şükrü, “”Yangın Söntünce Gelen İtfaiye”, **Hürriyet Gazetesi**, 16 Eylül 2004, s. 12.

SONUÇ

Yalın bir tanım yapılması halinde toplam talebin toplam arzı aşması dolayısıyla fiyatlar genel seviyesinin hızlı bir şekilde ve sürekli olarak artması ve dolayısıyla milli para değerinin veya paranın satın alma gücünün hızla düşmesi olarak tanımlanan enflasyon, toplumda birçok huzursuzluğun kaynağını teşkil etmekle birlikte, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, bir finansman aracı olarak ta kullanılmaktadır.

70'li yıllardan itibaren Türkiye, yüksek seviyede seyreden ancak hiperenflasyona dönüşmeyen kronik enflasyon olgusu ile muhatap olmuştur. Her zaman siyasi iktidarların temel politikası ve programlarının ilk hedefi enflasyonu düşürmektir. Bu bağlamda günümüze gelinceye kadar birçok siyasi iktidar tarafından bu olguya çeşitli çözüm yolları aranmış hatta ülke dışı kurumlardan da tavsiye ve reçeteler alınmıştır ancak net bir çözüm yolu bulunamamıştır. Bunun temelinde sürekli değişen iktidarlar (siyasi istikrarsızlık) ile birlikte politikaların da değişmesi, istikrarlı ve uzun vadeli politikaların güdülememesi yatmaktadır. Bu şekilde gelişen ekonomik yapı içerisinde bireyler enflasyon ile yaşamaya alışmışlar ve ekonomik kararlarını bu olguyu da göz önünde bulundurarak almaktadırlar.

Ekonomik yapının bu çerçevede şekillenmesi, devletin de ekonomi üzerinde yaratacağı etkileri ve uygulayacağı politikaları sürdürür iken enflasyonu dikkate alması zorunluluğunu doğurmaktadır.

Bilindiği üzere devletin ekonomi üzerinde genel itibar ile müdahaleci bir etkisi olmaktadır. Bu etkinin sağlanabilmesi ve sürdürülmek istenen politikaların gerçekleştirilebilmesi için yegâne araç kamu harcamaları olmaktadır. Doğal olarak bu tür bir yaklaşımın benimsenmiş olduğu ekonomilerde kamu harcamalarının seviyesi devasa boyutlara ulaşabilmektedir. Kamu harcamalarındaki bu büyük artışın, devletin normal gelirleri ile finanse edilememesi nedeniyle ortaya, kamu gelirleri ve giderleri arasında bir dengesizlik (kamu kesimi açığı) çıkmaktadır. Bu açığın kapatılması gayesiyle olağandışı finansman yolları aranır. Bu olağandışı finansman yolları içerisinde en fazla kullanılan ve

tehlikeli olanı ise para basma veya diğer bir adı ile emisyonudur. Bu yöntemin tehlikeli tarafı devlet eliyle enflasyon yaratılabilmesidir.

Kamu kesimi açıklarının emisyon yolu ile karşılanmasında, Merkez Bankası kaynaklarına başvurulması (para basılması), ekonomideki para arzı üzerinde bir artış yaratmaktadır. Eğer para arzında meydana gelen bu artış ekonomideki bireylerin para talebinde görülecek artıştan yüksek değil ise devlet para basma suretiyle enflasyonist baskı oluşturmadan gelir elde edebilmektedir. Elde edilen bu gelire senyoraj geliri adı verilmektedir. Bu durum böyle olmasına karşın, genellikle birçok ekonomide gidişat bu şekilde olmamakta ve para basma sonucunda enflasyon yaratılmaktadır.

Para basma sonucu fiyatlar genel düzeyinin yükselme eğilimi göstermesi, paranın değerini düşürücü etki yaratmaktadır. Bilindiği üzere enflasyonist koşullarda alacaklılar dezavantajlı bir durumda iken borçlular enflasyon dolayısıyla avantajlı bir pozisyonadırlar. Çünkü yüksek satın alma gücü cinsinden borç alınan kıymet enflasyonist koşullarda değer kaybına uğrayarak geri ödeme süresi uzadıkça daha düşük satın alma gücü cinsinde ifade edilen değer ile ödenmektedir. Bu durum da borçluları avantajlı duruma getirmektedir. Yine bilindiği gibi bir ekonomide en büyük borçlu devlettir ve enflasyonun bu tür etkisini kullanmak suretiyle borçlarının değerini düşürmek suretiyle bir gelir elde etmekte ve bireylerden bir satın alma gücü transferi yapmaktadır. Bu niteliği ile para basma yolu ile gelir elde etme enflasyon yolu ile bir nevi vergileme olmaktadır. Belirtilen özelliği dolayısıyla bu duruma enflasyon vergisi adı verilmektedir.

Bu tür bakış açısı ile emisyon, kamu açıklarının finansmanında devlet lehine çalışan bir görünüm çizmesine karşın, bunun başka bir yönü daha vardır. Enflasyon yaratılması dolayısıyla vergi tahsilâtında gecikmelerin bulunduğu ve vergi esnekliğinin düşük olarak gerçekleştiği ekonomilerde devletin temel gelir kaynağı olan vergi gelirlerinin reel değerinde düşmeler meydana gelebilmektedir. Böyle bir etkinin olması sonucunda kamu kesimi açığına karşılamak maksadıyla başvuru olan para basma yolunun, devletin diğer bir temel hedefi olan enflasyonun bertaraf edilmesini engellediği ve devletin normal gelir kaynağı olan vergi gelirlerinin reel değerini aşındırıcı etki yaparak, kamu açığının daha da

büyümesine yol açabildiği görülmektedir. Böyle bir durum da kamu açıkları ile enflasyon arasında bir kısır döngü oluşabilecektir.

Bütün bu olumsuz etkilerine rağmen kamu açıklarının emisyon ile karşılanması olgusu, toplum üzerinde vergiler gibi direkt tazyik yaratmaması yani hissedilmemesi, dolayısıyla bu olguya karşı mukavemet olmaması, vergilerde olduğu gibi yetkinin alınması için herhangi bir yasama işlevinin gerekmemesi, direkt olarak bir sorumluluk gerektirmemesi ve siyasi iktidarlar için büyük önem taşıyan oy maksimizasyonunu zedelememesi nedeniyle büyük ölçüde benimsenen bir metot olmayı sürdürmektedir.

Enflasyon sadece vergi gelirleri üzerinde değil aynı zamanda ekonominin temel yapı taşını oluşturan işletmeler ve bireyler üzerinde de olumsuz tesirler meydana getirebilmektedir. Buna göre enflasyon dolayısıyla vergi sisteminde yer alan kişiselleştirme (sübjektifleştirme) unsurlarından olan muafiyet, istisna ve indirim müesseselerini dejenere etmektedir. Önemli fonksiyonlar sürdüren bu olguların aşınmaya uğraması mükelleflerin aleyhine olmaktadır.

Enflasyon nedeni ile ortaya çıkan fiktif (zahiri) kazançlar nedeniyle gerçekte elde ettikleri gelir değişmediği halde mükellefler daha çok vergi ödemekte ve daha ağır vergi yüklerine katlanmaktadırlar. Bazı durumlar da ise enflasyon dolayısıyla ödemesi gereken tutardan daha az vergi ödeme imkânına kavuşan mükellefler de mevcuttur. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın vergi ödevi başlığı altında yer alan 73. maddesinin 1. fıkrasında yer alan "*Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür.*" ibaresinde belirtilen mali güçle orantılı olarak vergi ödeme prensibine aykırı bir durum teşkil etmektedir.

Vergilemede oluşan bu olumsuzlukların yanında enflasyon dolayısıyla ağırlaşan vergi yükü mükellefler üzerindeki tazyikini arttırdığı ölçüde mükelleflerde de bu duruma karşı bazı arayışlar doğacaktır. Mükellefler ağırlaşan vergi yüküne karşı yasal hakları olan vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesini engellemek (vergiden kaçınma) ve yasal olmayan yöntem olan vergi kaçırma yollarında başvurabilmektedirler. Belirli bir sistematik içerisinde işleyişlerini sürdüren işletmelerde vergiden kaçınma gibi bir olgu pek

uygulanamayacağından enflasyonist baskıların ve vergi yükünün ağırlaştığı dönemlerde vergi kaçırma yollarına başvurma oranı artmaktadır. Böyle bir durumun oluşması ve ekonominin geneline tesir etmesi kayıt dışı ekonominin yaygınlaşmasına, genel ekonomik dengenin de bozulmasına neden olabilmektedir.

Yine enflasyon olgusunun işletmeler üzerinden meydana getirmiş olduğu en önemli tesirlerden bir tanesi de muhasebe sistemlerini ve mali tablo sonuçlarını anlamsızlaştırmasıdır. İşletmelerin yönetiminde ve faaliyet kararlarının alınmasında büyük rol oynayan mali tablo sonuçlarının anlamsızlaşması nedeniyle işletmelerin üretim, yatırım, kâr dağıtım vb. politikalarını olumsuz etkilemektedir. Yanıltıcı mali tablo sonuçlarına dayanarak işletmeler, olması gereken tutarın üzerinde (zahiri) kâr elde etmiş gibi gözükmekte, buna bağlı olarak yanlış üretim, yatırım, kâr dağıtım politikaları ve vergilendirmeye tabi olabilirler ve bu şekilde bir yanlış yönlendirme sonucunda da işletme özsermayeleri aşınmaya ve yıpranmaya maruz kalabilmekte ve ağır yaralar alabilmektedirler.

İşletmeler açısından böyle önemli sonuçlar doğurabilen mali tabloların enflasyon ortamında bozulmasını geleneksel muhasebe sistemi engelleyememektedir. Bu çerçevede zaman içerisinde geleneksel muhasebe sistemini enflasyonun olumsuz tesirlerinden koruyabilmek maksadıyla bir takım önlemler geliştirilmiştir. Bunlar kısmî ve genel düzeltme yöntemleri olarak ikiye ayrılmaktadırlar.

Kısmî düzeltme yöntemleri adlarından da anlaşılacağı gibi geçici düzeltmeler sağlayabilen uygulamalar olmaktadır. Bu uygulamaların temelinde geleneksel muhasebenin prensipleri terk edilmeden, sistemin sadece aksayan taraflarını düzeltmek yatmaktadır. Bu tür bir yaklaşım doğrultusunda bu yöntemlerin adları gibi etkileri de kısmî kalacaktır ve kesin bir çözüm sağlama yetisine haiz olmayacaklardır.

Genel düzeltme yöntemleri ise, kısmî düzeltme yöntemleri göre daha köklü düzeltme yöntemleri olmaktadır. Bu yöntemler geleneksel muhasebe sisteminin enflasyonist koşullarda en büyük eksikliği olan para değerinin değişmediği (“lira liradır”)

ilkisinin ortaya çıkardığı sorunları çözme gayesiyle ortaya çıkmışlardır. Bu yöntemler içerisinde önem arz eden unsur enflasyon düzeltmesi modelleridir.

Bu modeller kendi içlerinde fiyatlar genel düzeyi muhasebesi, cari maliyetler muhasebesi ve bu her iki yöntemin de birlikte kullanıldığı karma yöntem olarak üçe ayrılmaktadır.

Bu enflasyon düzeltmesi modellerinin temel hedefi enflasyon dolayısıyla mali tabloların bozulmalara uğrayan mali tabloların gerçeği yansıtmasını sağlamaktır. Bu sayede enflasyon dolayısıyla ortaya çıkabilecek olan fiktif kazançlar ve bu fiktif kazançlar dolayısıyla alınacak yanlış kararlar engellenmiş, işletme de zor duruma düşmemiş olacaktır.

Enflasyon düzeltmesi modelleri uygulama şekilleri ve esasları itibari ile birbirlerinden belirgin ayrılabilirler. Bu yöntemlerin birbirlerine karşı üstün ve aksak yönleri bulunmaktadır. Bu üstünlük ve aksaklıklar gerçekçilik, netlik, uygulama maliyetleri, anlaşılabilirlik ve uygulanabilirlik hususlarında ön plana çıkmaktadır.

Tüm dünya ülkelerinde bu tür özelliklere haiz olan yöntemler bu tür ayrımlar dâhilinde ele alınmışlardır. Türkiye Cumhuriyeti'nde de bu tür ayrımların değerlendirilmesi sonucunda daha az karmaşık, Türkiye ekonomisinin yapısı ve kullanılan endeks (TEFE) ile uyum içerisinde bulunan bir metot olan fiyatlar genel düzeyi muhasebesi uygulaması benimsenmiştir.

Bu müessese 1.1.2004 tarihinden itibaren Türkiye'de aktif olarak uygulama alanı bulmuştur. Bu bağlamda adaptasyonun sağlanması gayesiyle birçok düzenleme getirilmiştir.

Enflasyon düzeltmesi uygulaması gerçek anlamda uygulanabildiği zaman enflasyon dolayısıyla güçlükler yaşayan ülkeler açısından çok önemli işlevler yerine getirebilmektedir. Ancak bu uygulama çok fazla ayrıntılara sahip olması nedeni ile iyi bir eğitim süreci gerektirmekte, devletin ve özel sektörün bu uygulamayı etkin bir şekilde kullanabilmesi için uygulayıcıların bu hususta uzmanlık sağlamış kişilerden oluşması önem

arz etmektedir. Uygulayıcıların bu alanda uzmanlaşabilmeleri için belirli eğitim süreçlerinden geçirilmeleri gerekmektedir.

Yukarıda sayılan unsurlar enflasyon düzeltmesinde etkinliği sağlanabilmesi açısından önem arz eden ve gerçekleştirilmesi gereken unsurlardır.

Çok faydalı işlevleri olmasına karşın Türkiye’de uygulama alanı bulan enflasyon düzeltmesi uygulamasında belirgin aksaklıklar ortaya çıkmıştır.

Başlangıçta yazılı ve görsel basın tarafından enflasyon muhasebesi çok olumlu bir yaklaşım olarak görülmüştür. Bunun nedeni ise mükelleflere daha az vergi ödeteceği iddiası idi. Ancak enflasyon düzeltmesi olgusunun böyle kesin bir etkisi olamamaktadır. Bazı kişilerin ödedikleri vergide düşmeler olur iken, bazı mükelleflerde ise ödenecek vergilerde artışlar meydana gelebilmektedir. Enflasyon düzeltmesi uygulamasına geçilmesi ile birlikte bu durumun böyle gerçekleşebildiğini ve sadece ödenecek vergileri azaltmadığını gören mükellefler tarafından enflasyon düzeltmesine duyulan olumlu bakış açısı değişmiştir. Bu bağlamda 1.1.2004 tarihinden itibaren uygulanması gereken enflasyon düzeltmesi uygulaması, mükelleflerden gelen baskılar ve hazırlık aşamasının tam olarak tamamlanamamış olması nedeni ile 1. geçici vergi dönemi itibari ile uygulamada ihtiyari bırakılmış diğer bir ifade ile ertelenmiştir. Bunun nedenlerine bakıldığında şöyle bir görünüm ortaya çıkmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti’nde ise kabul edilen bu uygulama sistemin altyapısı yerine oturtulmadan alelacele bir şekilde uygulamaya sokulmuştur.

Bu çerçevede herhangi bir eğitim süreci işletilmemiştir.

Uygulama esnasında ortaya çıkabilecek hukuki ve kavramsal boşluklar irdelenmemiştir.

Uygulamanın hangi birimler üzerinde zorunlu olduğu tam layığı ile tespit edilememiştir.

Uygulamanın avantaj ve dezavantajları uygulayıcı birimlere net bir şekilde ifade edilememiştir.

Uygulamanın karmaşıklığı vergilemenin basitlik ve kolaylık ilkelerini zedeleyici etkiler yaratmaktadır.

Ve en büyük sorun oluşturan unsur, uygulamaya geçilmesinde zamanlama hatası yapılmış ve gecikilmiş olmasıdır.

Bilindiği üzere enflasyon düzeltmesinin uygulanabilmesi için iki şartın birlikte gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bunlar,

- Fiyat endeksindeki artışın içinde bulunulan dönem dahil olmak üzere son üç hesap döneminde %100'den fazla olması,
- İçine bulunulan hesap döneminde %10'dan fazla olmasıdır.

Eğer sayılan bu koşulların her ikisi de aynı anda oluşmaz ise enflasyon düzeltmesi uygulaması ortadan kalkacaktır.

Bu bağlamda şu an itibariyle enflasyonun göreceli olarak düşme eğilimi gösterdiği ülkemizde enflasyon düzeltmesi müessesesi önemini yitirmiş veya daha doğmadan ölmüş bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Fiyat endekslerindeki düşüş bu şekilde devam ettiği takdirde büyük bir ihtimalle de 2006 yılında uygulama alanı bulamayacaktır.

Hükümetler ve mükelleflerce de arzu edilen durum enflasyon düzeltmesi uygulamasının hiç uygulanmamasıdır. Ancak, yıllardır süre gelen (yapısallaşan) ve her daim Devletimizin ilk aşamada çözmek istediği bir sorun olan kronik enflasyon olgusunun ileri tarihlerde tekrar Türkiye'de vukuu bulmayacağı kesin olarak söylenemeyecektir. Ve böyle bir durum ile karşılaşılması halinde aksaklıkları giderilmiş, olumlu yönleri arttırılmış bir enflasyon düzeltmesi uygulaması yapılması gerekebilecektir.

Bundan dolayıdır ki, enflasyon düzeltmesi şu an itibariyle çok fazla bir anlam ifade etmese de yakın tarihlerde yeniden gündeme gelmesi olasılığı bulunan bir uygulamadır. Bu sebeple bu uygulamanın ileriye dönük planlaması yapılmalı ve acil durumlara hazır hale getirilmelidir.

Enflasyon düzeltmesi uygulamasında hedeflenen amaçlara ulaşılabilmesi için uygulamanın şeklinden çok doğru istikamete yönlendirilmesi önem taşımaktadır. Bundan

dolayı bu düzenlemeyi takip eden ve hayata geçiren kamu ve özel sektör uygulayıcılarının da görüş ve istekleri sistematik bir biçimde değerlendirilmeli bu sonuçlar çerçevesinde bazı iyileştirmeler yapılmalıdır. Çelişki ve ikilik yaratan hususlarda konunun uzmanı kimselerin görüşlerine, ürettikleri çözüm yollarına itibar edilmeli, bu uzman kişiler istihdam edilmek suretiyle uygulamadan doğan yetersizlikler giderilmeye çalışılmalıdır.

Bu tür düzenlemeler getirilirken bunların amaçları ve etkileri iyi saptanmalı ve elde edilen dönemsel uygulama sonuçları değerlendirilmelidir. Ancak bu şekilde uzun vadede ekonomik sisteme adapte olabilen bu uygulamaya, kademeli ancak etkin bir geçiş sağlanabilecektir.

Sonuç olarak enflasyon düzeltilmesi uygulamasının bir enflasyon ile mücadele metodu olmadığı, enflasyona karşı kesin çözüm sağlamayı amaçlayan en etkin metotlar olan maliye ve iktisat politikalarının yanında kullanım alanı bulan ve sadece, enflasyonist koşullarda bazı kesimlerin zarar görmesini engelleyen, ekonomik gerçekleri yansıtmaya işlevi gören bir ayna olduğu unutulmamalıdır.

EKLER

EK:1

z		İŞLETME AYRINTILI BİLANÇO TİPİ (.....YTL.)			
AKTİF (VARLIKLAR)		PASİF (KAYNAKLAR)			
	Önceki Dönem	Cari Dönem		Önceki Dönem	Cari Dönem
I -DÖNEN VARLIKLAR			I -KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		
A-Hazır Değerler			A-Mali Borçlar		
1-Kasa			1-Banka Kredileri		
2-Alınan Çekler			2-Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar		
3-Bankalar			3-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri (-)		
4- Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri(-)			4-Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksitleri ve Faizleri		
5-Diğer Hazır Değerler			5-Tahvil,Anapara,Borç Taksit ve Faizleri		
B-Menkul Kıymetler			6-Çıkarılmış Bonolar ve Senetler		
1-Hisse Senetleri			7-Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler		
2-Özel Kesim Tahvil,Senet ve Bonoları			8-Menkul Kıymetler İhraç Farkı(-)		
3-Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları			9-Diğer Mali Borçlar		
4-Diğer Menkul Kıymetler			B-Ticari Borçlar		
5-Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı(-)			1-Satıcılar		
C-Ticari Alacaklar			2-Borç Senetleri		
1-Alıcılar			3-Borç Senetleri Reeskontu(-)		
2-Alacak Senetleri			4-Alınan Depozito ve Teminatlar		
3-Alacak Senetleri Reeskontu(-)			5-Diğer Ticari Borçlar		
4-Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri (-)			C-Diğer Borçlar		
5-Verilen Depozito ve Teminatlar			1-Ortaklara Borçlar		
6-Şüpheli Ticari Alacaklar			2-İştiraklere Borçlar		
7-Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)			3-Bağlı Ortaklıklara Borçlar		
D-Diğer Alacaklar			4-Personele Borçlar		
1-Ortaklardan Alacaklar			5-Diğer Borç Senetleri Reeskontu(-)		
2-İştiraklerden Alacaklar			6-Diğer Çeşitli Borçlar		
3-Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar			D-Alınan Avanslar		
4-Personelden Alacaklar			E-Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakedişleri		
5-Diğer Çeşitli Alacaklar			1-Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakediş Bedelleri		
6-Diğer Alacak Senetleri Reeskontu (-)			2-Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltilme Hesabı		
7-Şüpheli Diğer Alacaklar					
8-Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)					
E-Stoklar					
1-İlk Madde ve Malzeme					
2-Yarı Mamuller					

AKTİF (VARLIKLAR)	Önceki Dönem	Cari Dönem	PASİF (KAYNAKLAR)	Önceki Dönem	Cari Dönem
3-Mamuller 4-Ticari Mallar 5-Diğer Stoklar 6-Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) 7-Verilen Sipariş Avansları F-Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri 1-Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri 2-Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltilme Hesabı 3-Taşeronlara Verilen Avanslar G-Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları 1-Gelecek Aylara Ait Giderler 2-Gelir Tahakkukları H-Diğer Dönen Varlıklar 1-İndirilecek KDV 2-Diğer KDV 3-Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar 4-Personel Avansları 5-Sayım ve Tesellüm Noksanları 6-Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar 7-Diğer Dönen Varlıklar Karşılığı (-)			F-Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler 1-Ödenecek Vergi ve Fonlar 2-Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri 3-Vadesi Geçmiş Ertilenmiş veya Taksitlendirilmiş Vergi ve Diğer Yükümlülükler. 4-Diğer Yükümlülükler G-Borç ve Gider Karşılıkları 1-Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları 2-Dönem Kârının Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yükümlülükleri(-) 3-Kıdem Tazminatı Karşılığı 4-Diğer Borç ve Gider Karşılıkları H-Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Taahhukları 1-Gelecek Aylara Ait Gelirler 2-Gider Tahakkukları I-Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar 1-Hesaplanan KDV 2-Diğer KDV 3-Merkez ve Şubeler Cari Hesabı 3-Sayım ve Tesellüm Fazlaları 4-Diğer Çeşitli Yabancı Kaynaklar		
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI			KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI		

AKTİF (VARLIKLAR)	Önceki Dönem	Cari Dönem	PASİF (KAYNAKLAR)	Önceki Dönem	Cari Dönem
I -DURAN VARLIKLAR A-Ticari Alacaklar 1-Alıcılar 2-Alacak Senetleri 3-Alacak Senetleri Reeskontu(-) 4-Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri (-) 5-Verilen Depozito ve Teminatlar 6-Şüpheli Alacaklar Karşılığı(-) B-Diğer Alacaklar 1-Ortaklardan Alacaklar 2-İştiraklerden Alacaklar 3-Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar 4-Personelden Alacaklar 5-Diğer Çeşitli Alacaklar 6-Diğer Alacak Senetleri Reeskontu(-) 7-Şüpheli Alacaklar Karşılığı(-) C-Mali Duran Varlıklar 1-Bağlı Menkul Kıymetler 2-Bağlı Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı(-) 3-İştirakler 4-İştiraklere Sermaye Taahhütleri(-) 5-İştirakler Sermaye Payları Değer Düşüklüğü Karşılığı(-) 6-Bağlı Ortaklıklar 7-Bağlı Ortaklıklara Sermaye Taahhütleri 8-Bağlı Ortaklıklara Sermaye Payları Değer Düşüklüğü Karşılığı(-) D-Maddi Duran Varlıklar 1-Arazi ve Arsalar 2-Yer altı ve Yerüstü Düzenleri 3-Binalar 4-Tesis,Makine ve Cihazlar 5-Taşıtlar			I -UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR A-Mali Borçlar 1-Banka Kredileri 2-Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar 3-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri (-) 3-Çıkarılmış Tahviller 4-Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler 5-Menkul Kıymetler İhraç Farkı(-) 6-Diğer Mali Borçlar. B-Ticari Borçlar 1-Satıcılar 2-Borç Senetleri 3-Borç Senetleri Reeskontu(-) 4-Alınan Depozito ve Teminatlar 5-Diğer Ticari Borçlar C-Diğer Borçlar 1-Ortaklara Borçlar 2-İştiraklere Borçlar 3-Bağlı Ortaklıklara Borçlar 4-Diğer Borç Senetleri Reeskontu(-) 5-Kamuya Olan Ertelemiş ve Taksitlendirilmiş Borçlar 6-Diğer Çeşitli Borçlar D-Alınan Avanslar E-Borç ve Gider Kaynakları 1-Kıdem Tazminatı Karşılıkları 2 Diğ er Borç ve Gider Karşılıkları - F-Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Taahhükleri 1-Gelecek Yıllara Ait Gelirler 2-Gider Tahakkukları G-Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar 1-Gelecek Yıllara Ertelenen veya Terkin Edilen KDV		

AKTİF (VARLIKLAR)	Önceki Dönem	Cari Dönem	PASİF (KAYNAKLAR)	Önceki Dönem	Cari Dönem
6-Demirbaşlar 7-Diğer Maddi Duran Varlıklar 8-Birikmiş Amortismanlar(-) 9-Yapılmakta Olan Yatırımlar 10-Verilen Avanslar E-Maddi Olmayan Duran Varlıklar 1-Haklar 2-Şerefiye 3-Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri 4-Araştırma ve Geliştirme Giderleri 5-Özel Maliyetler 6-Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar 7-Birikmiş Amortismanlar(-) 8-Verilen Avanslar F-Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar 1-Arama Giderleri 2-Hazırlık ve Geliştirme Giderleri 3-Diğer Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar 4-Birikmiş Tükenme Payları(*) 5-Verilen Avanslar G-Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları 1-Gelecek Yıllara Ait Giderler 2-Gelir Tahakkukları H-Diğer Duran Varlıklar 1-Gelecek Yıllarda İndirilecek KDV 2-Diğer KDV 3-Gelecek Yıllar İhtiyacı Stokları 4-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar 5-Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar 6-Diğer Çeşitli Duran Varlıklar 7-Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) 8-Birikmiş Amortismanlar (-)			2-Tesise Katılma Payları 3-Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI II-ÖZ KAYNAKLAR A-Ödenmiş Sermaye 1-Sermaye 2-Ödenmemiş Sermaye(-) 3-Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları 4-Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farkları (-) B-Sermaye Yedekleri 1-Hisse Senedi İhraç Primleri 2-Hisse Senedi İptal Karları 3-M.D.V. Yeniden Değerleme Artışları 4-İştirakler Yeniden Değerleme Artışları 5-Maliyet Bedeli Artış Fonu 6-Sermaye Yedekleri 7-Diğer C-Kar Yedekleri 1-Yasal Yedekler 2-Statü Yedekleri 3-Olağanüstü Yedekler 4-Diğer Kar Yedekleri 5-Özel Fonlar D-Geçmiş Yıllar Karları E-Geçmiş Yıllar Zararları(-) F-Dönem Net Karı (Zararı)		
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI			ÖZ KAYNAKLAR TOPLAMI		
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI			PASİF(KAYNAKLAR) TOPLAM		

Dipnotlar

- 1-.....
2-.....

EK 2

İŞLETME AYRINTILI GELİR TABLOSU TİPİ (.....YTL.)	Önceki Dönem	Cari Dönem
A-BRÜT SATIŞLAR		
1-Yurtiçi Satışlar		
2-Yurtdışı Satışlar		
3-Diğer Gelirler		
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ(-)		
1-Satıştan İadeler(-)		
2-Satış İskontoları(-)		
3-Diğer İndirimler(-)		
C-NET SATIŞLAR		
D-SATIŞLARIN MALİYETİ(-)		
1-Satılan Mamuller Maliyeti(-)		
2-Satılan Ticari Mallar Maliyeti(-)		
3-Satılan Hizmet Maliyeti(-)		
4-Diğer Satışların Maliyeti(-)		
BRÜT SATIŞ KÂRI VEYA ZARARI		
E-Faaliyet Giderleri(-)		
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri(-)		
2-Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri(-)		
3-Genel Yönetim Giderleri(-)		
FAALİYET KÂRI VEYA ZARARI		
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR		
1-İştiraklerden Temettü Gelirleri		
2-Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri		
3-Faiz Gelirleri		
4-Komisyon Gelirleri		
5-Konusu Kalmayan Karşılıklar		

6-Menkul Kıymet Satış Karları 7-Kambiyo Karları 8-Reeskont Faiz Gelirleri 9-Enflasyon Düzeltmesi Karları 10-Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Kârlar G-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR(-) 1-Reeskont Faiz Giderleri 2-Komisyon Giderleri 3-Karşılık Giderleri 4-Menkul Kıymet Satış Zararları (-) 5-Kambiyo Zararları (-) 6-Reeskont Faiz Giderleri (-) 7-Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-) 8-Diğer Olağan Gider ve Zararlar H-FİNANSMAN GİDERLERİ(-) 1-KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ(-) 2-UZUN VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ(-) OLAĞAN KÂR VEYA ZARAR I-OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂLARI 1-Önceki Dönem Gelir ve Kârları 2-Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar J-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR(-) 1-Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları(-) 2-Önceki Dönem Gider ve Zararları(-) 3-Diğer Olağandışı Gider ve Zararları(-) DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI K-DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞER YASIL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI(-) DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI	Önceki Dönem	Cari Dönem
---	-----------------	---------------

DİPNOTLAR:

- 1- .....
- 2- .....
- .....

EK: 3**PARASAL KALEMLER (1)**

100	İşletmenin elinde bulunan ulusal paralar
101	Gerçek ve tüzel kişiler tarafından işletmeye verilmiş olup, henüz tahsil için bankaya verilmemiş veya ciro edilmemiş olan çekler
102	İşletmece yurt içi ve yurt dışı banka ve benzeri finans kurumlarına yatırılan ve çekilen mevduat
103	Bankalar ve özel finans kurumları üzerinden gerçekleştirilen çekler ve ödeme emirleri
108	İşletmenin ihtiyacı için satın alınan posta, damga ve harç pulları ile vadesi gelmiş kuponlar ve yoldaki paralar
111	Özel sektöre çıkarılan tahvil, senet ve bonolar Bu kıymetler, Vergi Usul Kanunu'nun 279 uncu maddesi kapsamında <u>alış bedeli</u> ile değerlendirilmeleri halinde, değerlendirildikleri tarihten itibaren "parasal olmayan kıymet" olarak addolunur.(2)
112	Kamu kesimince çıkarılan tahvil, senet ve bonolar Bu kıymetler, Vergi Usul Kanunu'nun 279 uncu maddesi kapsamında <u>alış bedeli</u> ile değerlendirilmeleri halinde, değerlendirildikleri tarihten itibaren "parasal olmayan kıymet" olarak addolunur.(3)
120	İşletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senetsiz alacaklar
121	İşletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmış alacaklar
122	Alacak senetleri için ayrılan reeskontlar
124	Finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan alacaklar ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark
126	İşletmece üçüncü kişilere karşı bir işin yapılmasının üstlenilmesi veya bir sözleşmenin ya da diğer işlemlerin karşılığı olarak geri alınmak üzere verilen depozito ve teminatlar Geri alınmak üzere verilen depozito ve teminatların parasal olmayan bir mahiyet taşıması durumunda, söz konusu verilen depozito ve teminatlar "parasal olmayan kıymet" olarak addolunur.(4)
128	Ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış senetli ve senetsiz şüpheli ticari alacaklar
131	İşletmenin esas faaliyet konusu dışındaki işlemler dolayısı ile (ödünç verme ve benzer nedenlerle ortaya çıkan) ortaklarından, olan alacakları
132	İşletmenin esas faaliyet konusu dışındaki işlemler dolayısı ile (ödünç verme ve benzer nedenlerle ortaya çıkan) iştiraklerinden olan alacakları
133	İşletmenin esas faaliyet konusu dışındaki işlemler dolayısı ile (ödünç verme ve benzer nedenlerle ortaya çıkan) bağlı ortaklıklarından olan alacakları
135	İşletmeye dahil olan personel ve işçilerden olan alacaklar
137	Alacak senetleri için ayrılan reeskontlar
138	Ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi bir kaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış senetli ve senetsiz şüpheli diğer alacaklar

179	Taşeronlara verilen avanslar Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.(5)
181	Üçüncü kişilerden tahsili ya da bunlar hesabına kesin borç kaydı hesap döneminden sonra yapılacak gelirlerin, içinde bulunan dönemde tahakkuk eden kısımları
190	Devreden katma değer vergisi
191	İndirilecek katma değer vergisi
192	Teşvikli yatırım mallarının ithalinde ödenmesi gerektiği halde ödenmeyip, fiilen indirilmesinin mümkün olacağı tarihe kadar ertelenen katma değer vergisi
193	Mevzuat gereğince peşin ödenen gelir, kurumlar ve diğer vergiler ile fonlar
195	İşletme adına mal ve hizmet satın alacak, işletme adına bir kısım gider ve ödemeleri yapacak personel ve personel dışındaki kişilere verilen avanslar
196	Personele maaş, ücret ve yolluklarına mahsuben önceden ödenen diğer avanslar
197	Tesellüm sırasında veya sayımlar sonucunda tespit edilen noksanlar
220	İşletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senetsiz alacaklar
221	Her türlü senetli alacaklar
222	Senetli alacakların tasarruf değeriyle değerlendirilmesini sağlamak amacı ile alacak senetleri için ayrılan reeskontlar
224	Finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan alacaklar ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark
226	Üçüncü kişilere karşı bir işin yapılmasının üstlenilmesi ve bir akdin karşılığı olarak, geri alınmak üzere verilen, bir yıldan uzun süreli depozito ve teminatlar Geri alınmak üzere verilen depozito ve teminatların parasal olmayan bir mahiyet taşıması durumunda, söz konusu verilen depozito ve teminatlar “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.(6)
231	Esas faaliyet konusu dışındaki işlemler dolayısı ile (ödünç verme ve benzer nedenlerle ortaya çıkan) ortaklardan olan alacaklar
232	Esas faaliyet konusu dışındaki işlemler dolayısı ile (ödünç verme ve benzer nedenlerle ortaya çıkan) iştiraklerden olan alacaklar
233	Esas faaliyet konusu dışındaki işlemler dolayısı ile (ödünç verme ve benzer nedenlerle ortaya çıkan) bağlı ortaklıklardan olan alacaklar
235	İşletme topluluğuna dahil olan personelden alacaklar
237	Diğer alacaklar grubundaki senetli alacakların değerlendirilmesini sağlamak amacı ile alacak senetleri için ayrılan reeskontlar
243	İştiraklerle ilgili sermaye taahhütleri Sermaye taahhüdünün ortaklık hakkı elde etmek için yapılan ödeme karşılığında hisse senedi alınmamış bir iştirak için yapılmış olması halinde bu kıymetler “parasal kıymet” addolunur.(7)
246	Bağlı ortaklıklarla ilgili sermaye taahhütleri Sermaye taahhüdünün ortaklık hakkı elde etmek için yapılan ödeme karşılığında hisse senedi alınmamış bir iştirak için yapılmış olması halinde bu kıymetler “parasal kıymet” addolunur.(8)

269	Maddi olmayan duran varlıklarla ilgili olarak gerek yurt içi, gerekse yurt dışındaki kişi ve kuruluşlara verilen avanslar Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.(9)
279	Özel tükenmeye tabi varlıklar için verilen avanslar Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.(10)
281	Üçüncü kişilerden tahsili ya da bunlar hesabına kesin borç kaydı bir yıl veya daha sonraki yıllarda yapılacak gelirlerin içinde bulunulan dönemde tahakkuk eden kısımları
291	Satın alınan veya imal edilen, amortismanına tabi iktisadi kıymetlerle ilgili bir yıldan daha uzun sürede indirilebilecek nitelikteki katma değer vergisi
292	Ertelenen, iadesi gereken, tahsil edilen ve çeşitli şekillerde ortaya çıkan diğer katma değer vergisi
295	Peşin ödenen vergiler ve fonlar
300	Banka ve diğer finans kuruluşlarından sağlanan krediler
301	Kiracıların finansal kiralama yapanlara olan ve vadesi 1 yılı geçmeyen borçları
303	Vadelerine bir yıldan fazla süre bulunmakla birlikte uzun vadeli kredilerin, bilanço tarihinden itibaren bir yıl içinde ödenecek anapara taksitleri ile bunların tahakkuk ettiği halde henüz ödenmeyen faizleri
304	Bilanço tarihinden itibaren bir yıl içinde ödenecek tahvil anapara taksitleri ile tahakkuk edip de henüz ödenmeyen faizleri
305	Tedavüldeki finansman bonoları ve banka bonoları gibi kısa vadeli para ve sermaye piyasası araçları karşılığında sağlanan fonlar
308	Nominal değerinin altında ihraç edilen tahvil, senet vs. diğer menkul kıymetlerin nominal değeri ile satış fiyatı arasındaki farkın gelecek döneme ait olan kısmı
320	İşletmenin faaliyet konusu ile ilgili her türlü mal ve hizmet alımlarından kaynaklanan senetsiz borçları
321	İşletmenin faaliyet konusu ile ilgili her türlü mal ve hizmet alımlarından kaynaklanan senede bağlanmış ticari borçları
322	Bilanço gününde, senetli borçların tasarruf değeri ile değerlemesini sağlamak üzere borç senetleri için ayrılan reeskontlar
326	Üçüncü kişilerin belli bir işi yapmalarını, aldıkları bir değeri geri vermelerini sağlamak amacıyla ve belli sözleşmeler nedeniyle gerçekleşecek bir alacağın karşılığı olarak alınan depozito ve teminatlar Geri verilmek üzere alınan depozito ve teminatların parasal olmayan bir mahiyet taşıması durumunda, söz konusu alınan depozito ve teminatlar “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.(11)
331	İşletmenin esas faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla ortaklarına olan borçları
332	İşletmenin esas faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla iştiraklerine olan borçları
333	İşletmenin sermaye taahhüdünden borçları hariç olmak üzere faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla bağlı ortaklıklarına olan borçları
335	İşletmenin personeline olan çeşitli borçları

337	Bilanço gününde, diğer borçlar grubundaki senetli borçların değerlemesini sağlamak amacı ile borç senetleri için ayrılan reeskontlar
360	İşletmenin ekonomik faaliyetlerde bulunmasının sonucu ilgili mali mevzuat uyarınca mükellef veya sorumlu sıfatıyla işletmenin kendisine, personeline ve üçüncü kişilere ilişkin olarak ödenmesi gereken vergi, resim, harç ve fonlar
361	İşletmenin, personelin hak edişlerinden sosyal güvenlik mevzuatı hükümlerine göre kesintiye tabi tutmakla yükümlü bulunduğu, personele ait emeklilik keseneği ve sigorta primleri ile bunlara ilişkin işveren katılma payları gibi işverence sosyal güvenlik kuruluşlarına ödenecek kesintiler
368	Kanuni süresi içerisinde ödenmeyen vergi ve yükümlülükler
371	Mevzuat gereğince peşin ödenen gelir ve kurumlar vergisi ile diğer yükümlülükler
381	Gelecek aylarda ödemesi yapılacak belgeye dayalı gider tahakkukları
391	Teslim edilen mal veya ifa edilen hizmetler üzerinden hesaplanan katma değer vergisi ile işlemi gerçekleştirilmeyen ya da işlemde vazgeçilen mal ve hizmetlere ilişkin katma değer vergisi
392	Teşvikli yatırım mallarının ithalinden doğan ve ertelenen katma değer vergisi ve ihraç kaydıyla satış nedeniyle ertelenen ve terkin edilecek katma değer vergisi
393	Merkez ve şubeler cari hesabı
397	Sayımlar sonunda tespit edilen kasa, stok ve maddi duran varlıklardaki fazlalar
400	Banka ve diğer finans kuruluşlarından alınan uzun vadeli krediler
401	Kiracıların finansal kiralama yapanlara olan ve vadesi 1 yılı aşan borçları
405	İşletme tarafından çıkarılmış bulunan ve vadesi bir yılı aşan tahviller
407	İşletmece çıkarılmış katılma intifa senedi dışındaki vadeleri bir yıldan uzun olan diğer menkul değerler
408	Nominal değerinin altında ihraç edilen tahvil, senet ve diğer menkul kıymetlerin nominal değerleri ile satış fiyatı arasındaki farkın gelecek yıllara ait olan kısmı
420	İşletmenin faaliyet konusu ile ilgili her türlü mal ve hizmet alımlarından kaynaklanan vadelerine bir yıldan fazla süre bulunan senetsiz borçlar
421	İşletmenin faaliyet konusu ile ilgili her türlü mal ve hizmet alımlarından kaynaklanan vadelerine bir yıldan fazla süre bulunan senetli borçlar
422	Bilanço gününde, senetli borçların tasarruf değeriyle değerlendirilmesini sağlamak üzere, borç senetleri için ayrılan reeskontlar
426	Alınan Depozito ve Teminatlar hesabında alış amaçları belirtilen depozito ve teminatların vadeleri bir yıldan fazla olan kısımları Geri verilmek üzere alınan depozito ve teminatların parasal olmayan bir mahiyet taşıması durumunda, söz konusu alınan depozito ve teminatlar "parasal olmayan kıymet" olarak addolunur.(12)
431	İşletmenin esas faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla ortaklarına olan vadeleri bir yıldan fazla süreli borçları

432	İşletmenin esas faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla iştiraklerine olan vadeleri bir yıldan fazla süreli borçları
433	İşletmenin sermaye taahhüdünden borçları hariç olmak üzere faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısıyla bağlı ortaklıklarına vadeleri bir yıldan fazla süreli olan borçları
437	Bilanço gününde, uzun vadeli diğer borçlar grubunda yer alan senetli borçların değerlemesini sağlamak amacı ile borç senetleri için ayrılan reeskontlar
438	Kamuya olan vergi ve benzeri borçlardan vadesinde ödenmeyip ertelenmiş veya taksite bağlanmış olup bir yıldan daha uzun bir sürede ödenecek olan borçlar
481	Gelecek yıllarda ödenmesi yapılacak ve kesinlikle belgeye dayalı gider tahakkukları
492	Teşvikli yatırım mallarının ithalinde ödenmesi gerektiği halde ödenmeyip, fiilen indirilmesinin mümkün olacağı tarihe kadar ertelenen katma değer vergisi ile imalatçı teşebbüsler tarafından imal ettikleri mallardan ihraç edilmek kaydı ile ihracatçılara yapılan teslimler nedeniyle hesaplanan ve düzenlenen fatura ve fatura yerine geçen belgelerde mevzuat gereği ihracatçılardan tahsil edilmeyen ve tamamının indirim konusu yapılmaması nedeniyle gelecek bilanço devrelerine kadar tecil olunan katma değer vergisi
493	İşletmeye ait tesislerden yararlanmak amacıyla üçüncü kişilerin, tesis bedellerine katılma payları

(1)Listede yer alan iktisadi kıymetler, uygulayıcılar için kolaylık sağlamak üzere, “Tek Düzen Hesap Planı” nında izlendikleri hesap kodları ile gösterilmiştir. Bu listede yer almayan iktisadi kıymetler mahiyet itibariyle listedeki kendilerine en yakın iktisadi kıymet gibi işleme tabi tutulurlar.

(2) Bu kıymetler, Vergi Usul Kanunu'nun 279 uncu maddesi kapsamında alış bedeli ile değerlendirilmeleri halinde, değerlendirildikleri tarihten itibaren “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.

(3)Bu kıymetler, Vergi Usul Kanunu'nun 279 uncu maddesi kapsamında alış bedeli ile değerlendirilmeleri halinde, değerlendirildikleri tarihten itibaren “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.

(4)Geri alınmak üzere verilen depozito ve teminatların parasal olmayan bir mahiyet taşıması durumunda, söz konusu verilen depozito ve teminatlar “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.

(5)Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.

(6)Geri alınmak üzere verilen depozito ve teminatların parasal olmayan bir mahiyet taşıması durumunda, söz konusu verilen depozito ve teminatlar “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.

(7)Sermaye taahhüdünün ortaklık hakkı elde etmek için yapılan ödeme karşılığında hisse senedi alınmamış bir iştirak için yapılmış olması halinde bu kıymetler “parasal kıymet” addolunur.

(8)Sermaye taahhüdünün ortaklık hakkı elde etmek için yapılan ödeme karşılığında hisse senedi alınmamış bir iştirak için yapılmış olması halinde bu kıymetler “parasal kıymet” addolunur.

(9)Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.

(10)Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.

(11)Geri verilmek üzere alınan depozito ve teminatların parasal olmayan bir mahiyet taşıması durumunda, söz konusu alınan depozito ve teminatlar “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.

(12)Geri verilmek üzere alınan depozito ve teminatların parasal olmayan bir mahiyet taşıması durumunda, söz konusu alınan depozito ve teminatlar “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.

Kaynak: V.U.K. 328 Sıra No'lu Genel Tebliği

EK: 4**PARASAL OLMAYAN KALEMLER(1)**

110	Geçici olarak elde tutulan hisse senetleri
150	Üretimde veya diğer faaliyetlerde kullanılmak üzere işletmede bulundurulmuş hammadde ve malzemeler
151	Henüz tam mamul haline gelmemiş ancak direkt ilk madde ve malzeme ile direkt işçilik ve genel üretim giderlerinden belli oranlarda pay almış üretim aşamasındaki mamuller
152	Üretim çalışmaları sonunda elde edilen ve satışa hazır hale gelmiş bulunan mamuller
153	Herhangi bir değişikliğe tabi tutulmadan satmak amacı ile işletmeye alınan ticari mallar
157	Diğer stok kalemlerinin hiç birinin kapsamına alınmayan ürün, artık ve hurdalar
159	Yurt içinden ya da yurt dışından satın alınmak üzere siparişe bağlanan stoklarla ilgili olarak verilen avanslar Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise "parasal olmayan kıymet" olarak addolunur.(2)
170	Hakediş maliyetleri
180	Peşin ödenen ve cari dönem içinde ilgili gider hesaplarına kaydedilmemesi gereken, gelecek döneme ait giderler
240	İştiraklerdeki sermaye payları hesabında aranan asgari yüzdeleri taşımadığı için iştirakler hesabında izlenemeyen, ancak uzun vadede elde tutulması amaçlanan hisse senetleri ile hisse senetleri dışında kalan ve uzun vadeli amaçlarla veya yasal zorunluluklarla veya paraya dönüşme niteliği kaybaldığı için elde tutulan menkul kıymetler
242	İşletmenin, doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri veya ortaklık payları
245	İşletmenin doğrudan veya dolaylı olarak yüzde 50 oranından fazla sermaye ya da oy hakkına veya en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olduğu iştiraklerin sermaye payları
250	İşletmeye ait her türlü arazi ve arsalar
251	Herhangi bir işin gerçekleşmesini sağlamak veya kolaylaştırmak için, yeraltında veya yerüstünde inşa edilmiş yeraltı ve yerüstü düzenleri
252	Her türlü binalar ve müteammim cüzüleri
253	Üretimde kullanılan her türlü makine, tesis ve cihazlar
254	İşletme faaliyetlerinde kullanılan tüm taşıtlar

255	İşletme faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan her türlü büro makine ve cihazları ile döşeme, masa, koltuk, dolap, mobilya gibi maddi duran varlıklar
257	Maddi duran varlıklar içinde yer alan amortismanına tabi iktisadi kıymetler için ayrılmış olan amortismanlar
258	Yapımı süren ve tamamlandığında ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılacak olan, her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerle ilgili harcamaların yapıldığı yatırımlar
259	Yurt içinden veya yurt dışından satın alınmak üzere sipariş edilen maddi duran varlıklarla ilgili olarak verilen avanslar Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.(3)
260	İmtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve unvan gibi bir bedel ödenerek elde edilen bazı hukuki tasarruflar ile kamu otoritelerinin belirli alanlarda tanıdığı kullanma, yararlanma gibi yetkiler dolayısıyla yapılan harcamalar
261	Bir işletme devralınırken katlanılan maliyet ile söz konusu işletmenin rayiç bedelle hesaplanan net varlıklarının değeri arasındaki olumlu fark olan peştamallıklar
262	İşletmenin kurulması, yeni bir şubenin açılması, işlerin sürekli olarak genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir değer elde edilmeyen ve aktifleştirilmiş olan giderler
263	Yeni ürün ve teknolojiler oluşturulması, mevcutların geliştirilmesi ve benzeri amaçlarla yapılan ve aktifleştirilmiş olan giderler
264	Kiralanan gayrimenkullerin geliştirilmesi veya ekonomik değerinin sürekli olarak artırılması amacıyla yapılan özel maliyet bedelleri
268	Maddi olmayan duran varlıklar içinde amortismanına tabi iktisadi kıymetler için ayrılmış olan amortismanlar
271	Arama amacı ile yapılan işlerle ilgili arama giderleri
272	Açık işletmelerde, maden üstündeki örtüyü kaldırmak veya yeraltındaki maden yataklarına girmek, bu yatakla yerüstü arasında genel kütlemin tüketilmesine kadar sürekli bir bağlantı kurmak ve maden yataklarını üretime elverişli parçalara bölmek, gerek insanların gerekse araçların gidip gelme ve havalandırılmalarını ve cevherin taşınmasını sağlamak amacıyla açılacak olan düşey, yatay ve eğimli yol, mecra ve benzeri faaliyetlerin gerektirdiği giderlerle; petrol işlemlerinden kuyu açma, temizleme, derinleştirme, bitirme veya bu işlemlere hazırlık için yapılan işçilik, yakıt, tamir ve bakım, nakliye, ikmal, malzeme vb. hazırlık ve geliştirme giderleri
278	Özel tükenmeye tabi varlıklar grubuna giren kalemler için ayrılan tükenme payları
280	Peşin ödenen ve cari dönem içinde ilgili gider hesaplarına kaydedilmemesi gereken gelecek yıllara ait giderler
294	Çeşitli nedenlerle işletmede kullanıma ve satış olanaklarını yitiren ve elden çıkarılacak stoklar ve duran varlıklar
302	Finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan borçlar ile kiralanan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark

340	İşletmenin satış amacıyla gelecekte yapacağı mal ve hizmet teslimleri ile ilgili olarak peşin tahsil edilen sipariş avansları Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.(4)
350	Yıllara yaygın taahhüt işleri yapan işletmelerin üstlendikleri işlerden, gerçekleştirdikleri kısım karşısında aldıkları hakedişler
380	Gelecek bilanço dönemlerine ait peşin tahsil olunan gelirlerin bir yıldan kısa süreye ait kısımları
402	Finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan ve vadesi bir yılı aşan borçlar ile kiralanan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark
440	İşletmenin satış sözleşmesine dayanarak mal ve hizmetin tesliminden önce tahsil ettiği bir yılı aşan avanslar Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.(5)
480	Gelecek bilanço dönemlerine ait peşin tahsil olunan gelirlerin bir yıldan uzun süreye ait kısımları
(1>Listede yer alan iktisadi kıymetler, uygulayıcılar için kolaylık sağlamak üzere, “Tek Düzen Hesap Planı” nında izlendikleri hesap kodları ile gösterilmiştir. Bu listede yer almayan iktisadi kıymetler mahiyet itibariyle listedeki kendilerine en yakın iktisadi kıymet gibi işleme tabi tutulurlar.	
(2)Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.	
(3)Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.	
(4)Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur.	
(5)Verilen avans, parasal olmayan bir mahiyet taşıyor ise “parasal olmayan kıymet” olarak addolunur	

Kaynak: V.U.K. 328 Sıra No’lu Genel Tebliği

EK: 5

DÜZELTME KATSAYILARI

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
1970	393.292,49	388.736,18	392.039,30	392.873,87	394.975,92	401.201,09	410.116,67	401.419,25	394.975,92	390.380,75	385.689,66	378.375,19
1971	362.935,10	355.935,39	353.041,61	350.028,45	345.119,21	347.229,54	332.826,87	329.558,04	330.000,00	321.240,21	312.668,36	307.587,50
1972	300.941,70	291.437,03	292.476,23	292.244,66	288.927,59	287.241,25	282.839,08	281.759,54	279.625,00	278.149,96	271.500,55	267.661,35
1973	266.501,81	254.117,04	252.120,90	249.901,83	246.563,13	245.578,84	241.560,86	236.151,63	226.098,01	220.229,71	217.120,59	207.304,13
1974	202.415,68	196.332,45	187.648,70	182.409,19	177.369,05	183.269,61	182.997,03	182.139,16	176.901,51	177.582,39	176.774,43	174.106,13
1975	167.736,88	164.046,67	162.422,44	162.172,67	164.338,82	167.546,53	168.888,13	167.927,66	167.129,27	164.815,81	163.646,64	157.703,48
1976	154.114,82	150.839,80	149.163,47	144.435,53	140.799,16	139.521,83	144.576,97	142.045,41	139.759,56	136.933,78	134.146,83	132.366,86
1977	129.057,69	127.872,86	126.644,36	122.199,97	120.681,71	119.297,03	118.549,86	117.962,61	108.544,33	103.681,18	100.642,13	97.260,87
1978	93.397,01	89.393,32	85.589,57	82.712,61	80.161,80	78.717,21	75.381,39	73.651,60	70.682,69	68.798,70	67.275,13	65.386,18
1979	62.443,75	59.561,88	56.689,45	52.579,06	50.228,62	46.846,68	45.355,74	43.907,10	42.614,44	40.547,62	37.577,50	36.050,69
1980	33.014,76	25.535,65	24.448,90	23.613,65	22.938,60	22.324,00	22.284,91	21.947,67	21.214,15	19.804,43	19.087,52	18.519,14
1981	17.713,07	17.323,59	17.466,23	17.605,77	17.230,59	16.194,50	16.169,67	15.992,07	15.534,72	15.285,75	14.988,73	14.740,32
1982	14.197,71	13.688,05	13.246,42	12.999,17	12.832,41	12.660,09	12.414,82	12.178,67	12.041,40	11.951,53	11.827,82	11.758,49
1983	10.733,85	10.481,02	10.318,99	10.174,77	10.009,36	9.879,68	9.765,20	9.566,89	9.371,00	9.120,12	8.760,89	8.393,61
1984	8.080,23	7.815,96	7.568,51	6.990,36	6.539,37	6.246,12	6.290,24	6.096,32	5.957,97	5.769,07	5.562,71	5.467,74
1985	5.216,59	4.981,34	4.728,36	4.620,60	4.522,74	4.580,94	4.558,77	4.479,73	4.360,19	4.153,27	4.029,95	3.955,30
1986	3.784,26	3.708,89	3.661,41	3.589,99	3.533,76	3.499,77	3.457,46	3.451,50	3.378,69	3.251,77	3.204,93	3.175,68
1987	3.065,07	2.954,25	2.857,38	2.743,45	2.598,91	2.717,78	2.709,33	2.627,64	2.528,53	2.443,47	2.349,06	2.094,96
1988	1.932,38	1.819,42	1.702,15	1.628,97	1.607,94	1.595,18	1.553,48	1.502,59	1.436,54	1.370,29	1.298,81	1.247,38
1989	1.164,07	1.123,07	1.083,51	1.029,33	985,48887	954,54651	907,8142	884,77258	862,87267	839,59629	805,95099	768,51965
1990	735,8582	703,39075	675,23366	659,39573	649,40457	640,02559	629,39406	602,69814	569,85711	544,68825	530,00269	517,10913
1991	494,42192	469,72772	447,9957	425,12255	413,09901	407,56103	398,61313	380,62362	364,64485	352,26396	339,19356	324,783
1992	292,51552	278,02038	266,51412	260,79842	258,98997	258,35016	253,68756	241,99401	227,72437	215,75372	208,47648	201,22401
1993	191,56681	182,06849	173,80202	169,37704	164,64128	160,87272	153,58654	148,02987	142,3169	137,4174	129,207	125,56448
1994	119,25848	110,67616	103,39076	80,50273	74,19196	72,2319	70,50716	68,35278	65,44415	61,6202	58,31043	54,80401
1995	49,71111	46,4283	43,99344	41,84864	41,08013	40,56099	39,66738	38,79191	37,07735	35,74867	34,52806	33,08875
1996	30,15564	28,49132	26,62135	24,63163	23,653	23,02589	22,49269	21,67381	20,62039	19,55005	18,5994	17,896
1997	16,93919	15,95095	15,04402	14,25391	13,55011	13,10277	12,44664	11,81892	11,12265	10,42669	9,8744	9,37172
1998	8,79764	8,41361	8,0882	7,77636	7,53122	7,41547	7,23239	7,06218	6,70369	6,43713	6,22594	6,0753
1999	5,86533	5,67417	5,4565	5,1826	5,02218	4,93291	4,74428	4,59429	4,34037	4,14701	3,98451	3,72928
2000	3,52536	3,38737	3,28561	3,20891	3,15542	3,14614	3,11415	3,08487	3,01519	2,93325	2,86439	2,81116
2001	2,74754	2,677	2,43232	2,12692	2,00079	1,94491	1,8829	1,81848	1,72612	1,61729	1,55233	1,49082
2002	1,43136	1,39561	1,37013	1,34575	1,34015	1,32486	1,29042	1,26345	1,22533	1,18811	1,16911	1,13942
2003	1,07914	1,04626	1,01377	0,99623	1,00246	1,02214	1,02765	1,02967	1,02911	1,02339	1,00626	1,1384
2004	1.1092	1.0913	1.0689	1.0413	1.0416	1.0528	1.0690	1.0606	1.0414	1.0088	1.0013	1.0000

EK: 6

TÜRKİYE MUHASEBE STANDARDI - 2 YÜKSEK ENFLASYON DÖNEMLERİNDE FİNANSAL RAPORLAMA

I – AMAÇ

Madde 1-

a) Bu standart yüksek enflasyon ortamında, temel finansal tabloların (konsolide olanlar dahil) düzenleme esaslarını içerir.

b) Yüksek enflasyonlu dönemlerde Türk Lirası birimine göre sunulan faaliyet sonuçları ve finansal durumun bir anlam taşımayacağı, liranın satın alma gücünde meydana gelen azalışlar, farklı tarihlerde ortaya çıkan işlem ve olayların karşılaştırılmasını önleyeceği ve sonuçların yanıltıcı olacağı göz önünde tutularak finansal tabloların, dönem sonundaki liranın satın alma gücüne göre düzeltilmesi sağlanır.

c) Düzeltme işlemi muhasebe kayıtları dışında raporlar aracılığıyla yapılır.

II – TANIMLAR

Madde 2-

Bu standartta geçen terimlerin anlamları aşağıdaki gibidir.

a) Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi: Genel fiyat değişmelerinin finansal tablolar üzerinde oluşturduğu etkileri gidermek amacıyla finansal tabloların genel fiyat endeksleri ile

düzeltilerek finansal tablo verilerinin, finansal tablonun düzenlendiği tarihteki liranın satın alma gücüne göre ifadesinin sağlanmasını öngören yöntemdir.

b) Cari Maliyet Muhasebesi: Finansal tablolardaki kalemlerin cari değerleri ile değerlemesini öngören yöntemdir. Cari değer, net cari yenileme maliyeti veya net cari yenileme maliyetinden daha küçük olmak kaydıyla, varlığın satılması halinde elde edilecek net nakit değeri veya varlığı kullanmakla sağlanacak nakit girişlerinin net bugünkü değerinden büyük olanıdır.

c) Net Cari Yenileme Maliyeti: Bilançonun düzenlendiği tarihte sahip olunan varlığın yenileme maliyeti, aynı yaştaki, aynı verimdeki benzer varlıkların veya benzer üretim ve hizmet sunabilen ya da benzer kar edebilme yeteneğine sahip olan varlıkların edinilmesi için katlanılacak maliyetlere eşit bir değerdir.

d) Net Nakit Değer: (Net Gerçekleşebilir Değer) Varlıkların, cari piyasa koşullarında kolaylıkla, elden çıkartılabilecekleri varsayımı altında, satılmaları durumunda elde edilebilecek nakit miktarıdır.

e) Net Bugünkü Değer: Varlığın kullanılmasıyla elde edileceği tahmin edilen toplam nakit girişlerinin bugünkü değeridir.

f) Genel Fiyat Endeksleri: Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Türkiye geneli için yayınlamış olduğu toptan eşya fiyat endeksleridir.

g) Parasal Kalemler: Lira değerindeki değişimler karşısında nominal değerleri aynen kalan ancak satın alma güçleri fiyat hareketlerine göre ters yönde değişen kalemlerdir. (Bilançoda yer alan parasal kalemlerin örnekleri Ek 1'de verilmiştir.)

h) Parasal Olmayan Kalemler: Lira değerindeki değişimlere paralel olarak nominal değerleri değişen fakat satın alma güçleri aynı kalan kalemlerdir. (Bilanço da yer alan parasal olmayan kalemlerin örnekleri Ek 1'de verilmiştir.)

ı) Dönem Sonu Endeks: Cari dönem bilançosunun düzenleme tarihindeki endekstir.

İ) Dönem Başı Endeks: Bir önceki dönem finansal tablolarının düzenlendiği tarihteki endekstir.

j) Ortalama Endeks: Dönem ortalama endeksidir.

III- STANDARDIN İÇERİĞİ

Madde 3-

Aşağıdaki durumlarda yüksek enflasyonun var olduğu kabul edilir ve finansal tablolar zorunlu olarak düzeltilir.

a) Nüfusun çoğunluğunun, servetini parasal olmayan varlık edinerek veya yabancı para birimli yatırım araçlarına yatırım yaparak değerlemesi, elde Türk lirası nakit bulundurmuyarak satın alma gücünün korunabilmesi için eldeki nakdi, süratle parasal olmayan yatırımlara yöneltmesi,

b) Nüfusun çoğunluğunun parayla ilgili işlemleri, istikrarlı gördüğü yabancı para birimleri ile yapması ve fiyatların yabancı para birimine göre belirlenmesi,

c) Vadeli yapılan satış ve satın almalarda; vade süresi kısa olsa bile vade süresi içinde paranın satın alma gücünde beklenen kayıpların dikkate alınarak fiyatların vade farkı konarak saptanması,

d) Fiyatların, ücretlerin ve faiz oranlarının fiyat endeksine bağlanmış olması,

e) Son üç yıllık kümülatif enflasyon oranının %100'e yakın ya da bu oranın üstünde oluşması,

f) Yüksek enflasyon olduğunun belirtisi olan diğer göstergelerin varlığı.

Madde 4-

Yüksek enflasyon ortamlarında temel finansal tablolar ister tarihi maliyetlere göre ister yenileme maliyetlerine göre değerlendirilerek hazırlanmış olsun; bilançonun düzenleme tarihindeki paranın satın alma gücüne göre raporlanmalıdır. Önceki dönemlere ilişkin finansal

tabloların dipnotlardaki bilgiler de, bilanço tarihindeki paranın satın alma gücüne göre ifade edilmelidir.

Madde 5-

Parasal kalemleri elde bulundurmadan doğan kazanç veya kayıplar gelir tablosuna dahil edilmeli ve ayrı olarak raporlanmalıdır.

IV – AÇIKLAMALAR

a) Bilançonun Düzeltilmesi

Madde 6-

Bilançonun cari dönem verilerinin düzeltilmesinde aşağıdaki esaslardan hareket edilir.

a) Bilançonun düzenlenmesi sırasında bilanço kalemlerinin cari değerleri belirlenmemiş ise genel fiyat endeksi uygulanarak cari değerleri saptanır.

b) Parasal kalemler, bilançonun düzenlendiği tarihte, ulusal para biriminin satın alma gücüne göre ifade edildiklerinden ayrıca düzeltmeye tabi tutulmaz. Bu kalemler cari para birimi ile ifade edildiklerinden bilançoda aynen yer alır.

c) Parasal olmayan kalemler bilançoda yenileme maliyetleri veya net nakit değerleri (net gerçekleşebilir değer) ile gösterilmişler ise yeniden değerlendirilmeleri yoluna gidilmez. Bunun dışında kalan tarihi maliyetlere göre gösterilmiş tüm parasal olmayan kalemlerin genel fiyat düzeyine göre cari değerleri saptanır.

Madde -7

a) Bilançolardaki yabancı paralı varlık ve kaynak hesapları dönem sonunda evaluasyona tabi tutulmaları nedeniyle esasen cari değerler ile gösterilmekte olduklarından düzeltmeye tabi tutulmaz.

b) Menkul kıymet portföyünde bulunan hisse senetleri borsa değerine göre değerlendirilmiş iseler, cari değerleri ile gösterildiklerinden tekrar değerleri düzeltilmez.

c) Döviz endeksli varlık ve kaynak hesapları, bilanço tarihindeki döviz kuruna göre düzeltilmiş cari değerleri ile bilançoda gösterilmesi gerektiğinden bu değerlerin diğer ölçülerle düzeltilmesi yoluna gidilmez.

Madde 8-

Maddi duran varlıklardan amortismanına tabi ve yeniden değerlendirme kapsamında bulunan varlıklar elde edilme tarihleri ve elde edilme maliyetleri esas alınarak düzeltme yapılır. Yeniden değerlendirme tutarları dikkate alınmaz.

Madde 9-

Maddi duran varlıklar içinde yer alan ancak yeniden değerlendirme kapsamı dışında tutulan kalemler ise (yapılmakta olan yatırımlar, yıl içinde alınan maddi duran varlıklar gibi) elde edildikleri tarihten bilançonun düzenlendiği tarihe kadar geçen sürede genel fiyat endekslerinde meydana gelen değişimler dikkate alınarak yeniden değerlendirilir.

Madde 10-

Maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar, stoklar, bağlı menkul kıymetler içindeki ortaklık payları, iştirakler, bağlı ortaklıklar, öz kaynaklar gibi parasal olmayan

kalemlerin bilançoda tarihi maliyet-birikmiş amortisman değeri ile gösterilmeleri durumunda, bu kalemlerin tarihi maliyetleri, kalemlerin işletme aktifine girdiği tarihten bilançonun düzenlendiği tarihe kadar geçen sürede genel fiyat endekslerinde meydana gelen değişmelere göre hesaplanan katsayılar uygulanarak düzeltilir. Dönem sonundaki borsa değeri ile gösterilen tüm menkul kıymetler ile dönem sonu kur değerleriyle ifade edilen yabancı paralı aktif ve pasif kalemler ayrıca düzeltilme işlemine tabi tutulmaz.

Madde 11-

Parasal olmayan kalemlerin yeniden değerlendirilmiş cari değerleri, söz konusu kalemlerin geri kazanılabilir değerlerinden büyük ise söz konusu varlıklar geri kazanılabilir değeri ile gösterilir. Geri kazanılabilir değer diğer standartlarda ele alındığı gibi duruma göre net nakit değeri, yenileme değeri veya net bugünkü değeri olabilir.

Madde 12-

İştiraklerin ve bağlı ortaklıkların değerlemesinde özkaynak yöntemini uygulayan işletmelerde enflasyon ortamlarında bağlı ortaklık veya iştiraklerin net aktifler ile faaliyet sonuçları üzerindeki işletme payının doğru olarak hesaplanabilmesi için iştirak ve bağlı ortaklıkların bilanço ve gelir tablosu enflasyona göre bu standarttaki esaslar doğrultusunda düzeltilir ve pay tutarı düzeltilmiş finansal tablolara göre hesaplanır. Bağlı ortaklık ve iştiraklerin finansal tablolarının yabancı para birimi ile ifade edilmesi durumunda, bu tablolar dönem sonu kurundan ulusal para birimine çevrilir.

Madde 13-

Varlıkların finanse edilmesinde kullanılan kredilerden doğan kur farkları ve finansman giderleri yüksek enflasyon ortamında finansal tablolar düzeltilirken varlıkların elde edilme

tarihinden sonra maliyetlere yüklenilmişse kur farkları ve finansman giderleri elimine edilerek değerlendirme dışında bırakılır.

Varlık elde edilene kadar oluşup maliyetlere yüklenmiş finansman giderlerinin ve kur farklarının enflasyon üzerinde kalan reel kısmı enflasyona göre düzeltilir.

Madde 14-

Ödenmiş sermaye ile sermaye yedekleri içinde yer alan ve nakit girişi sağlayan kalemlerden her biri oluştukları tarihten itibaren genel fiyat düzeyindeki değişikliklere göre düzeltilir. Kar yedekleri, geçmiş yıllar karları ve dönem net karından sermayeye ilave edilen tutarlar nakit artışı sayılır.

Madde 15-

Bu standardın ilk uygulamaya geçildiği dönemin başında kar yedekleri grubunda yer alan olağanüstü yedekler ile net kar kalemleri dışındaki tüm özkaynak kalemleri oluştukları tarihten itibaren genel fiyat endeksleri uygulanmak suretiyle yeniden hesaplanır. Bilançodaki diğer tüm kalemlerin yeniden değerlemesinden doğan farklar düzeltilmiş bilançoda olağanüstü yedekleri oluşturur.

b) Gelir Tablosunun Düzeltilmesi

Madde 16-

Gelir tablosunun bütün gelir ve gider unsurları bilanço tarihindeki paranın satın alma gücüne göre ifade edilir. Bu nedenle bütün gelir ve gider unsurları ilk kaydedildikleri tarihten

itibaren genel fiyat endeksinde oluşan değişikliklere göre yeniden belirlenir. Amortisman ve tüketme payları düzeltilmiş maliyetler üzerinden ayrılır.

Madde 17-

Dönem içinde ortaya çıkan ve döneme yaygın olarak yapılan giderler ve sağlanan gelirler dönemin bütün günlerine eşit biçimde dağıtılmış olduğu varsayılarak dönem sonu endeks / dönemin ortalama endeksi katsayısına göre düzeltilebilir.

Madde 18-

Parasal olmayan varlık unsurlarının satışından ortaya çıkan kar veya zararlar genel fiyat düzeyine göre tekrar hesaplanır ve gelir tablosunda düzeltilmiş değerleri ile gösterilir. Tarihi maliyetlere göre saptanan satış karı veya zararının genel fiyat endekslerine göre düzeltilebilmesi için satışa konu olan varlığın değeri dönem sonu paranın satın alma gücüne göre ifadesi sağlanır. Ayrıca satış fiyatı da satış anındaki veya dönem ortalamasına göre dönem sonu paranın satın alma gücü değerine çevrilir. Dönem sonu paranın değerine göre düzeltilmiş satış fiyatıyla düzeltilmiş maliyet fiyatı arasındaki fark düzeltilmiş satış karı veya zararını oluşturur.

Madde 19-

Değerlemede tarihi elde etme maliyetleri yerine cari yenileme değerinin kullanıldığı gelir tablolarında da tüm gelir ve gider unsurları tarihi maliyetli gelir tablolarında olduğu gibi genel fiyat endeksleri kullanılarak bilançonun düzenlendiği tarihteki paranın satın alma gücüne göre ifade edilmeleri sağlanır.

c) Parasal Kalemlerin Neden Olduğu Satın Alma Gücü Kazanç veya Kayıpları

Madde 20-

Enflasyon döneminde, parasal varlık veya parasal borçların fiyat düzeylerine bağlanmadığı ortamda, parasal borçlardan fazla parasal varlık bulunduran işletmeler satın alma gücü kaybına uğrar. Diğer taraftan parasal varlıklardan fazla parasal borcu olan işletmeler ise satın alma gücü kazanır. Bu nedenle parasal varlık ve parasal borçlar farkından doğan kazanç ve kayıplar dönem karının belirlenmesinde dikkate alınır. Bu tutar gelir tablosunda ayrı bir kalem olarak "Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar" veya "Finansman Giderleri" hesap gruplarında yer alır.

Madde 21-

Parasal kalemlerin neden olduğu satın alma gücü kazanç veya kaybı aşağıdaki biçimde hesaplanır (Ek 2):

i- Dönem başı bilançosundaki parasal varlıklar ve parasal borçlar farkı dönem sonundaki paranın satın alma gücüne göre düzeltilir.

ii- Dönem içinde net parasal kalemlerde artış ve azalış yaratan işlemlerin dönem sonundaki paranın satın alma gücüne göre düzeltilmiş değerleri "i" de hesaplanan tutara eklenir veya çıkartılır.

iii- "ii" de bulunan tutar ile dönem sonundaki net parasal kalemler arasındaki fark gelir tablosunda yer alacak parasal kazancı veya kaybı gösterir.

d) Nakit Akış Tablosu

Madde 22-

Nakit akış tablosunun tüm kalemlerinin de bilanço tarihindeki paranın satın alma gücüne göre ifade edilmesi gerekir. Düzeltilmiş nakit akış tablosunun hazırlanmasında bilanço tarihindeki ölçü birimine göre ifade edilmiş dönem başı ve dönem sonu bilançoları ve düzeltilmiş gelir tablosu verileri kullanılır.

e) Önceki Dönem Finansal Tabloları

Madde 23-

Bir önceki dönem verileri, ister tarihi maliyet değeri ile isterse cari maliyet değerleriyle gösterilmiş olsunlar, genel fiyat endeksi kullanılarak dönem sonu bilançosunun hazırlandığı tarihteki paranın satın alma gücüne göre düzeltilir. Böylece dönem sonu finansal tabloların dönem başı finansal tablolarla karşılaştırılmalı olarak sunulması sağlanır. Bir önceki dönemde finansal tablo eklerinde açıklanan bilgiler de aynı şekilde raporlama dönemi sonundaki paranın satın alma gücüne göre düzeltilir.

f) Konsolide Finansal Tablolar

Madde 24 -

Yüksek enflasyonun var olduğu bir ekonomide rapor hazırlayan bir ana şirketin, yine yüksek enflasyonun var olduğu diğer ekonomilerin para birimleriyle raporlama yapan bağlı şirketleri olması durumunda bu türdeki bağlı şirketlerin finansal tabloları ana şirketin finansal tabloları ile konsolide edilmeden önce, kesinlikle raporlama yaptıkları para birimine ait ülkenin

genel fiyat düzeyine göre yeniden düzeltilir. Bağlı şirket yabancı bir şirket ise, yeniden düzenlenmiş finansal tablolar dönem sonu kurlarıyla, ilgili ana şirketin para birimine çevrilir.

Madde 25-

Değişik tarihli finansal tabloların konsolide edilmesinin söz konusu olduğu durumlarda, parasal ve parasal olmayan tüm kalemlerin, konsolide finansal tabloların hazırlandığı tarihte geçerli olan cari paranın satın alma gücüne göre yeniden düzeltilmesi yapılır.

g) Genel Fiyat Endekslerinin Seçimi ve Kullanımı

Madde 26-

Bu standartlara göre düzenlenmesi gereken finansal tabloların düzeltilmesinde, genel satın alma gücündeki değişimleri yansıtan Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Türkiye geneli için yayınlamış olduğu toptan eşya fiyat endeksleri kullanılır.

h) Yüksek Enflasyonun Sona Ermesi

Madde 27-

Ekonomide yüksek enflasyon sona erdiği zaman, işletmelerin finansal tablolarını bu standarttaki esaslara göre hazırlama zorunlulukları ortadan kalkar. Bu gibi durumlarda, bir önceki dönem sonunda geçerli olan ölçü birimlerinden ifade edilen tutarlar, bir sonraki finansal tabloların başlangıç değerini oluşturur.

ı) Raporlanacak Bilgiler

Madde 28-

Enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkileri ile ilgili konuların açıklığa kavuşturulması için aşağıdaki açıklamaların finansal tablo dipnotlarında yapılması gereklidir.

a) Cari dönem ve önceki dönem finansal tabloları, genel fiyat düzeyindeki değişikliklere göre yeniden düzenlendiği ve verilerin bilanço tarihindeki paranın satın alma gücüne göre ifade edildiği,

b) Finansal tabloların tarihi maliyet yaklaşımı esasına mı yoksa cari maliyet esasına mı dayandırıldığı, hangi kalemlerin cari maliyetlerinin esas alındığı,

c) Kullanılan fiyat endeksinin çeşidi ve bilanço günündeki düzeyi ile endeksteeki geçen yılki ve cari dönemdeki hareketleri.

V - YÜRÜRLÜK TARİHİ

Madde 29-

Bu Türkiye Muhasebe Standardı 01.01.1997 tarihinde yürürlüğe girer.

EK 7:

5024 SAYILI KANUN

**VERGİ USUL KANUNU, GELİR VERGİSİ KANUNU VE KURUMLAR
VERGİSİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI
HAKKINDA KANUN**

Kanun No : 5024

Kabul Tarihi : 17.12.2003

Resmi Gazete : 30.12.2003 ve 25332

MADDE 1. - 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 274 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 274. – Emtia, maliyet bedeliyle değerlendirilir. Emtianın maliyet bedeline nazaran değerlendirme günündeki satış bedelleri % 10 ve daha fazla bir düşüklük gösterdiği hallerde mükellef, maliyet bedeli yerine 267 nci maddenin ikinci sırasındaki usul hariç olmak üzere, emsal bedeli ölçüsünü tatbik edebilir. Bu hüküm 275 inci maddede yazılı mamuller için de uygulanabilir.

MADDE 2. - 213 sayılı Kanunun mükerrer 298 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Enflasyon düzeltmesi ve yeniden değerlendirme oranı

Mükerrer Madde 298. - A) Malî tablolarda yer alan parasal olmayan kıymetler aşağıdaki hükümlere göre enflasyon düzeltmesine tâbi tutulur.

1. Kazançlarını bilanço esasına göre tespit eden gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunulan dönem dahil son üç hesap döneminde %100'den ve içinde bulunulan hesap döneminde % 10'dan fazla olması halinde malî tablolarını enflasyon düzeltmesine tâbi tutarlar. Enflasyon düzeltmesi uygulaması, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi halinde sona erer.

Kapsama giren mükellefler, geçici vergi dönemlerinin sonu itibarıyla malî tabloları düzenlemek ve enflasyon düzeltilmesi yapmak zorundadırlar. Geçici vergi dönemlerinde yukarıda belirtilen oranların tespitinde, son üç hesap dönemi yerine üç aylık dönemlerin son ayı dahil önceki otuz altı ay ve içinde bulunulan hesap dönemi yerine son on iki ay dikkate alınır. Bir hesap dönemi içindeki geçici vergi dönemlerinin herhangi birinde düzeltme yapılması halinde takip eden geçici vergi dönemlerinde ve içinde bulunulan hesap dönemi sonunda da düzeltme yapılır.

Bakanlar Kurulu; bu maddede yer alan % 100 oranını % 35'e kadar indirmeye veya tekrar kanunî seviyesine kadar yükseltmeye, % 10 oranını ise % 25'e kadar çıkarmaya veya tekrar kanunî seviyesine kadar indirmeye yetkilidir.

2. Bu maddenin uygulanmasında;

a) Parasal olmayan kıymetler; parasal kıymetler dışındaki kıymetleri,

b) Parasal kıymetler; Türk Lirasının değerindeki değişimler karşısında nominal değerleri aynı kaldığı halde satın alma güçleri fiyat hareketlerine göre ters yönde değişen kıymetleri (Yabancı paralar da parasal kıymet olarak dikkate alınır.),

c) Enflasyon düzeltilmesi; parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltilmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, malî tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanmasını,

d) Düzeltme katsayısı; malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, düzeltmeye esas alınan tarihi içeren aya ait fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,

e) Ortalama düzeltme katsayısı; malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bu endeks ile bir önceki dönemin sonundaki fiyat endeksi toplamının ikiye bölünmesi sonucu bulunan endekse bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,

f) Fiyat endeksi (TEFE); Devlet İstatistik Enstitüsünce Türkiye geneli için hesaplanan ve ilân edilen Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksini,

g) Reel olmayan finansman maliyeti; her türlü borçlanmada, borç tutarlarına (yabancı para üzerinden borçlanmalarda düzeltme tarihindeki Türk Lirası karşılıklarına), borcun kullanıldığı döneme ait TEFE artış oranının uygulanması suretiyle hesaplanan tutarı,

h) Toplulaştırılmış yöntemler;

aa) Basit ortalama yöntemi; gelir tablosu kalemleri ile stokların düzeltmede esas alınacak tarihlere bağlı kalınmaksızın dönem ortalama düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasını,

ab) Hareketli ağırlıklı ortalama yöntemi; dönem sonu stok ve dönem içinde satılan mal maliyetinin enflasyon düzeltmesine esas alınacak tutarlarının hareketli ağırlıklı ortalama düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasını (Bir önceki döneme ait düzeltilmiş satılan mal maliyeti enflasyon düzeltmesi yapılan dönemin sonuna taşıma katsayısı uygulanarak taşınır. Bu hesaplamalarda amortisman ve reel finansman giderleri, endekslenmeden dikkate alınır.),

i) Hareketli ağırlıklı ortalama düzeltme katsayısı; enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş dönem başı stokun ilgili dönemin sonuna taşınmış değeri ile dönem içi alış ve giderlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş değerleri toplamının, dönem başı stok ile dönem içi alış ve giderlerin enflasyon düzeltmesine esas alınacak tutarlarının toplamına bölünmesi ile bulunan katsayıyı,

j) Taşıma; malî tablolardaki parasal ve parasal olmayan tutarların, taşıma katsayısı kullanılarak ilgili dönemin sonundaki yeni değerlerinin hesaplanması işlemi,

k) Taşıma katsayısı; malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bir önceki dönemin sonundaki (yıl içinde işe başlayanlarda, işe başlanılan aya ilişkin) fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayıyı,

l) Enflasyon fark hesapları; parasal olmayan kıymetlerin düzeltme işlemi sonrası değeri ile düzeltme öncesi değeri arasındaki farklarının kaydedildiği hesapları,

m) Enflasyon düzeltme hesabı; parasal olmayan kıymetlerin düzeltilmesi sonucu oluşan farkların kaydedildiği hesabı (Bu hesap enflasyon fark hesapları ile karşılıklı olarak çalışır. Parasal olmayan aktif kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulması sonucu oluşan farklar bu hesabın alacağına, parasal olmayan pasif kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulması sonucu oluşan farklar ise borcuna kaydedilir. Enflasyon düzeltme hesabının bakiyesi gelir tablosuna aktarılacak suretiyle kapatılır.),

n) Net parasal pozisyon; parasal varlıklarla parasal yükümlülükler arasındaki farkı,

İfade eder.

3. Düzeltme işleminde aşağıdaki tarihler esas alınır:

a) Alış bedeli ile değerlendirilen menkul kıymetlerle malî duran varlıklar için; satın alma tarihi.

b) İlk madde ve malzeme, ticari mallar, yarı mamul ve mamul stokların maliyetine dahil edilen unsurlar, yıllara sarf inşaat ve onarım işlerinde maliyeti oluşturan unsurlar, gelecek aylara ve yıllara ait giderler, maddî duran varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar, maddî olmayan duran varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar, özel tükenmeye tâbi varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar, yıllara sarf inşaat ve onarım hakedişleri, haklar ve şerefîyeler için; defterlere kayıt tarihi (Bunlara mahsuben verilen veya alınan parasal olmayan avanslar, ödeme veya tahsil tarihinden mahsup tarihine kadar düzeltilir.).

c) Parasal olmayan alınan depozito ve teminatlar ile avanslar, nakit olarak ödenmiş sermaye, hisse senetleri ihraç primleri, hisse senedi iptal kârları için; tahsil tarihi.

d) Parasal olmayan verilen depozito ve teminatlar ile avanslar için; ödeme tarihi.

e) Aynî sermaye olarak konulan kıymetler için; mülkiyetin intikal ettiği tarih.

f) Kâr yedekleri, geçmiş yıl kârları ve net dönem kârının sermayeye ilave edilmesi dolayısıyla artırılan sermaye için; tescil tarihi.

g) Nakdî sermaye karşılığı alınan hisse senetleri için; ödeme tarihi, aynî sermaye karşılığı alınan hisse senetleri için; sermaye olarak konulan kıymetlerin mülkiyetinin intikal ettiği tarih, temettü karşılığı alınan hisse senetleri için; iştirak edilen şirket sermayesinin tescil tarihi.

h) Parasal olmayan karşılıklar için; ilgili olduğu kıymetin düzeltmeye esas tarihi.

4. Düzeltme işleminde bu Kanunda yer alan değerlendirme hükümlerine göre tespit edilen tutarlar esas alınır. Ancak stokların, satılan malın ve maddî duran varlıkların maliyet bedeline ve malî duran varlıkların alış bedeline intikal ettirilen reel olmayan finansman maliyetleri düşüldükten sonra bulunan tutarlar düzeltmeye tâbi tutulur. Toplaştırılmış yöntemlerle düzeltmeye tâbi tutulan kıymetlerin alış veya maliyet bedeline intikal ettirilen reel olmayan finansman maliyetlerinin düşülmesi ihtiyarîdir.

Mükellefler; reel olmayan finansman maliyetini, toplam finansman maliyetlerine, ilgili döneme ait TEFE artış oranının dönem ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi suretiyle belirlenen oranı uygulayarak da tespit edebilirler. Ancak bu yöntemi seçen mükellefler seçtikleri yöntemden bu seçimi yaptıkları hesap dönemi dahil üçüncü hesap döneminin sonuna kadar dönemezler.

Belgelerde ayrıca gösterilen vade farklarının reel olmayan kısımları ile üç aydan fazla vadeli olan ve vade farkı düzenlenen belge üzerinde ayrıca gösterilmeyen işlemlerde alacak ve borç senetlerinin reeskont işlemine tâbi tutulmasında esas alınan Merkez Bankasınca uygulanan faiz oranı kullanılarak hesaplanan vade farkı tutarının reel olmayan kısımları bu madde hükümlerine tâbi tutulur.

Borsada işlem gören hisse senetleri, değerlendirme günündeki borsa rayıcı ile dikkate alınır. Bunlar için ayrıca düzeltme yapılmaz.

5. Mükellefler düzeltme işleminde Maliye Bakanlığınca belirlenen toplulaştırılmış yöntemleri uygulayabilirler. Ancak toplulaştırılmış yöntemlerden birini seçen mükellefler seçtikleri yöntemden, bu seçimi yaptıkları hesap dönemi dahil üçüncü hesap döneminin sonuna kadar dönemezler.

Enflasyon düzeltmeleri, ilgili kıymetlere ait fark hesaplarına ve enflasyon düzeltme hesabına kaydedilir.

Yıllara sarî inşaat ve onarma işlerine ait maliyet ve hakedişlere ilişkin düzeltmeler, enflasyon düzeltme hesabı yerine yıllara sarî inşaat enflasyon düzeltme hesabına kaydedilir. Bu hesap işin bitiminde kâr/zarar hesabına intikal ettirilir.

Düzeltilme sonucu bulunan tutarlar, izleyen dönemde enflasyon düzeltmesi yapıp yapılmadığına bakılmaksızın, izleyen dönemin başlangıç değerleri olarak dikkate alınır.

Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tâbi tutulur. Ancak öz sermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesapları kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir, bu işlem kâr dağıtımı sayılmaz.

Enflasyon düzeltmesine tâbi tutulan değerlerin elden çıkarılması halinde, bunlara ilişkin enflasyon düzeltme farkları maliyet addolunur.

Matrahın tespitinde, kanunen kabul edilmeyen giderler, istisnalar ve geçmiş yıl malî zararları enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş tutarları ile dikkate alınır.

6. Amortismanlar ve itfa payları, düzeltilmiş değerler üzerinden hesaplanır.

Kazançlarını işletme hesabı esasına göre tespit eden mükellefler ile serbest meslek erbabı da amortismanına tâbi iktisadi kıymetlerini bu maddede belirtilen hükümlere göre düzeltilmiş tutarları üzerinden amortismanına tâbi tutabilirler.

7. Enflasyon düzeltmesi uygulanmayan bir hesap döneminden sonra enflasyon düzeltme şartlarının yeniden oluşması halinde; enflasyon düzeltmesi yapılan en son dönemden başlamak üzere enflasyon düzeltmesi yapılır. Bu şekilde belirlenen geçmiş yıl kârı vergiye tâbi tutulmaz, geçmiş yıl zararı zarar olarak kabul edilmez. Ancak, matrahın tespitinde geçmiş yıl malî zararları mukayyet değerleri ile dikkate alınır. Birikmiş amortismanlar, ait oldukları kıymetin bilanço tarihindeki değerinde düzeltme sonrasında ortaya çıkan artış oranı dikkate alınarak düzeltilir.

Bu işlemlerden doğan pasif kalemlere ait fark hesapları için (5) numaralı bendin beşinci paragraf hükmü uygulanır.

8. Maliye Bakanlığı;

a) Mükellef veya meslek grupları ya da mükelleflerin aktif toplamları veya ciroları itibarıyla; enflasyon düzeltmesinde toplulaştırılmış yöntemler kullanılmasına izin vermeye, toplulaştırılmış yöntem uygulanabilecek kalemleri belirlemeye,

b) Mükellef veya meslek grupları ya da mükelleflerin aktif toplamları veya ciroları itibarıyla hangi tür malî tabloların; enflasyon düzeltmesine tâbi tutulup tutulmayacağını ve geçici vergi dönemlerinde düzeltilip düzeltilmeyeceğini belirlemeye,

c) (3) numaralı bentte yer almayan kıymetler için düzeltmeye esas alınacak tarihi belirlemeye,

d) Ortalama ticarî kredi faiz oranının tespitine ilişkin usul ve esasları tespit etmeye,

e) Bölgeler, sektörler, iş grupları, iş neveleri veya parasal olmayan kıymetler itibarıyla döviz, altın ve benzeri değerleri esas alarak düzeltme yaptırmaya ve günlük olarak belirlenen endeks veya değerleri kullandırmaya,

f) Parasal ve parasal olmayan kıymetleri belirlemeye,

g) Net parasal pozisyon kâr/zarar hesabı yaptırmaya,

h) Enflasyon düzeltmesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye,

Yetkilidir.

B) Yeniden değerlendirme oranı, yeniden değerlendirme yapılacak yılın Ekim ayında (Ekim ayı dahil) bir önceki yılın aynı dönemine göre Devlet İstatistik Enstitüsünün Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen ortalama fiyat artış oranıdır. Bu oran Maliye Bakanlığınca Resmî Gazete ile ilân edilir.

MADDE 3. - 213 sayılı Kanununun 315 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 315. - Mükellefler amortismanına tâbi iktisadî kıymetlerini Maliye Bakanlığının tespit ve ilân edeceği oranlar üzerinden itfa ederler. İlân edilecek oranların tespitinde iktisadî kıymetlerin faydalı ömürleri dikkate alınır.

MADDE 4. - 213 sayılı Kanunun mükerrer 315 inci maddesinin ikinci fıkrasının (1) numaralı bendine aşağıdaki hüküm eklenmiş ve (2) numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde, üzerinden amortisman ayrılacak değer, amortismanına tâbi iktisadî kıymetin düzeltilmiş değerinden daha evvel ayrılmış olan amortismanların toplamının taşınmış değerleri indirilmek suretiyle tespit edilir.

2. Bu usulde uygulanacak amortisman oranı normal amortisman oranının iki katıdır.

MADDE 5. - 213 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 25. - 31.12.2003 tarihli bilançoda yer alan parasal olmayan kıymetler aşağıdaki hükümlere göre, bu maddede hüküm bulunmayan hallerde ise Vergi Usul Kanununun bu Kanunla değişik mükerrer 298 inci maddesinde yer alan hükümlere göre düzeltilir:

a) Düzeltme işlemi, Türkiye geneli için hesaplanan toptan eşya fiyatları genel endeksi göz önünde bulundurularak Maliye Bakanlığınca belirlenen düzeltme katsayıları kullanılarak

yapılır. Düzeltme işlemi 1970 yılından itibaren uygulanır. Bu yıldan önce aktif ve pasife giren kalemler 1970 yılında girmiş kabul edilir.

b) Maddî duran varlıklar maliyet bedeli, malî duran varlıklar ise alış bedeli üzerinden düzeltmeye tâbi tutulur.

c) Maddî duran varlıklar, malî duran varlıklar ve özel tükenmeye tâbi varlıklar ile stokların maliyet veya alış bedelleri içinde yer alan ve tevsik edilebilen reel olmayan finansman maliyeti, ilgili varlığın maliyet veya alış bedelinden düşülür. Mükelleflerin reel olmayan finansman maliyetini tevsik edememeleri halinde:

1) Son beş hesap dönemi içinde aktife giren kıymetlerin maliyet bedeline dahil edilen finansman giderlerinin reel olmayan kısımları; toplam finansman maliyetlerine, ilgili döneme ait TEFE artış oranının dönem ortalama ticarî kredi faiz oranına bölünmesi sonucunda belirlenen oranlar uygulanmak suretiyle bulunan tutar, maliyet ve alış bedelinden düşülür.

2) Söz konusu beş hesap döneminden önce aktife giren kıymetlerin maliyet bedeline dahil edilen finansman giderleri maliyet veya alış bedellerinden düşülmez.

d) Birikmiş amortismanlar, ait oldukları kıymetin bilanço tarihindeki değerinde düzeltme sonrasında ortaya çıkan artış oranı dikkate alınarak düzeltilir.

e) Öz sermaye kalemlerinin düzeltilmesinde, 1.1.2004 tarihinden önce ayrılan yeniden değerlendirme değer artış fonu gibi fonlar öz sermayeden düşülür. Bu ve benzeri fonların sermayeye ilavesi nedeniyle oluşan sermaye artışları sermaye artışı olarak dikkate alınmaz ve enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmaz.

f) 2003 yılı hesap dönemine ait beyannamede yer alan indirilemeyen geçmiş yıl malî zararları ile carî dönem malî zararları matrahın tespitinde mukayyet değerleri ile dikkate alınır.

g) 31.12.2003 tarihli bilançonun düzeltilmiş aktif toplamından düzeltilmiş sermaye, düzeltilmiş hisse senetleri ihraç primleri ve düzeltilmiş hisse senedi iptal kârları ile borç toplamının çıkarılması sonucu bulunan fark, geçmiş yıllar kâr/zararı hesabında gösterilir. Bu şekilde tespit edilen geçmiş yıl kârı vergiye tâbi tutulmaz, geçmiş yıl zararı ise zarar olarak kabul edilmez.

Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile

ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tâbi tutulur. Ancak öz sermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesapları kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir, bu işlem kâr dağıtımını sayılmaz.

h) Sermaye Piyasası Kurulu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun yüksek enflasyon döneminde malî tabloların düzeltilmesine ilişkin düzenlemelerine göre 31.12.2003 tarihli bilançolarını düzeltmek zorunda olan mükellefler, söz konusu bilançolarını bu madde uyarınca yeniden düzeltmeyebilirler.

ı) Yıllara sarfî inşaat ve onarma işlerine ait maliyet ve istihkak tutarları ile ilgili olarak 31.12.2003 tarihinde oluşan düzeltme farkları işin bitiminde kâr/zarar tutarının tespitinde dikkate alınmaz.

j) 2004 yılı hesap döneminden itibaren ilk defa bilanço esasına geçen mükellefler bu maddede yer alan esaslara göre düzeltme yaparlar.

k) Kendisine özel hesap dönemi tayin edilen mükelleflerde; 31.12.2003 tarihli bilanço, 2004 yılı içinde biten hesap dönemi sonundaki bilanço, 2003 yılı hesap dönemi, 2004 yılı içerisinde biten hesap dönemini, 1.1.2004 tarihi 2004 yılı içinde başlayan hesap döneminin başındaki tarihi ifade eder.

GEÇİCİ MADDE 26. - Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce aktife giren iktisadî kıymetler hakkında aktife alındıkları yılda yürürlükte olan sürelerle göre amortisman ayrılmasına devam olunur.

MADDE 6. - 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

2. Yatırım indirimi istisnası uygulamasına, istisnaya konu iktisadî kıymete ilişkin harcamaların yapıldığı yılda başlanır ve indirilecek tutara ulaşıncaya kadar devam olunur.

Yatırım harcamalarının yapıldığı yıla ilişkin vergi matrahının tespitinde, kazancın yetersiz olması nedeniyle dikkate alınamayan istisna tutarı, izleyen dönemlerde, bu dönemlerde Devlet İstatistik Enstitüsü Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen artış oranında artırılarak dikkate alınır.

3. Enflasyon düzeltmesi uygulanan dönemlerde, yatırım indirimi istisnası tutarının hesaplanmasında amortismanı tâbi iktisadî kıymetin aktife alındığı hesap dönemi sonundaki düzeltilmiş değeri esas alınır.

Ancak iktisadî kıymetin aktife alındığı hesap döneminden önceki hesap dönemlerinde gerçekleşen harcamalar, gerçekleştirildikleri dönem sonundaki düzeltilmiş değerleri ile dikkate alınır. İzleyen dönemlerde enflasyon düzeltmesi nedeniyle bu harcamalardan kaynaklanan farklar üzerinden yatırım indirimi istisnası hesaplanmaz.

MADDE 7. - 193 sayılı Kanununun 43 üncü maddesinin (1) ve (2) numaralı bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

1. Yıl içinde birden fazla inşaat ve onarma işinin birlikte yapılması halinde, her yıla ait müşterek genel giderler bu işlere ait harcamaların (enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde düzeltilmiş tutarlarının) enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmuş tutarlarının birbirine olan nispeti dahilinde;

2. Yıl içinde tek veya birden fazla inşaat ve onarma işinin bu madde şumulüne girmeyen işlerle birlikte yapılması halinde, her yıla ait müşterek genel giderler, bu işlere ait harcamalar ile diğer işlere ait satış ve hasılat tutarlarının (enflasyon düzeltmesi yapılan dönemlerde bunların düzeltilmiş tutarlarının) birbirine olan nispeti dahilinde;

MADDE 8. - 193 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 65. - Geçici 61 inci madde kapsamında yatırım indirimi istisnası uygulamasını seçmiş olan mükellefler, bu tercihlerini bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra verilmesi gereken ilk geçici vergi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar bağlı buldukları vergi dairesine bildirimde bulunmak suretiyle değiştirebilirler. Bu şekilde tercihlerini değiştiren mükellefler, 24.4.2003 tarihinden itibaren yaptıkları harcamalar (öngörülen harcamalar kapsamında daha önce yatırım indirimi istisnasından yararlanmış harcamalar hariç) için 19 uncu maddede yer alan hükümler çerçevesinde yatırım indirimi istisnasından yararlanabilirler. Tercihlerini değiştirmeyen mükellefler ise, yatırım indirimi istisna tutarlarının tespitinde, enflasyon düzeltmesi uygulaması sonucu yatırım indiriminden yararlanan iktisadî kıymetlerle ilgili olarak oluşan düzeltme farklarını dikkate alamazlar.

19 uncu madde kapsamında yatırım indirimi istisnası tutarlarının tespitinde 1.1.2004 tarihine kadar yapılan harcama tutarları düzeltilmiş değerleri ile dikkate alınmaz.

MADDE 9. - a) 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 280 inci maddesinin son fıkrası ve 319 uncu maddesi,

b) 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun; 38 inci maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları ile 41 inci maddesinin birinci fıkrasının (8) numaralı bendi ve 57 nci maddesinin son fıkrası,

c) 3.6.1949 tarihli ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 15 inci maddesinin (13) numaralı bendi,

Yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1. - Dileyen mükellefler, 2004 yılının (kendilerine özel hesap dönemi tayin edilenlerde 2004 yılında biten hesap döneminden sonra başlayan) ilk geçici vergi döneminde beyan edecekleri geçici vergi matrahının tespitinde; enflasyon düzeltmesine ilişkin hükümler yerine Vergi Usul Kanununun bu Kanunla değiştirilmeden önceki değerlendirme hükümleri ile Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununun bu Kanunla kaldırılan hükümlerini ve Vergi Usul Kanununun 280 inci maddesinin bu Kanunla kaldırılan son fıkrasını dikkate alırlar. Bu takdirde enflasyon düzeltmesinin dikkate alınmadığı hususu beyannamede belirtilir. Beyanname verme süresi içinde bu hususu bildirmeyen veya beyanname vermeyen mükelleflerin enflasyon düzeltmesine ilişkin hükümleri dikkate almadıkları kabul edilir.

MADDE 10. - Bu Kanunun;

a) 8 inci maddesi ve 2 nci maddesi ile değiştirilen Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrasının (8) numaralı bendi yayımı tarihinde,

b) Diğer maddeleri 1.1.2004 tarihinde,

Yürürlüğe girer.

MADDE 11. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Ek 1

NET PARASAL POZİSYON KAR-ZARAR TABLOSU

		Tarihi	Düzeltilmiş
A)	DÖNEM BAŞI NET PARASAL POZİSYON		
	1. Dönem Başı Parasal (Net) Varlıklar		
	2. Dönem Başı Parasal (Net) Yükümlülükler (-)		
B)	DÖNEM İÇİNDE NET PARASAL POZİSYONDA ARTIŞ YARATAN İŞLEMLER(+)		
	1. Satışlar		
	2. Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar		
	3. Olağanüstü Gelirler ve Karlar		
	4. Maddi Duran Varlık Satış Bedeli		
	5. Finansal Duran Varlık Satış Bedeli		
	6. Diğer Parasal Olmayan Varlık Azalışları		
	7. Sermaye Artırımı (YDDF vbn. Hariç)		
	8. Emisyon Primi		
	9. Diğer Parasal Olmayan Yükümlülüklerdeki Artışlar		
C)	DÖNEM İÇİNDE NET PARASAL POZİSYONDA AZALIŞ YARATAN İŞLEMLER (-)		
	1. Üretim Giderleri		
	a) Dolaysız İlk Mad. ve Malz. Alışları (Giderleri)		
	b) Dolaysız İşçilik Giderleri		
	c) Genel Üretim Giderleri		
	2. Diğer Stok Alımları		
	3. Faaliyet Giderleri		
	a) Araştırma ve Geliştirme Giderleri		
	b) Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri		

	c) Genel Yönetim Giderleri		
	4. Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar		
	5. Finansman Giderleri		
	6. Olağanüstü Giderler ve Zararlar		
	7. Ödenecek Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler		
	8. Temettü Ödemeleri		
	9. Maddi Duran Varlık Alım Bedeli		
	10. Finansal Duran Varlık Alım Bedeli		
	11. Diğer Parasal Olmayan Varlık Artışları		
	12. Diğer Parasal Olmayan Yükümlülüklerdeki Azalışlar		
D)	DÖNEM SONUNDA OLMASI GEREKEN NET PARASAL POZİSYON (A+B-C)		
E)	DÖNEM SONU NET PARASAL POZİSYON (-)		
	1. Dönem Sonu Parasal (Net) Varlıklar		
	2. Dönem Sonu Parasal (Net) Yükümlülükler (-)		
F)	NET PARASAL POZİSYON KÂR-ZARARI (D-E)		

Ek: 2 Toptan Eşya Fiyat Endeksleri

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
1970	0.01877	0.01899	0.01883	0.01879	0.01869	0.01840	0.01800	0.01839	0.01869	0.01891	0.01914	0.01951
1971	0.02034	0.02074	0.02091	0.02109	0.02139	0.02126	0.02218	0.02240	0.02237	0.02298	0.02361	0.02400
1972	0.02453	0.02533	0.02524	0.02526	0.02555	0.02570	0.02610	0.02620	0.02640	0.02654	0.02719	0.02758
1973	0.02770	0.02905	0.02928	0.02954	0.02994	0.03006	0.03056	0.03126	0.03265	0.03352	0.03400	0.03561
1974	0.03647	0.03760	0.03934	0.04047	0.04162	0.04028	0.04034	0.04053	0.04173	0.04157	0.04176	0.04240
1975	0.04401	0.04500	0.04545	0.04552	0.04492	0.04406	0.04371	0.04396	0.04417	0.04479	0.04511	0.04681
1976	0.04790	0.04894	0.04949	0.05111	0.05243	0.05291	0.05106	0.05197	0.05282	0.05391	0.05503	0.05577
1977	0.05720	0.05773	0.05829	0.06041	0.06117	0.06188	0.06227	0.06258	0.06801	0.07120	0.07335	0.07590
1978	0.07904	0.08258	0.08625	0.08925	0.09209	0.09378	0.09793	0.10023	0.10444	0.10730	0.10973	0.11290
1979	0.11822	0.12394	0.13022	0.14040	0.14697	0.15758	0.16276	0.16813	0.17323	0.18206	0.19645	0.20477
1980	0.22360	0.28909	0.30194	0.31262	0.32182	0.33068	0.33126	0.33635	0.34798	0.37275	0.38675	0.39862
1981	0.41676	0.42613	0.42265	0.41930	0.42843	0.45584	0.45654	0.46161	0.47520	0.48294	49251	0.50081
1982	0.51995	0.53931	0.55729	0.56789	0.57527	0.58310	0.59462	0.60615	0.61306	0.61767	0.62413	0.62781
1983	0.68774	0.70433	0.71539	0.72553	0.73752	0.74720	0.75596	0.77163	0.78776	0.80943	0.84262	0.87949
1984	0.91360	0.94449	0.97537	105.604	112.887	118.187	117.358	121.091	123.903	127.960	132.707	135.012
1985	141.512	148.195	156.124	159.765	163.222	161.148	161.932	164.789	169.307	177.742	183.181	186.638
1986	195.074	199.038	201.619	205.630	208.902	210.931	213.512	213.881	218.490	227.018	230.336	232.457
1987	240.846	249.881	258.352	269.081	284.046	271.622	272.470	280.940	291.952	302.116	314.258	352.375
1988	382.022	405.740	433.692	453.175	459.104	462.775	475.198	491.292	513.880	538.727	568.374	591.810
1989	634.162	657.315	681.315	717.174	749.080	773.362	813.173	834.350	855.526	879.244	915.949	960.561
1990	1.003.196	1.049.502	1.093.266	1.119.525	1.136.749	1.153.407	1.172.890	1.224.842	1.295.430	1.355.289	1.392.842	1.427.571
1991	1.493.077	1.571.570	1.647.806	1.736.464	1.787.005	1.811.287	1.851.946	1.939.475	2.024.463	2.095.616	2.176.368	2.272.933
1992	2.523.661	2.655.237	2.769.872	2.830.577	2.850.342	2.857.401	2.909.918	3.050.530	3.241.682	3.421.540	3.540.975	3.668.598
1993	3.853.538	4.054.573	4.247.419	4.358.383	4.483.748	4.588.783	4.806.476	4.986.899	5.187.086	5.372.027	5.713.390	5.879.131
1994	6.190.000	6.670.000	7.140.000	9.170.000	9.950.000	10.220.000	10.470.000	10.800.000	11.280.000	11.980.000	12.660.000	13.470.000
1995	14.850.000	15.900.000	16.780.000	17.640.000	17.970.000	18.200.000	18.610.000	19.030.000	19.910.000	20.650.000	21.380.000	22.310.000
1996	24.480.000	25.910.000	27.730.000	29.970.000	31.210.000	32.060.000	32.820.000	34.060.000	35.800.000	37.760.000	39.690.000	41.250.000
1997	43.580.000	46.280.000	49.070.000	51.790.000	54.480.000	56.340.000	59.310.000	62.460.000	66.370.000	70.800.000	74.760.000	78.770.000
1998	83.910.000	87.740.000	91.270.000	94.930.000	98.020.000	99.550.000	1.020.70000	1.045.30000	1.101.20000	1.146.80000	1.185.70000	1.215.10000
1999	1.258.60000	1.301.00000	1.352.90000	1.424.40000	1.469.90000	1.496.50000	1.556.00000	1.606.80000	1.700.80000	1.780.10000	1.852.70000	1.979.50000
2000	2,094.00000	2,179.30000	2,246.80000	2,300.50000	2,339.50000	2,346.39990	2,370.50000	2,393.00000	2,448.30000	2,516.70000	2,577.20000	2,626.00000
2001	2,686.80000	2,757.60000	3,035.00000	3,470.80000	3,689.60000	3,795.60000	3,920.60000	4,059.50000	4,276.70000	4,564.50000	4,755.50000	4,951.70000
2002	5,157.40000	5,289.50000	5,387.90000	5,485.50000	5,508.40000	5,572.00000	5,720.70000	5,842.80000	6,024.60000	6,213.30000	6,314.30000	6,478.80000
2003	6.840,70	7.055,70	7.281,80	7.410,00	7.364,00	7.222,20	7.183,50	7.169,40	7.173,30	7.213,40	7.336,20	7.382,10
2004	7.576,50	7.700,60	7.862,20	8.070,50	8.067,80	7.982,70	7.861,60	7.923,50	8.069,70	8.330,10	8.392,70	8.404,00

EK 8

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumundan

Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin14 Sayılı Tebliğ²⁵¹

Mali Tabloların Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe Standardı

**(22.06.2002 tarih ve 24793(Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de
yayımlanmıştır.)**

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

Madde 1- Bu Tebliğın amacı, yüksek enflasyon dönemlerinde mali tabloların hazırlanmasına ilişkin esas ve usullerin belirlenmesidir.

Kapsam

Madde 2- Bankalar ile Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklıkların, Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıkların ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi Standardı kapsamında tam konsolidasyon, oransal konsolidasyon veya  zsermaye yöntemine göre ana ortaklık banka nezdinde konsolide edilen ortaklıklar, yüksek enflasyon dönemlerinde konsolide ve konsolide olmayan mali tablolarını bu Tebliğe göre hazırlar.

---

²⁵¹ 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ve 16 Temmuz 2004 tarih ve 25524 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilen Şeklidir.

Hukuki dayanak

Madde 3- Bu Tebliğ, 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3 üncü maddesinin (11) numaralı fıkrası ile 13 üncü maddesi ve Muhasebe Uygulama Yönetmeliği hükümleri uyarınca düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 4- Bu Tebliğde geçen;

Cari değer; Varlığın net cari yenileme maliyetini veya bu değeri aşmamak kaydıyla, muhasebe standartlarına ilişkin olarak Kurum tarafından yayımlanan tebliğlerde tanımlandığı şekliyle, varlığın, rayiç değeri, satılması halinde elde edilecek net nakit değeri veya kullanımından sağlanacak nakit girişlerinin net bugünkü değerinden büyük olanını,

Net cari yenileme maliyeti; Sahip olunan varlığın, aynı işlev ve kullanım ömrüne sahip, verimlilik ve kârlılık gibi unsurlar bakımından benzer nitelikte olan diğer bir varlıkla ikame edilmesi için bilançonun düzenlendiği tarih itibarıyla katlanması gereken maliyete eşit değeri,

Net nakit değer; Varlıkların, cari piyasa koşullarında kolaylıkla elden çıkartılabilecekleri varsayımı altında, satılmaları durumunda elde edilebilecek nakit miktarını,

Net bugünkü değer; Varlığın kullanılmasıyla elde edileceği tahmin edilen toplam nakit girişlerinin bugünkü değerini,

Fiyat endeksi; Devlet İstatistik Enstitüsünce hesaplanan yurtiçi Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksini,

Düzeltilme katsayısı; Bilanço günündeki fiyat endeksi rakamının, düzeltmeye konu işlemin gerçekleştiği tarihteki fiyat endeksi rakamına bölünmesi suretiyle elde edilen katsayıyı,

Düzeltilme işlemi (Enflasyon muhasebesi); Paranın satın alma gücündeki değişmelerin mali tablo kalemleri üzerindeki etkilerinin giderilmesine yönelik olarak,

bu Tebliğde belirtilen hükümlere göre düzeltilmesi gereken mali tablo kalemlerinin gerekli ayarlamalar yapıldıktan sonraki tutarlarına düzeltme katsayısı uygulanmak suretiyle, mali tabloların paranın cari satın alma gücü cinsinden ifade edilmesini,

Parasal kalemler; Paranın değerindeki değişimler karşısında nominal değerlerini aynen koruyan ancak satın alma güçleri fiyat hareketlerine göre ters yönde değişen nakit ve nakit benzeri kalemler ile nakit olarak tahsil edilecek veya ödenecek kalemleri,

Parasal olmayan kalemler; Parasal kalemler dışında kalan kalemleri,

Dönem sonu endeks; Cari dönem bilançosunun düzenleme tarihindeki fiyat endeksini,

Dönem başı endeks; Bir önceki dönem mali tablolarının düzenlendiği tarihteki fiyat endeksini,

Ortalama endeks; Dönem ortalama fiyat endeksini ifade eder.

Yüksek enflasyon dönemi

Madde 5- Ekonomide, bu maddede belirtilen özelliklerin bulunması halinde yüksek enflasyonun varlığı kabul edilir ve mali tablolar bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde düzeltme işlemine tabi tutulur:

a) Nüfusun çoğunluğunun, değer kaybından korunmak amacıyla parasal servetlerini parasal olmayan veya değeri Türk Lirasına göre daha istikrarlı olan yabancı para varlıklarda tutmaları,

b) Nüfusun çoğunluğunun alacak ve borçlarını Türk Lirası yerine değeri nispeten daha istikrarlı yabancı para ile belirlemeleri,

c) Kısa vadeli işlemlerde dahi, satın alma gücündeki kayıpları karşılamak için fiyatların vade farkı konularak belirlenmesi,

d) Faiz oranlarının, ücretlerin ve fiyatların, genel fiyat endekslerine bağlanması,

e) Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre son üç yıllık kümülatif enflasyon oranının yüzde yüz veya üzerinde ve cari yıl enflasyon oranının yüzde on veya üzerinde gerçekleşmesi²⁵².

İKİNCİ BÖLÜM

Mali Tabloların Düzeltilmesi

Mali tabloların paranın cari satın alma gücü cinsinden ifade edilmesi

Madde 6- Yüksek enflasyon dönemlerinde, mali tablolar, bu Tebliğ hükümleri kapsamında paranın bilanço tarihindeki satın alma gücüne göre düzenlenir.

Mali tablo kalemlerinin paranın bilanço günündeki satın alma gücü cinsinden ifade edilmesi; parasal olmayan kalemlerin, bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde gerekli ayarlamalar yapıldıktan sonraki tutarlarının, uygun düzeltme katsayıları ile çarpılması suretiyle yapılır.

Düzeltilme işlemi, bankaların dönem sonları itibariyle düzenledikleri mali tablolar üzerinde yapılır. Fiyat endeksinin aylık fiyat değişimlerini gösterecek şekilde yayınlanması nedeniyle, bir ay içinde gerçekleşen tüm işlemler için aynı düzeltme katsayısı kullanılır. Ancak, enflasyon oranının ay içinde düzenli arttığı varsayımı yapılarak, ayın farklı günlerinde gerçekleşen işlemlere farklı günlük düzeltme katsayıları uygulanması mümkündür. Bu durumda, konu hakkında dipnotlarda açıklama yapılması zorunludur.

Bilânçonun düzeltme işlemine tabi tutulmasına ilişkin genel esaslar

Madde 7- Bilânço düzenleme tarihinde paranın cari satın alma gücü cinsinden ifade edilmemiş parasal olmayan bilanço kalemleri, bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde

---

²⁵² 16 Temmuz 2004 tarih ve 25524 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilmiştir.

düzeltilme işlemine tabi tutularak paranın cari satın alma gücü cinsinden ifade edilir. Düzeltilme işleminde, bu Tebliğin belirli mali tablo kalemlerinin düzeltilmesine ilişkin özel hükümleri saklı kalmak kaydıyla, ilgili varlık veya yükümlülüğün bilançoya ilk kaydedildiği tarih esas alınır.

Bilançodaki parasal kalemler, bilanço gününde geçerli parasal ölçü birimi cinsinden ifade edildiklerinden düzeltilme işlemine tabi tutulmaz.

Bilançoda cari değerleri ile gösterilmiş olan parasal olmayan kalemler, paranın cari satın alma gücü cinsinden ifade edildiklerinden ayrıca düzeltilme işlemine tabi tutulmazlar. Bu itibarla, parasal olmayan kalemler içinde yer alan ancak cari değerleri ile değerlendirilen; kıymetli madenler, hisse senetleri gibi sermaye araçları, yabancı para aktif ve pasif hesaplar ile getirileri veya anaparaları enflasyona veya yabancı paraya endekslenmiş olan varlık ve yükümlülükler düzeltilme işlemine tabi tutulmaz ve parasal kâr veya zararın hesaplanmasında parasal kalemler gibi işleme tabi tutulur.

Enflasyona endekslenmiş borçlanmayı temsil eden menkul kıymetler ve krediler gibi endekse bağlı varlık ve yükümlülüklerin bilanço günündeki değerleri, sözleşme hükümlerine göre mutabakatı sağlanmış ve buna göre gerekli ayarlama yapılmış değerleri üzerinden bilançoda taşınır.

Bankalarca, açıkça bir faiz yüklenmeksizin ödemenin geç yapılmasına buna mukabil alış bedelinin işlem günündeki cari değerden yüksek belirlenmesine imkan veren bir anlaşma ile varlık edinilmesi durumunda, bu işlemde gizlenmiş faiz giderinin veya vade farkının olduğu kabul edilir. Enflasyona göre ayarlanmış vade farkının veya gizlenmiş faiz giderinin belirlenerek alış bedelinden düşülmesinin mümkün olmadığı durumlarda, ortaya çıkan fark, önemlilik ilkesi gereğince değerlendirilmek suretiyle varlığın edinildiği tarih yerine ödemenin yapıldığı tarih esas alınarak düzeltilme işlemi yapılır.

Alacak ve karşılıklar

Madde 8- Parasal kalem niteliğindeki alacaklar düzeltme işlemine tabi tutulmaz. Alacakları cari değere indirgeyen aktif düzenleyici hesaplar da parasal kalem olarak kabul edilir. Ancak, niteliği itibarıyla düzeltme işlemine tabi tutulması gereken alacaklar üzerinden ayrılan aktif düzenleyici hesaplar, ilgili oldukları alacaklarla aynı düzeltme katsayısı kullanılarak düzeltme işlemine tabi tutulur.

Parasal olmayan menkul değerler

Madde 9- Alım satım amaçlı olmayan ve bilançoda maliyet değeriyle izlenen hisse senetleri gibi parasal olmayan menkul değerler, bankanın aktifine girdikleri tarihten bilançonun düzenlendiği tarihe kadar geçen süre dikkate alınarak düzeltme işlemine tabi tutulur.

Hisse senedine dönüştürülebilir tahviller, hisse senedine dönüştürme niyetiyle elde tutulmaları halinde parasal olmayan kalem, fiyat değişimlerinden faydalanma veya faiz geliri sağlama niyetiyle elde tutulmaları halinde parasal kalem olarak kabul edilir.

Peşin ödenen giderler²⁵³

Madde 10- Peşin ödenen vergi parasal kalem, peşin ödenen kira, sigorta, reklam ve benzeri giderler ile peşin tahsil edilen ücret ve komisyonlar parasal olmayan kalem olarak kabul edilir.

İştirak, bağlı ortaklık ve diğer ortaklıkların konsolide ve konsolide olmayan mali tablolarda gösterilmesi

Madde 11- Bankanın pay sahibi olduğu ortaklıkların net varlıkları ile faaliyet sonuçlarından bankaya düşen payın belirlenerek bu tutarın banka bilançosuna

---

²⁵³ 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete ve 16 Temmuz 2004 tarih ve 25524 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğler ile değiştirilmiştir.

yansıtılmasını teminen, konsolide ve konsolide olmayan mali tablolarda özsermaye yöntemine göre muhasebeleştirilenler ile Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklıkların, Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıkların ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi Standardı hükümleri uyarınca konsolide mali tablolarda tam konsolidasyon ve oransal konsolidasyon yöntemine göre muhasebeleştirilen ortaklıkların, bu Tebliğde belirtilen hükümlere uygun olarak düzeltilmiş mali tablolarının esas alınması gereklidir. İştirak edilen ortaklıkların düzeltilmiş mali tablolarının yabancı para cinsinden düzenlenmiş olması durumunda, bunların mali tabloları bilanço değerlendirme kurundan Türk parasına dönüştürülür.

Konsolide ve konsolide olmayan mali tablolarda maliyet değerleri ile izlenen ortaklıklar, bankanın aktifine girdikleri tarihten bilançonun düzenlendiği tarihe kadar geçen süre dikkate alınarak düzeltme işlemine tabi tutulur. Cari değerleri ile değerlendirilen ortaklıklar ayrıca düzeltme işlemine tabi tutulmaz.

Bu tür varlıkların düzeltme işlemine tabi tutulmasında, değer artış fonu ve benzeri fonların ortaklık sermayesine eklenmesi nedeniyle elde edilen tutarlar ile maliyetine eklenmiş olan kur farkları dahil finansman giderleri indirildikten sonra kalan tutarları dikkate alınır. Yapılan düzeltme işlemlerinde, sermaye artırımlarına mahsuben ödenen tutarların tahsil tarihleri esas alınır.

Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklıkların, Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıkların ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi Standardında belirtilen ana ortaklık bankaca, yüksek enflasyonun mevcut olduğu diğer ekonomilerin para birimleriyle raporlama yapan bağlı ortaklık ve iştiraklerinin mali tablolarının konsolide edilmesinde, bu ortaklıkların 29 numaralı Uluslararası Muhasebe Standardı hükümlerine uygun şekilde düzeltilmiş mali tablolarının esas alınması zorunludur. Bu ortaklıkların, bu şekilde yabancı para üzerinden yeniden düzenlenmiş mali tabloları, bilanço değerlendirme kurundan Türk parasına dönüştürülür.

Farklı tarihlerde düzenlenmiş mali tabloların konsolide edilmesinin söz konusu olduğu durumlarda, parasal ve parasal olmayan tüm kalemlerin, konsolide mali tabloların hazırlandığı tarihte geçerli olan cari paranın satın alma gücüne göre yeniden düzenlenmesi gereklidir.

Amortismanlar ve amortisman tabi varlıklar

Madde 12- Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, envanter stokları gibi bilançoda net muhasebe değerleri ile gösterilen parasal olmayan kalemlerin maliyetleri, bunların banka aktifine girdiği tarihten bilançonun düzenlendiği tarihe kadar geçen süre dikkate alınarak düzeltme işlemine tabi tutulur. Bu tür varlıkların düzeltme işlemine tabi tutulmasında, ilgili mevzuat uyarınca yapılmış olan yeniden değerlemenin bu tür varlıklar üzerindeki etkileri giderilir ve maliyetlerine ilave edilmiş finansman giderleri, kur farkları ve değer artışı fonları varlıkların maliyetinden düşülür.

Bunlara ilişkin amortismanlar, bankaların yasal kayıtlarında yer alan amortisman yöntemi kullanılarak, bu maddede belirtildiği şekilde elde edilen düzeltilmiş değerleri üzerinden geçmişe yönelik olacak şekilde hesaplanır ve ilgili varlıkların düzeltme işlemine tabi tutulması sonucu bulunan yeni değerleri üzerinden ayrılır.²⁵⁴

---

²⁵⁴ 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilmiştir.

Bilanço tarihi itibarıyla aktifte bir hesap döneminden daha az bir süre bulunan varlıklara ilişkin olarak, bir tam yıl için öngörülen amortisman tutarının, varlığın aktifte kalış süresiyle orantılanması suretiyle bulunan tutar kadar amortisman ayrılır.

Maddi olmayan duran varlıkların tükenme veya itfa payları da düzeltilmiş yeni değerleri üzerinden hesaplanır.

Duran varlıkların maliyetine giren finansman giderleri ve kur farkları

Madde 13- *Duran varlıkların elde edilmesinde kullanılan kredilerden doğan finansman giderleri ile bu tür varlıkların elde edilme tarihinden sonra maliyetlerine yüklenilmiş olan kur farkları düzeltme işlemi dışında bırakılır.*

Borçla finanse edilmiş olan duran varlıkların finansmanında kullanılan borçtan kaynaklanan maliyetin, aynı dönem içinde gerçekleşen enflasyonun neden olduğu değer kaybına karşılık gelen bölümü düzeltme işlemine tabi tutulmaz. Finansman maliyetinin bu tutara karşılık gelen kısmı, tahakkuk ettiği dönemde gider kaydedilir. Varlığın aktifte girdiği tarihe kadar maliyetine yüklenmiş olan finansman giderlerinin ve kur farklarının sadece enflasyon üzerinde kalan reel kısmı düzeltme işlemine tabi tutulur.

Gayrimenkullerin değerlendirilmesine ilişkin istisnai durumlar

Madde 14- Bankanın mülkiyetinde bulunan ancak yatırım sürecine ait kayıtların tam olmaması nedeniyle enflasyona göre düzeltilmiş değeri sağlıklı bir şekilde hesaplanamayan gayrimenkullerin elde edildiği tarihin veya alış değerinin tespitinin fiilen imkansızlığı nedeniyle sağlıklı olarak değerlendirilmesinin Kuruma tevsiki kaydıyla, bunların rayiç değerinin tespitine yönelik olarak Sermaye Piyasası Kanununa ilişkin mevzuata göre lisanslı gayrimenkul değerlendirme şirketlerince düzenlenmiş cari değerlendirme raporlarında tespit edilen değerler esas alınabilir.

Bilanço tarihinden önceki bir dönemde, birinci fıkrada belirtildiği şekilde cari değeri belirlenmiş olan gayrimenkuller, cari değerlerinin belirlenmiş olduğu dönemden bilanço tarihine kadar geçen süre dikkate alınarak düzeltme işlemine tabi tutulabilir.

Düzeltilmiş tutarın cari değerden fazla olması

Madde 15- Parasal olmayan kalemlerin düzeltilmiş değerlerinin cari değerlerinin üzerinde olması durumunda, değer düşüklüğünün kalıcı veya geçici olması, değer düşüklüğünün oranı gibi kriterler de dikkate alınarak, ilgili varlığın değeri, değer düşüklüğü karşılığı ayrılmak suretiyle cari değerine düşürülür. Değer düşüklüğü karşılığı gelir tablosuna yansıtılır. İlgili varlığın rayiç değerinin tespitinde, Muhasebe Uygulama Yönetmeliğinde belirtilen ihtiyatlılık ve önemlilik ilkeleri esas alınır.

Bankaların mülkiyetinde bulunan gayrimenkullere ilişkin olarak birinci fıkraya uyarınca yapılacak değer tespitinin, gayrimenkul ekspertiz şirketleri gibi konularında uzmanlaşmış bağımsız gerçek veya tüzel kişilere yaptırılması ve değer tespitine esas raporların; emsal gayrimenkullerin fiyatları, gayrimenkulün niteliğine göre alınmış tapu belgesi, güncel tapu şerh ve takyidatlarını gösteren yazı, imar/iskan durum belgesi gibi tapu kaydına ilişkin detaylı bilgi ve belgeleri içermesi gereklidir. Değer tespitinin belirlenmesinde, gayrimenkulün konumu, fiziki özellikleri, satış kabiliyeti, üzerinde takyidat bulunup bulunmadığı, ayıplı veya kusurlu olup olmadığı (imarlı veya imarsız olması, yeşil alan, sit alanı içinde bulunması, işletme ruhsatının olup olmaması ve benzeri durumlar) göz önünde bulundurulur. Ancak, bu fıkraya uyarınca tespit edilecek ekspertiz değerinin enflasyona göre düzeltilmiş değerden fazla olan tutarı dikkate alınmaz.

Özkaynak kalemlerinin düzeltilmesi

Madde 16- Bankaların dağıtılmamış kârları ve yeniden değerlendirme fonları dışındaki özkaynak unsurları, ilgili mevzuat çerçevesinde oluşan yedek akçeleri dahil olmak üzere ödendikleri veya özkaynaklara kaydedildikleri tarihler esas alınmak

suretiyle düzeltme işlemine tabi tutulur.

Sermayeye ilave edilmemiş olan yedek akçelerin düzeltme işlemine tabi tutulmasında özkaynaklara kaydedildikleri tarih esas alınır. Özkaynaklarda izlenen emisyon primlerinin düzeltme işlemine tabi tutulmasında ihraç edilen hisse senedi bedellerinin tahsil tarihleri dikkate alınır.

Ödenmiş sermayenin düzeltme işlemine tabi tutulmasında, sermaye artırımına mahsuben ödenen tutarların tahsil tarihleri esas alınır. Yeniden değerlendirme ve benzeri fonların sermayeye ilave edilmesi ortakların sermayeye katkısı olarak dikkate alınmaz ve düzeltme işlemi, ilgili özkaynak kaleminden bu tür fonların indirilmesinden sonra kalan tutar üzerinden yapılır. Yedek akçeler, dağıtılmamış kârlar, hisse senedi ihraç primleri²⁵⁵, iştirak ve gayrimenkul satış kârı gibi yeniden değerlendirme sonucunda oluşmamış tutarların sermayeye ilave edilmesi ortaklar tarafından konulan sermaye olarak dikkate alınır ve sermayeye ilave edildikleri tarih dikkate alınarak düzeltme işlemine tabi tutulur. Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik hükümleri uyarınca özkaynak unsuru olarak kabul edilen sermaye benzeri krediler düzeltme işlemine tabi tutulmaz.²⁵⁶

Düzeltilmiş dağıtılmamış kârlar, bu Tebliğde belirlenen esaslara uygun olarak bilançonun ilgili kalemlerinde yapılan düzeltme işlemleri neticesinde hesaplanır.

Bankaların ilgili mevzuat çerçevesinde oluşan yedek akçeleri ile çıkarılmış ve ödenmiş sermayeleri, mali tablo dipnotlarında kayıtlı değerleri ile ayrıntılı olarak açıklanır.

Bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilen düzeltme işlemleri sonucunda ödenmiş sermayede kayıtlı değerine göre oluşan artış tutarı, düzeltilmiş mali tablolarda yedek akçeler kalemi içinde ayrıca belirtmek suretiyle gösterilir ve ana sermaye unsuru olarak dikkate alınır.²⁵⁷

---

²⁵⁵ 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilmiştir.

²⁵⁶ 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile eklenmiştir.

²⁵⁷ 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilmiştir.

Gelir tablosunun düzeltme işlemine tabi tutulmasına ilişkin genel esaslar

Madde 17- Gelir tablosunun bu maddede belirtilen istisnalar hariç olmak üzere bütün gelir ve gider unsurları, paranın bilanço tarihindeki satın alma gücüne göre yeniden ifade edilmek üzere gelir ve giderlerin tahakkuk tarihleri esas alınarak düzeltme işlemine tabi tutulur.

Amortisman ve tükenme payları, aktiflerin düzeltilmiş değerleri üzerinden hesaplanarak ayrılır ve ilgili hesaba düzeltilmiş değerleri ile yansıtıldıklarından gelir tablosunda ayrıca düzeltme işlemine tabi tutulmaz.

Dönem içinde tahakkuk eden ve döneme yaygın olarak yapılan giderler ve sağlanan gelirler, gelir ve gider kalemlerinde gerçekleşen hareketlerin mevsimsellik göstermediği ve döneme eşit biçimde dağılmış olduğunu doğrulayıcı nesnel ölçütlerin varlığı ve dipnotlarda gerekli açıklamanın yapılması kaydıyla, dönem sonu fiyat endeksinin dönemin ortalama fiyat endeksine bölünmesi suretiyle hesaplanacak düzeltme katsayısı kullanılarak düzeltme işlemine tabi tutulabilir.

Dönem içinde yapılan tahakkuklar

Madde 18- Tutarı dönem sonunda kesinleşecek veya dönem sonunda ortaya çıkan verilere göre yeniden hesaplanacak vergi karşılığı, kıdem tazminatı karşılığı gibi karşılıklar, dönem sonunda oluşan nihai tutarları itibarıyla dikkate alınabilir. Bu durumda, karşılıkların dönem içinde ayrılan kısmi tutarları, tahakkuk tarihleri dikkate alınarak ayrıca düzeltme işlemine tabi tutulmazlar.

Net parasal pozisyon kârı(zararı)

Madde 19- Yüksek enflasyon dönemlerinde paranın satın alma gücündeki düşme nedeniyle, anapara ve getirileri enflasyona göre değişmeyen parasal varlık bulundurulması sonucunda oluşan kayıplar ile anapara ve getirileri enflasyona göre değişmeyen yükümlülük bulundurulması sonucunda elde edilen kazançlar, bu maddede

belirtilen esaslar çerçevesinde hesaplanarak, gelir tablosunda “net parasal pozisyon kârı(zararı)” hesabında gösterilir.

Birinci fıkrada belirtilen net parasal pozisyon kârı veya zararı, parasal olmayan bilanço kalemlerinin, özkaynakların ve gelir tablosunun bu Tebliğ hükümleri dahilinde düzeltme işlemine tabi tutulması sonucunda aktifler ve pasifler arasında ortaya çıkan fark olarak hesaplanır.

Getirileri veya anaparaları enflasyona endekslenmiş kalemlere ilişkin olarak 7 nci maddenin dördüncü fıkrasında belirtildiği şekilde yapılan düzeltmeler net parasal pozisyon kârı(zararı) ile ilişkilendirilir.

Sağlanan veya kullanılan fonlara ilişkin faiz ve kur farkı gelir ve giderleri gibi gelir tablosu kalemleri de net parasal pozisyon kârı(zararı) kalemi ile ilişkilendirilir. Ancak bu kalemlerden, Kurumun muhasebe standartlarına ilişkin tebliğleri uyarınca gelir tablosunda ayrıca açıklanması öngörülenler bulunması durumunda, bunlar net parasal pozisyon kârı(zararı) kaleminden indirilerek ilgili oldukları bölümde gösterilir. Gelir tablosunda ayrıca açıklanması öngörülen bu kalemler, net parasal pozisyon kayıp ve kazancının toplu olarak görülmesini sağlamak amacıyla dipnotlarda toplu olarak gösterilir.

Nakit akım tablosunun düzeltilmesi

Madde 20- Nakit akım tablosunun tüm kalemleri, paranın bilanço tarihindeki satın alma gücüne göre ifade edilir. Düzeltilmiş nakit akım tablosu, bu Tebliğ hükümlerine göre düzeltilmiş dönem başı ve dönem sonu bilançoları ile gelir tablosuyla tutarlı olarak düzenlenir. Dönem içinde oluşan nakit akışlarına, oluştukları tarihe göre uygun düzeltme katsayıları uygulanarak dönem sonunda düzeltilmiş değerleri ile gösterilir.

Önceki döneme ilişkin mali tabloların düzeltilmesi

Madde 21- Mali tablolar, önceki dönem mali tabloları ile karşılaştırmalı olarak hazırlanır. Karşılaştırmaya olanak tanımak amacıyla, önceki döneme ait mali tablolar bu Tebliğ hükümlerine uygun olarak önceki dönem sonu itibarıyla paranın cari satın alma gücü cinsinden yeniden düzenlenir.

Birinci fıkrada belirtilen şekilde hazırlanmış önceki dönem mali tablolarının cari dönem mali tabloları ile karşılaştırma amacıyla düzeltilmesi, önceki dönem mali tablolarının tüm kalemlerinin, dönemin düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle yapılır.

Bu Tebliğ hükümlerine uygun olarak düzenlenmemiş önceki dönem mali tabloları, karşılaştırma amacıyla ikinci fıkrada belirtilen şekilde düzeltilemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Hükümler

Düzeltilme katsayılarının hesaplanması

Madde 22- Bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde, 1970 yılı ve sonraki yıllarda gerçekleşen işlemlerin düzeltme katsayılarının belirlenmesinde, (Ek:1) de yer alan endeksler kullanılır. 1970 yılından önceki tarihlerde gerçekleşen işlemlerin düzeltilmesinde ise işlemlerin 1970 yılında gerçekleştiği kabul edilir. 1.1.2002 ve daha sonraki tarihlerde gerçekleşen işlemlerin düzeltme katsayılarının belirlenmesinde Devlet İstatistik Enstitüsünün en yeni bazlı Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksi esas alınır.

Düzenlenecek mali tabloların şekil ve içeriği

Madde 23- Bu Tebliğ hükümlerine göre hazırlanacak mali tablolar, Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Standardında

belirlenen mali tabloların şekil ve içeriklerine uygun olarak düzenlenir.

Bu Tebliğ hükümlerine göre hazırlanan mali tabloların başlığından sonra gelmek üzere, “enflasyona göre düzeltilmiş” ibaresi konulur.

Bu Tebliğ hükümlerine göre hazırlanan ayrıntılı ve özet gelir tablosuna, “vergi öncesi dönem kâr ve zararı”ndan önce gelmek üzere “net parasal pozisyon kârı (zararı)” kalemi eklenir.²⁵⁸ ...²⁵⁹

Mali tabloların bu Tebliğ uyarınca ilk defa düzenlenmeye başlandığı dönemde, gelir tablosunun hazırlanmasını sağlamak üzere en az bir önceki yıl bilanço ve gelir tablosunun da bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde düzeltme işlemine tabi tutulması zorunludur. Dipnotlarda önceki dönem mali tablolarının bağımsız denetimden geçmiş olup olmadığına ilişkin açıklamaya yer verilir.

İlk mali tablo denkleştirme işlemi

Madde 24- Mali tabloların bu Tebliğ hükümleri uyarınca ilk defa düzenleneceği hesap döneminin başına kadar olan dönemde düzeltilmiş tutarları ile olmak üzere, aktif kalemlerden, borçların ve özkaynak kalemlerinin çıkarılması sonucunda kalan kısım özkaynak hesap grubu içinde, “geçmiş yıllar kârı(zararı)” hesabında izlenir ve konu hakkında dipnotlarda açıklama yapılır.

Yüksek enflasyon döneminin sona ermesi

Madde 25- Bu Tebliğin 5 inci maddesi hükümlerinde belirtilen göstergelerin ortadan kalkması durumunda bankaların mali tablolarını bu Tebliğ hükümlerine göre hazırlama zorunluluğu ortadan kalkar. Yüksek enflasyon döneminin sona ermesi nedeniyle enflasyon muhasebesi uygulamasının sona erdirileceği dönem ile bunun sonrasında yeniden yüksek enflasyon dönemine girilmesi durumunda bu Tebliğ hükümlerine göre enflasyon muhasebesi uygulamasına başlanılacak dönem Kurumca

---

²⁵⁸ 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilmiştir.

²⁵⁹ 16 Temmuz 2004 tarih ve 25524 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile metinden çıkarılmıştır.

duyurulur. Bu hallerde, dönem sonunda geçerli olan düzeltilmiş tutarlar, bir sonraki mali tabloların başlangıç değerlerini oluşturur.

Raporlanacak ilave bilgiler²⁶⁰

Madde 26- Mali tablo dipnotlarında, Kurumun muhasebe standartlarına ilişkin düzenlemelerinde öngörülen dipnotların yanı sıra aşağıdaki açıklamaların yapılması gereklidir.

a) Paranın satın alma gücündeki değişikliklerin mali tablolar üzerindeki etkisini gidermek amacıyla cari ve önceki dönem mali tablolarının, paranın bilanço tarihindeki satın alma gücüne göre yeniden ifade edildiğine yönelik açıklama,

b) Enflasyon muhasebesine göre düzeltilen mali tablolarda yer alan kalemlerin, düzeltilme işlemine tabi tutulmadan önce düzenlenmesinde kullanılan maliyet esasına ilişkin açıklama,

c) Mali tablo kalemlerinin paranın cari satın alma gücü cinsinden ifade edilmesinde kullanılan ve düzeltme katsayılarına ilişkin açıklama, kullanılan fiyat endeksi, bilanço günündeki düzeyi ve cari yıl dahil son iki yıldaki hareketleri,

d) Parasal olmayan kalemlerde yapılan düzeltmelere ilişkin açıklamalar,

e) Amortisman tabi varlıklara ilişkin olarak, bunların tahmini faydalı ömürleri, ilgili mevzuat uyarınca yapılan amortisman hesaplamaları ile bunların düzeltilmiş tutarları ve bahse konu varlıkların rayiç değerinin tespitine yönelik olarak ekspertizlerinin yapıp yapılmadığına ilişkin açıklama,²⁶¹

f) Türk Ticaret Kanunu veya bankaların ana sözleşmeleri çerçevesinde oluşan yedek akçeleri ile ödenmiş veya çıkarılmış sermayenin kayıtlı değerleri hakkında açıklama,

---

²⁶⁰ 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilmiştir.

²⁶¹ 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilmiştir.

g) Parasal kalemlerin neden olduğu satın alma g¼c¼ kazanç veya kayıplarına dahil olan, ancak 19 uncu maddenin d¼rd¼nc¼ fıkrasına g¼re gelir tablosunda ayrıca açıklanması öng¼r¼len kalemler varsa bunlar hakkında açıklama,²⁶²

h) Önceki dönem mali tablolarının bağımsız denetimden geçmiş olup olmadığına ilişkin açıklama,

i) Bu Tebliğın 25 inci maddesinde belirtilen tutara ilişkin açıklama.

D¼zeltme İşlemine İlişkin Raporlama²⁶³

Madde 27- Mali tabloların bu Tebliğ hükümleri uyarınca hazırlandığı dönemlerde bankalar, muhasebe defter ve kayıtları ile düzeltme işlemine tabi tutulmuş mali tablolar arasındaki ilişkiyi kurmak ve bir sonraki yıl mali tablolarının sağlıklı bir şekilde hazırlanmasını sağlamak üzere aşağıda belirtilen bilgileri rapora bağlamak ve söz konusu raporları denetime hazır bulundurmak zorundadır.

- a) D¼zeltme işlemlerinin ait olduğu yıla ilişkin kayıt,
- b) D¼zeltme işlemine tabi kalemlerin tarihi değerleri,
- c) D¼zeltme işlemine esas fiyat endeksleri ve düzeltme katsayıları,
- d) D¼zeltme işleminde kullanılan varsayımlar,
- e) D¼zeltme katsayılarının tespit edilmesine yönelik olarak, varlıkların yaşlandırılması gibi, düzeltme işleminde kullanılan değişkenlerin hesaplanmasına ilişkin veriler,

---

²⁶² 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilmiştir.

²⁶³ 16 Temmuz 2004 tarih ve 25524 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilmiştir.

- f) Parasal olmayan varlık ve yükümlülüklerin ayrıntılı dökümleri,
- g) Muhasebe belge ve kayıtlarındaki verilerden düzeltme işlemine tabi tutulmuş mali tablo verilerine ulaşılmasında kullanılan diğer bilgi ve belgeler.

*Kâr dağıtımı*²⁶⁴

Madde 28- Özkaynak kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar, varsa geçmiş yıllar zararlarının kapatılması ve aynı zamanda artırıma konu edilen fark tutarı kadar nakit konulması şartıyla sermaye artırımına konu edilebilir.

Özkaynak kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar, dönem zararlarının mahsubunda düzeltmeye esas özkaynak kalemleri gibi muamele görür. Ancak, söz konusu farklar kâr dağıtımına konu edilemez.

Enflasyon muhasebesine göre düzeltilmiş mali tablolarda bulunan net dönem kârının, bu esasa göre düzeltilmemiş tablolardaki net dönem kârından daha az olması durumunda, kâr dağıtımı için düşük olan tutar esas alınır. Bilançoda mevcut geçmiş yıllar zararları kapatılmadan kâr dağıtımı yapılamaz.

Mali tablo ve raporların bildirim ve ilanı

Madde 29- Bu muhasebe standardı hükümleri çerçevesinde hazırlanmış mali tablo ve raporların ilan edilmesi, bunların Kuruma gönderilmesi, Muhasebe Uygulama Yönetmeliğinde belirtilen süreler içerisinde yerine getirilir.²⁶⁵

Kurum, birinci fıkrada belirtilen mali tablo ve raporların yanı sıra, Muhasebe

---

²⁶⁴ 16 Temmuz 2004 tarih ve 25524 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilmiştir.

²⁶⁵ 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilmiştir.

Uygulama Yönetmeliğine ilişkin tebliğlere uygun olarak hazırlanmış ve bu Tebliğ çerçevesinde düzeltilmemiş mali tabloların gönderilmesini isteyebilir.²⁶⁶

Yürürlük

Madde 30- Bu Tebliğ 1/7/2002 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 31- Bu Tebliğ hükümlerini Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu yürütür.

---

²⁶⁶ 31 Aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tebliğ ile değiştirilmiştir.

EK: 9

Ortalama Ticari Kredi Faiz Hadleri

	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK
1970	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	11,5	11,5	11,5	11,5
1971	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5
1972	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5
1973	11,5	11,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5
1974	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	11,5	11,5	11,5
1975	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5
1976	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5
1977	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5
1978	11,5	11,5	11,5	16	16	16	16	16	16	16	16	16
1979	16	16	16	16	19	19	19	19	19	19	19	19
1980	19	19	21	21	21	21	31	31	31	31	31	31
1981	31	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36
1982	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36
1983	36	36	36	36	36	36	32	32	32	32	32	32
1984	54	54	54	54	54	56	56	56	57,5	57,5	58,5	62
1985	62	62	62	62	62	62	59,5	59,5	59,5	59,5	59,5	59,5
1986	59,5	59,5	57,5	57,5	57,5	57,5	57,5	57,5	57,5	57,5	57,5	57,5
1987	57,5	57,5	57,5	57,5	57,5	57,5	60	60	60	60	60	60
1988	60	67	67	67	70	70	70	70	70	79	79	79
1989	79	79	79	79	79	79	79	79	76,5	74,2	75,9	72,2
1990	72	70,9	70,7	70,7	71,2	71,2	71,2	71,2	72,2	71,5	71,3	72,2
1991	73	74,5	77,5	82,2	84,1	84,4	84,7	85	84,7	85	86,8	84,9
1992	85	84,2	84,4	85,2	85,3	85	84,9	85	84,9	85,3	84,9	85
1993	84,9	84	84,3	83,4	83,4	83,1	84,2	84,2	84,2	84,2	84,8	85,4
1994	90,8	118,1	165,8	219,3	205,4	183,7	155,8	149	139,4	137,7	132,8	135,8
1995	133,3	128	122,1	119,5	116	114	111,5	108,8	105,1	103,7	105,2	120,5
1996	119	115,9	113,8	111,1	110,6	107,8	109,5	105	103,9	104,4	104,5	104,6
1997	100,7	97,3	98,8	98	98,4	98,1	100,1	100,6	100,6	102,2	104,2	104,3
1998	105,7	105,3	104,4	104,7	104,3	102,2	98,5	101,2	104,9	107,8	111,6	115,4
1999	115,6	115,6	113,3	112,5	114,1	114	114,1	111,7	112	112	110,3	99,1
2000	82,8	80,9	59,2	55,4	54,2	56,32	52,99	50,43	53,47	54,32	85,35	105,93
2001	82,46	150,35	102,55	114,49	95,87	78,41	83,63	82,76	74,7	72,91	75,98	74,47
2002	70,47	69,81	67,54	65,56	60	60,23	52,36	54,64	53,61	51,14	53,61	52,01
2003	50,35	49,98	51,92	51,58	51,33	46,19	46,12	45,27	40,45	38,85	37,87	34,74

ÖZGEÇMİŞ

05.05.1980 yılında Bursa Osmangazi’de doğdum. İlkokulu 1986 -1991 yılları arasında Bursa Barbaros İlkokulunda, Orta Okulu 1991 – 1994 yılları arasında Bursa Atatürk Lisesi’nde, Lise eğitimini ise 1994 – 1997 yılları arasında yine Bursa Atatürk Lisesi’nde tamamladım. Lisans Eğitimini 1997 – 2001 yılları arasında Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü’nde tamamladım.

2002 yılında Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalında Yüksek Lisansa başladım. Aynı yıl içerisinde Maliye Anabilim Dalında Araştırma Görevlisi kadrosuna atandım ve halen Maliye Anabilim Dalında Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktayım.

Ali YURDAKUL

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AKDOĞAN, Nalân, **Enflasyon Muhasebesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004.
- AKDOĞAN, Nalân ve Nejat TENKER, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Lebib Yalkın Yayınları, 5. Bası, İstanbul, 1997.
- ALTUĞ, Osman ve Hanifi AYBOĞA, **Örneklerle Uygulamalı Şirket Kuruluşları**, Yasa Yayınları, İstanbul, 1992.
- AREN, Sadun, **İstihdam, Para ve İktisadi Politika**, 9. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 1989.
- ARIKAN, Türkân, **Muhasebe Teknik 1**, Der Yayınları, İstanbul, 1982.
- ASLAN, M. Hanifi, **Enflasyonist Finansman Politikası**, Ak-Bil Yayıncılık, 1. Baskı, Bursa, 1997.
- ATAÇ, Beyhan, **Maliye Politikası**, İkinci Baskı, Anadolu Üni.Yayın No:86, Eskişehir, 1991.
- BAXTER, W. T., **Inflation Accounting**, Phillip Allan Publishers Limited Publishing, Great Britain, 1984.
- BEKTÖRE, Sabri, Ferruh ÇÖMLEKÇİ ve Halim SÖZBİLİR, **Mali Tablolar Analizi**, Eskişehir: Birlik Ofset Yayıncılık, 1995.
- BULUTOĞLU, Kenan, **Kamu Ekonomisi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1988.
- CİVAN, Mehmet, Ekrem KARA ve Ferah YILDIZ, **Enflasyon Muhasebesi**, Gazi Kitabevi, Gaziantep, 2004.
- ÇANKAYA, İslam, **Türk Vergi Kanunları (18 – 29 Mart 2002 Seminer Notları)**, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Ankara, 2002.

- ÇEKİCİ, Belma, **Ticari Muhasebe II**, Maliye ve Gümrük Bakanlığı A.P.K. Kurulu Başkanlığı Yayın No: 1990/314, Ankara, 1990.
- DİNLER, Zeynel, **İktisada Giriş**, Ekin Kitabevi, 9. Baskı, Bursa, 2003.
- EKEN, Mehmet Hasan, **Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkilerinin Risk ve kârlılık Açısından Değerlendirilmesi**, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No:187, Ankara, 1994.
- ERTUĞRUL, AHMET, **Kamu Açıkları Para Stoku ve Enflasyon**, Yapı Kredi Bankası Yayını, Ankara, 1982.
- GÜCENME, Ümit, **Tekdüzen Hesap Planına Göre Ticari İşletmelerde Muhasebe ve Envanter İşlemleri**, Üçüncü Baskı, Marmara Kitabevi, Bursa, 1996.
- GÜZELDAL, Ömer ve Adnan ERSOY, **Vergi Düzenlemeleri İle Birlikte Enflasyon Muhasebesi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2004.
- UMAN, Nuri ve Rüstem HACİRÜSTEMOĞLU, **5024 No'lu Yasaya Göre Enflasyon Muhasebesi**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2004.
- HATİBOĞLU, Zeyyat, **Tartışma Masasında Türkiye Ekonomisi**, Beta Yayınları, İstanbul, 1992.
- HATİPOĞLU, Zeyyat, **Yeniden Dirilen Türkiye Ekonomisi**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayın No: 203, İstanbul, 1989.
- İZMİR SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASI (ISMMMO), **Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu I**, İzmir, 1996.
- KARABIYIK, Lale E., **Örneklerle Envanter ve Değerleme**, Marmara Kitabevi Yayınları, I. Baskı, Bursa, 1997.
- KARAPINAR, Aydın ve Kadir GÜRDAL, **Enflasyon Muhasebesi**, Tesmer Yayınları, Yayın No: 54, Ankara, 2004.
- KARAYALÇIN, Yaşar, **Muhasebe Hukuku**, İkinci Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No: 216, Ankara, 1988.

- KAYGUSUZ, Sait Y. ve Şükrü DOKUR, **12 Sıra Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ Taslağı ile Getirilen Hesaplara İlişkin Örnekler ve 2004 Yılı Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması**, BSMMMO Yayını , Bursa, 2004.
- KAYGUSUZ, Sait Y. Ve Şükrü DOKUR, **Enflasyon Düzeltmesi ve Uygulamaları**, 1. Baskı, Alfa Kitabevi, Bursa, 2004.
- KILIÇBAY, Ahmet, **Değişen Dünyada Türk Ekonomisi**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1993.
- KILIÇBAY, Ahmet, **Türk Ekonomisi**, 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1991.
- KOTAR, Erhan, **Genel Muhasebe**, Ekin Kitabevi, Bursa, 1996.
- LAZOL, İbrahim, **Mali Analiz ve Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2000.
- Maliye Hesap Uzmanları Vakfı ve TOBB, **Türk Vergi Sistemi, Sorunlar – Çözüm Önerileri**, TOBB Yayını, Ankara, 2002.
- PARASIZ, İlker, **Para Politikası**, Ezgi Kitabevi, Bursa, 1998.
- PEKDEMİR, Recep ve Yakup SELVİ, **Örneklerle Enflasyon Düzeltmesi Muhasebesi (5024 Sayılı Kanun)**, B.S.M.M.M.O. Yayını, Bursa, 2004.
- PREMCHAND, A., **Government Budgeting and Expenditure Controls Theory and Practice**, International Monetary Found, Washington D.C., March 1984.
- ŞAVLI, Tuba ve Metin CANOĞULLARI, **Uygulamaya Yönelik Enflasyon Muhasebesi**, Hayat Yayınları, İstanbul, 2004.
- ÖRTEN, Remzi ve Aydın KARAPINAR, **Enflasyon Muhasebesi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003, s. 23.

- ÖZBİLEN, Şevki, **Enflasyonun Gelir Vergisi Sistemine Etkisi ve Türkiye Uygulaması**, Gazi Kitabevi, Ankara, Şubat 2004.
- ULUATAM, Özhan, **Enflasyon ve Devlet Gelirleri**, Ankara Üniversitesi SBF Yayını, Yayın No: 462, Ankara, 1981.
- UYSAL Mustafa, Yeşim TANER ve Elif BULUÇ, **En Son Düzenlemeler Işığında Enflasyon Düzeltmesi**, Yaklaşım Yayıncılık (Yaklaşım Dergisi, S. 141., Eylül 2004 eki), Ankara, 2004.
- ÜLGENER, Sabri ve Diğerleri, **Türkiye’de Enflasyon**, Sermet Matbaası, İstanbul, 1968.
- VURAL, Mahmut, Mehmet Ali ÖZYER ve Aydın KIRATLI, **Vergisel Açıdan Enflasyon Düzeltmesi**, Oluş Yayıncılık, Ankara, 2004.
- WHITTINGTON, Geoffrey, **Inflation Accounting, An Introduction to the Debate**, Cambridge University Pres, Great Britain, 1997.
- YÜKÇÜ, Süleyman ve Serdar ÖZKAN, **Vergi Mevzuatı ve SPK Mevzuatına Göre Enflasyon Düzeltmesi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2004.
- YÜKSEL, Naci ve Osman Selim KOCAHANOĞLU, **Amortisman Hukuku ve Uygulaması**, İkinci Baskı, Temel Yayınları, İstanbul, 1985.

MAKALELER

- AGHEVLİ, Bijan B. and Mohsin S. KHAN, “Inflationary Finance and the Dynamics of Inflation: Indonesia, 1951-72”, **The American Economic Review**, Vol. 67, No.3, June 1977, pp. 390 – 403.
- AHKEMOĞLU, Mehmet, “Yatırım İndiriminde Endeksleme”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 271, Mart 2004, s. 24 – 29.
- AKBULAK, Yavuz ve Emre KAVAKLI, “SPK Düzenlemeleri Çerçevesinde Enflasyon Muhasebesine İlişkin Örnek Uygulama”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S: 184, Ocak 2004, s. 86 – 105.
- AKDOĞAN, Nalân, Yakup AKPINAR ve Rafet AKTAŞ, “Türk Bankacılık Sektöründe Enflasyon Muhasebesi Uygulaması ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi”, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, S. 10, Eylül 2003, s. 1 – 32.
- AKGÜN, Ali İhsan, “Enflasyonun Mali Tablolar Üzerindeki Etkilerini Gideren Muhasebe Yöntemleri”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 122, Kasım 1998, s. 98 – 122.
- AKYOL, M. Emin, “4842 ve 5024 Sayılı Kanunlar Sonrasında Yatırım İndirimi Uygulaması”, **Yaklaşım Dergisi**, S. 134, Şubat 2004, Erişim: www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004024231.htm [21.Nisan 2004].
- ALPTEKİN, A. Ercan, “Maliyet Bedeli Artırımı”, **Yaklaşım**, S. 113, Mayıs 2002, s. 93 – 97.
- ALTUNCU, Hasan, “Enflasyonun Varlıklar ve Kaynaklar Üzerine Etkisi ve Enflasyon Muhasebesi”, **Vergi Raporu**, Nisan – Mayıs 2002, s.22 – 37.

- ATABEY, Tuncel “Amortisman Tabi İktisadi Kıymetlerde Maliyet Artırımı”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 101, Şubat 1997, s. 111 – 121.
- ATEŞLİ, Erkan, “Enflasyon Düzeltmesi İşlemlerinin KVK’nın Geçici 28/A Ve 29/6.Maddeleri Kapsamında Yapılan Satışlara Tesiri” **e-yaklaşım Dergisi**, S. 16, Kasım 2004, Erişim: www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004116388.htm [18 Aralık 2004].
- ARIOĞLU, Osman, “Yatırım İndirimi Uygulamasında Endeksleme”, **Yaklaşım**, S. 54, Haziran 1997, s. 24 – 27.
- ARSLAN, Erdoğan, “Enflasyon Muhasebesinin Neresindeyiz? – II”, **Yaklaşım**, S. 53, Mayıs 1997, s. 9 – 19.
- ARSLAN, Erdoğan, “Enflasyon Muhasebesinin Neresindeyiz? – III”, **Yaklaşım**, S. 54, Haziran 1997, s. 28 – 38.
- ARZOVA, S. Burak, “Enflasyonun İşletmeler Üzerindeki Etkileri ve Bunları Gidermeye Yönelik Öneriler”, **Vergi Sorunları**, S. 89, Şubat 1996, s.85 - 93.
- AVCILAR, Zeynep, “Enflasyon ve Vergi Mevzuatı Bakımından Stokları LIFO (Son Giren – İlk Çıkar) Yöntemi ile Değerleme”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 107, Ağustos 1997, s. 156 – 173.
- BATIREL, Ömer F., “Enflasyon Düzeltmesi ve 29 Numaralı Uluslar arası Muhasebe Standardı”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 276, Ağustos 2004, s. 10 – 15.
- BATIREL, Ömer Faruk, “Enflasyon ve Vergi Sistemi İlişkisi Üzerine”, **Vergi Dünyası**, S.172, Aralık 1995, s. 24 – 31.
- BAKIR, Mehmet, “Enflasyonun İşletmeler Üzerindeki Etkileri ve Bu Etkileri Gidermede Vergisel Bir Çözüm 1”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 96, Eylül 1996, s.125 - 137.

- BASU, Joe, “Discussion of Income Tax Implicators of Various Methods of Accounting for Changing Prices”, **Journal of Accounting Research**, Vol. 16, 1978, pp. 234 – 246.
- BEŞE, Tayfun, “Finansman Giderlerinin Vergi Yasaları Karşısındaki Durumu”, **Yaklaşım**, S. 36, Aralık 1995, s. 82 – 84.
- BİLEN, Mahmut ve Muharrem ES, “Gelir Dağılımı Sorunu ve Çözümünde Yeni Arayışlar”, **Yönetim ve Siyasette Etik Sempozyumu**, Adapazarı, 1998, s. 376 – 399.
- BRUNO, Michael and William EASTERLY, “Inflation Crises and Long-Run Growth”, **World Bank Policy Research Working Papers**, WPS No: 1517, September 1995, pp.1 – 56.
- CANEVİ, Yavuz, Enflasyon ve Sorunları, **Maliye Dergisi**, S. 15, Mayıs – Haziran 1975, s.28 – 54.
- CHOUDHRY, Nurun, N, Measuring the Elasticity of Tax Revenue: A Divisia Index Approach, **International Monetary Found Staff Papers**, 26:1, March 1979, pp. 87 – 122.
- CHUA, Dale, “Enflasyon Ayarlaması”, çev. Cihan TERZİ, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 177, Mayıs 1996, s. 59 – 64.
- CRANE, Steven E., Farrokh NOURZAD, “Inflation and Tax Evasion : An Empirical Analysis”, **Review of Economics and Statistics**, Vol. 68, 1986/2, s. 217 – 223.
- ÇELİKKAYA, Ali, “Gelir ve Kurumlar Vergisinde Enflasyon Düzeltmesi”, **Yaklaşım**, S. 137, Mayıs 2004, s. 205 - 212.
- ÇETİN, Murat, İhsan Günaydın, “Enflasyon – Vergi Yüğü İlişkinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.113, Şubat 1998, s. 133 – 143.

- ÇİFTÇİ, Yavuz, “Enflasyonun Muhasebe Verileri Üzerindeki Etkileri ve Enflasyon Muhasebesi Modelleri”, **Vergi Sorunları**, S. 109, Ekim 1997, s. 142.
- DEMİRBİLEK, Kadir, “Enflasyon Düzeltmesine Geçiş Sonrasında Amortisman Uygulamalarında Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 426, 15 Ekim 2004, s. 50 – 60.
- DERDİYOK, Türkmen, “Türkiye’de Enflasyon: Kamu Harcamaları ve Diğer Olası Nedenler (1960 – 1989)”, **Maliye Yazıları**, S. 40, Temmuz – Eylül 1993, s.72 – 96.
- DİKMEN, Mustafa Burçin, “Ülkemizde Enflasyon Muhasebesi Konusunda Yapılan Çalışmalar ve Bu konuda BDDK Tarafından Yayınlanan Yönetmeliğin Analizi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 269, Ocak 2004, s. 113 – 121.
- DOĞAN, Zeki, “Enflasyonun Muhasebe Üzerindeki Etkisi ve Bu Etkiyi Yok Edecek Bir Muhasebe Modeli: İkame Maliyeti (Cari Değer) Muhasebesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 165, Mayıs 1995, s.100 – 110.
- DOYRANGÖL, Nuran C., “Yatırım İndirimi İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 100, Ocak 1997, s. 99 – 108.
- DÜNDAR, Mustafa, “Yatırım İndiriminde Endeksleme Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 87, Aralık 1995, s. 35 – 42.
- ELİTAŞ, Cemal ve Murad TİRYAKİOĞLU, “Türkiye’de Enflasyon Sorunu ve Alternatif Bir Çözüm Önerisi Olarak Enflasyon Muhasebesi Sistemi”, **Vergi Sorunları**, Ağustos 2004.

- ERDEM, Hüseyin, “Gayrimenkul ve İştirak Hisselerinin Elden Çıkarılmasında Maliyet Bedeli Artırımı Uygulaması”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 80, Mayıs 1995, s. 57 – 68.
- ERDİKLER, Şaban, “Azalan Bakiyeler Usulüne Göre Amortismanına Tabi Tutulmuş ve Yeniden Değerlenmiş Binalarda Enflasyon Düzeltmesi Sonrası Ortaya Çıkan Avantaj”, **Yaklaşım**, S. 137, Mayıs 2004, s. 110 – 115.
- ERSOY, Ayten, “Enflasyonist Ortamlarda Stok Değerleme Yöntemlerinin Seçimi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 75, Kasım – Aralık 1994, s. 71 – 75.
- ERSOY, Ayten, “Maliyet Artış Fonu”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 86, Kasım 1995, s. 86 – 89.
- ERTAŞ, Fatih Coşkun, “5024 Sayılı Kanunla Getirilen Enflasyon Düzeltmesi ve Muhasebeleştirilmesi”, **Yaklaşım**, Sayı:135, Mart 2004, s. 41 – 45.
- ERTUĞRUL, Ahmet, “Bilinen Enflasyon ve Sosyal Maliyeti”, **Maliye Dergisi**, S. 55, Ocak – Şubat 1982, s. 27 - 38.
- GÜCENME, Ümit, “Enflasyon Düzeltmesine İlişkin Sermaye Piyasası Kurulu Düzenlemeleri ve Maliye Bakanlığı Yasa Tasarısı”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, S. 21, Ocak 2004, s. 25 – 29.
- GÜRBÜZER, Selma, “Enflasyonun Vergi Gelirlerinin Reel Değeri Üzerindeki Etkisi (Tanzi Etkisi)”, **Hazine Dergisi**, Sayı 7, Temmuz 1997, s.7.
- GÜVEMLİ, Oktay, “Mali Tablolar ve Yeniden Değerleme”, **Mükellefin Dergisi**, S. 58, Ekim 1997, s. 79 – 82.
- KANDAŞ, Bahri, “Ücretler ve Enflasyon: I”, **Maliye Yazıları**, S. 10–12, Aralık 1987/Mayıs 1988, s. 44.

- KARABACAK, Hasan, “Enflasyon Muhasebesinin Gerekliliği”, **İSO Dergisi**, S. 454, Ocak 2004, s. 38 – 41.
- KARACA, A. Ali, “Enflasyon ve Türkiye’de Etkileri”, **İktisat ve Maliye**, S. 4, Temmuz 1988, s. 151–156.
- KARADENİZ, Salim, “5024 Sayılı Kanun ile Vergi Mevzuatından Kaldırılan Enflasyona İlişkin Düzenlemeler - 1”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 410, 15 Şubat 2004, s. 61 – 64.,
- KARADENİZ, Salim, “5024 Sayılı Kanun ile Vergi Mevzuatından Kaldırılan Enflasyona İlişkin Düzenlemeler – 2”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S.413, 1 Nisan 2004, s. 104 – 106.
- KARADENİZ, Salim, “Enflasyon Düzeltmesi İşleminde Esas Alınacak Tarih ve Tutarlar - 1”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 419, 1 Temmuz 2004, s. 105 – 108.
- KARADENİZ, Salim, “Vergi Mevzuatında Enflasyona İlişkin Tüm Düzenlemeler 5024 Sayılı Kanun ile Yürürlükten Kaldırıldı mı?”, **Yaklaşım Dergisi**, S. 135, Mart 2004, s. 88 - 94.
- KAYA, Ömer, “Enflasyon Düzeltmesi ve Uygulama Esasları”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 272, Nisan 2004, s.102 – 111.
- KAYGUSUZ, Sait, Y., “5024 Sayılı Kanuna Göre Enflasyon Düzeltmesi”, **Bursa Bilanço Dergisi**, S. 54, Ocak 2004, s. 5 – 9.
- KAYI, Ekrem, “Gayrimenkullerin ve İştirak Hisselerinin Elden Çıkarılmasında Vergi Sistemine Getirilen Yeni Uygulama: “Maliyet Bedeli Revizyonu””, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 160, Aralık 1994, s. 36 – 47.
- KIZILOT, Şükrü, “Enflasyon Düzeltmesinde Evdeki Bulgur da Gidiyor”, **Hürriyet Gazetesi**, 05.05.2004, s.12.
- KIZILOT, Şükrü, “Yangın Sönünce Gelen İtfaiye”, **Hürriyet Gazetesi**, 16 Eylül 2004, s. 12.

- KIZILOT, Şükrü, “Yatırım İndiriminde Sınırsız Endeksleme, Gelecek Yıl Yapılacak Harcamalarda İndirim ve Stopajın Kaldırılması”, **Yaklaşım**, S. 73, Ocak 1999, s. 38.
- KİRAZCI, Emrullah ve Gülşah BOYACILAR, “Enflasyon Düzeltmesine Tabi Tutulmuş Amortismanına Tabi Olmayan Kıymetlerin Düzeltilmiş Değerin Altında Bir Değere Satılması”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 427, 1 Kasım 2004, s. 69 – 72.
- KONOR, V., “Yatırım İndirimi İstisnası”, **Mükellefin Dergisi**, S. 10, Ekim 1993, s. 18 – 33.
- KUTLAN, Serhat ve Doğan ARGUN, “Gider Kısıtlaması Uygulamasının Beraberinde Getirdiği Sorunlar”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 101, Şubat 1997, s. 106 – 110..
- MANSFIELD, Charles, “Tax – base Erosion and Inflation : The Case of Ghana”, **Finance and Development**, September 1980, pp.31- 34.
- MERCAN, Eray, “Enflasyonist Ortamda Stok Değerleme Yöntemlerinin Mali Mevzuat Açısından Değerlendirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 1991/VI, 1991, s. 53 – 56.
- MUTLU, Ayşegül, “Türkiye’de Enflasyon Olgusu ve Enflasyonun Gelir Vergisi Üzerindeki Etkileri”, **Yaklaşım**, S.21, Eylül 1994, s. 35. – 43.
- NARİNOĞLU, Mustafa, “Vergi Hukukunda Duran Varlık Amortismanı”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 125, Ocak 1992, s. 18 – 30.
- OBERROTMAN, Alain M., “Discussion of Income Tax Implicators of Various Methods of Accounting for Changing Prices”, **Journal of Accounting Research**, Vol. 16, 1978, pp. 247 – 258.
- ÖCAL, Halit, “Enflasyon Muhasebesi Üzerine”, **Yaklaşım**, S. 79, Temmuz 1999, s. 92 – 99.

- ÖNER, Engin, “Vergi – Enflasyon İlişkisi ve Enflasyon Vergisi (I)”,
(Sabahaddin Zaim’e Armağan) İktisat Fakültesi Mecmuası,
İstanbul, 1996, s. 983 – 998.
- ÖNER, Engin, “Vergi – Enflasyon İlişkisi ve Enflasyon Vergisi (II)”,
(Sabahaddin Zaim’e Armağan) İktisat Fakültesi Mecmuası,
İstanbul, 1996, s. 999 – 1014.
- ÖRTEN, Remzi, “5024 Sayılı Kanun’a Göre Yapılan Düzenlemelerin Enflasyon Muhasebesi Kuramı Ve Standartları Açısından Değerlendirilmesi”, **E – Yaklaşım**, S. 10, Mayıs 2004, Erişim: [www. yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004054487.htm](http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004054487.htm) [7 Ağustos 2005]
- ÖZCAN, Dursun, “4842 Sayılı Kanun Ve 5024 Sayılı Kanun İle Yapılan Değişiklikler Sonrasında Yatırım İndiriminde Endeksleme Uygulaması ve/veya Enflasyon Düzeltmesi”, **e-Yaklaşım Dergisi**, S. 9, Nisan 2004, Erişim: [www. yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004044388.htm](http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004044388.htm) [21.Nisan 2004].
- ÖZDİN, Ali, “5024 Sayılı Kanunla Vergi Usul Kanunu’nda Yapılan Amortisman Oranı ve Amortisman Süresine Yönelik Değişiklikler”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 270, Şubat 2004, s. 86 – 89.
- ÖZEL, Salih, “Maliyet Bedeli Artırımı ve Muhasebeleştirilmesi”, **Yaklaşım Dergisi**, S. 36, Aralık 1995, s. 29 – 35.
- ÖZEL, Salih, “Yabancı Kaynak Kullanımının Doğurduğu Finansman Giderleri ve Maliyet Unsurları ile Enflasyon Muhasebesi İlişkisi - I”, **Yaklaşım Dergisi**, S. 135, Mart 2004, Erişim: <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004034314.htm>, [17 Haziran 2004].

- ÖZEN, Kadri, “Amortismanına Tabi Diğer İktisadi Kıymetlerde Maliyet Bedeli Artırımı”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 171, Kasım 1995, s. 3 – 10.
- ÖZER, İlhan, “Türkiye’de 1970 Sonrası Enflasyonu ve Kamu Maliyesi İlişkileri”, **Maliye Dergisi**, S. 39, Mayıs – Haziran 1979, s. 3 – 16.
- ÖZDEMİR, Halit, “1996 Yılı Dönem Sonunda Alacak ve Borç Senetlerinin Reeskont İşlemi ve Reeskont Değerlemesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 101, Şubat 1997.
- ÖZTÜRK, Bünyamin, “Enflasyon Düzeltmesinin 2005 Yılı İşlemlerine Etkisi”, **Mali Pusula**, S. 5, Mayıs 2005, s. 29 – 33.
- PAMAK, Mehmet, “Enflasyonun Türk Vergi Sistemindeki Bazı Müesseselere Etkisi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, 1978/1, s. 119 – 150.
- PEHLİVAN, Osman, “Enflasyonun Vergi Sistemi Üzerindeki Etkisi”, **Vergi Dünyası**, S. 137, Ocak 1993, s.44 – 60.
- PEHLİVAN, Yafes, “**Finansman Gideri Kısıtlaması - 2**”, Maliye ve Sigorta Yorumları, S. 409, 1 Şubat 2004, s. 93 – 95.
- PEKDEMİR, Recep, “Enflasyon Muhasebesi mi? Yoksa Enflasyon Düzeltmesi Vergisi mi?”, **Dünya Gazetesi**, 26.02.2004, s. 11.
- PEKER, Alparslan, “Enflasyonun İşletmelerin Faaliyet Sonuçları Üzerindeki Etkilerini Giderici Muhasebe Tedbirleri”, **Enflasyon Ortamında Muhasebe, Finansman ve Vergi Problemleri**, İ.Ü.İşletme F. Muhasebe Enstitüsü Yayını, İstanbul, 1974.
- PEKİNER, Kâmuran, “Para Değerlerindeki Düşüşlerin Bilanço Kalemleri Üzerine Etkisi (Zahiri Kâr) ve Yeniden Değerleme”, **Enflasyon Ortamında Muhasebe, Finansman ve Vergi Problemleri**, İ.Ü.İşletme F. Muhasebe Enstitüsü Yayını, İstanbul, 1974.

- PERÇİN, Necati, “Yenileme Fonu Uygulaması ve Muhasebesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 100, Ocak 1997, s. 36 – 56.
- PETREİ, A. Humberto, “Enflasyon ve Şahsi Gelir Vergisi”, çev. Uygur Gülle, **Maliye Dergisi**, Mayıs – Haziran 1975, S. 15, s.71 - 79.
- POTERBA, James M. and Julio J. ROTEMBERG, “Inflation and Taxation with Optimizing Governments”, **Journal of Money, Credit and Banking**, Vol. 22, No. 1, February 1990, pp. 1 – 18.
- SARISU, Ekrem ve Levent ÜNLÜ, , “Tüm Yönleriyle Enflasyon Muhasebesi(Ekonomist Dergisi Eki)”, **Ekonomist**, Yıl:11, S. 49, 9 – 15 Aralık 2001.
- SEMERÇİGİL, Murat, “Enflasyonist Ortamda İşletme Kârının Tespitinde Gözlenen Aksaklıklar”, **Maliye Postası**, S. 308, 1 Temmuz 1993, s. 24 – 29.
- SEVİĞ, Veysi, “Değer Artırımı İşlemleri”, **Yaklaşım**, S. 36, Aralık 1995, s. 50 – 56.
- SOLAK, Mehmet Zeki, “Enflasyon Düzeltmesi ve İlgili Tebliğ Taslağının Değerlendirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.185, Şubat 2004, s. 78 – 87.
- SOLAK, Mehmet Zeki, “Mali Tabloların Enflasyon Düzeltmesi Analizi - 2”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 409, 1 Şubat 2004, s. 90 – 92.
- SOLAK, Mehmet Zeki, “Mali Tablolarda Enflasyon Düzeltmesi Analizi - 4”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 412, 15 Mart 2004, s. 94 – 101.
- SÜRMEN, Yusuf, “Enflasyonun Etkilerinin Muhasebesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 87, s. 68 – 81.

- SÜRME, Yusuf ve Uğur Kaya, “Enflasyon Düzeltmesi ile İlgili Maliye Bakanlığı Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi ve Yeni Açılan Hesapların İncelenmesi ”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 276, Ağustos 2004, s. 108 – 119.
- ŞAĞBAN, Erkin, “Maliyet Bedeli Artırımı Müessesesi İle İlgili Açıklamalar”,**Vergi Sorunları Dergisi**, S. 100, Ocak 1997, s. 20 – 30.
- ŞANVER, Salih, “Enflasyon ve Vergi”, **Enflasyon Ortamında Muhasebe, Finansman ve Vergi Problemleri**, İ.Ü.İşletme F. Muhasebe Enstitüsü Yayını, İstanbul, 1974.
- ŞEKER, Sakıp, “Enflasyon Düzeltmesi Üzerine Bir Değerlendirme”, **Yaklaşım**, S. 138, Haziran 2004, s. 161 – 164.
- ŞEKER, Sakıp, “Son Giren İlk Çıkar (LIFO) Yönteminin Vergisel Boyutu”, **Yaklaşım**, S. 21, Eylül 1994, s. 92 - 102.
- ŞEN, Hüseyin, “Olivera – Tanzi Etkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, **Maliye Dergisi**, S.143, Mayıs – Ağustos 2003, s. 30 – 57.
- ŞEN, Salim, “Enflasyon Düzeltmesi Uygulamaları -2”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 431-432, 1-15 Ocak 2005, s. 134 – 141.
- ŞENATALAR, Burhan, “Enflasyon ve Vergileme (Yorum)”, **VI. Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu “Çeşitli Açılardan Vergileme Sorunları” (21 – 23 Mayıs 1990 Lara - Antalya)**, Hacettepe Üni. İ.İ.B.F. Yayını, Şafak Matbaası, Ankara, 1990
- ŞENLİK, Ergun, “Enflasyon Ortamında İşletmelerdeki Üretim, Fiyat, Stok, Pazarlama ve Ücret Politikaları”, **Vergi Dünyası**, S. 101, Ocak 1990, s. 66 - 73.
- TANZİ, Vito, “Inflation Lags in Collection, and the Real Tax Value of Tax Revenue”, **International Monetary Found Staff Papers**, 24:1, March 1977, s.154 – 167.

- TANZİ, Vito, “Inflation, Real Tax Revenue, and The Case For Inflationary Finance: Theory with an Application to Argentina”, **International Monetary Found Staff Papers**, 25(3), September 1978, s. 417 – 451.
- TAŞAR, Abdullah, “Enflasyon Erozyonuna Karşı Bir Önlem, Maliyet Artış Fonu”, **Vergi Raporu**, S. 22, Nisan – Mayıs 1996, s. 11 – 15.
- TEMİZEL, Zekeriya, “Enflasyonun Toplum Üzerindeki Etkileri ve Vergiler”, **Yaklaşım**, S.62, Şubat 1998, s. 11 – 13.
- TOKAT, Yakup, “Enflasyonun Etkisi ve Enflasyon Muhasebesi”, **Maliye Dergisi**, S. 90, Mayıs – Ağustos 1988, s.51 – 77.
- TUNCER, Selahattin, “Türk Vergi Ve Usul Kanunları İçinde Enflasyon Muhasebesiyle İlgili Uygulama Örnekleri-I”, Mayıs 2002, **Yaklaşım Dergisi**, Erişim: www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2002053125.htm [18 Aralık 2004].
- TUNCER, Selahattin, “Türk Vergi ve Usul Kanunları İçinde Enflasyon Muhasebesiyle İlgili Uygulama Örnekleri-II”, **Yaklaşım**, S. 113, Mayıs 2002, s. 11 – 15.
- UFUK, M. Tahir, “5024 Sayılı Kanunla Yürürlüğe Giren Enflasyon Düzeltmesi Nedeniyle Uygulanmasına Son Verilen Müesseseler”, **Yaklaşım Dergisi**, S. 139, Temmuz 2004, Erişim: <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004074639.htm> [17 Haziran 2004].
- ULUDAĞ, Ramazan, “Yeniden Değerleme (Revaluation) ve Muhasebeleştirilmesi”, **Maliye Dergisi**, S.39, Mayıs – Haziran 1979, s. 80 – 97.
- ULUSAN, Hikmet, “Yeniden Değerleme Uygulamasının Sermayeyi Koruyucu Etkisi”, **C.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi**, C. 3, S. 2, 2002, s. 111 – 128.

- ULUSOY, Ahmet ve Murat ÇETİN, “Türkiye’de Enflasyon Vergisi Gelirlerinin Boyutları”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 98, Kasım 1996, s. 73 – 84.
- UYAR, Adnan, “Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama”, **Maliye ve Sigorta Yorumları**, S. 405 406, 1 – 15 Aralık 2003, s. 86 - 91.
- UZUN, Kemal, “Enflasyonun Mükellefler Üzerindeki, Etkisi ve Vergi Kanunlarında Yer Alan Mükellefleri Enflasyona Karşı Koruyan Tedbirler”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 210, Şubat 1999, s. 71 – 84.
- ÜNLÜ, İ. Levent, “Enflasyon Düzeltmesi I”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 269, Ocak 2004, s. 64 – 73.
- ÜNLÜSAN, M. İhsan, “Yeniden Değerleme”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 100, Ocak 1997, s. 31 – 35.
- ÜNSAL, Güner, “Enflasyon Düzeltmesinde İzlenecek Yol ve Yapılması Gereken Muhasebe Kayıtları”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 186, Mart 2004, s. 9 – 22.
- VURAL, Mahmut, “Enflasyon Muhasebesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 262, Haziran 2003, s. 63 – 69.
- YILDIZ, A. Murat ve M. Aykut KELECİOĞLU, “Enflasyon Muhasebesi Yasa Tasarısı Çerçevesinde Amortisman Uygulamasında Öngörülen Değişiklikler”, **Yaklaşım**, S. 131, Kasım 2003, Erişim: <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2003113993.htm> [14 Nisan 2004].
- YILMAZ, Nihat, Meftun Karaçelebi ve Cengiz Türegün, “Türkiye’de Enflasyon Düzeltmesi (Özel Sayı)”, **Vergi Raporu**, Şubat – Mart 2004, s. 5 – 164.

- YUMUŞAK, İbrahim, “Enflasyon ve Devlet Gelirleri”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 190, Haziran 1997, s. 64 – 69.
- YÜCE, Mehmet, “Enflasyon Muhasebesi”, **Sayıştay Dergisi**, S. 31, Ekim – Aralık 1998, s. 102 – 113.
- YÜCE, Mehmet, “Enflasyon Muhasebesi Ve Bu Bağlamda Türk Vergi Sisteminde Yer Alan Düzenlemeler”, **Mevzuat Dergisi**, S. 6, Haziran 1999, s. 5 (paragraf 21).Erişim : <http://www.basarm.com.tr/dergi/99-06/a/enflasyonmuhasebesi.htm> [21 Ocak 2004].
- ZALOĞLU, “Mesut, Enflasyon, Enflasyonun Mali Tablolara Etkileri ve Enflasyon Muhasebesi”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 249, Mayıs 2002.

DİĞER KAYNAKLAR

Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet Gazetesi Yayını, İstanbul, 1991.

Mali Ansiklopedi, <http://www.malihaber.com/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=486>, (25 Mayıs 2004).

ÇELİK, Aylın, “Fiyatlar Genel Seviyesindeki Değişmelerin Mali Tablolara Etkileri ve Enflasyon Muhasebesi: Enflasyon Muhasebesi Yöntemlerinden Fiyatlar Genel Seviyesi Modeli Uygulaması,”(Uzmanlık Yeterlilik Tezi, T.C.M.B. İstatistik Genel Müdürlüğü, 2003), s.14.

YÜCE, Mehmet, “Enflasyon Vergisi ve Türk Vergi Sisteminde Enflasyonun Etkilerini Gidermeye Yönelik Müesseseler”, (Basılmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998).

